ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ, ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ»

Διπλωματική Εργασία

«Αναπαραστάσεις της πολυπολιτισμικότητας στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης: προβολή, έλεγχος και αφήγηση για τους χώρους λατρείας των μουσουλμάνων μεταναστών στην Αθήνα»

Επιτροπή: Γιάννης Σκαρπέλος (επιβλέπων)

Δάφνη Βουδούρη

Μαρία Παραδείση

Ειρήνη Παυλίτινα

Αθήνα, Ιούνιος 2013

Για το Δημήτρη

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε υπό την επίβλεψη του Καθηγητή κ. Γιάννη Σκαρπέλο και την υποστήριξη πολλών ανθρώπων στους οποίους θα ήθελα να εκφράσω την ειλικρινή ευγνωμοσύνη μου.

Καταρχάς, ευχαριστώ τον κ. Γιάννη Σκαρπέλο, ο οποίος οργάνωσε το ερευνητικό αντικείμενο σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα μου. Η επιστημονική καθοδήγηση εκ μέρους του ήταν και είναι πολύτιμη συμβολή στο έργο μου, όπως και η κατανόηση, υποστήριξη και εμπιστοσύνη που έδειξε σε αυτό καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησής του.

Θα ήθελα, επίσης, να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην καθηγήτρια κ. Δάφνη Βουδούρη για το θεωρητικό και ερευνητικό προσανατολισμό, με τον οποίο με εφοδίασε κατά την παρακολούθηση μαθημάτων της σε προπτυχιακό μάθημα και την προθυμία επιστημονικής υποστήριξης της παρούσας εργασίας.

Η αμέριστη συμπαράσταση της κ. Ελευθερίας Δέλτσου, καθηγήτρια της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας), η οποία αποτελεί πάντα κίνητρο για περαιτέρω εξέλιξη σε κάθε επιστημονικό βήμα και προβληματισμό από τις προπτυχιακές σπουδές μου μέχρι και σήμερα.

Το ερευνητικό υλικό της παρούσας διπλωματικής θα ήταν ίσως φτωχότερο χωρίς τη βοήθεια του ερευνητή κ. Πάνου Χατζηπροκοπίου από το Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), ο οποίος συνέβαλε σε αυτό το έργο με την υποστήριξη και προώθηση βιβλιογραφικού, δημοσιευμένου και μη, υλικού.

Η ολοκλήρωση αυτού του έργου θα ήταν ίσως αδύνατη χωρίς τους ανθρώπους και φίλους που με τον έναν ή τον άλλον τρόπο στήριξαν αυτήν την προσπάθεια και όχι μόνο. Οι γονείς μου, οι έξι υπέροχες αδελφές μου και οι μοναδικές και πολύτιμες φίλες μου (Βεατρίκη, Κατερίνα, Μαρία, Χριστίνα και Χρυσούλα) με εφοδίασαν με ανεξάντλητη ψυχολογική και ηθική συμπαράσταση, αλλά και κατανόηση για τον περιορισμένο χρόνο που τους αφιέρωσα κατά την εκπόνηση του έργου μου.

Θα ήθελα, επίσης, να ευχαριστήσω τη συνάδελφο, φίλη και συμφοιτήτρια Ελευθερία Σπανδωνίδου για τις όποιες επισημάνσεις της στο κείμενο και για την ολική συμπαράσταση της, όσο και τη συνάδελφο μου Έλενα για τους τεχνικούς σχολιασμούς της στην οργάνωση του κειμένου.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τη Μερόπη, το Δημήτρη, τη Μάτα και τον Ιωάννη Ράπτη (ή xsoz), οι οποίοι λειτούργησαν σαν καθρέφτης δύναμης σε δύο πολύ δύσκολους μήνες που αντιμετώπισα κατά την περίοδο εκπόνησης αυτού του έργου.

Σας ευχαριστώ όλους θερμά.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη **10**
Abstract **11**

1. Εισαγωγή **12**
1.1 Οι αλλοεθνείς στην Ελλάδα **14**
1.2 Η Υπόθεση Εργασίας **16**

2. Θεωρητικό Πλαίσιο **20**
2.1 Αναπαραστάσεις, Ταυτότητα και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης **20**
2.1.1 Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις και η πρόσληψη του « Άλλου» **20**
2.1.2 Η αναπαράσταση του εαυτού ως διαφορά και ετερότητα **23**
2.1.3 Η είδηση ως αφηγηματικό είδος και διαμεσολάβηση της εμπειρίας **24**
2.1.4 Η αναπαράσταση ως αφήγηση **27**
2.2 Πολυπολιτισμικότητα: θρησκευτική ταυτότητα και θρησκευτική ελευθερία **29**
2.2.1 Η πολιτισμική ετερότητα **30**
2.2.2 Έννοιες, αποκλεισμοί και «νέο-ρατσισμοί» **34**
2.2.3 Ζητήματα θρησκευτικής ελευθερίας **36**
2.3 Μεθοδολογία: Ανάλυση Περιεχομένου, Σημειωτική και Κοινωνική Σημειωτική Ανάλυση **42**
2.3.1 Θεματική ανάλυση περιεχομένου **43**
2.3.2 Η κατά Barthes σημειωτική ανάλυση **46**
2.3.3 Γλώσσα και Εικόνα **49**
2.3.4 Η πρόσληψη του οπτικού μηνύματος **51**
2.3.5 Η οργάνωση των σημείων σε κώδικες **52**
2.3.6 Ο τρόπος θέασης **55**
2.3.7 Η εφαρμογή **59**

3. Η Ανάλυση **61**
3.1 Το ιστορικό της ανέγερσης μουσουλμανικού τεμένους στην Αθήνα **61**
3.2 Οι αφηγηματικοί Τρόποι **72**
3.2.1 Χρήση Φωτογραφίας και Τεχνικά Χαρακτηριστικά **72**
3.2.2. Χρήση Κειμένου και Τεχνικά και Γλωσσολογικά Χαρακτηριστικά Κειμένου **87**
3.3 Κατηγορίες Αξιολογικών Κρίσεων **93**
Θρησκεία **94**
Πολιτισμός - Φύλο - Ισότητα **95**
Έθνος- Εθνική Γλώσσα **96**
Ανθρώπινα Δικαιώματα - Δικαιώματα Μειονοτήτων - Υποχρέωση **98**
Δημοκρατία – Φασισμός **99**
Ελευθερία **101**
3.4 Μύθοι **101**

Συμπεράσματα **109**

Παράρτημα **118**
«Άτυπα Τζαμιά» **118**

Σύνταγμα της Ελλάδος..... **119**
Οικουμενική διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα **123**
Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα **124**
Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου..... **125**
Νόμος ΑΩΝΑ'/1890 (ΦΕΚ 126/01-06-1890). «Περί παραχωρήσεως δωρεάν εθνικού οικοπέδου προς ανέγερσιν Τουρκικού τεμένους εν Πειραιεί». **127**
Νόμος 6244/25.8.1934 (ΦΕΚ Α 274/25-08/1934), «Περί παραχωρήσεως γηπέδου εν τω δασυλλίω Συγγρού Κουπουνιών δια την ανέγερσιν Αιγυπτιακού Τεμένους και Ινστιτούτου». **128**
Νόμος 2833/2000 (ΦΕΚ 150/30-06-2000). «Θέματα προετοιμασίας των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 και άλλες διατάξεις»..... **129**
Ν. 3512/2006 (ΦΕΚ Α 264/5-6-2006), «Ισλαμικό Τέμενος Αθηνών και άλλες διατάξεις»..... **130**
ΑΔΑ 45ΨΠ1-ΚΔ2, Αθήνα 13/12/2011, Αρ. Πρωτ.: ΕΥΔΕΚ/οικ/864. Θέμα: «Έγκριση Μελέτης Εφαρμογής του έργου "Κατασκευή Ισλαμικού Τεμένους». ……..**131**

Υλικό Ανάλυσης: Εφημερίδες (Κατά αλφαβητική σειρά) **132**
Αδέσμευτος Τύπος..... **132**
Έθνος **137**
Ελεύθερος Τύπος **141**
Ελευθεροτυπία **144**
Καθημερινή..... **146**
Το Βήμα **148**
Τα Νέα **150**
Ριζοσπάστης..... **154**
Ριζοσπάστης..... **155**

Βιβλιογραφία **156**

Εφημερίδες: Υλικό Ανάλυσης..... **162**

Ιστοσελίδες **163**
Χωρίς Συγγραφείς..... **164**
Νομικά Κείμενα..... **165**
Δηλώσεις πολιτικών προσώπων και άλλων ιθυνόντων **166**

Περίληψη

Από το 1890 μέχρι σήμερα η ανέγερση μουσουλμανικού τεμένους στην Αθήνα απασχολεί ως δισεπίλυτο και διχαστικό πρόβλημα την ελληνική κοινωνία και την ελληνική πολιτική σκηνή. Η παρούσα εργασία εξετάζει την προβολή, τον έλεγχο και τις αφηγήσεις για την ελεύθερη άσκηση της μουσουλμανικής λατρείας στην Ελλάδα, ενσωματώνοντας την προβληματική στην προοπτική μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

Συγκεκριμένα, εξετάζεται η διαπραγμάτευση της πολυπολιτισμικότητας και οι διαδικασίες αναγνώρισης ή παραγνώρισης του «Άλλου» μέσα από τις αφηγήσεις των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης ως διαμεσολαβητών της κοινωνικής εμπειρίας και δημιουργών ομοιωμάτων της κοινωνικής πραγματικότητας. Ως ειδική περίπτωση μελέτης επιλέχθηκαν οι αφηγήσεις των Μ.Μ.Ε. για το μαζικό εορτασμό της μουσουλμανικής εορτής Κουρμπάν Μπαΐράμ σε δημόσιους χώρους της Αθήνας, στις 16 Νοεμβρίου του 2010. Το δείγμα της μελέτης αντλήθηκε από τον αθηναϊκό Τύπο της επόμενης ημέρας. Προκειμένου να αποκωδικοποιηθούν και ερμηνευθούν αυτές οι αφηγήσεις αξιοποιήθηκαν ερευνητικά εργαλεία της θεματικής ανάλυσης περιεχομένου, της σημειωτικής και της κοινωνικής σημειωτικής.

Όπως διαπιστώθηκε τα Μ.Μ.Ε., αξιοποιώντας στο μέγιστο δυνατό οπτικές μορφές και γλωσσικά σχήματα καθώς και τη δυνατότητα τους να υποστασιοποιούν μια επιλεκτική αφήγηση ως αντικειμενική, επιβεβαίωσαν μια πολιτισμική και εθνική οπτική ως κυρίαρχη και έθεσαν ένα ζήτημα δημοκρατίας, νομιμότητας και ακροτήτων για να καθορίσουν τελικά τον «Άλλο» ως κάτι μη κανονικό, ως διακύβευμα ανοχής και όχι αποδοχής.

Λέξεις Κλειδιά: Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, Αναπαράσταση, Πολυπολιτισμικότητα, Ταυτότητα, Θρησκευτική Ελευθερία και Ετερότητα

Abstract

From 1890 to date the construction of mosque in the city of Athens is regarded as intractable and divisive problem for Greek society and political field. The present paper examines the showing, control and narrations of Muslim worship practice in Greece, incorporating the problem into the perspective of a multicultural society.

In specific, the paper examines the negotiation of multiculturalism and the procedures of "Other's" recognizing or misrecognizing through Mass Media narrations, considering Mass Media as mediators of social experience and creators of social reality images. The case study is Mass Media narrations of the Courban Bairam massive celebrations in public areas in the city of Athens at 16 November 2010. The study sample was drawn from next day's Athenian press. In order to decode and interpret these narrations, content analysis, semiotics and social semiotics research tools were used.

As found, Mass Media, making the most of visual shapes and linguistic forms as well as their potentiality to substantiate a selective narration as objective, they confirmed a cultural, national and religious perspective as a dominant one. Simultaneously, they set a question of democracy, legitimation and extremity to ultimately determine the "Other" as something abnormal, as a challenge of tolerance rather than one of acceptance.

Key Words: Mass Media, Representation, Multiculturalism, Identity, Freedom of Religion and Otherness

1. Εισαγωγή

Σε έναν κόσμο που διαρκώς μεταβάλλεται, θα περίμενε κανείς ότι οι «παραδοσιακές» αντιλήψεις για τον εαυτό και τον κοινωνικό κόσμο αλλάζουν με τη σειρά τους· ότι, ενδεχομένως, εναλλάσσονται και διαπλέκονται και ότι αντανακλούν διαρκώς την αμφισβήτηση ή το συντηρητισμό, την αλλαγή ή το σοκ που επιφέρει το καινούριο. Το σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, εξάλλου, χαρακτηρίζεται κυρίως από την ανταλλαγή, τη ροή, τη διακίνηση και την αλληλεπίδραση (ανθρώπων, ιδεών, «εικόνων», τεχνολογιών, πολιτισμικών, κοινωνικών και εμπειρικών στοιχείων) σε επίπεδο πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό, σε επίπεδο πολιτισμού και κουλτούρας, καθώς το τοπικό γίνεται παγκόσμιο και το παγκόσμιο αποκτά κάτι από το χαρακτήρα του τοπικού. Παρατηρείται ωστόσο, ότι τα παραδοσιακά σύνορα του πολιτισμικού –ως κάτι γλωσσικό, φυλετικό και θρησκευτικό– και του εθνικού προσδιορισμού –ως κάτι πολιτισμικό–, υφίστανται μεν «αλλοιώσεις», αλλά χωρίς να απειλείται η υπόστασή τους. Το 2005 ο διάσημος κοινωνιολόγος Z. Bauman διαπίστωνε το εξής: «το σύνορο χαράζεται εκ νέου, σε κάθε περισυλλογή και αποκομιδή απορριμμάτων. Δεν είναι παράδοξο που το σύνορο προκαλεί άγχος και τεντώνει τα νεύρα. Όσο σκληρά και αν προσπαθεί κανείς να το ερμηνεύσει, το σύνορο που χωρίζει το «χρήσιμο» προϊόν από τα απορρίμματα αποτελεί μια γκρίζα ζώνη: μια επικράτεια που διέπεται από ασαφείς ορισμούς, από αβεβαιότητα και από κίνδυνο» (Bauman, 2005: 51).

Ένα από τα στοιχεία που φαίνεται, επομένως, να αντιστέκονται σθεναρά σε όλες αυτές τις αλλαγές είναι αυτό του αυτοπροσδιορισμού δια της ετερότητας. Σε ένα νεωτερικό περιβάλλον η καθιέρωση του εθνικού φρονήματος και της αξίωσης ύψωσης συνόρων που διακρίνουν πολιτισμικές οντότητες, και τους αναγνωρίζουν μια εθνική κυριαρχία, –περιβάλλον που επιβιώνει μέχρι σήμερα– διακρίνεται «μια» ετερότητα που προσδιορίζεται με όρους φυλής, θρησκείας και γλώσσας. Σε αυτό το πλαίσιο παρατηρούνται δυο μείζονα ζητήματα. Το ένα είναι η φετιχοποίηση των εδαφικών συνόρων του κράτους. Το άλλο είναι η πρόσληψη και διαχείριση της μετανάστευσης ως αταξίας και η θεμελίωση του φαινομένου του μεθοδολογικού εθνικισμού. Στην πρώτη περίπτωση «τα εδαφικά σύνορα του κράτους φετιχοποιούνται, δημιουργώντας την ψευδαίσθηση ότι ορίζουν πεδία απόλυτης εθνικής κυριαρχίας και ελέγχου και επομένως οι ροές ανθρώπων, κεφαλαίων, εμβασμάτων αξιολογούνται από τη σκοπιά του εθνικού συμφέροντος που παρουσιάζεται με όρους κοινότητας και ομοιογενούς αδελφότητας» (Τσιμούρης,

2009: 297). Στη δεύτερη περίπτωση, οι έννοιες «έδαφος», «λαός» «κοινωνία» «θεσμοί διακυβέρνησης» φυσικοποιούνται και ταυτίζονται. Όπως επισημαίνεται, μια τέτοια προσέγγιση, που προτάσσει την εθνική ιδεολογία, τον εθνοκεντρισμό και το εθνικό σύνορο, ορίζει την μετανάστευση ως «αταξία» ή ως φαινόμενο «εκτός τόπου» και τους μετακινημένους πληθυσμούς άλλοτε ως «εθνική απειλή» και άλλοτε ως «εθνική ωφέλιμη κατηγορία» (Γκέφου Μαδιανού, 2009: 47-48).

Αυτή η διάκριση ανάμεσα στο εθνικό και το μη εθνικό συμπαρασύρει εξίσου σε μια ταυτολογική διάκριση των στοιχείων που συνθέτουν τα εθνικό**.** Αν, λοιπόν, μια κοινωνία διαχωρίζει τα εθνικά από τα μη εθνικά στοιχεία, τότε σχεδόν αυτόματα αυτή η συλλογική αναπαράσταση αποδίδει σε αυτά τα μη εθνικά στοιχεία το χαρακτήρα του αλλο-φυλετικού, του αλλο-γλωσσικού και του αλλο-θρησκευτικού. Με αυτόν τον τρόπο, ό,τι δεν μπορεί να αποτελέσει εγγενές μέλος της κοινότητας περνάει από την άλλη μεριά των συνόρων του Bauman και του αποδίδεται ό,τι «χωράει» κάτω από την ορολογική ομπρέλα του «Άλλου».

Ωστόσο, υπάρχει ένα αόρατο σημείο σε αυτή τη «γκρίζα ζώνη» και στην «αταξία» το οποίο αποτελεί και ένα από τα θεμελιώδη κίνητρα αυτής της έρευνας. Δηλαδή είναι το σημείο όπου ο «Άλλος» μετατρέπεται σε «Ξένο» και σε «απειλή» για ό,τι θεωρείται «οικείο» σε ένα δεδομένο πολιτισμικό και κρατικό μόρφωμα. Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει συστηματικές προσπάθειες να ενταχθεί στο «δυτικό» λεξιλόγιο η έννοια της πολυπολιτισμικότητας. Ασαφής ως προς το περιεχόμενο της, αυτή η έννοια υιοθετήθηκε για να χαρακτηρίσει κοινωνίες του περιβάλλοντος της παγκοσμιότητας, που προτάσσουν σε επίπεδο λόγου την πολλαπλότητα αντί του αποκλεισμού.

Ειδικά στην Ευρώπη και την Ελλάδα, τα φαινόμενα μετανάστευσης, από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και ακολούθως από τις χώρες της Αφρικής και της Ασίας στις αρχές του 2000, έχουν θέσει το ζήτημα της πολιτισμικής πολλαπλότητας στο επίκεντρο. Ωστόσο, αυτό που έχει ενδιαφέρον είναι ότι αυτός ο χαρακτηρισμός δεν ανέκυψε από την ίδια την αλλαγή, αλλά φαίνεται να ήταν μια επιλογή που τέθηκε ως απάντηση στα νέα φαινόμενα ρατσισμού και αποκλεισμού που συναντώνται όλο και πιο έντονα σε αυτές τις χώρες.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, ο «Άλλος» απασχόλησε συστηματικά επιστημονικά πεδία, όπως αυτό των κοινωνιολόγων, των ανθρωπολόγων και των νομολόγων. Όπως επισημαίνεται, η αφομοίωση, η ενσωμάτωση ή η περιθωριοποίηση των μεταναστών ή

των μειονοτήτων, η σχέση με τον «Άλλο», η αναγνώριση της διαφοράς και τα δικαιώματα του ανθρώπου, η εθνο-πολιτισμική ταυτότητα και η ιθαγένεια βρίσκονται στο επίκεντρο του πολιτικού διαλόγου, αποτελούν αντικείμενα επιστημονικού στοχασμού, αλλά και ορίζουν, όπως φαίνεται από τα παραπάνω παραδείγματα, πεδία νέων κοινωνικών πρακτικών και συγκρούσεων (Ανδρούσου και Ασκούνη, 2011: 10). Οι ερευνητές των κοινωνικών και ανθρωπολογικών εκδηλώσεων του «Άλλου» αγωνίζονται για την κατανόηση της διαδικασίας και τον επαναπροσδιορισμό των συλλογικών αναπαραστάσεων και οι νομικοί επιστήμονες για την αφομοίωση του φαινομένου από τους θεσμούς της δημοκρατίας. Σε κάθε περίπτωση το διακύβευμα είναι η ένταξη του «Άλλου» στις γηγενείς εθνικές και πολιτισμικές αφηγήσεις, ώστε σε ένα πλαίσιο μιας «ουδέτερης», διακριτικής μεταχείρισης να γίνει εφικτή μια ομαλή μετάβαση από το μοντέλο «Εαυτός – Άλλος» στην πολλαπλότητα.

1.1 Οι αλλοεθνείς στην Ελλάδα

Στο βαθμό που μια τέτοια προσπάθεια λαμβάνει χώρα -και κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας διαπιστώθηκε ότι πράγματι λαμβάνει χώρα- αυτό διαφοροποιείται σημαντικά από χώρα σε χώρα, ενώ φαίνεται να εξαρτάται επίσης από την πολιτισμική ομάδα που αποτελεί το «αντικείμενο» της διαχείρισης κάθε φορά. Η παρούσα εργασία αναφέρεται στην περίπτωση της Ελλάδας και των μηχανισμών διαχείρισης των διαφορετικών πολιτισμικών κοινοτήτων στο εσωτερικό της και συγκεκριμένα της «μουσουλμανικής κοινότητας».

Ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως το ανατολικό σύνορό της, η Ελλάδα έχει προβληματίσει τη διεθνή επιστημονική συζήτηση για το ζήτημα της μετανάστευσης και των μειονοτικών πληθυσμών. Συγκεκριμένα, στην Ευρώπη αναγνωρίζονται τρεις υψηλές ζώνες μετανάστευσης: α) η βόρειο-κεντρική Ευρώπη που δέχεται υψηλό κύμα μετανάστευσης κυρίως από χώρες εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, β) η Νότια Ευρώπη –Ελλάδα και Ισπανία– που δέχονται ισχυρό κύμα μετανάστευσης από χώρες εκτός ευρωπαϊκής Ένωσης και γ) η ανατολική Ευρώπη - Λιθουανία και Πολωνία– που δεν παρουσιάζουν υψηλό κύμα μετανάστευσης, όμως για ιστορικούς λόγους έχουν στο εσωτερικό τους μειονότητες τις οποίες καλούνται να διαχειριστούν (Modood, Meer, 2009: 3). Δυστυχώς, η ανάδειξη των ιδιαιτεροτήτων της κάθε ζώνης ξεπερνάει το πλαίσιο της παρούσας εργασίας. Όμως, πρέπει να σχολιαστεί ότι μολονότι το ζήτημα έχει τεθεί με όρους πολυπολιτισμικής ιθαγένειας,

η διάκριση ανάμεσα σε ευρωπαϊκές και μη ευρωπαϊκές μειονότητες υψώνει τελικά ακόμα ένα σύνορο, σαν αυτά που περιγράφηκαν παραπάνω.

Η Ελλάδα, λοιπόν, σε αυτό το πλαίσιο διακρίνεται για την ιδιαιτερότητα της γεωγραφικής/γεωπολιτικής της θέσης και τον υψηλό αριθμό μεταναστών που δέχεται τα τελευταία περίπου 30 χρόνια. Η Ελλάδα μεταπολεμικά, κυρίως, υπήρξε χώρα αποστολής μεταναστών. Τους πρώτους οικονομικούς μετανάστες τους υποδέχτηκε τη δεκαετία του 1970. Κατά τη δεκαετία του '90, αρχικά, η Ελλάδα υποδέχτηκε, ένα «κύμα» μεταναστευτικών ροών από την Ανατολική Ευρώπη, τη Σοβιετική Ένωση - μετά την πτώση καθεστώτων (1989-1991) -και από τα Βαλκάνια, ενώ αργότερα από την Ασία και την Αφρική. Οι μετανάστες πλέον «αγγίζουν» το 10% του πληθυσμού. Σύμφωνα με δεδομένα της Eurostat για το 2010, η Ελλάδα φιλοξενεί στο εσωτερικό της 954.800 αλλοεθνείς από τους οποίους οι 163.100 προέρχονται από κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η συντριπτική πλειοψηφία, 791.700, από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης (Eurostat, 2011). Για το έτος 2009, όπως είχε ήδη επισημανθεί, σε ειδησεογραφικό άρθρο για την περίπτωση της Ελλάδας, η αύξηση των μεταναστών στην Ελλάδα οφείλεται στη μεγέθυνση των αριθμών των αλλοδαπών που προέρχονται από χώρες εκτός ΕΕ, ενώ η χώρα μας [Ελλάδα] βρίσκεται πρώτη στη λίστα των χωρών που διαθέτουν το μεγαλύτερο ποσοστό ξένων πολιτών που προέρχονται από μια και μοναδική χώρα - το 64% των αλλοδαπών προέρχονται από την Αλβανία (Χεκίμογλου, *Βήμα,* 2009).

Ενδιαφέρον, όμως, είναι ότι οι μετανάστες δε διακρίνονται μόνο ως προς τα εθνικά χαρακτηριστικά τους, αλλά και ως προς τα θρησκευτικά και τα γλωσσικά. Σύμφωνα με τη σύνθεση των τελευταίων ετών, οι εθνικές ομάδες που συναντάει συνήθως κανείς στην ελληνική επικράτεια προέρχονται από την Αλβανία, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, την Ουκρανία, τη Ρωσία, το Πακιστάν, την Αίγυπτο, την Ινδία και χώρες της Αφρικής. Ανάμεσα σε αυτές συγκροτούνται θρησκευτικές συνθέσεις από τις οποίες ξεχωρίζει η μουσουλμανική για τους εξής βασικούς λόγους: τη θρησκεία και τη γλώσσα.

Η μουσουλμανική μειονότητα αποτελεί μια ισχυρή παρουσία κυρίως στην ευρύτερη περιοχή της Θράκης, η οποία συνθέτει περίπου το 10% (120.000) του πληθυσμού. Στο εσωτερικό της ομιλείται η τούρκικη, η πομάκικη και η ρομανί γλώσσα. Όπως έχει παρατηρηθεί, ο ακριβής προσδιορισμός του μουσουλμανικού μεταναστευτικού πληθυσμού στην Ελλάδα είναι συχνά προβληματικός και

παρουσιάζει μεθοδολογικά προβλήματα[1]. «Οι Αναγνώστου και Γρώπας (2010: 92) υπολογίζουν ότι το ποσοστό μουσουλμάνων μεταναστών είναι 29,5% από τους 800.000 μετανάστες, όπου καταγράφηκαν στην απογραφή του 2001…» (Hatziprokopiou υπό δημοσίευση: 13). Επιπροσθέτως, «τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί μια έντονη αύξηση του αριθμού των χωρίς χαρτιά μεταναστών που αναζητούν άσυλο, και προέρχονται στην πλειοψηφία τους από μουσουλμανικές χώρες» (University of Surrey, 2011). Γενικότερα, μέχρι το 2010, ο συνολικός πληθυσμός των μουσουλμάνων μεταναστών εκτιμάται ότι είναι μεταξύ 200-300 χιλιάδες (Skoulariki, 2010, όπως αναφέρεται στο Hatziprokopiou, υπό δημοσίευση: 15). Σε αυτό τον αριθμό περιλαμβάνονται, κυρίως, μετανάστες και πρόσφυγες από τα Βαλκάνια (Αλβανών και Ρομά), τη Μέση Ανατολή (Τούρκοι, Κούρδοι, Σύριοι, Λιβανέζοι, Παλαιστίνιοι, Ιρακινοί), την Αφρική (Αιγύπτιοι, Λίβυοι, Σουδανοί) και την Ασία (Αφγανοί, Πακιστανοί, Μπενγκάλι).

Όπως επισημαίνεται έχουν τεθεί σε εφαρμογή συγκεκριμένες πολιτικές που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του πολυπολιτισμικού περιβάλλοντος. Αυτές αφορούν, κυρίως, την εκμάθηση της γλώσσας και την εκπαίδευση με ειδικά προγράμματα για δασκάλους και καθηγητές. Ωστόσο, ανεξάρτητα από την εφαρμογή και ενδεχομένως την επιτυχία αυτών των πολιτικών, η εθνική κουλτούρα της ελληνικής κοινωνίας και η χαμηλή επίδοση σε κοινωνικές αξίες, όπως η προώθηση της ισότητας και της ευκαιρίας, η αναγνώριση της διαφοράς, η ουδετερότητα, η αναγνώριση της εθνικής ταυτότητας των μειονοτήτων και η αλληλεπίδραση των εθνικών ομάδων φαίνεται να αποτελούν τα σπουδαιότερα εμπόδια (Modood και Meer, 2009: 30).

1.2 Η Υπόθεση Εργασίας

Έχοντας ως αφετηρία τους παραπάνω προβληματισμούς που θέτει καθημερινά το σύγχρονο περιβάλλον, η παρούσα εργασία διαμορφώνει την έρευνα της γύρω από ερωτήματα σχετικά με την πολιτική διαπραγμάτευση της πολυπολιτισμικότητας στην Ελλάδα και της αποδοχής του «Άλλου». Αναζητώντας

[11]Η μόνη διαθέσιμη πηγή για το μεταναστευτικό μουσουλμανικό πληθυσμό μπορεί να προκύψει από τα στατιστικά στοιχεία εθνικότητας της Απογραφής. Ωστόσο, ο προκύπτων αριθμός των πιστών του Ισλάμ δε μπορεί να θεωρηθεί δεδομένος και απόλυτος. Ένας τέτοιος υπολογισμός θα μπορούσε να θεωρηθεί ανακριβής, γιατί δε μπορεί να λάβει υπόψη, λόγου χάρη το ποσοστό των Χριστιανών μεταξύ μεταναστών από το Λίβανο, την Αίγυπτο ή τη Συρία ή δε μπορεί κάποιος να υποστηρίξει ότι όλοι οι Αλβανοί μετανάστες, ως πλειοψηφική πληθυσμιακά μεταναστευτική ομάδα, «ασπάζονται» το Ισλάμ, επειδή η Αλβανία χαρακτηρίζεται ως μία χώρα με 70% ονομαστικού μουσουλμανικού πληθυσμού.

τις αιτίες σε επίπεδο κουλτούρας και ιδεών, το ενδιαφέρον στράφηκε σε «κυρίαρχους» λόγους σχετικά με αυτό το θέμα και με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Επικοινωνίας να αποτελούν το προσφορότερο έδαφος.

Σχετικά με τη διαπραγμάτευση της αναπαράστασης της πολυπολιτισμικότητας από τα ΜΜΕ ως ειδική μελέτη περίπτωσης (case study) επιλέχθηκε ο εορτασμός του Κουρμπάν Μπαϊράμι ή Eid-al-Adha[2] στην πόλη της Αθήνας. Τότε χιλιάδες μουσουλμάνοι συγκεντρώθηκαν για να προσευχηθούν και να γιορτάσουν στις 16/11/2010 εξαιτίας της μη ύπαρξης νόμιμου τζαμιού ή άλλου επίσημου χώρου προσευχής στην Αθήνα και στα προάστια Η συγκεκριμένη περίπτωση μελέτης επιλέχτηκε για δύο λόγους. Πρώτον, γιατί ήταν ο πρώτος δημόσιος, ορατός και μαζικός μουσουλμανικός εορτασμός στην Αθήνα. Μπορεί έως τότε να εορταζόταν σε μεγάλους, δημόσιους και μη χώρους, όπως το Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας, το Ολυμπιακό Στάδιο, το γυμναστήριο του Αγίου Δημητρίου και αλλού, ωστόσο εορταζόταν «κεκλεισμένων των θυρών», δίχως αυτός να γίνεται αντιληπτός και θεώμενος από τους μη μουσουλμάνους, οι οποίοι δεν ήταν συνηθισμένοι, εάν όχι οικειοποιημένοι, με τέτοιου είδους πολιτισμικές πρακτικές.. Δεύτερον, υπήρξε έντονη ενασχόληση και προβολή του εν λόγω γεγονότος από τα Μ.Μ.Ε, τα οποία αξιώνονται για την αντικειμενικότητα και τον μαζικό τους χαρακτήρα[3].

Υποθέτοντας ότι οι αναπαραστάσεις του συγκεκριμένου περιστατικού υποκρύπτουν συστήματα ιδεών και πεποιθήσεων μιας κυρίαρχης οπτικής που θεμελιώνουν και αναπαράγουν τα Μ.Μ.Ε[4] και με την οποία καλούν τους αναγνώστες,

---

[2] Στο Ισλάμ υπάρχουν δύο σημαντικές εορτές. Εν συντομία, η μία ονομάζεται «Eid ul-Fitr», η οποία σηματοδοτεί το τέλος της περιόδου της νηστείας και αρχίζει μία ημέρα μετά το τέλος του Ραμαζάνι. Η δεύτερη αποκαλείται «Κουρμπάν Μπαϊράμι» ή «Eid-al-Adha» («γιορτή των θυσιών») και συμβολίζει την προθυμία του Αβραάμ να θυσιάσει το γιο του, Ισμαήλ, για τον Αλλάχ. Γιορτάζεται 70 μέρες μετά το τέλος του μήνα του Ραμαζάνι. Η δεύτερη είναι η μεγαλύτερη θρησκευτική εορτή των μουσουλμάνων. Αυτές οι δύο εορτές γιορτάζονται συλλογικά και απαιτείται ένας μεγάλος εξωτερικός ή προαύλιος χώρος για την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων από τους πιστούς.

[3] Από το συγκεκριμένο εορτασμό προκύπτει το ζήτημα ανέγερσης τεμένους σε μία κοινωνία που φαίνεται να διεκδικεί τη μετάβαση στην πολιτισμική και θρησκευτική πολλαπλότητα.

[4] «Αρχικά η επιστημονική συζήτηση περιστρεφόταν κυρίως γύρω από τη διαμάχη μεταξύ των προσεγγίσεων που θεωρούσαν ότι τα ΜΜΕ αντανακλούν ή διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα (φιλελεύθερο πλουραλιστικό μοντέλο και ορισμένες εκδοχές του μαρξισμού) και εκείνων που θεωρούσαν ότι αναπαριστούν ή κατασκευάζουν την πραγματικότητα (κριτικές/ριζοσπαστικές προσεγγίσεις). Κατά τη δεκαετία του ’70, οι κριτικές/ριζοσπαστικές προσεγγίσεις αποκτούν ηγεμονική θέση στο πεδίο ανάλυσης του πολιτισμικού, ιδεολογικού και συμβολικού ρόλου των ΜΜΕ. Σ’ αυτό το αναλυτικό πλαίσιο, μετά τη δεκαετία του ’80, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η αντιπαράθεση μεταξύ δύο θεωρήσεων. Σύμφωνα με την πρώτη, η παραγωγή των μηνυμάτων των ΜΜΕ, ως σημασιοδοτική πρακτική, συντελεί ενεργητικά στην αναπαραγωγή της κυρίαρχης ιδεολογίας, με την έννοια ότι το κοινό τελικά υιοθετεί ή τείνει να υιοθετήσει ως δική του την εκδοχή της πραγματικότητας, το σύστημα αξιών και τα κανονιστικά πρότυπα που προτείνονται από τα ΜΜΕ. Στη δεύτερη κατηγορία, ακόμα και όταν αναγνωρίζεται η «πρόθεση» των ΜΜΕ να «εστιάσουν την πολυσημία σε μια προτιμητέα μονοδιάστατη σημασία που υπηρετεί την κυρίαρχη ιδεολογία» (Fiske,

θεατές και ακροατές να ταυτιστούν, η παρούσα εργασία προχωράει στην ανάλυση αφενός για να επιβεβαιώσει ή να διαψεύσει αυτήν την υπόθεση και αφετέρου, σε περίπτωση επιβεβαίωσης, να καταδείξει τα ιδιαίτερα εργαλεία και τους τρόπους με τα οποία αυτό επιτυγχάνεται.

Καταρχάς, η έννοια της αναπαράστασης στην υπόθεση εργασίας (κεφάλαιο 1) θέτει προς συζήτηση τη σχέση των αφηγήσεων των Μ.Μ.Ε. με την πραγματικότητα. Έχοντας προσδιορίσει τα χαρακτηριστικά και τις λειτουργίες των αναπαραστάσεων ως προς τη συγκρότηση της ταυτότητας και της συλλογικής συνείδησης, η θεωρητική πλαισίωση αυτού του ζητήματος αναδεικνύει τους προβληματισμούς σχετικά με το ρόλο των Μ.Μ.Ε.. Αυτά αναγνωρίζονται ως διαμεσολαβητές της δημόσιας σφαίρας και ως σημαντικοί παράγοντες στη συγκρότηση απόψεων για ζητήματα που διαφεύγουν της άμεσης εμπειρίας. Στα Μ.Μ.Ε προστίθεται η δυνατότητά τους να κατασκευάζουν «ομοιώματα» δια της αναπαράστασης και να συγκροτούν συλλογικές αναπαραστάσεις· μια γνωσιακή και νοηματική οργάνωση της εμπειρίας σε ένα θεμελιωμένο ιδεολογικό και ηθικό πλαίσιο. Υπό αυτήν την οπτική, μια είδηση μπορεί να λάβει τα χαρακτηριστικά ενός εντυπωσιακού ή απειλητικού γεγονότος, κάτι που καθορίζεται όχι από τα ίδια τα χαρακτηριστικά του, αλλά από τον τρόπο της αφήγησης, το διοικητικό και οικονομικό περιβάλλον και το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο διαμορφώνεται και στο οποίο απευθύνεται αυτό το γεγονός όταν πλέον έχει λάβει τη μορφή της είδησης.

Στο κεφάλαιο 2 ακολουθεί η ενασχόληση ειδικά με την περίπτωση της αναπαράστασης μιας θρησκευτικής μειονότητας –με όρους αριθμητικούς και «κυριαρχικούς» –η οποία προϋποθέτει τη θεωρητική πλαισίωση της πολυπολιτισμικότητας, της θρησκευτικής ταυτότητας και της θρησκευτικής ελευθερίας. Συγκεκριμένα, τίθενται προς συζήτηση η εξέλιξη του πολιτισμικού από τη μοναδικότητα στην πολλαπλότητα, η πολιτική της αναγνώρισης σύμφωνα με τη θεωρία του Ch.Taylor και τα όρια ανάμεσα στην καθολικότητα και τη διαφορά. Σε αυτήν τη θεωρητική πλαισίωση της πολυπολιτισμικότητας λαμβάνονται υπόψη:

- οι διαδικασίες πολιτισμικής εξέλιξης από το φυλετικό στον πολιτισμικό προσδιορισμό,

2000, σ. 14) μέσω των προτεινόμενων ορισμών της πραγματικότητας, υποστηρίζεται ότι το κοινό των ΜΜΕ αποτελείται από διαφοροποιημένες κοινωνικές κατηγορίες οι οποίες έχουν, δυνάμει, τη δυνατότητα διαπραγμάτευσης ή αντίστασης στην κυρίαρχη ιδεολογία με την ανατροπή των κυρίαρχων νοημάτων ή της «παρεκκλίνουσας» πρόσληψης του περιεχομένου των ΜΜΕ ανάλογα με τις κοινωνικές ταυτότητες, τις πολιτικές ή τις τοπικές κουλτούρες κ.λπ..». (Κωνσταντινίδου, 2002: 139)

- η δυνατότητα των πολιτισμών να συνυπάρχουν ή η «εγγενής» τάση τους προς σύγκρουση, η μορφή που μπορεί να πάρει αυτή η σχέση στο πλαίσιο ενός παγκοσμιοποιημένου περιβάλλοντος και

- ο ρόλος του «Άλλου» στον αυτό-προσδιορισμό, καθώς η έννοια της πολυπολιτισμικότητας εντάσσεται στο πλαίσιο της πολιτικής αναγνώρισης.

Ακολούθως, η θεωρητική επεξεργασία στρέφεται στην ειδική περίπτωση της θρησκευτικής ταυτότητας ως έκφραση της πολιτισμικής. Σημειώνεται η σχέση του ελληνικού κράτους με την Ορθόδοξη εκκλησία και σε αυτό το πλαίσιο μελετώνται κριτικά οι νομικές συνταγματικές προβλέψεις και οι διεθνείς συμβάσεις ως καθρέφτης μιας κοινωνικής πραγματικότητας προθέσεων και αντιφάσεων.

Με αυτά τα εργαλεία θεωρητικού προβληματισμού, στο 3^{ο} κεφάλαιο, η έρευνα στρέφεται στην πρωτογενή επεξεργασία του εμπειρικού υλικού. Όπως θα συζητηθεί αναλυτικά στη συνέχεια, η επιλογή του δείγματος προσανατολίστηκε στον Τύπο και αντλήθηκε από τις αθηναϊκές εφημερίδες με τη μεγαλύτερη κυκλοφορία. Κορμό της ανάλυσης αποτέλεσαν αφενός η σχέση εικόνας και γλωσσικού κειμένου και αφετέρου οι αξιολογικές κρίσεις που την διαπερνούν, προβάλλοντας και ελέγχοντας αυτές τις αφηγήσεις. Για αυτό το σκοπό επιλέχθηκαν οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις της ανάλυσης περιεχομένου, της σημειωτικής σύμφωνα με την προσέγγιση του Barthes και παράλληλα αξιοποιηθήκαν κάποια εργαλεία της κοινωνικής σημειωτικής. Παρ' όλες τις διαφορές τους, οι οποίες δεν αποτελούν διακύβευμα αυτής ανάλυσης, τα κοινά εργαλεία και οι τόποι συνάντησης συνθέτουν μια πληρέστερη διαδικασία ανάλυσης που οδηγεί σε πλουσιότερα ευρήματα. Αυτά, σύμφωνα με τα κίνητρα και τις προθέσεις αυτής της ανάλυσης, θα συμβάλλουν αφενός στην κατανόηση της ιδεολογικής λειτουργίας των Μ.Μ.Ε. και αφετέρου θα θέσουν κρίσιμα ερωτήματα για τη συμβίωση των πολιτισμών σε μια κοινωνία που, ειδικά στις μέρες μας, «αιωρείται» ανάμεσα στη συνύπαρξη και τη σύγκρουση.

2. Θεωρητικό Πλαίσιο

2.1 Αναπαραστάσεις, Ταυτότητα και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης θεωρούνται μηχανισμοί που παρεμβάλλονται μεταξύ των ανθρώπων και της πραγματικότητας, μεταδίδοντας μια αφθονία πληροφοριών. Στην ιδανική μορφή τους καλούνται να προσφέρουν αντικειμενική, δίκαιη και αξιόπιστη ενημέρωση. Συχνά υποστηρίζεται ότι η μετάδοση των γεγονότων είναι μια αληθοφανής πρακτική, μια πράξη «παραπλάνησης» και ψευδούς διαστρέβλωσης της πραγματικότητας. Αυτό το επιχείρημα υποστηρίζει ότι «η επιλεκτικότητα βάσει της οποίας τα διάφορα γεγονότα δημοσιοποιούνται από τα Μ.Μ.Ε. κατασκευάζει στις προσλήψεις του δέκτη μια επίφαση πραγματικότητας, συχνά δραματοποιημένη ή αποσπασματική και συνεπώς διαστρεβλωμένη» (Bennett, 1999).

Σε μια προσπάθεια κατανόησης της λειτουργίας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, τα συνήθη θεωρητικά ερωτήματα που τίθενται αφορούν στη θεώρηση τους ως ηγεμονικών επιφανειών αντανάκλασης, προσδιορισμού και ορισμού, στο χαρακτηρισμό τους ως επιδέξιων εκφωνητών της προβαλλόμενης πραγματικότητας καθώς και στη μοναδικότητα και αυθεντικότητα της αντανάκλασης μιας πραγματικότητας που προκύπτει από τα γεγονότα της καθημερινότητας. Η παρούσα εργασία συμμερίζεται τη θέση σύμφωνα με την οποία τα Μ.Μ.Ε., κυρίως, στο βαθμό που διαμεσολαβούν τη σχέση πραγματικότητας και ατόμου, προβάλλοντας ή αποσιωπώντας αυτό που συμβαίνει γύρω του, αποτελούν μηχανισμούς αναπαράστασης και παρουσίασης της πραγματικότητας (Λυριντζής στο Κομνηνού και Λυριντζής, 1989: 18).

2.1.1 Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις και η πρόσληψη του « Άλλου»

Η έννοια της αναπαράστασης είναι σύνθετη και δύσκολο να προσδιοριστεί. Στην παρούσα εργασία, η αναπαράσταση θα μελετηθεί σε σχέση με την ταυτότητα και την συγκρότηση της τελευταίας. Η αναπαράσταση θα χαρακτηριστεί καταρχάς ως «ψυχικές εικόνες στις οποίες αποταμιεύεται η εμπειρία από τις σχέσεις μέσα στον κόσμο, με τους άλλους, με την εξουσία και με τα πράγματα» (Ναυρίδης, 1994: 157). Με άλλα λόγια, αναπαράσταση είναι «το αποτέλεσμα και η διαδικασία της ψυχικής

συγκρότησης του πραγματικού από μια ανθρώπινη, ψυχική κατασκευή», δηλαδή η εικόνα ενός αντικειμένου και η ψυχική διεργασία κατασκευής αυτής της εικόνας από το άτομο (Kaes, 1968, στο Ναυρίδης, 1994: 157).

Μια τέτοια ερμηνεία της αναπαράστασης είναι απαραίτητη διότι εισάγει τον αναγνώστη αυτής της εργασίας στη σχέση της μιντιακής αφήγησης και της συγκρότησης της ταυτότητας του ατόμου, ως αυτοπροσδιορισμού δια της ετερότητας, δηλαδή μιας ταυτόχρονης αντίληψης για τον ίδιο τον «Εαυτό» και για τον «Άλλον». Ταυτόχρονα, εισάγει στη παρούσα ανάλυση τις έννοιες των κοινωνικών αναπαραστάσεων, της ταυτότητας και των στερεοτύπων.

Ως προϊόν μιας εσωτερικής υποκειμενικής επεξεργασίας (Ναυρίδης, 1994: 158), η αναπαράσταση προέρχεται από μια διαδικασία αισθητηριακής πρόσληψης, οργάνωσης αυτής της πρόσληψης σε κατηγορίες και κατανόησής της πραγματικότητας. Πρόκειται δηλαδή για μια γνωσιακή και ταυτόχρονα νοηματική οργάνωση της εμπειρίας, η οποία δεσμεύεται από το χαρακτηριστικό της υποκειμενικότητας, της επιλεκτικότητας καθώς και από ένα πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον το οποίο συγκροτεί, όχι μόνο την ίδια την πραγματικότητα, αλλά και τις υποκειμενικές συνθήκες πρόσληψής της. Επομένως, αν γίνει αποδεκτό ότι υπάρχει κάτι ενδιάμεσο ανάμεσα στο υποκείμενο και την «αντικειμενική» πραγματικότητα, αυτό είναι η πρόσληψή της από το υποκείμενο.

Δανειζόμενος το ντυρκεμιανό[5] δυναμικό περιβάλλον των σχέσεων μεταξύ ατόμων και δευτερογενών ομάδων μέσα στην κοινωνία των δράσεων, των αντιδράσεων και των συνειδήσεων, ο Moscovici εσωτερικοποιεί τον κοινωνικό κόσμο και αναφέρεται σε μια διαπλοκή ενδοπροσωπικού, διαπροσωπικού και συλλογικού για να χαρακτηρίσει μια κοινωνική συμφωνία ως αναπαράσταση. Τα κριτήριά του είναι τα ακόλουθα (Ναυρίδης, 1994: 166-167):

- το Ποσοτικό κριτήριο, δηλαδή η διάδοση που μπορεί να έχει μια αναπαράσταση μέσα σε μια κοινότητα,

[5] Οι αναπαραστάσεις εμφανίστηκαν στο χώρο της κοινωνιολογίας με το Durkheim (1898), ο οποίος έκανε τη διάκριση μεταξύ των συλλογικών και των κοινωνικών αναπαραστάσεων, θέλοντας να επισημάνει την ιδιομορφία της συλλογικής σκέψης σε σχέση με την ατομική. Κατά τον Durkheim, όπως η ατομική αναπαράσταση δεν μπορεί να περιοριστεί στην πνευματική λειτουργία του ατόμου, αλλά είναι μια πολύπλοκη ψυχική διεργασία, έτσι και η συλλογική δεν μπορεί να περιοριστεί στο σύνολο των ατομικών αναπαραστάσεων (Μαντόγλου, 1995: 13). Ο Ντυρκέμ διαπιστώνει ότι η κοινωνική σκέψη έχει προτεραιότητα σε σχέση με την ατομική. Αυτή προκύπτει από τις δράσεις και αντιδράσεις που ανταλλάσσουν οι στοιχειώδεις συνειδήσεις. Δηλαδή αναφέρεται σε συνειδήσεις που έχουν επίγνωση της συνάρθρωσης του ατομικού με το κοινωνικό.

- το κριτήριο της Παραγωγής, δηλαδή η αναπαράσταση ως προϊόν και ως έκφραση μιας συγκεκριμένης κοινωνικής οργάνωσης,
- το Λειτουργικό κριτήριο, δηλαδή η συμβολή μιας αναπαράστασης στη διαμόρφωση και την κατεύθυνση των συμπεριφορών και της κοινωνικής επικοινωνίας.

Η συζήτηση εδώ παίρνει τον τίτλο κοινωνικές αναπαραστάσεις και μπορεί να γίνει ανεξάντλητη. Για τις ανάγκες της παρούσας ανάλυσης, αρκεί να αναφερθούν οι δυο βασικές λειτουργίες των κοινωνικών αναπαραστάσεων, που είναι η παραστατική, στο βαθμό που παριστά μια σχέση ανάμεσα στο «υποκείμενο» και το «αντικείμενο» και η συμβολική, στο βαθμό που έχει σημαίνοντα χαρακτήρα, δηλαδή που αποδίδει κάτι που απουσιάζει και ταυτόχρονα μπορεί να υποκαταστήσει κάτι που είναι παρόν.

Όπως επισημαίνεται, «κάθε κοινωνική αναπαράσταση αποτελείται από ένα μείγμα εννοιών, ιδεών και εικόνων. Αυτές οι κοινωνικές αναπαραστάσεις υπάρχουν τόσο στα μυαλά των ανθρώπων όσο και σε κυκλοφορία μέσα στην κοινωνία, όπου μεταβιβάζονται μέσα από συνομιλίες και κείμενα των Μ.Μ.Ε.» (Potter, 2005: 202). Διαφωτιστικές είναι και οι διεργασίες αυτές της αντικειμενοποίησης και της αγκυροβόλησης· η πρώτη[6] ως κατασκευή και η δεύτερη[7] ως εμπλουτισμός της κατασκευής στο πεδίο που έχουν συγκροτήσει προηγούμενες αναπαραστάσεις.

Ο «κίνδυνος» που εντοπίζεται σε αυτές τις διαδικασίες είναι ότι η οργάνωση της πληροφορίας μπορεί να λάβει τη μορφή της προκατάληψης και του στερεότυπου. Η προκατάληψη νοείται ως «μια κρίση που προηγείται της γνώσης και επιτρέπει να προεξοφλούμε την απάντηση που μπορεί να δοθεί σε μια κατάσταση την οποία το υποκείμενο δε γνωρίζει, ή τη γνωρίζει με λάθος τρόπο» (Durkheim, 1895). Το στερεότυπο «είναι μια κατάσταση αποκρυστάλλωσης στάσεων και γνωμών με έντονη συναισθηματική και κοινωνική φόρτιση που προκαλεί άμεσες απαντήσεις» (Ναυρίδης, 1994: 171). Αυτό σημαίνει ότι έχουν το δικό τους κώδικα, ο οποίος αναγνωρίζεται στο πλαίσιο μιας κοινωνικής οργάνωσης. Τα στερεότυπα -ως νοηματικά και ερμηνευτικά πλαίσια- δεν αφορούν μόνο μια συγκυριακή στάση απέναντι σε ένα τρέχον, επίκαιρο ζήτημα και πλαίσιο στο οποίο συνήθως αποτελούν αντικείμενο αναφοράς. Επιπροσθέτως, η σκέψη ενός ανθρώπου στο σύνολο της

[6] Μέσω της αντικειμενοποίησης το υποκείμενο θεωρεί αυτό που προσλαμβάνει ως αντικειμενικό.
[7] Μέσω της αγκυροβόλησης το υποκείμενο νοηματοδοτεί με βάση άλλες πληροφορίες τις οποίες έχει ήδη επεξεργαστεί και έχουν ήδη παγιωθεί στη σκέψη του. Τόσο η αντικειμενοποίηση όσο και η αγκυροβόληση είναι συγκινησιακές διεργασίες, οι οποίες διαμορφώνουν τις κοινωνικές αναπαραστάσεις.

μπορεί να χαρακτηριστεί ως στερεοτυπική, δηλαδή από τη στιγμή που «κάθε πολιτισμός παράγει έναν ορισμένο τρόπο σκέψης, ο οποίος είναι τυπικός για τη συγκεκριμένη κουλτούρα και αντανακλάται μέσα από συγκεκριμένες κοινωνικές πρακτικές» (Τσαρδάκης, 1990: 71). Σε αυτές τις περιπτώσεις «αντανακλούν ορισμένους κώδικες ηθικής συμπεριφοράς και λειτουργούν σταθεροποιητικά για την κοινότητα» (Τσαρδάκης, 1990: 71).

2.1.2 Η αναπαράσταση του εαυτού ως διαφορά και ετερότητα

Το άτομο, όπως νοηματοδοτεί και κατασκευάζει διαρκώς μια αντίληψη για την πραγματικότητα που τον περιβάλλει, κάνει ακριβώς το ίδιο και για τον εαυτό του και τους άλλους. Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις εντάσσονται δυναμικά στη διαδικασία συγκρότησης της ταυτότητας, η οποία, ως αναπαράσταση του εαυτού, εμπλέκεται σε μια διαρκή διαπραγμάτευση. Υπάρχει όμως μια διάσταση που πρέπει να επισημανθεί ότι «αξιωματικά, η ταυτότητα προϋποθέτει τη διαφορά και η διαφορά την ταυτότητα» (Δεμερτζής στο Κοντοχρήστου, 2007: 11).

Με άλλα λόγια, η ταυτότητα -εν γένει πολιτισμική, αλλά με πολλές και διαφορετικές εκφάνσεις και εκδηλώσεις- δεν υφίσταται χωρίς την ετερότητα, δηλαδή χωρίς τον «Άλλον», το «διαφορετικό», ενώ της αναγνωρίζεται μια κοινωνικό-ιστορική διάσταση, ένας χαρακτήρας φαντασίωσης και συνήθειας. Όπως επισημαίνεται, ακόμα και αν η κατασκευή του οποιουδήποτε «Εμείς» δεν είναι αφ' εαυτής πιο αυθαίρετη, ούτε πιο περίπλοκη, ούτε πιο διαμεσολαβημένη από την κατασκευή του Εγώ, οφείλει να υπακούει επιπλέον στις εξωγενείς και απρόβλεπτες παραμέτρους μιας πάντα κινούμενης ιστορικής και σημασιακής συγκυρίας (Τσουκαλάς, 2010: 36). Φέροντας αυτό το κοινωνικό και ιστορικό υπόβαθρο, η ταυτότητα μεταμορφώνεται σε φαντασιακή κατασκευή.

Στη συλλογική ταυτότητα -ως ταυτότητα που μοιράζεται κάποιος με ένα σύνολο ή μια ομάδα που μοιράζεται κάποια κοινά χαρακτηριστικά, είτε που αποδίδονται στη γέννηση του ατόμου είτε που είναι επίκτητα και σχετίζονται με την κοινωνική ζωή του ατόμου- (Κοντοχρήστου, 2007: 29-30) αναγνωρίζεται μια κοινωνική και πολιτισμική διάσταση, ένας χαρακτήρας φαντασίωσης και συνήθειας, αλλά και μια συλλογική αποδοχή ενός συστήματος αξιών, ιδεών και ιδανικών. Όπως υποστηρίζεται, η συλλογική ταυτότητα εκφράζει «μια συναισθηματική σύγκλιση που αποτυπώνει και ισχυροποιεί ένα κοινό σύστημα αξιών και τρόπων ενέργειας και

συμπεριφοράς (Τσαούσης, 2004: 224, όπως αναφέρεται στο Κοντοχρήστου, 2007: 30).

2.1.3 Η είδηση ως αφηγηματικό είδος και διαμεσολάβηση της εμπειρίας

Με τη βοήθεια μηχανισμών, όπως τα Μ.Μ.Ε., τα άτομα καλούνται να συνηθίσουν σε συγκεκριμένα αξιακά και σημασιακά συστήματα (Τσουκαλάς, 2007: 34-40). Επανειλημμένα τα Μ.Μ.Ε. έχουν χαρακτηριστεί «παράθυρο στον κόσμο». Ένα «παράθυρο», το οποίο φαινομενικά επιτρέπει σε όσους απολαμβάνουν τη θέα του να γίνουν «συμμέτοχοι» μακρινών και δυσπρόσιτων γεγονότων που δεν εμπίπτουν στην άμεση εμπειρία του ατόμου. Επομένως, ο αναγνώστης λαμβάνει όλες τις σχετικές πληροφορίες από έναν τρίτο παράγοντα αυτής της επικοινωνιακής δομής: τον αφηγητή**.** Για παράδειγμα, στην παρούσα εργασία, το ρόλο του αφηγητή διαδραματίζουν οι εφημερίδες[8]. Αυτές συγκροτούνται από δημοσιογράφους, γραφίστες, εμπορικό και διοικητικό προσωπικό και από άλλα δρώντα υποκείμενα τα οποία συμμετέχουν με το έργο τους στην οπτική, γλωσσολογική και νοηματική διαδικασία της κωδικοποίησης των πληροφοριών σε μηνύματα και των μηνυμάτων σε μιντιακό γεγονός.

Προκειμένου να γίνει πιο κατανοητή η αναπαραστατική δυναμική της είδησης κρίνεται απαραίτητο να παρατεθούν ορισμένες ιδιαιτερότητες της αφήγησης αυτού του είδους. Η είδηση είναι μια μορφή λόγου που απευθύνεται σε ένα σχετικά ευρύ ακροατήριο. Αποτελείται από τμήματα επεξεργασμένων και μεταδιδόμενων πληροφοριών και σύμφωνα με συγκεκριμένους σκοπούς. Δηλαδή «αποτελούν ένα δομημένο είδος ή ένα σύνολο ειδών δημόσιας νοηματοδότησης» (Schudson στο Curran και Gurevitch, 2001: 206), «για υποθέσεις δημόσιου ενδιαφέροντος ή θέματα στα οποία επικεντρώνεται η κοινή γνώμη» (McCombs *et al*, 1996: 23).

Συνήθως, θεωρείται ότι οι ειδήσεις αποτυπώνουν αντικειμενικά τη ζωή και τα σημαντικά γεγονότα της. Παράλληλα, όμως, έχουν και υλική υπόσταση· είναι ένα αναλώσιμο καταναλωτικό προϊόν με πολιτιστικό χαρακτήρα και ανανεώσιμο σε καθημερινή βάση. Προκειμένου να «καταναλωθεί» πρέπει να «δημιουργηθεί ένα

[8]Για αυτόν το λόγο οι εφημερίδες νοούνται ως «ολικά συστήματα». Σε αυτό το πλαίσιο δεν αναλύονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που πιθανώς επηρεάζουν την οργάνωση των σημείων, όπως για παράδειγμα οι πεποιθήσεις και οι στάσεις των ρεπόρτερ και των αρθρογράφων ή των εκδοτών. Ο λόγος, που έγινε αυτό, ήταν εξαιτίας της δύσκολης έως και αδύνατης πρόσβαση σε αυτούς. Στο βαθμό που αναφέρονται κάποια από αυτά τα επιμέρους χαρακτηριστικά, γίνεται μόνο για πληροφοριακούς λόγους.

κοινό κατάλληλου μεγέθους και σύνθεσης» (Φίσκε, 2000: 19). Σύμφωνα με τον Χέρμπερτ Γκανς υπάρχουν θεωρητικές προσεγγίσεις για την ερμηνεία της διαδικασίας επιλογής των ειδήσεων (Gans, 1980, όπως αναφέρεται από Μπασαντής, 1991: 37) τις οποίες ταξινόμησε ως εξής:

- προσεγγίσεις που δέχονται πως η επιλογή των ειδήσεων γίνεται από την επαγγελματική κρίση του δημοσιογράφου. Σύμφωνα με αυτές οι δημοσιογράφοι και οι προκαταλήψεις τους είναι που διαμορφώνουν τις ειδήσεις.
- προσεγγίσεις που συνδέουν την παραγωγή των ειδήσεων με τους εμπορικούς στόχους των Μ.Μ.Ε. και την κατανομή των εργαζομένων σε αυτά. Αυτές συνδέουν στενά την παραγωγή των ειδήσεων με τις δομές των ειδησεογραφικών οργανισμών και επικεντρώνονται είτε στους εμπορικούς στόχους των Μέσων είτε στην κατανομή των εργαζομένων σε αυτά
- προσεγγίσεις που αντιλαμβάνονται τα Μ.Μ.Ε. ως «καθρέφτες» της κοινωνίας και των γεγονότων. Οι θεωρίες αυτές εκτιμούν τον τρόπο με τον οποίο τα «γεγονότα» αποφασίζουν τόσο την επιλογή και όσο και τη διαμόρφωση των ειδήσεων.
- προσεγγίσεις που εξηγούν την επιλογή των ειδήσεων από δυνάμεις – οικονομικές, πολιτικές και άλλες - που δρουν εκτός ειδησεογραφικών ή δημοσιογραφικών Οργανισμών.

Όπως συνάγεται από τα παραπάνω, κάθε είδηση που προβάλλουν τα Μ.Μ.Ε. είναι προϊόν πολυσχιδών διαδικασιών και ατομικών επιλογών, που εξαρτώνται όχι μόνο από το δημοσιογράφο, αλλά από τον ανταγωνισμό και τον πολιτικό προσανατολισμό του Μέσου.

Ανάμεσα στα κριτήρια της επιλογής, ο Hall ξεχωρίζει τα εξής (Hall, 1988: 235):

- η ιστορία πρέπει να συνδέεται ή να μπορεί να συνδεθεί με ένα γεγονός ή συμβάν.
- το γεγονός πρέπει να έχει συμβεί πρόσφατα, αν είναι δυνατό την προηγούμενη ημέρα ή λίγες ώρες πριν.

- το γεγονός ή το άτομο της είδησης πρέπει να αξιολογείται ως άξιο να γίνει είδηση.

Οι ειδήσεις δεν επιλέγονται, πάντα και μόνο, με το κριτήριο της ενημέρωσης, αλλά και με το κριτήριο του ασυνήθιστου, δηλαδή όταν κατά κάποιο τρόπο παραβιάζουν τους κανόνες της κοινωνικής ζωής, θέτοντας έτσι μια προβληματική περί κανονικότητας (Hall *et al*, 1978: 336). «Αυτές οι ξαφνικές και παράξενες ρωγμές στη συνηθισμένη ροή της καθημερινής κοινωνικής ζωής είναι οι λεγόμενες «εντυπωσιακές ειδήσεις» (Βρύζας 1986: 97).

Αυτά τα γεγονότα, που εκλαμβάνονται ως παραβίαση των κοινωνικών νορμών, κατασκευάζονται και παρουσιάζονται από τα Μ.Μ.Ε. ως «σπάνια» και «θεαματικά». Οι συνθήκες που συνήθως συνοδεύουν μια τέτοια είδηση είναι το σοκ, η προσέλκυση της προσοχής, η διέγερση της περιέργειας, η επικαιρότητα, η σπανιότητα, η αφηγηματική δυναμική της και τέλος η δυσαναλογία μεταξύ κοινωνικής και αξιακής θέσης του συμβάντος και των συνθηκών τέλεσης της πράξης.

Αυτή είναι, λοιπόν, κάπως σχηματικά, η βασική λειτουργία των ειδήσεων. Υπάρχει ένα γεγονός, ένας αφηγητής και ένας αναγνώστης. Βέβαια, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι συχνά αυτό που μεταδίδει ο αφηγητής ως γεγονός δεν είναι πάντα η άμεση εμπειρία ενός υποκειμένου με το οποίο έρχεται σε επαφή, αλλά μπορεί ο ίδιος να γνωρίσει το γεγονός από άλλες έμμεσες πηγές, από αφηγήσεις άλλων τρίτων προσώπων. Ωστόσο, αυτό δεν επηρεάζει τη μετάδοση της είδησης. Όσα φίλτρα κι αν έχουν μεσολαβήσει, το γεγονός εξακολουθεί να προβάλλεται ως τέτοιο και ως τέτοιο το γνωρίζει και ο αναγνώστης. Ουσιαστικά, όμως, πρόκειται για ένα «ομοίωμα» που γεννάται την ώρα της αφήγησης και κατασκευάζεται ως πραγματικότητα με βασικό μέσο τις λέξεις και το λόγο, εκτελώντας το ίδιο την ταυτόχρονη λειτουργία της κατασκευής της πραγματικότητας (Ρήγου, 1998).

Στο κοινωνικό πεδίο, η είδηση διαμορφώνεται ανάμεσα στην άμεση εμπειρία, τον αναγνώστη και τον αφηγητή. Επομένως, αυτό που λαμβάνει χώρα είναι μια κατασκευή της είδησης, την οποία πλάθουν περισσότεροι από δύο ενεργοί κατασκευαστές. Δηλαδή το μήνυμα δε μεταφέρεται απλά από την πηγή στον δέκτη, αλλά υφίσταται σημαντικές αλλοιώσεις που οφείλονται στην ακούσια –υποκειμενική σκοπιά, αντίληψη και πολιτισμικό υπόβαθρο– ή εκούσια –πρόθεση, στοχευόμενη επιλεκτικότητα- ιδεολογία του αφηγητή, αλλά και στην τεχνική φύση του Μέσου. Όπως επισημαίνεται, «τα Μ.Μ.Ε. δεν είναι απλοί μεταφορείς ή πομποί μηνυμάτων, αλλά με τη δράση τους δομούν την ίδια την πραγματικότητα, δομούν

προσωπικότητες και κοινωνικά ζητήματα, παράγοντας συγκεκριμένες εικόνες της κοινωνίας στην οποία λειτουργούν» (Σταυρακάκης, 1998: 115). Με άλλα λόγια, τα Μ.Μ.Ε δεν κατέχουν τη θέση του «αθώου» και «ουδέτερου» παρατηρητή, αλλά διαμορφώνουν τα γεγονότα και την προτιμητέα πρόσληψή τους μέσω της ενεργητικής πρακτικής της σημασιοδότησης τους. Η πληροφόρηση είναι κυρίως επιτελεστική, ενεργητική, κατασκευάσιμη, διαμεσολαβημένη και οριζόμενη από κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές διεργασίες και επιλογές.

2.1.4 Η αναπαράσταση ως αφήγηση

Τα Μ.Μ.Ε επικυριαρχούν στο πλαίσιο της δημόσιας σφαίρας. Στο ρόλο τους συμπεριλαμβάνεται τόσο η διασφάλιση της πολιτικής και κοινωνικής συναίνεσης όσο και η διαμόρφωση της κοινής γνώμης. Αυτή η «ηγεμονία» των Μ.Μ.Ε., σύμφωνα με τον Hall, είναι «το αποτέλεσμα μιας σύνθετης διαδικασίας κοινωνικής κατασκευής και νομιμοποίησης» (Κομνηνού και Λυριντζής, 1988: 101), η οποία διαπλάθει μια κουλτούρα κοινής αντίληψης και μια διαδικασία αληθοφανούς κοινής συναίνεσης για το «κάθε» υποκείμενο.

Συνεπώς, η αναπαράσταση ως μιντιακή εικόνα και αποταμίευση της εμπειρίας ως αφήγηση «είναι μια πολύ διαφορετική έννοια από την αντανάκλαση, γιατί συνεπάγεται το ενεργητικό έργο της επιλογής και της παρουσίασης, της δόμησης και της διαμόρφωσης: όχι απλά τη μετάδοση ενός προϋπάρχοντος νοήματος, αλλά το ενεργητικότερο έργο του να κάνεις τα πράγματα να παράγουν νόημα» (Hall 1982 (μτφ.1988), όπως αναφέρεται στο Κωνσταντινίδου, 2002: 154).

Επίσης, η αναπαράσταση διαπλέκεται αδιάρρηκτα με την έννοια της ιδεολογίας. Αποδεχόμενοι την άποψη του Hall, τα Μ.Μ.Ε. πρέπει να εκλαμβάνονται

«ως ιδεολογικοί μηχανισμοί, δηλαδή ως σημαίνοντες φορείς, που ορίζουν και δεν αντανακλούν ή διαστρεβλώνουν απλώς την «πραγματικότητα. Το περιεχόμενο των Μ.Μ.Ε. δεν βρίσκεται σε κάποια συμμετρική σχέση με την κοινωνική πραγματικότητα, αλλά παρέχει το πλαίσιο πρόσληψης της πραγματικότητας, το πλαίσιο αξιών, πεποιθήσεων και ιδεών για την κοινωνική τάξη πραγμάτων, μια εικόνα και μια θέση για το πώς πρέπει να είναι τα πράγματα και ο κόσμος γύρω μας, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί μια συνεκτική εικόνα γι' αυτή την πραγματικότητα. Θεωρώντας την ιδεολογία ένα ζήτημα ανταλλαγής σημείων, «ο ρόλος της γλώσσας

σε αυτήν τη διαδικασία συνίσταται στο να παρέχει τις κατηγορίες που μπορούν να επιβληθούν στο γεγονός της πραγματικότητας» (Κωνσταντινίδου, 2002: 154).

Σε αυτήν την περίπλοκη διαδικασία, η οπτική και η λεκτική διαδικασία μετατρέπονται σε πολύτιμα εργαλεία, καθώς στο πλαίσιο της συγκεκριμένης αφήγησης, οργανώνονται με τρόπο που, κατά την κρίση του αποστολέα, αποδίδει πληρέστερα το νόημά τους. Σύμφωνα με τον Hall, «η αναπαράσταση είναι η παραγωγή νοήματος μέσω της γλώσσας» (Hall, 2005a: 16). Σε αυτό το πλαίσιο, σύμφωνα με την προσέγγιση των στρουκτουραλιστών, τα σημεία μετατρέπονται αυτομάτως σε φορείς νοήματος· σημεία που συμβολίζουν τη σχέση υποκειμένων και αντικειμένων στον «πραγματικό κόσμο». Η γλώσσα δε λειτουργεί ως καθρέφτης, αλλά προτάσσεται η αυθαιρεσία του σημείου, δηλαδή μια λέξη, νοηματοδοτούμενη από το υποκείμενο, μπορεί να αναφέρεται σε οτιδήποτε και αυτό μπορεί να γίνει αντιληπτό μόνο από το ευρύτερο πλαίσιο της αναφοράς. Σύμφωνα με την ίδια προσέγγιση, η γλώσσα αποτελείται από σημεία, όμως, αυτά παράγουν νόημα από τη στιγμή που θα συνενωθούν σε κάποιο κώδικα (Hall, 2005a: 15-30).

Η αποκωδικοποίηση των προσλήψεών μας για το κοινωνικό γίγνεσθαι απαιτεί, λοιπόν, και προϋποθέτει μια θεώρηση του ρόλου των Μέσων Επικοινωνίας. Ο ρόλος των Μ.Μ.Ε. είναι ιδεολογικός και προσανατολίζεται στο ζήτημα της «κοινωνικής κατασκευής της πραγματικότητας» (Κωνσταντινίδου, 2002: 159) και της «πολιτικής της σημασιοδότησης» (Κωνσταντινίδου, 2002: 159). Επομένως, είναι αναγκαίο όχι μόνο να προσδιοριστεί το σημαινόμενο, η ενυπάρχουσα σημασία, αλλά και η διαδικασία της σημασιοδότησης - ρητής και άρρητης - και των γνωστικών ερμηνειών της.

Στο πλαίσιο της παρούσας ανάλυσης δεν μπορούν να παρατεθούν περισσότερα για μια κοινωνιολογική ερμηνεία της λειτουργίας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, της μορφολογίας τους, των ιδεολογικών στόχων τους, των επιδράσεών του και του ρόλου τους στην αναπαραγωγή του συστήματος στο οποίο λειτουργούν. Όμως, είναι σχεδόν εγγενές χαρακτηριστικό της λειτουργίας και την ιδιότητάς τους, ότι τα Μ.Μ.Ε. στοχεύουν σε κατασκευή εικόνων που θα είναι προσιτές στο κοινό, με το κριτήριο του ελάχιστου κοινού παρανομαστή[9]. Επομένως, στη μορφή λέξεων και εικόνων αποκαλύπτεται μια κατασκευασμένη νοηματική πραγματικότητα, η οποία

[9] Στοχεύουν σε ένα κοινό το οποίο θα είναι αριθμητικά, κατά το δυνατόν, το μεγαλύτερο. Επομένως, δεν απαιτούν ειδικές γνώσεις, αλλά αξιοποιούν παραστάσεις οι οποίες είναι «οικείες» σε «όλους» και απευθύνονται στις αντανακλαστικές αντιληπτικές διαδικασίες και όχι τόσο στην κριτική σκέψη.

δεν είναι πραγματική πραγματικότητα, αλλά ένα «ομοίωμά» της. Με άλλα λόγια μια, επιλεκτική, ιδεολογική πραγματικότητα δηλαδή μια αναπαράσταση. Ως προς το ζήτημα της ταυτότητας, αυτό που πετυχαίνουν τα Μ.Μ.Ε. είναι να τη μεσοποιούν[10] , δηλαδή δεν διαβιβάζουν απλώς μηνύματα και συμβολικές μορφές, αλλά πολύ περισσότερο από αυτό γίνονται οι ίδιοι «παραγωγοί συνθετικών εμπειριών» (Δεμερτζής στο Κοντοχρήστου 2007: 12).

2.2 Πολυπολιτισμικότητα: θρησκευτική ταυτότητα και θρησκευτική ελευθερία

Μέχρι στιγμής έχει γίνει μια πιο γενική συζήτηση για τις έννοιες της αναπαράστασης, της ταυτότητας που συγκροτείται δια της ετερότητας και της κατασκευής συγκεκριμένων στερεοτυπικών αντιλήψεων για τον «Εαυτό», τον «Άλλον» και τις κοινωνικές σχέσεις/ αντιλήψεις, οι οποίες διαχέονται μέσα από τους πυλώνες των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και καταλήγουν στον θεατή έχοντας υποστεί μια νέα κωδικοποίηση, που προκαλείται από τη δυνατότητα των Μέσων όχι μόνο να διαμεσολαβούν, αλλά πολύ περισσότερο να μεσοποιούν την πραγματικότητα. Οι τέσσερις σχολές στις οποίες αναφέρεται ο Hall, για να ερμηνεύσει την έννοια της διαφορετικότητας (Hall, 2005b: 234-238) προσφέρουν πολύτιμα εργαλεία σε κάθε προσπάθεια προσέγγισης αυτής της έννοιας:

- για τη σωσσυριανή Γλωσσολογία η διαφορετικότητα μετράει, επειδή είναι ουσιώδης για το νόημα και χωρίς αυτή, το νόημα δεν μπορεί να υπάρξει.
- για τη μπαχτιανή Γλωσσολογία χρειαζόμαστε τη διαφορετικότητα, γιατί ο μόνο τρόπος για να κατασκευάσουμε ένα νόημα είναι μέσα από το διάλογο με τον Άλλον
- για την Ανθρωπολογία, ο πολιτισμός εξαρτάται από το να δίνουμε νόημα στα πράγματα και να τα εντάσσουμε σε διαφορετικές θέσεις μέσα από ένα σύστημα κατηγοριοποίησης.

[10] Το ρήμα μεσοποιούν αναφέρεται από το Ψυχογιό. Με τη λέξη μεσοποιούν δεν εννοείται μόνο ή διαμεσολάβηση, αλλά η «ενσάρκωση», η δόμηση μίας είδησης και ταυτοτήτων με διάφορους τεχνικούς τρόπους από τα Μ.Μ.Ε και από τους εμπλεκόμενους (συντάκτες, αρχισυντάκτες, δημοσιογράφοι, φωτογράφοι, γραφίστες κ.λπ.) σε αυτά.

- για την Ψυχανάλυση, ο «Άλλος» είναι θεμελιώδης για τη συγκρότηση του εαυτού, για εμάς ως υποκείμενα και για τη σεξουαλική ταυτότητα.

2.2.1 Η πολιτισμική ετερότητα

Η διαπλοκή νοήματος και πολιτισμού στη διαφορετικότητα προϋποθέτει, όπως μας πληροφορεί ο Ταίηλορ, μια διαδικασία αναγνώρισης ή/και παραμόρφωσης. Ξεκινώντας από τη βασική παραδοχή ότι η ταυτότητα συγκροτείται εν μέρει από την αναγνώριση ή την απουσία της –και ενίοτε από την εσφαλμένη αναγνώριση που μας επιφυλάσσουν οι άλλοι– «ένα άτομο ή μια ομάδα μπορούν να υποστούν σοβαρή ζημία ή παραμόρφωση, εάν οι άνθρωποι στην κοινωνία όπου ζουν τους μεταδίδουν την περιοριστική, μειωτική και περιφρονητική εικόνα που διατηρούν» γι αυτά» (Ταίηλορ, 1997: 71-72). Στο πλαίσιο της ταυτότητας διαπλέκονται οι έννοιες της αξιοπρέπειας, της ηθικής αίσθησης και της αυθεντικότητας ως αυτοπροσδιορισμού. Από αυτό γεννήθηκε η πολιτική της καθολικότητας στην ισότητα των πολιτών ως προς την αξιοπρέπεια, αλλά και η πολιτική της διαφοράς, από τη στιγμή που όλοι δικαιούνται αναγνώρισης λόγω της μοναδικότητας της ταυτότητάς τους (Ταίηλορ, 1997: 85-94).

Εντάσσοντας, λοιπόν, στη συζήτηση και την πολιτική της αναγνώρισης, η πολυπολιτισμικότητα περιγραφικά αναφέρεται στη συμβίωση και τη συνύπαρξη ομάδων με διαφορετικές παραδόσεις, ήθη, έθιμα, γλώσσα, θρησκεία, φυλετική καταγωγή, ή άλλων προσδιοριστικών του πολιτισμού στοιχείων. Ωστόσο, η πολυπολιτισμικότητα θεωρείται ως ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα μιας συγκεκριμένης, οριοθετημένης ιστορικά, πολιτικά και πολιτισμικά κοινωνίας, η οποία φιλοξενεί στο εσωτερικό της διαφορετικούς πολιτισμούς, τους οποίους προσδιορίζει και μέσω των οποίων αυτοπροσδιορίζεται. Επομένως, η πολυπολιτισμικότητα δεν είναι όρος πολιτικά και ιδεολογικά ουδέτερος.

Για να γίνει, όμως, κατανοητή η έμφαση που δίνεται στη σύγχρονη εποχή σε αυτήν την έννοια, θα πρέπει ίσως να επιστρέψουμε σε ένα πιο θεμελιακό στάδιο, αυτό του πολιτισμού. Αποφεύγοντας τόσο ένα γενικόλογο, όσο και ένα εξαιρετικά σχηματικό ορισμό, κάποια ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά του πολιτισμού προκύπτουν, καταρχάς, από τα προσδιοριστικά χαρακτηριστικά του χρόνου και της γεωγραφίας. Αν δεχτούμε τον πολιτισμό ως δημιούργημα ιστορικών και

γεωγραφικών διαφορετικοτήτων, τότε πρέπει να αναγνωρίζουμε και τα αντίστοιχα συμβολικά συστήματα, τα οποία παράγονται από αυτές τις διαφορετικότητες για να εξυπηρετηθεί η μεταξύ τους επικοινωνία. Όπως επισημαίνεται, στο πλαίσιο μιας τέτοιας προσέγγισης, «ο πολιτισμός αντικατοπτρίζει τις διαδικασίες και τα προϊόντα των τεσσάρων φάσεων της πολιτισμικής συγκρότησης, που είναι η ανακάλυψη, η διάδοση, η οικειοποίηση και η επιλεκτική μεταβίβαση (με διατήρηση ή με καταστροφή) του συμβολικού και υλικού περιεχομένου (Βερνίκος και Δασκαλοπούλου, 2002: 32). Ωστόσο, παρατηρείται ότι στις παραπάνω διαδικασίες, στα προϊόντα των φάσεων της πολιτισμικής συγκρότησης, και «στη θέση των σαφών ορίων εγκαθίστανται ασαφή και ασταθή «μεταίχμια», όπου όλα βρίσκονται κάπου «ανάμεσα» όχι μόνο σε χώρους αλλά και σε κατηγορίες». (Τσουκαλάς, 2000: 68)

Συνακόλουθα, η παγκοσμιοποίηση δεν είναι απλώς αλληλεξάρτηση –ο τυπικός ορισμός- αλλά η πραγματική παραγωγή χωρικών και χρονικών πλαισιών που, ταυτοχρόνως, εδρεύουν στις εθνικές δομές και είναι διακριτά από τα εθνικά χωρικά και χρονικά πλαίσια, όπως αυτά έχουν κατασκευαστεί ιστορικά (Sassen, 2006: 23). Καθοριστικός παράγοντας, συστατικό και αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης είναι η σχετικοποίηση των χρονικών και χωρικών αποστάσεων (Beck, 2000: 32). Η παγκοσμιοποίηση στο σύγχρονο περιβάλλον υπονοεί μια επιτάχυνση των ροών του κεφαλαίου, των ανθρώπων, των οικονομιών, των τεχνολογιών, των επικοινωνιών, των αγαθών, των εικόνων και των ιδεών πέρα από τον κόσμο, δείχνοντας κατά συνέπεια μια γενική αύξηση στο ρυθμό των παγκόσμιων αλληλεπιδράσεων και των διαδικασιών. Δεύτερον, προτείνει μια ενδυνάμωση των συνδέσεων, των τρόπων αλληλεπιδράσεων και της διασύνδεση του κόσμου σημαίνοντας ότι οι δεσμοί στα «σύνορα» δεν είναι σποραδικοί ή τυχαίοι αλλά κάπως συστηματοποιημένοι. Επιπλέον, «[…]υπονοεί μια εμπλοκή του παγκόσμιου και του τοπικού· έτσι ώστε, ενώ ο καθένας συνεχίζει να ζει σε τοπικό επίπεδο, οι φαινομενικοί κόσμοι τους έχουν γίνει ως ένα ορισμένο βαθμό παγκόσμιοι, καθώς τα απόμακρα γεγονότα έρχονται να ασκήσουν επίδραση στα τοπικά διαστήματα και οι τοπικές εξελίξεις έρχονται να έχουν παγκόσμιο αντίκτυπο. Η παγκοσμιοποίηση μπορεί να θεωρηθεί ότι αναφέρεται σε χωρικές-χρονικές διαδικασίες […] τραβώντας όλο και περισσότερο τον κόσμο στους ιστούς των πολιτισμών διασύνδεσης, ενσωμάτωσης […] έκτασης, και των κοινοτήτων, με την παρέλευση του διαστήματος και του χρόνου και τη συμπίεση των χωρικών και χρονικών οριζόντων μας. Δείχνει έναν κόσμο σε κίνηση, έναν διασυνδεόμενο κόσμο και έναν κόσμο στενέματος» (Xavier και Rosaldo, 2002: 9).

Αυτές οι διαδικασίες, και όχι μόνο, της παγκοσμιοποίησης και οι πολυπολιτισμικές κοινωνίες -ως συνέπειες αυτών των διαδικασιών- επιφέρουν ορισμένα αλληλένδετα και ήδη ειπωμένα ζητήματα. Δεν είναι τυχαία η διάκριση και το ζήτημα που θέτει ο Ταίηλορ, ανάμεσα σε δύο διακριτές μορφές πολιτικού φιλελευθερισμού. Από τη μια μεριά, προβάλλεται μια μορφή κοινωνικοπολιτικής εξουσίας η οποία εντοπίζει τον κύριο λόγο ύπαρξής της στην ίσοις όροις όρων προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των πολιτών στο πλαίσιο μιας έννομης τάξης που οφείλει να παραμένει πολιτιστικά αμερόληπτη, ουδέτερη και απροκατάληπτη. Από την άλλη μεριά όμως, προτάσσεται μια άλλη (ανταγωνιστική) πολιτειακή μορφή η οποία στοχεύει πρωτίστως στην αναπαραγωγή της περίπλοκης κοινωνικής πραγματικότητας μέσα από την εσκεμμένη διαιώνιση ενός συγκεκριμένου εθνικού-κρατικού-πολιτειακού πολιτιστικού και αξιακού (άρα και εν μέρει τουλάχιστον εθιμικά θεμελιωμένου) προτύπου» (Τσουκαλάς, 2000: 106). Αυτές οι δύο εκδοχές δεν μπορούν να παρατηρηθούν αμιγώς ξεχωριστά, ούτε να θεωρηθούν ασύμβατες μεταξύ τους, ωστόσο το ποια μορφή θα επικρατήσει ή θα επικαλύψει ή θα παρεισφρήσει η μία εντός της άλλης εξαρτάται από την κλίμακα στην οποία εκτυλίσσονται οι φάσεις της πολιτισμικής «εξέλιξης», λαμβάνοντας υπόψη όμως τον πολιτισμό και τις διαδικασίες αυτού τόσο ως «υποδομή όσο και ως προϊόν δράσης» (Παπαταξιάρχης, 2006: 13).

Επιπρόσθετα, «Αν δούμε το σοκ της παγκοσμιοποίησης» ή και το σοκ των πολυπολιτισμικών κοινωνιών «ως σοκ της αποεθνικοποίησης, τότε αυτό σημαίνει ότι δεν αμφισβητούνται απλώς τα βασικά χαρακτηριστικά της ταυτότητας της εκάστοτε εθνικής ομάδας» (Beck, 2000: 79) και των εκάστοτε «νέων» εθνικά πληθυσμών/ ομάδων. Επομένως, ένα άλλο ζήτημα που προκύπτει είναι ο τρόπος με τον οποίο τα υποκείμενα συγκροτούν τις ταυτότητές τους εντός συγκεκριμένων, και παράλληλα, ρευστών «εθνικών» και πολυπολιτισμικών χώρων. «Οι παραστάσεις για τις ταυτότητες, ατομικές και συλλογικές, δεν είναι πια δυνατόν να υπακούουν στις παραδοσιακές νοηματικές τους καταβολές. Από τη στιγμή που οι κοινωνίες δεν μπορεί να προσλαμβάνονται στη βάση του ενιαίου, κλειστού και φετιχοποιημένου Volksgeist , οι όροι ιδεολογικής ταύτισης και ενσωμάτωσης των ατόμων στο Όλο θα τεθούν κατ' ανάγκην σε νέες βάσεις» (Τσουκαλάς, 2000: 65).

Το πέρασμα από μια μονοπολιτισμική σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία δεν χαρακτηρίζεται πάντα από αλληλοσεβασμό και ισότητα. Όπως σημειώθηκε παραπάνω, προκύπτουν τα ζητήματα της διαφορετικότητας και της συναφούς

πολιτικής διαδικασίας αναγνώρισης ή και παραμόρφωσης. Συζητώντας γι' αυτό το θέμα, ο Beck εισάγει την παράμετρο του φόβου θεωρώντας ότι αυτή η εμπειρία είναι καταλυτική για τη διασφάλιση ή μη της ενότητας μέσα στη διαφορά (Beck, 2009: 4). Στο επιχείρημά του διακρίνει την ενότητα που περιγράφεται ως τέτοια από εκείνη που επιβεβαιώνεται πράγματι ως κανονιστική αρχή, δηλαδή ως πολιτική της αναγνώρισης της διαφοράς και η οποία διαφοροποιείται από την καθολικότητα που αρνείται τη σπουδαιότητα της διαφοράς, από τον εθνικισμό που παράγει ενότητα στη διαφορά μόνο σε εθνικό πλαίσιο και από την πολυπολιτισμικότητα που επιβεβαιώνει τη μονοπολιτισμική διαφορά στο εθνικό πλαίσιο (Beck). Επομένως για τον Beck η πολυπολιτισμική κοινωνία δεν μπορεί να απαλλαχθεί από τη μονοπολιτισμική διαφορά και να διασφαλίσει ένα χαρακτήρα ενότητας μέσα από την πολιτική της αναγνώρισης.

Διαφωτιστικά είναι τα επιχειρήματα των Kymlicka και Walzer για την κατανόηση αυτής της εκδοχής της πολυπολιτισμικότητας. Με αυτούς εισάγεται το όριο της ανοχής σε αυτή τη συζήτηση. Ο πρώτος πραγματεύεται την ανεκτικότητα και τα όριά της ως όρια που θέτουν οι φιλελεύθερες αρχές στα δικαιώματα των μειονοτήτων (Kumlicka, 1995: 152-172). Ο δεύτερος επικεντρώνεται σε ιστορικά υπαρκτά καθεστώτα ανεκτικότητας, σε μοντέλα ανεκτικής κοινωνίας, τα οποία προσλαμβάνει ως «κοινωνικές ρυθμίσεις μέσω των οποίων ενσωματώνουμε τη διαφορά, συνυπάρχουμε με αυτή, της παραχωρούμε μερίδιο του κοινωνικού χώρου, όπως τις θεσμοθετημένες μορφές του μη διαφοροποιημένου πλεονεκτήματος» (Ουόλζερ, 1998: 64). Σε αυτό το επιχείρημα εντοπίζει μια νεωτερική μετάβαση από «την ανεκτικότητα έναντι της διαφοράς σε εντατική προσπάθεια προς την κατεύθυνση της ενότητας και της μοναδικότητας» η οποία στη μετανεωτερικότητα αντικαθίσταται από κοινωνίες μεταναστών και έθνη κράτη υπό πίεση, με διάσπαρτο το στοιχείο της διαφοράς, καθώς «οι άνθρωποι έχουν αρχίσει να βιώνουν αυτό που μπορεί να θεωρήσουμε μια ζωή χωρίς ξεκάθαρα σύνορα και χωρίς σίγουρες και μοναδικές ταυτότητες» (Ουόλζερ, 1998: 141)· συνθήκες που θολώνουν, αλλά δεν αίρουν τα όρια της ανεκτικότητας.

Ο Zizek, σχολιάζοντας το σύγχρονο ευρωπαϊκό φαινόμενο της «εκλογικευμένης» αντιμεταναστευτικής πολιτικής» και του λαϊκιστικού ρατσισμού (populist racism) που τη θεμελιώνει, υποστηρίζει ότι η φιλελεύθερη πολυπολιτισμικότητα καλύπτει την παλαιά βαρβαρότητα με ανθρώπινο πρόσωπο (Zizek, 2010). Σύμφωνα με την ανάλυσή του «η πολυπολιτισμική ανοχή και ο

σεβασμός των διαφορών έχουν ως κοινό στοιχείο με αυτούς που αντιμάχονται τη μετανάστευση την ανάγκη να κρατήσουν τους Άλλους σε μια αρμόζουσα απόσταση» (Zizek, 2010). Ο σεβασμός επομένως οριοθετείται από έναν φαντασιακό και προσωπικό χώρο στον οποίο ο Άλλος δεν πρέπει να εισβάλει. Από αυτό προκύπτει και το νέο αναδυόμενο δικαίωμα της όψιμης περιόδου των καπιταλιστικών κοινωνιών της, αυτό της μη παρενόχλησης, δηλαδή του δικαιώματος να διατηρείται κάποιος σε απόσταση από τους άλλους (Zizek, 2010). Στην ανάδειξη αυτού ακριβώς του ορίου εντοπίζει τη μετάβαση από την άμεση βαρβαρότητα στη βαρβαρότητα με ανθρώπινο πρόσωπο.

«Όμως, η ανάδυση του «πολιτισμού» ως νέου πεδίου άσκησης δικαιωμάτων και ελευθεριών συνεπιφέρει μια σειρά προεκτάσεων, που συνδέονται με την ίδια την επιλογή της λέξης. Πράγματι, η ιδέα του πολιτισμού δεν μπορεί να νοηθεί παρά ως «κατηγορία γένους» η οποία, τουλάχιστον εν δυνάμει, μπορεί να συμπεριλάβει όλες δίχως εξαίρεση τις κοινωνικές πρακτικές. Στο μέτρο που δεν υπάρχει τίποτα που να διαδραματίζεται εκτός κοινωνίας άρα και εκτός πολιτισμού, η προβολή του αιτήματος της «πολιτιστικής χειραφέτησης» θα μπορούσε λοιπόν να παραπέμπει ρητορικά με την άπειρη επεκτασιμότητα του νοηματικού της περιεχομένου» (Τσουκαλάς, 2000: 96). Η κυριαρχία της έννοιας του πολιτισμού στην επίσημη γλώσσα κάθε έθνους-κράτους μετατρέπει αυτήν την έννοια σε δείκτη σχέσεων εξουσίας και συνακόλουθα, σύμφωνα με τον Bourdieu (1986, 1996 σσ. 120, 121) «η διάκριση αποτελεί απαραβίαστη αρχή όλων των μορφών κοινωνικής συνύπαρξης και κάθε παραδοσιακού εγχειρήματος. Τα όρια, για αυτόν, είναι συμβολικά όσο και πολιτικά, διότι εδραιώνουν την κατανομή υποχρεώσεων και δικαιωμάτων μεταμφιέζοντας τις σχέσεις εξουσίας σε πολιτισμικές σχέσεις» (Πετρονώτη, 2000: 15) . «Κανείς δεν είναι σε θέση να σκεφθεί ή να μιλήσει για τον εαυτό του και για τους άλλους διαφορετικά, παρά στα πλαίσια των συγκεκριμένων επικοινωνιακών συστημάτων στα οποία κολυμπά και επιπλέει, ή και ενδεχομένως βυθίζεται» (Τσουκαλάς, 2000: 37). Με τη βοήθεια των Μ.Μ.Ε. κάθε κοινωνία διαποτίζεται από ένα πολιτισμικό παράδειγμα και κάθε άλλη επιρροή παρεμβάλλεται στις διαδικασίες αναπαραστάσεων και ταυτότητας που περιγράφηκαν παραπάνω.

2.2.2 Έννοιες, αποκλεισμοί και «νέο-ρατσισμοί»

Μολονότι σήμερα ασκείται έντονη κριτική σε παλαιότερα φαινόμενα αποκλεισμού βάσει κάποιας ταυτότητας με χαρακτηριστικά παραδείγματα από τη

σύγχρονη ιστορία διακρίνεται ότι η απόλυτη επικέντρωση στη διασφάλιση της διαφοράς ή ο απόλυτος προσδιορισμός του εαυτού δια της ετερότητας φαίνεται να αναπαράγουν μια νέα μορφή ρατσισμού, ένα νέο-ρατσισμό, ο οποίος εδράζεται στο δικαίωμα στη διαφορά.

Σύμφωνα με μια ενδιαφέρουσα αντίληψη, ακόμα και «το πέρασμα από τον όρο φυλή στον όρο πολιτισμός και η συνακόλουθη υποκατάσταση της «φυλετικής καθαρότητας» από την «πολιτισμική ταυτότητα», καθώς και η μετατόπιση από την ανισότητα στη «διαφορετικότητα» και τέλος η απόρριψη των κλασσικών ρατσιστικών στερεοτύπων, αλλά με ταυτόχρονη αναζήτηση άλλων επιχειρημάτων καταλήγουν σε ένα ρατσισμό, ενώ η σύγχρονη έννοια της διαφοράς φαίνεται να έχει σχέση αφενός με τον καθαυτό ορισμό του άλλου και αφετέρου με την αγωνία της αυθεντικότητας και της καθαρότητας (Κωνσταντοπούλου, 1999: 22-26).

Επιπρόσθετα, χρήσιμη για την παρούσα εργασία θεωρείται η στάση της «Δύσης» απέναντι στην «Ανατολή», όπως διατυπώνεται σε επίπεδο λόγο μέσα από τις λέξεις Οριενταλισμός και Ισλαμοφοβία. Όπως επισημαίνεται, ο Οριενταλισμός[11] μπορεί να θεωρηθεί ως ένας τρόπος κανονικοποιημένου (ή οριενταλοποιημένου) γραψίματος, οράματος και σπουδής, κυριαρχούμενος από τις επιταγές, προοπτικές και ιδεολογικές τάσεις, οι οποίες τοποθετούνται υποθετικά στην «Ανατολή». «Η Ανατολή διδάσκεται, ερευνάται, διευθύνεται και εκφράζεται έτσι με ορισμένους διακριτούς και αναγνωρίσιμους τρόπους» (Said, 1996: 245). Πρόκειται για ένα σύστημα αναπαραστάσεων μέσω των οποίων η «δυτική σκέψη» γνωρίζει την «Ανατολή» με τρόπο θετικό και ακαδημαϊκό, ωστόσο «δυτικό».

---

[11]Ο Said στο βιβλίο του «Οριενταλισμός» (1996) χρησιμοποιεί το συγκεκριμένο όρο αντί του Ανατολισμού για να δηλώσει ένα συγκεκριμένο ακαδημαϊκό κλάδο και να περιγράψει ένα ευρύτερο ιδεολογικό και αισθητικό φαινόμενο. Σύμφωνα με μια γενικότερη πρόσληψη του Οριενταλισμού, από τα τέλη του 18ου αιώνα, πρόκειται για έναν τρόπο σκέψης βασιζόμενο σε μια οντολογική και επιστημολογική διάκριση που γίνεται μεταξύ «Ανατολής» και (περισσότερες φορές) «Δύσης». Σύμφωνα με μια άλλη προσέγγιση, «ο Οριενταλισμός μπορεί να συζητηθεί και να αναλυθεί ως ο συγκροτημένος θεσμός που ρυθμίζει τις σχέσεις με την Ανατολή […] Ο Οριενταλισμός είναι ένας δυτικός τρόπος για την κυριάρχηση, την ανασυγκρότηση και την άσκηση εξουσίας επί της Ανατολής […] είναι ένα δημιουργημένο σώμα θεωρίας και πρακτικής στο οποίο, για πολλές γενιές, έχουν γίνει σοβαρές υλικές επενδύσεις.» (Said, 1996: 13-17).

Τον Said δεν τον απασχολεί η πολεμική εναντία στη «Δύση», αλλά η διαδικασία κατασκευής των κατηγόριων «Δύσης/Ευρώπης» και «Ανατολής/Ισλάμ». «Ο Οριενταλισμός αποτελεί μια αντιουσιοκρατική και αποδομητική προσπάθεια να καταδειχθεί ότι η «Δύση» και η «Ανατολή» αποτελούν κατηγορίες που κατασκευάζονται με σχεσιακούς όρους και χρησιμοποιούνται για πολιτικές σκοπιμότητες, χωρίς να αντιστοιχούν σε μια αυθύπαρκτη φυσική πραγματικότητα» (Γέρος, 2008: 59).

.
.

Με τα ίδια εργαλεία, αυτή η γνώση της «Ανατολής» μπορεί να λάβει αρνητικό πρόσημο, όταν οι περιστάσεις καλλιεργήσουν μια σειρά αρνητικών αναπαραστάσεων για την «Ανατολή». Για παράδειγμα, μια κριτική στο Ισλάμ το εντάσσει σε αυτό το πλαίσιο και γεννά τάσεις ξενοφοβίας και αποκλεισμού κατά του Ισλάμ, αυτό που σήμερα ονομάζεται Ισλαμοφοβία. Από τη στιγμή που η γνώση αποκτάται από έναν, πρόκειται για μια μονόδρομη διαδικασία, η οποία περιορίζει οποιαδήποτε «αντίπαλη» ιδέα και καθιερώνεται ως «κυρίαρχη».

Σε αυτές τις συμβολικές μορφές, λοιπόν, που μπορεί να εξελιχθούν σε εργαλεία νέο-ρατσιστικών συμπεριφορών συμπεριλαμβάνονται η γλώσσα, τα ήθη και τα έθιμα ως κουλτούρα, η επιστημονική γνώση, οι κανόνες πολιτικής οργάνωσης και τα συστήματα θρησκειών. Από αυτά, χωρίς να παραγνωρίζονται τα υπόλοιπα, θα μας απασχολήσουν τα συστήματα των θρησκειών όχι μόνο ως συστατικό, αλλά κυρίως ως προσδιοριστικό στοιχείο συγκρότησης της πολιτισμικής ταυτότητας σε μια κοινωνία.

2.2.3 Ζητήματα θρησκευτικής ελευθερίας

Η θρησκεία, ως συλλογική ταυτότητα, φαίνεται πως αντιστέκεται σθεναρά στην ορατή τουλάχιστον σύνθεση ή στην απώλεια των πολιτισμικών χαρακτηριστικών, που μπορεί να προκαλέσει η πολυπολιτισμικότητα. Μολονότι θα περίμενε κανείς ότι, η θρησκευτική ταυτότητα θα υποχωρούσε στον απόηχο μιας όλο και πιο επιφυλακτικής στάσης απέναντι στους εκκλησιαστικούς θεσμούς της δυτικής κοινωνίας, φαίνεται να είναι βαθιά ριζωμένη και πάντα επανέρχεται ως ερώτημα για τον προσδιορισμό ενός «νέου» πολιτισμού που επιδιώκει να ενταχθεί σε μια πολιτισμικά προκαθορισμένη κοινωνία.

Η ιστορική συγκυρία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε αυτήν την εξέλιξη. Όπως παρατηρείται, «στα τέλη της δεκαετίας του 1980 μετά την κρίση αξιοπιστίας που υπέστη η μαρξιστική – λενινιστική ιδεολογία με την πτώση του σοβιετικού καθεστώτος, παρατηρήθηκε άνοδος των θρησκευτικών, φονταμενταλιστικών κινημάτων. Οι εθνικισμοί και οι φυλετικές γενεαλογίες υποχώρησαν, η γλώσσα έγινε χαρακτηριστικό της ομοιότητας και ως αποτέλεσμα η θρησκεία αναδείχθηκε σε σημείο διαφορετικότητας» (Βερνίκος και Δασκαλοπούλου, 2002: 38).

Ως σύστημα, η θρησκεία χαρακτηρίζεται από διαχρονικότητα. Το γεγονός ότι διαπλέκεται με το κράτος, την καθιστά χαρακτηριστικό γνώρισμα, σταθερό και

επαναλαμβανόμενο, στην εξέλιξη του πολιτισμού και τέλος τη μεταμορφώνει, μαζί με τη γλώσσα σε «ένα από τα σημαντικότερα και προβληματικότερα στην ερμηνεία τους πολιτισμικά κριτήρια που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό της εθνικής ταυτότητας» (Λέκκας, 1996: 163). Αν και η πολυπολιτισμικότητα αναφέρεται σε μια μορφή κοινωνικής πραγματικότητας, χρειάστηκε η παρέμβαση του νομοθέτη, σε διεθνή κλίμακα, για τη διασφάλιση της θρησκευτικής ελευθερίας, η οποία προήλθε ως αίτημα από την αρνητική, έντονα αφομοιωτική, διαχωριστική και περιθωριοποιητική τάση στη συνύπαρξη πολιτισμών. Ως έννοια που έχει υποστεί νομική διαπραγμάτευση, η θρησκευτική ελευθερία προσδίδει μια άλλη διάσταση, αλλά και πιο σαφή όρια στην πολιτισμική ποικιλότητα.

Ειδικά για την ελληνική περίπτωση, όπως υποστηρίζεται από την πλειοψηφία της επιστημονικής βιβλιογραφίας σχετικά με το ζήτημα της θρησκευτικής ελευθερίας, αυτή κατοχυρώνεται με το άρθρο 13[12] –η παρ.1 του οποίου δεν υπόκειται σε αναθεώρηση- του Συντάγματος, «αλλά αναφέρεται σ' αυτήν και στα άρθρα 5 παρ. 2 και 16 παρ. 2, ενώ το άρθρο 3 ρυθμίζει τις σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας» (Δαγτόγλου, 1991: 365). Το άρθρο 13 του Συντάγματος για τα Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα ορίζει τα εξής:

«1. Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις καθενός.

2. Κάθε γνωστή θρησκεία είναι ελεύθερη και τα σχετικά με τη λατρεία της τελούνται ανεμπόδιστα υπό την προστασία των νόμων. Η άσκηση της λατρείας δεν επιτρέπεται να προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Ο προσηλυτισμός απαγορεύεται.».

«Η παρ.1 του άρθρου 13 Συντ. καθιερώνει το απαραβίαστο της θρησκευτικής συνείδησης» (Χρυσόγονος: 2006: 269). «Η ελευθερία της συνείδησης σημαίνει ότι ο καθένας μπορεί να πρεσβεύει οτιδήποτε θέλει, ή και να μην πρεσβεύει τίποτε, να μεταβάλλει οποτεδήποτε τις πεποιθήσεις του αυτές, να τις διακηρύσσει και να τις διαδίδει χρησιμοποιώντας για το σκοπό αυτό τα ατομικά του δικαιώματα, ή να τις αποκρύπτει» (Χρυσόγονος, 2006: 270). Επιπρόσθετα, σημαίνει η επιλογή ή εγκατάλειψη της θρησκείας εν γένει της αθρησκίας ή της αθεΐας χωρίς δυσμενείς συνέπειες» (Δαγτόγλου, 1991: 369). «Στην ελευθερία επιλογής, διατηρήσεως, αλλαγής ή εγκαταλείψεως της θρησκείας αντίκειται κατ' αρχήν κάθε είδος

[12]Βλ. Παράρτημα σ.122.

εξαναγκασμού σε πράξη ή παράλειψη που αντίκειται στις θρησκευτικές πεποιθήσεις του ατόμου. Απαγορεύεται, πρώτον ο εξαναγκασμός σε θρησκευτική πράξη ή αποχή, ή ως παρακώλυση της συμπεριφοράς που επιβάλλεται από τη θρησκεία ενός ατόμου» (Δαγτόγλου, 1991: 372). Η ελευθερία αυτή είναι κατ' αρχήν απεριόριστη, αν και δεν απαλλάσσει από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων προς το κράτος ή την υποχρέωση συμμορφώσεως προς τους νόμους» (Δαγτόγλου, 1991: 369). Αντιστοίχως, «ούτε η κρατική εξουσία μπορεί να επιβάλλει αυθαίρετα υποχρεώσεις στα άτομα ή να θεσπίζει νόμους κατά το δοκούν, καθώς υπόκεινται σε συνταγματικές δεσμεύσεις» (Χρυσόγονος: 2006: 270). Δηλαδή το κράτος είναι υποχρεωμένο «να παραμένει θρησκευτικά ουδέτερο. Μόνο τότε μπορεί να γίνει λόγος για πραγματική θρησκευτική ελευθερία ενώ διαφορετικά έχουμε απλώς ανεξιθρησκεία, δηλαδή ανοχή του πλουραλισμού θρησκευτικών ή αθεϊστικών πεποιθήσεων που υφίσταται στην κοινωνία, με παράλληλη όμως προώθηση της επίσημης κρατικής (ή αθεϊστικής) ιδεολογίας (Χρυσόγονος, 2006: 272). Ως συνέπεια αυτής της συνταγματικής κατοχύρωσης νοείται η θρησκευτική ισότητα. Επιπρόσθετα, «στην ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης, παράλληλα βέβαια με τα άρθρα 11 και 12 του Συντάγματος, βρίσκουν έρεισμα οι ελευθερίες συνάθροισης και συνένωσης για θρησκευτικούς σκοπούς»[13] (Χρυσόγονος, 2006: 275).

«Η διάταξη αυτή διακηρύσσει την ελευθερία κάθε «γνωστής θρησκείας», το ακώλυτο ασκήσεως της λατρείας (αλλά με ορισμένους περιορισμούς) και την απαγόρευση του προσηλυτισμού (Δαγτόγλου, 1991: 376). Στη παράγραφο 2 του άρθρου 13 του Συντάγματος διακηρύσσεται η ελευθερία μόνο κάθε γνωστής θρησκείας και όχι όλων των θρησκειών. «Γνωστή είναι κάθε θρησκεία με φανερά δόγματα, λατρεία, οργάνωση και σκοπού […] Γνωστή «δεν σημαίνει πάντως γνωστή στις αρχές¨, ούτε «αναγνωρισμένη» και μάλιστα με τη έννοια της εγκρίσεως (Δαγτόγλου, 1991: 379), «της αναγνώρισης με πολιτειακή ή εκκλησιαστική πράξη» (Χρυσόγονος, 2006: 284). Κατά τεκμήριο κάθε θρησκεία είναι «γνωστή», εκτός αν αποδεικνύεται από τις αρχές ο «κρυφός» της χαρακτήρας ή η αντίθεση της λατρείας στην δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη» (Δαγτόγλου, 1991: 379-380). Κάτι τέτοιο δε σημαίνει ότι είναι δυνατόν «να επεκταθεί η περιοριστική ρήτρα των χρηστών ηθών στα δόγματα κάθε θρησκείας, ανάγοντας ταυτόχρονα τα δόγματα της Χριστιανικής Ορθόδοξης θρησκείας σε κριτήριο των χρηστών ηθών» (Χρυσόγονος, 2006: 284),

[13] Οι συναθροίσεις και συνενώσεις διακρίνονται ανάλογα με το σκοπό, όπως αυτόν «της τέλεσης θρησκευτικής λατρείας και εκείνων με σκοπούς γενικά σχετιζόμενους με θρησκευτικά ζητήματα και την έκφραση των απόψεων για αυτά, χωρίς όμως να υπάρχει το στοιχείο της λατρείας. (Χρυσόγονος, 2006: 275). Για περισσότερα Βλ. σ. 275.

γιατί θα συνεπαγόταν την ερμηνεία της «επικρατούσας θρησκείας» ως υποχρεωτικής και παράλληλα θα καταστρατηγούταν κάθε σημασία της θρησκευτικής ελευθερίας.

Η θρησκεία μπορεί να ασκηθεί είτε ατομικά είτε συλλογικά, είτε ιδιωτικά είτε δημόσια, είτε εν κινήσει είτε όχι. Αντίστοιχα η ελευθερία ασκήσεως κάθε μορφής λατρείας συνταγματικά προστατεύεται είτε ως ατομικό είτε ως συλλογικό δικαίωμα. Η λατρεία είναι η σπουδαιότερη, αλλά όχι η μοναδική εκδήλωση της ελευθερίας ασκήσεως της θρησκείας. Η λατρεία ερμηνεύεται «ως άσκηση θρησκευτικών καθηκόντων με τελετουργική μορφή και όχι οποιαδήποτε εξωτερίκευση θρησκευτικών πεποιθήσεων, ιδεών δοξασιών κ.λπ., διότι η τελευταία, όπως επεκτάθηκε αποτελεί αναπόσπαστο συστατικό της ελευθερίας θρησκευτικής συνειδήσεως» (Χρυσόγονος, 2006: 283). Στην παράγραφο 1 του άρθρου 13 δεν αναγνωρίζεται και προστατεύεται, όπως ήδη έχει ειπωθεί δια της ερμηνείας της, μόνο η ελευθερία της θρησκευτικής συνειδήσεως, αλλά προστατεύεται η διάδοση της, η υπεράσπισης της, και η αναπαραγωγή της. «Όταν όμως η εξωτερίκευση αυτή παίρνει τη μορφή της προσπάθειας διείσδυσης στη θρησκευτική συνείδηση άλλου προσώπου με αθέμιτα μέσα, τότε πρόκειται για «προσηλυτισμό». «Η απαγόρευση του προσηλυτισμού στο 13.2 περιορίζει την εξωτερίκευση της συνείδησης του ενός (προσηλυτίζοντος) προκειμένου να κατοχυρώσει το απαραβίαστο της συνειδήσεως του άλλου (προσηλυτιζόμενου) (Χρυσόγονος, 2006: 280). Η κατοχύρωση όλων των πλευρών της ασκήσεως της θρησκείας ανακύπτει από την ερμηνεία του παραπάνω άρθρου σε συνδυασμό με το άρθρο 3 του Συντάγματος.

Δεν υπάρχει αμφιβολία επομένως ότι η ελευθερία τη θρησκευτικής συνείδησης και η ελευθερία ασκήσεως της λατρείας κάθε γνωστής θρησκείας διασφαλίζεται συνταγματικά[14]. Πράγματι αν προσεγγίζαμε την κοινωνία με το γράμμα του νόμου, αυτή η αρχή θα έπρεπε να χαρακτηρίζει κάθε κοινωνική οργάνωση. Ακόμα και το πολυσυζητημένο άρθρο 3 για τις σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας σύμφωνα με το οποίο «επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα είναι η θρησκεία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού». Σύμφωνα με μια πάγια δεκτή ερμηνεία, αυτό το άρθρο δε σημαίνει υπεροχή, επιβολή ή εξουσία της Ορθόδοξης Εκκλησίας εις βάρος άλλων, ούτε σημαίνει τη σχετικοποίηση της ελευθερίας της θρησκευτικής συνείδησης, είτε άμεσα είτε έμμεσα, διότι «κάτι τέτοιο θα ισοδυναμούσε με, μερική έστω, αναίρεση της θρησκευτικής ουδετερότητας του κράτους και θα μας επανέφερε στο πριν από το Σύνταγμα του 1927 ισχύον καθεστώς

[14]Βλ. Παράρτημα σσ.122.

της ανεξιθρησκείας, αντί για θρησκευτική ελευθερία» (Χρυσόγονος, 2006: 278). «Επικρατούσα θρησκεία» δε σημαίνει ούτε «κρατική θρησκεία» ούτε «επίσημη θρησκεία». Αυτή «αντανακλά πλέον το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία του ελληνικού λαού ανήκει σε αυτήν και ότι η ελληνική ιστορία είναι στενά συνδεμένη – προπάντων κατά την Τουρκοκρατία- με την ιστορία της Ορθόδοξης Εκκλησίας» (Δαγτόγλου, 1991: 378). Απ' όλα τα παραπάνω διαφαίνεται ότι το Σύνταγμα διασφαλίζει και κατοχυρώνει την ισότητα των θρησκειών από τη στιγμή που αναγνωρίζει την ελευθερία κάθε γνωστής θρησκείας. Πρώτα απ' όλα αναγνωρίζει την ισότητα της Ανατολικής ορθόδοξης Εκκλησίας με όλες τις γνωστές θρησκείες. Επιπρόσθετα, το άρθρο 3 δεν σχετικοποιεί το άρθρο 13.

Συνταγματικά θεμέλια της θρησκευτικής ελευθερίας, εντοπίζει κανείς και στο άρθρο 5 του Συντάγματος της Ελλάδας για τα Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα και συγκεκριμένα για την ελευθερία ανάπτυξης της προσωπικότητας και συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, καθώς ορίζεται ότι «όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων». Από αυτή τη συνθήκη εξαιρούνται[15] περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο, ενώ η ελευθερία ως αξία τίθεται υπεράνω εθνικής καταγωγής.

Παράλληλα, το ελληνικό κράτος έχει κυρώσει το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ), την Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ατόμου (ΕΣΔΑ), ενώ ως κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεσμεύεται από το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις σχετικές διατάξεις των παραπάνω συμβάσεων η θρησκευτική ελευθερία καθορίζεται ως ελευθερία σκέψης, συνείδησης, αλλαγής, εκδηλωμένη δημόσια ή ιδιωτικά με λατρεία, άσκηση, πράξεις ιεροτελεστίας, άλλες πρακτικές και διδασκαλία) (ΕΣΔΑ[16], αρ. 9 και 18, ΔΣΑΠΔ[17],

[15]Γενικά, δεν ορίζεται κάτι συγκεκριμένο ως εξαίρεση. Η εξαίρεση μπορεί να προκύψει από το εξής: το Διεθνές Δίκαιο αφορά γενικά σε σχέσεις κρατών, διεθνών οργανισμών ή ατόμων που ζουν σε διαφορετικές πολιτειακές επικράτειες και ρυθμίζει τις μεταξύ τους σχέσεις. Για παράδειγμα, η βασικότερη αρχή που διέπει αυτό το δίκαιο είναι ο όρος της αμοιβαιότητας με την οποία καθιερώνεται ένα κριτήριο όμοιας μεταχείρισης συγκεκριμένων περιστατικών από τα συμβαλλόμενα κράτη. Δηλαδή, αν κάποιος, που δεν είναι Έλληνας υπήκοος αιτηθεί ενός δικαιώματος ή ενός προνομίου από το ελληνικό κράτος, ενώ το κράτος καταγωγής του δεν αναγνωρίζει τα αντίστοιχα δικαιώματα ή προνόμια σε Έλληνες υπηκόους, τότε το ελληνικό κράτος μπορεί - στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου και ενδεχομένως αντίθετα με το άρθρο 5 του Συντάγματος - να φέρει αντιρρήσεις. Επομένως, οτιδήποτε αντίκειται στις προβλέψεις του διεθνούς δικαίου μπορεί να οδηγήσει το ελληνικό κράτος σε αντιρρήσεις σχετικά με το άρθρο 5.

[16]Βλ. Παράρτημα σσ. 125-126.

αρ. 2, ΟΔΑΑ[18], αρ. 18, 19, 20).Επίσης, οι διακρίσεις και οι καταναγκασμοί απαγορεύονται με διεθνείς συμβάσεις, (ΕΣΔΑ, αρ. 14 και 18) ενώ οι παραπάνω ελευθερίες δεν υπόκεινται σε περιορισμούς εκτός αυτών που ορίζει ο νόμος και είναι απαραίτητοι για την προστασία της δημόσιας ασφάλειας, τάξης και υγείας ή της ηθικής ή των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων (ΕΣΔΑ, 18).

Πράγματι, δείγματα τέτοιων ρυθμίσεων είναι ορατά ακόμα και στην Ελλάδα. Για παράδειγμα, λόγω του οθωμανικού ιστορικού παρελθόντος και των μειονοτήτων της Θράκης, ειδικά η μουσουλμανική στην Ελλάδα ρυθμίζεται με ειδικές διατάξεις, η πλειοψηφία των οποίων πηγάζει από τη Συνθήκη της Λοζάνης. Ο ίδιος ο προσδιορισμός αυτής της μειονότητας ως μουσουλμανικής καθιστά τη θρησκεία το διαφοροποιητικό στοιχείο, αν και κρίθηκε ως το πιο ενδεδειγμένο, λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα της εποχής, δηλαδή την ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923 και τη διάκρισή τους από τους Πομάκους και τους Αθίγγανους, αλλά και με την πρόθεση διασφάλισης της υποκειμενικότητας και κοινωνικότητάς τους.

Με αυτόν τον τρόπο, «η κατ' αντικειμενική κρίση γνώση της θρησκευτικής ισότητας και ελευθερίας συνιστά σημαντικό γνώμονα αξιολόγησης των λοιπών ατομικών τους ιδιαιτεροτήτων» (Μηναΐδης, 1997: 144-145), όπως το ισλαμικό ιερολόγιο, η εβδομαδιαία αργία της Παρασκευής, οι αργίες ισλαμικού εορτολογίου, η ορκωμοσία κατά τους τύπους της ισλαμικής θρησκείας, η ίδρυση και λειτουργία ισλαμικών ενώσεων και σωματείων, η ισλαμική εκπαίδευση και ο διορισμός, η αφυπηρέτηση και οι αρμοδιότητες του Μουφτή (Μηναΐδης, 1997: 145-156). Τέλος, «στο πλαίσιο αυτών των ρυθμίσεων και όσον αφορά στους τόπους λατρείας, οι Μουσουλμάνοι διαθέτουν 300 τζαμιά στη Θράκη» (Μιχαηλίδου, 1997: 196).

Επιστρέφοντας στις προαναφερθείσες συνταγματικές διατάξεις και διεθνείς συμβάσεις, και συγκεκριμένα στο άρθρο 3 του ελληνικού Συντάγματος, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε ότι μια συνταγματική διάκριση ανάμεσα σε επικρατούσα θρησκεία και σε άλλες θρησκείες καθιστά τις δεύτερες, τουλάχιστον στο πλαίσιο πραγμάτωσης και διαπραγμάτευσης των κοινωνικών σχέσεων στη καθημερινή ζωή, δευτερεύουσες, ενδεχομένως «μειονοτικές», πάντως όχι ισότιμες και σίγουρα διαφορετικές. Όπως επισημαίνεται, η εκάστοτε ερμηνεία του πρέπει να αναγνωρίζει ότι πρόκειται για ένα άρθρο «με σαφείς κανονιστικές συνέπειες, δηλαδή αποβλέπει στη διασφάλιση ορισμένης κατάστασης» (Δημούλης, 1999: 94).

---

[17]Βλ. Παράρτημα σ. 124.
[18]Βλ. Παράρτημα σ. 123.

Μολονότι η συνταγματική προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας εντάχθηκε στο δεύτερο μέρος του Συντάγματος για τα Ατομικά και τα Κοινωνικά δικαιώματα -όπου, επιπλέον, η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι για θρησκευτικούς σκοπούς μπορεί να ερμηνευθεί και ως περιορισμός του ρόλου του κράτους στο αυτοδιοίκητο της εκκλησίας ή άλλου εκκλησιαστικού φορέα (Χρυσόγονος, 2006: σ.279)- στο άρθρο 3 θα μπορούσε να ασκηθεί η κριτική ότι μεταθέτει στη σφαίρα του φαντασιακού τη διάκριση εξουσίας και κράτους. Γιατί οι εσφαλμένες κατά το δοκούν χρήσεις του δε διαχώρισαν, αλλά ενίσχυσαν τις αμοιβαίες εξαρτήσεις στο πλαίσιο ενός κρατικού και θρησκευτικού πλέγματος εξουσίας που «αντιμάχεται στην ανεκτικότητα και τη θρησκευτική διαφορετικότητα, υπάγοντας συχνά τη θρησκευτική ελευθερία, σε ένα ιδιότυπο καθεστώς κηδεμονίας, ενίοτε δε και ομηρίας, ανάλογα με την επικινδυνότητα των «αλλόδοξων» αντιπάλων» (Σωτηρέλης, 1999: 22-23).

Αυτό το καθεστώς εκδηλώνεται με σαφήνεια στους κοινωνικούς θεσμούς και αποκαλύπτεται με την παραβίαση της θρησκευτικής ελευθερίας, την παραβίαση του δικαιώματος σε μια ελεύθερη, θρησκευτική εκπαίδευση, την παραβίαση του δικαιώματος αποσιώπησης των θρησκευτικών πεποιθήσεων, την παρερμηνεία της διάταξης περί προσηλυτισμού και τη συνακόλουθη απαγόρευση οιασδήποτε μαχητικής διάδοσης των θρησκευτικών πεποιθήσεων, την παρεμπόδιση της ελευθερίας της λατρείας με την πληθώρα νομικών ερεισμάτων κατά της θρησκευτικής ελευθερίας που προκύπτουν από την επίδειξη υπερβάλλοντος ζήλου εκ μέρους των ποινικών δικαστηρίων στην εφαρμογή του αντισυνταγματικών μεταξικού νόμου α.ν. 1363/1938 και κυρίως του άρθρου 4 περί προσηλυτισμού (Χρυσόγονος, 2006: 280-283). Δεδομένου ότι η πολυπολιτισμικότητα δεν ορίζεται άμεσα νομικά, αλλά περισσότερο ως μια κοινωνική πραγματικότητα ο ρόλος των Μ.Μ.Ε. είναι και εδώ καταλυτικός.

2.3 Μεθοδολογία: Ανάλυση Περιεχομένου, Σημειωτική και Κοινωνική Σημειωτική Ανάλυση

Κάθε Μέσο, που εξυπηρετεί ως διαμεσολαβητής στη διαδικασία της μαζικής επικοινωνίας, φαίνεται να αξιώνει μια ενεργητική και συμβολική επιβολής της «γλώσσας». Ως θεσμός αποβλέπει στη διασφάλιση μιας ανεξάρτητης ταυτότητας, αναγνωσιμότητας ή ακροαματικότητας, εμπορικής και οικονομικής επιτυχίας.

Παράλληλα, όμως, «γίνεται όχημα για την επικοινωνία μηνυμάτων που δεν ενσαρκώνουν τις «πραγματικές» κοινωνικές σχέσεις, αλλά τις πολιτισμικές μυθολογίες γύρω από τις σχέσεις αυτές» (Fiske και Hartley, 1992: 129), με τρόπο που συνέχει τα υποκείμενα φαντασιακά και νοητικά.

Στο παράδειγμα των εφημερίδων, εν προκειμένω, η «γλώσσα» και τα «κείμενα» αναδύονται ως τόποι λειτουργικών επιτελεστικών πράξεων, όπου ανακύπτουν, τροποποιούνται, επανερμηνεύονται και ενσωματώνονται συστήματα λόγου και σχέσεις με σημασίες εντός συγκεκριμένων πλαισίων και από συγκεκριμένα κοινωνικά υποκείμενα. Σε αυτό το πολυσχιδές πλαίσιο, τα κίνητρα ενασχόλησης με την ανάλυση ενός τέτοιου λόγου πολλαπλασιάζονται.

Αναγνωρίζοντας τα διακυβεύματα αυτού του εγχειρήματος, η παρούσα εργασία προσπάθησε να απαντήσει στα ερωτήματά της δια της σύνθεσης κυρίως δύο μεθοδολογικών προσεγγίσεων, οι οποίες διαπλέκονται θεμελιακά. Αυτές είναι η θεματική ανάλυση περιεχομένου και η σημειωτική ανάλυση, σύμφωνα με την προσέγγιση του R. Barthes. Επιπροσθέτως, χρησιμοποιούνται κάποια «συμβατά» εργαλεία της κοινωνικής σημειωτικής.

2.3.1 Θεματική ανάλυση περιεχομένου

Συνήθως, η ανάλυση περιεχομένου εξετάζεται στην επιστημονική βιβλιογραφία όχι μόνο ως διακριτή μέθοδος, αλλά και ως εχθρική προς την σημειωτική ανάλυση. Όπως σχολιάζεται, «ενώ η ανάλυση περιεχομένου συνεπάγεται μια ποσοτική διαδικασία στην ανάλυση του εμφανούς περιεχομένου των κειμένων στα επικοινωνιακά μέσα, η σημειωτική προσπαθεί να αναλύσει κείμενα επικοινωνιακών μέσων ως δομημένα σύνολα και να διερευνήσει σιωπηλές συμπαραδηλωτικές έννοιες» (Chandler, 1994). Πράγματι αυτός ο σχολιασμός ανταποκρίνεται στον επιστημονικό προσανατολισμό των δυο προσεγγίσεων. Ωστόσο, παραβλέπει τόσο τη δυνατότητα εφαρμογής ποιοτικών εργαλείων στην ανάλυση περιεχομένου όσο και τη συμβολή αυτής της μεθόδου στην αποκρυπτογράφηση των τάξεων σημασιοδότησης –καταδήλωση και συμπαραδήλωση– της σημειωτικής θεωρίας.

Συγκεκριμένα, η ανάλυση περιεχομένου προσλαμβάνεται ως μια μεθοδολογία συστηματικής περιγραφής και εξήγησης των κειμένων και εικόνων με αναλυτικό επίκεντρο τα είδη, την αφήγηση και τα σημεία. Στόχος της είναι να προσδιορίσει και

να υπολογίσει την εμφάνιση συγκεκριμένων χαρακτηριστικών ή διαστάσεων των κειμένων/εικόνων και μέσω αυτής της διαδικασίας να καταλήξει σε συμπεράσματα για τα μηνύματα, τις εικόνες και τις αναπαραστάσεις αυτών των κειμένων και της γενικότερης κοινωνικής σημασίας τους.

Προσαρμόζοντας τη μεθοδολογία σε ποιοτικά δεδομένα, μια ανάλυση περιεχομένου περιλαμβάνει τα εξής ερευνητικά στάδια (Weber, 1990: 15-24· Τσουρβάκας, 1997: 154-155· Hansen, Cottle *et al*, 1998:.98-99):

1. καθορισμός του ερευνητικού προβλήματος,

2. επιλογή του δείγματος,

3. καθορισμός των αναλυτικών κατηγοριών, οι οποίες είναι συνήθως κοινωνικές αξίες, τρόποι αφήγησης και ιδεολογικά μηνύματα,

4. κωδικοποίηση του κειμένου, όπου συγκεκριμένα μέρη του κειμένου, που προβάλλουν ένα αντιληπτό από τον ερευνητή αντιπροσωπευτικό χαρακτηριστικό, κωδικοποιούνται με βάση αυτό,

5. εφαρμογή του συστήματος κωδικοποίησης,

6. έλεγχος της αξιοπιστίας με τα κριτήρια της σταθερότητας - όπου το ίδιο περιεχόμενο κωδικοποιείται περισσότερες από μια φορές από τον ερευνητή, προκειμένου να περιοριστούν οι ασυνέπειες - της αναπαραγωγιμότητας - δηλαδή στο βαθμό, τον οποίο η κατηγοριοποίηση του περιεχομένου παράγει τα ίδια αποτελέσματα, όταν κωδικοποιείται από πολλαπλές πηγές - και της ακρίβειας, δηλαδή στο βαθμό, τον οποίο η κατηγοριοποίηση ανταποκρίνεται σε κάποιο πρότυπο,

7. προετοιμασία των δεδομένων δια της σύγκρισης και της αντιπαραβολής των κωδικών,

8. ανάλυση και ερμηνεία.

Δύναται να υποστηριχθεί πως το κρισιμότερο στάδιο είναι αυτό του καθορισμού των κατηγοριών Οι κατηγορίες είναι «σημαντικές ομαδοποιήσεις σε σχέση με τις οποίες θα ταξινομηθεί το περιεχόμενο και ενδεχομένως θα ποσοποιηθεί» (Grawitz, 2006: 198), με βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα την πλήρη κάλυψη και την αποκλειστικότητα (Grawitz, 2006:198). Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι η αυτή μέθοδος προσφέρει ένα πλούσιο εύρος εφαρμοσμένης ανάλυσης. Για παράδειγμα, οι Hansen, Cottle, Negrine και Newbold (1998: 106-116) προτείνουν κάποιες συνήθεις κατηγορίες για μια ανάλυση περιεχομένου με κοινωνιολογικό

προσανατολισμό, βάσει των οποίων ο ερευνητής μπορεί να κάνει μια επιλογή προσέγγισης και να καθορίσει πλέον τις υποκατηγορίες της ανάλυσής του. Αυτές οι γενικές κατηγορίες είναι οι εξής:

- Δρώντες - Πηγές - Πρωτογενή Στοιχεία Καθορισμού,
- Θέματα – Θεματικές – Ζητήματα
- Λεξιλογική - Λεξικολογική Επιλογή,
- Κοινωνικές Αξίες και Στάσεις.

Η Grawitz (2006: 202-203) προσθέτει σε αυτές τις κατηγορίες:

- την προέλευση,
- την κατεύθυνση της επικοινωνίας,
- τα μέσα,
- τη μορφή.

Η παρούσα έρευνα επιλέγει τη θεματική ανάλυση περιεχομένου. Στο επίκεντρο της θέτει το ζήτημα της πολυπολιτισμικότητας και την αναπαράστασή της από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Με αυτήν την ερευνητική αφετηρία θα καθορίσει στη συνέχεια τις υποκατηγορίες της ανάλυσης. Σε αυτό το πλαίσιο, οι εφημερίδες προσδιορίζονται ως μονάδες ανάλυσης, που κωδικοποιούνται και ταξινομούνται με ποιοτικά κριτήρια, βάσει του εννοιολογικού πλαισίου, που θα καθορίσουν οι υποκατηγορίες. Καθώς η κωδικοποίηση στην ανάλυση περιεχομένου είναι «η διαδικασία μετατροπής πρωτογενών δεδομένων σε τυποποιημένη μορφή» (Babbie, 2011: 525), αυτή διακρίνεται στην κωδικοποίηση πρόδηλου και λανθάνοντος περιεχομένου (Babbie, 2011: 525-526). Στην πρώτη περίπτωση μελετάται η επανάληψη των «λέξεων»[19] με ένα πρόσημο αντικειμενικότητας και στη δεύτερη περίπτωση μελετάται το υπόρρητο νόημα σε ένα περιβάλλον υποκειμενικότητας.

Σύμφωνα με τον Fiske, η ανάλυση περιεχομένου «έχει σκοπό να παραγάγει μια αντικειμενική, μετρήσιμη και βεβαιώσιμη γνώση του έκδηλου περιεχομένου των μηνυμάτων [και] γι' αυτό το σκοπό αναλύει το καταδηλωτικό είδος της σημασιοδότησης» (Fiske, 1992: 129). Χωρίς να υιοθετείται αυτή η θέση, σε αυτό το απόσπασμα εντοπίζεται ένας πρώτος και αδιάρρηκτος συσχετισμός των δυο

[19]Στη συγκεκριμένη εργασία ως «λέξεις» λογίζονται οι αφηγηματικοί τρόποι και οι αξιολογικές κρίσεις.

προσεγγίσεων. Τα τρία βασικά πεδία που συνήθως συνθέτουν μια σημειωτική ανάλυση με κοινωνιολογικό και πολιτισμικό προσανατολισμό είναι: α) το ίδιο το σημείο β) οι κώδικες ή τα συστήματα στα οποία οργανώνονται τα σημεία και γ) η κουλτούρα μέσα στην οποία αυτοί οι κώδικες και τα σημεία λειτουργούν (Fiske, 1992: 52).

2.3.2 Η κατά Barthes σημειωτική ανάλυση

Στο έργο του Barthes[20], το σημείο ορίζεται, αρχικά, ως «ο συνδυασμός της ακουστικής εικόνας και της ιδέας» (Saussure, 1979: 101), δηλαδή αυτών που τελικά ο Saussure ονόμασε κατ' αντιστοιχία «σημαίνον» και «σημαινόμενο». Στο μοντέλο του Saussure αυτό που φαίνεται να έχει μεγαλύτερη σημασία είναι η σύνθεση των σημείων σε ένα γλωσσικό σύστημα. Σύμφωνα με μια πιο σύγχρονη προσέγγιση, το σωσσυριανό σημείο είναι «ένα φυσικό αντικείμενο με νόημα» που αποτελείται από την εικόνα του σημείου, όπως την αντιλαμβανόμαστε (σημαίνον) και την έννοια στην οποία αυτό αναφέρεται (σημαινόμενο)» (Fiske, 1992: 57).

Εμβαθύνοντας την κατανόηση αυτής της έννοιας, η σωσσυριανή προσέγγιση αναγνωρίζει την αυθαιρεσία και τη γραμμικότητα ως τις βασικές αρχές που διέπουν ένα γλωσσικό σημείο. Το πρώτο νοείται ως το αυθαίρετο του δεσμού μεταξύ του σημαίνοντος και του σημαινόμενου, δηλαδή δεν υπάρχει κάποια αναγκαστική σχέση ανάμεσά τους, αλλά αυτή καθορίζεται με σύμβαση ή κανόνα και το δεύτερο ως ο γραμμικός χαρακτήρας του σημαίνοντος, δηλαδή το χαρακτηριστικό ότι αντιπροσωπεύει μια έκταση και η έκταση αυτή μπορεί να μετρηθεί σε μια μόνο γραμμική διάσταση (Saussure, 1979: 104).

Κατά μια γενική προσέγγιση της σημειωτικής, το σημαίνον καθορίζεται κατά κάποιο τρόπο από το σημαινόμενο. Σε αυτά θα μπορούσε να προστεθεί και το στοιχείο της εικονικότητας. Ο βαθμός της εικονικότητας του σημείου καθορίζεται από τις λειτουργίες της κινήτρωσης και του επιπροσδιορισμού[21]. Σύμφωνα με την

[20]Ο Barthes είναι συνεχιστής της σωσσυριανής σημειωτικής[20] (Barthes, 1979: 208).

[21]«Οι όροι «κινήτρωση» (motivation) και «επιπροσδιορισμός» (constraint) χρησιμοποιούνται καμιά φορά για να περιγράψουν την έκταση στην οποία το σημαινόμενο καθορίζει το σημαίνον. Όσο περισσότερο επιπροσδιορίζεται το σημαίνον από το σημαινόμενο, τόσο περισσότερο κινητρωμένο είναι το σημείο: τα εικονικά σημεία είναι πολύ κινητρωμένα, τα συμβολικά δεν είναι. Όσο λιγότερο κινητρωμένο είναι το σημείο, τόσο περισσότερο χρειάζεται να μάθουμε τη συμφωνημένη σύμβαση για να το κατανοήσουμε» (Fiske, όπως αναφέρεται στο Chandler, 1994).

πρώτη, όταν ένα σημείο είναι πολύ εικονικό, παρουσιάζει υψηλό βαθμό κινήτρωσης και όσο μεγαλύτερη είναι η κινήτρωση, τόσο περισσότερο επιπροσδιορίζεται το σημαίνον από το σημαινόμενο. Σύμφωνα με το παράδειγμα του Fiske, η φωτογραφία ενός άντρα παρουσιάζει υψηλό βαθμό κινήτρωσης, διότι αυτό που δείχνει (το σημαίνον) καθορίζεται βασικά από το πώς φαίνεται ο άντρας. Αυτός ο τρόπος με τον οποίο ο άντρας φαίνεται οφείλεται στην παρέμβαση του φωτογράφου και στα τεχνικά μέσα που αυτός χρησιμοποιεί, τα οποία, με μπαρτιανούς όρους που θα συζητηθούν στη συνέχεια, συγκροτούν ως σημαίνοντα τη δεύτερη τάξη της σημασιοδότησης.

Με αυτά τα θεμέλια, σύντομα τέθηκε το ζήτημα του νοήματος. Σύμφωνα με το Saussure το μοναδικό στοιχείο του εξωτερικού περιβάλλοντος, που μπορεί να δώσει κάποια σημασία σε ένα σημείο είναι η σχέση του με τα άλλα σημεία, δηλαδή είναι το στοιχείο της διαφοράς. Στην αρχική σωσσυριανή προσέγγιση και σε άλλες που ακολούθησαν, η γλωσσική μορφή του σημαίνοντος και η σημασιοδότηση εξαρτώνται από την κουλτούρα και προκειμένου να επιτευχθεί το νόημα, η κουλτούρα πρέπει να είναι κοινή. Κρίνοντας από τις παραδόσεις εκείνης της εποχής και της εξέλιξής του, το νόημα ως πολιτισμική μονάδα φαίνεται πως αποτελεί για τους σημειολόγους κοινό τόπο. Για παράδειγμα, ο Eco, προερχόμενος από μια διαφορετική παράδοση, υποστηρίζει στη θεωρία του πως «το νόημα ενός όρου από σημειωτική άποψη δε θα μπορούσε να είναι άλλο από πολιτισμική μονάδα» (Eco, 1994: 110).

Αντίστοιχα ο Fiske αποδίδει στη σημειωτική μια αντίληψη της επικοινωνίας ως παραγωγό του νοήματος μέσω των μηνυμάτων τόσο κατά τη διαδικασία της κωδικοποίησης τους όσο και κατά τη διαδικασία της αποκωδικοποίησης. «Το νόημα είναι μια ενεργητική διαδικασία, στην οποία οι σημειολόγοι αναφέρονται με ρήματα, όπως «δημιουργώ», «παράγω» ή «διαπραγματεύομαι» (Fiske, 1992: 59). Πρωτοπόρος, όμως, αυτής της σχέσης δεν ήταν άλλος από τον Roland Barthes, «τον πρώτο θεωρητικό που θεμελίωσε ένα συστηματικό μοντέλο ανάλυσης της ιδέας της διαπραγμάτευσης και της αλληλόδρασης στην παραγωγή του νοήματος» (Fiske, 1992: 98), η προσέγγιση του οποίου προσφέρει τα ερευνητικά εργαλεία και στην παρούσα ανάλυση.

Οι τρόποι σημασιοδότησης που αναγνωρίζει ο Barthes στο σημείο είναι αυτοί της καταδήλωσης, της συμπαραδήλωσης και του μύθου. Συνήθως η επιστημονική βιβλιογραφία τους παρουσιάζει με αυτή τη σειρά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα

αποτελεί το έργο των Fiske και Hartley, όπως τους μνημονεύει ο Chandler, οι οποίοι εντοπίζουν σε αυτούς τους τρόπους, τρεις διαφορετικές τάξεις σημασιοδότησης (Fiske *et al*, όπως αναφέρονται στο Chandler, 1994):

- την καταδήλωση ως ένα σημείο που αποτελείται από ένα σημαίνον και ένα σημαινόμενο,
- τη συμπαραδήλωση, όπου το καταδηλωτικό σημείο μετατρέπεται σε σημαίνον και του επισυνάπτεται ένα πρόσθετο σημαινόμενο,
- το μύθο που προκύπτει από το συνδυασμό της καταδήλωσης και της συμπαραδήλωσης για να παράξει ιδεολογία.

Ωστόσο, η επισταμένη ενασχόληση του Barthes με το μύθο, προτείνει την έναρξη της παρούσας συζήτησης από αυτήν την έννοια. Για τον Barthes ο μύθος είναι λόγος, καθώς αναφέρεται σε μια συνθήκη, όπου η γλώσσα χάνει τα αυτοτελή χαρακτηριστικά της, δέχεται επιδράσεις από το περιβάλλον της και μετατρέπεται σε κάτι άλλο. Με αυτόν τον τρόπο, ο μύθος είναι ταυτόχρονα ένα σύστημα επικοινωνίας, ένα μήνυμα, ένας τρόπος σημασιοδότησης και μια μορφή (Barthes, 1979: 201). Ο μύθος αποσπάται από την ύλη του, με την οποία έχει σχέση αυθαιρεσίας και διακρίνεται από αντικείμενα, έννοιες και ιδέες.

Στην τριμερή αλυσίδα - σημαίνοντος, σημαινόμενου και σημείου - με την οποία θα έπρεπε να καταπιάνεται κάθε σημειολογική ανάλυση σύμφωνα με τον Barthes, ο μύθος υπεισέρχεται ως ένα ειδικό σύστημα, διότι «διαμορφώνεται πάνω στη βάση μιας σημειολογικής αλυσίδας που προϋπάρχει» (Barthes, 1979: 208) και συγκροτεί ένα δευτερογενές σημειολογικό σύστημα, όπου το αρχικό σημείο μετατρέπεται σε σημαίνον.

Επομένως, ο ίδιος ο θεωρητικός αναγνωρίζει δυο σημειολογικά συστήματα και εξηγεί ότι η γλώσσα, υιοθετούμενη από το μύθο, αποτελεί το ένα γλωσσολογικό σύστημα που ονομάζεται γλώσσα - αντικείμενο και ο μύθος, συγκροτούμενος δια της γλώσσας, αποτελεί το σύστημα της «μετα-γλώσσας», διότι «είναι μια δεύτερη γλώσσα όπου γίνεται λόγος για την πρώτη» (Barthes, 1979: 209). Θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως το πρώτο σύστημα είναι αυτό που στη διαδικασία της σημασιοδότησης λειτουργεί ως καταδήλωση και το δεύτερο είναι αυτό που στην ίδια διαδικασία λειτουργεί ως συμπαραδήλωση. Το τρίτο στοιχείο της τριμερούς αλυσίδας, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια νέα σημειοδότηση, αφού ο μύθος «δηλώνει, κοινοποιεί, εξηγεί και επιβάλλει» (Barthes, 1979: 212).

2.3.3 Γλώσσα και Εικόνα

Στο παραπάνω θεωρητικό πλαίσιο φαίνεται πως η ύλη έχει κάποιο νόημα, το οποίο αποκτά, όταν προσλαμβάνεται στο πλαίσιο κάποιας δυνητικής κρίσης. Επομένως, κάθε υλικό σημείο δικαιολογημένα εντάσσεται στην ανάλυση υπό το πρίσμα των ίδιων εργαλείων, όπως προδίδει και το ενδιαφέρον που έδειξε ο Barthes στην ανάλυση του φωτογραφικού υλικού, ως λόγου όμοιου με το άρθρο μιας εφημερίδας.

Ωστόσο, η γλωσσική και η εικονική δομή ως ενότητες είναι μεν συγκλίνουσες, διατηρούν όμως και την αυτοτέλειά τους. Όπως επισημαίνει ο Barthes «στη μια (κείμενο) η ουσία του μηνύματος αποτελείται από λέξεις. Στην άλλη (φωτογραφία), από γραμμές, επιφάνειες, αποχρώσεις. Επιπλέον, οι δυο χώροι του μηνύματος κατέχουν χώρους αποκλειστικούς, συνορεύοντες, όχι όμως και ομοιογενοποιημένους» (Barthes, 2001: 26). Επικεντρώνοντας σημαντικό μέρος του έργου του στη φωτογραφία, ο Barthes ξεκινάει από τη θέση ότι όλες οι αναλογικές αναπαραγωγές της πραγματικότητας είναι μηνύματα χωρίς κώδικα. «Η φωτογραφική απεικόνιση είναι ένα μήνυμα χωρίς κώδικα […] είναι ένα μήνυμα συνεχές» (Barthes, 2001: 27). Από τη «φύση» της η φωτογραφία έχει κάτι το δεικτικό, το ταυτολογικό, το μιμητικό, καθώς προσλαμβάνει τα χαρακτηριστικά της μίμησης, της ακριβούς αποτύπωσης, του πιστό αντίγραφου και του πιστοποιητικού της «αντικειμενικότητας» του πραγματικού. «Η ουσία της φωτογραφίας είναι να επικυρώνει εκείνο που παρασταίνει» (Barthes, 1983: 119). «Κάθε φωτογραφία είναι ένα πιστοποιητικό παρουσίας» (Barthes, 1983: 121). Όμως, «η φωτογραφία αναπόφευκτα συνεπάγεται κάποια κηδεμονία της πραγματικότητας» (Sontag, 1993: 83). Δεν είναι απλώς μια καταγραφή, αλλά μια αξιολόγηση του κόσμου.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το μπαρτιανό σχήμα η φωτογραφία ως αναλογική αναπαραγωγή, δηλαδή ως καταδήλωση, παρεμβαίνει το ύφος της αναπαραγωγής, δηλαδή η συμπαραδήλωση ως η συγκεκριμένη μεταχείριση της εικόνας σύμφωνα με την προσέγγιση του δημιουργού με αισθητικά, ιδεολογικά και κοινωνιολογικά κριτήρια. Αυτό το σχήμα, φαινομενικά δεν ισχύει στην περίπτωση της φωτογραφίας των εφημερίδων, η οποία αυτοπροβάλλεται ως το πιστό ανάλογο του πραγματικού. Σε αυτήν την περίπτωση θα έπρεπε το καταδηλούμενο μήνυμα να εξαντλεί το είναι της φωτογραφίας. Όμως, ο Barthes, εντοπίζει και εδώ το παραπάνω σχήμα, σε αυτό

που χαρακτηρίζει ως φωτογραφικό παράδοξο. Αυτό το παράδοξο προκύπτει τόσο στο επίπεδο της παραγωγής όσο και στο επίπεδο της λήψης του μηνύματος, όπου συνυπάρχουν δυο μηνύματα: το ένα χωρίς κώδικα, δηλαδή το φωτογραφικό ανάλογο και το άλλο με κώδικα, δηλαδή η ρητορική της φωτογραφίας (Barthes, 2001: 25-30). Σε αυτήν την περίπτωση η συμπαραδήλωση προκύπτει από την κωδικοποίηση του φωτογραφικού αναλόγου με τους εξής τρόπους:

- Τρυκ
- Πόζα
- Αντικείμενα
- Φωτογένεια
- Αισθητισμός
- Σύνταξη

Όπως είναι οικείο στους λήπτες ειδησεογραφικών μηνυμάτων, μια είδηση συνοδεύεται από κείμενο, αλλά και από οπτικές παραστάσεις, όπως οι φωτογραφίες. Αυτές κατέχουν σημαντικό ρόλο στην πρόσληψη ενός γεγονότος ή μιας πληροφορίας. Η φωτογραφία άλλωστε μπορεί να είναι μια είδηση από μόνη της, όσο και να τη θεωρεί κανείς απομακρυσμένη από κάτι που παρουσιάζεται γραπτώς (Αργυρόπουλος, 1991: 263). Η φωτογραφία στον Τύπο μετατρέπεται σε μάρτυρα, όχι μόνο επειδή παρουσιάζει μια πτυχή ενός γεγονότος, αλλά επειδή παρεμβαίνει σε αυτό και του προσδίδει αξιοπιστία δια της επιλεκτικής αναπαράστασης. Γι' αυτό το σκοπό, προσφεύγει σε διάφορα μέσα, όπως η αφήγηση, η δραματοποίηση, ο συμβολισμός και οι αισθητικοί πόροι (Joly, 1993: 21).

Για παράδειγμα, παρατηρείται συχνά ότι επιδιώκει την «έκπληξη του σπάνιου» και του «αιφνιδιασμού», δηλαδή απεικονίζει κάτι το οποίο απέχει από την προοπτική οπτικής και νοητικής οικειοποίησης, κάτι «ασυνήθιστο» ή «σπάνιο» που λαμβάνει διαστάσεις μαζικότητας. Επίσης, η έκπληξη μπορεί να λάβει τη μορφή του «ευρήματος» που θα σοκάρει ως αποκάλυψη, ή της ακινητοποίησης της «κρίσιμης στιγμής» σε ένα «κρίσιμο χρόνο». Η λειτουργία της έκπληξης συνδέεται με τη λειτουργία της απόδειξης, «της απόδειξης για κάτι» και «της απόδειξης ότι έχει σημασία» σε κάποιο συγκεκριμένο χρονικό και κοινωνικό πλαίσιο. Σε κάθε περίπτωση, ο σκοπός είναι η ενημέρωση, η αντιπροσώπευση, η κατασκευή της σημασίας και η προσέλκυση της προσοχής (Joly, 1993: 17).

Το φωτορεπορτάζ ως αφηγηματικό είδος, ενδέχεται να επιθυμεί μια πιο δημοσιογραφική χρήση της εικόνας που να προσιδιάζει στα καταδηλωτικά χαρακτηριστικά της φωτογραφίας. «Μπορεί, ωστόσο, να αναπτύξει και μια περισσότερο διεισδυτική ματιά στην πραγματικότητα και να επιχειρήσει να αναδείξει οπτικά μιαν αλήθεια που δεν είναι προφανής. Αυτό το επιτυγχάνει, βέβαια, με μια μικρή «απάτη», στο βαθμό κατά τον οποίο η σκηνοθετική ή τεχνική παρέμβαση του δημιουργού δεν φτιάχνει ακριβώς ένα ανάλογον της πραγματικότητας, αλλά μία συμπαραδήλωση που έχει τις προδιαγραφές να αναχθεί από το πεδίο της σημείωσης στο επίπεδο του συμβολικού» (Σκαρπέλος, 2012: 144).

Η συνύπαρξη, όμως, φωτογραφίας και κειμένου γίνεται, όπως αναφέρθηκε, σε ένα περιβάλλον σύγκλισης. Υπό αυτήν την οπτική, όπως μια φωτογραφία συνοδεύει ένα κείμενο, με παρόμοιο τρόπο μπορεί να συνοδεύεται από αυτό. Επομένως, στις προαναφερθείσες τεχνικές συμπαραδήλωσης της φωτογραφίας προστίθεται και το κείμενο που τη συνοδεύει. Ειδικά για την περίπτωση των Μέσων, ο Barthes αναγνωρίζει ως σπουδαιότερη λειτουργία του γλωσσικού μηνύματος την Αγκύρωση. Πρόκειται για μια ονομαστική λειτουργία με σκοπό τη δέσμευση όλων των δυνατών (καταδηλούμενων) εννοιών του αντικειμένου με προσφυγή σε κάποια ορολογία. «Καθώς δεσμεύει την αντίληψη, μπορεί να λειτουργήσει και συμβολικά ή και ιδεολογικά» (Barthes, 2001: 49).

2.3.4 Η πρόσληψη του οπτικού μηνύματος

Ωστόσο, μελετώντας τη φωτογραφία δεν πρέπει κανείς να περιορίζεται μόνο στο επίπεδο της δημιουργίας της φωτογραφικής εικόνας, αλλά να καταπιάνεται και με εκείνο της πιθανής ανάγνωσης. Για τον Barthes η φωτογραφία παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον στην τυχαιότητα της και περιγράφει τη στάση και το συναίσθημα απέναντι σε φωτογραφίες, ηθικά και πολιτικά καθορισμένες, με τους όρους studium και punctum. Ο πρώτος όρος ορίζεται ως «προσήλωση σε κάτι, την προτίμηση σε κάποιον, ένα είδος γενικής επένδυσης, βιαστικής βέβαια, αλλά δίχως ιδιαίτερη οξύτητα. Το δεύτερο ως το τυχαίο που από μόνο του κεντά τον λήπτη της εικόνας» (Barthes, 1983: 42-43). Το punctum γίνεται πιο έντονο, όσο μεγαλώνει η εικόνα και διακρίνονται οι λεπτομέρειές της. Κενό από ηθικές ή αισθητικές προτιμήσεις, έχει επεκτατική δύναμη· συχνά μετωνυμική (Barthes, 1983: 68). Σε αντίθεση με το studium, το punctum δεν είναι ποτέ κωδικοποιημένο, όμως λειτουργεί συμπληρωματικά προς τη φωτογραφία, καθώς ο λήπτης την προσθέτει σε αυτή.

(Barthes, 1983: 74 και 79). Σε άλλες περιπτώσεις, ο λήπτης παραμένει απλά αδρανής. Αυτό που συνδέει τις δυο από τις τρεις πιθανές στάσεις δεν ορίζεται από κάποιο κανόνα, αλλά θεμελιώνεται ως συμπαρουσία (Barthes, 1983: 63).

Στη σφαίρα των Μ.Μ.Ε. αυτές οι στάσεις ως ενδεχόμενα καθορίζουν συχνά το περιβάλλον της φωτογραφίας τόσο το εσωτερικό όσο και το εξωτερικό. Γενικά, στα Μ.Μ.Ε. διαπιστώνεται ότι είναι προτιμότερο να μην υπάρχει τελικά καθόλου νόημα, διότι υπάρχει πάντα ο κίνδυνος της εικόνας «που μιλάει πάρα πολύ», της εικόνας που σε κάνει να σκέφτεσαι και σου υποβάλλει ένα νόημα διαφορετικό από το γράμμα […] Στο βάθος η Φωτογραφία είναι ανατρεπτική, όχι όταν φοβίζει, διεγείρει ή και στιγματίζει, αλλά όταν είναι στοχαστική» (Barthes, 1983: 57-58). Σύμφωνα με την μπαρτιανή σκέψη, οι φωτογραφίες του ρεπορτάζ προκαλούν studium χωρίς punctum, δηλαδή «μεταμορφώνουν εμφατικά την «πραγματικότητα», δίχως να τη διχοτομούν, να την κάνουν να κυμαίνεται» (Barthes, 1983: 61). Τις χαρακτηρίζει η κοινοτυπία. Αυτού του είδους τις φωτογραφίες ο Barthes τις ονομάζει Μονότιμες. Σε αυτές δεν υπάρχει punctum, υπάρχει σοκ. Στο πλαίσιο της φωτογραφίας - έκπληξη, που περιγράφηκε και παραπάνω, ο φωτογράφος πρέπει να επιτύχει τη σπανιότητα του ανάφορου, την αναπαράσταση μιας κίνησης που συλλαμβάνεται στο σημείο εκείνο όπου το ανθρώπινο μάτι δεν μπορεί να την ακινητοποιήσει (numen ή νεύμα), τον άθλο και τα αποτελέσματα που προκαλούν οι τεχνικές (Barthes, 1983: 50-51). Όλες οι εκπλήξεις υπακούν στην αρχή της πρόκλησης. Όπως σημειώνει, αυτές οι φωτογραφίες του studium χωρίς punctum γίνονται δεκτές χωρίς περαιτέρω επεξεργασία· ξεφυλλίζονται, αλλά δεν ανακαλούνται στη μνήμη οι λεπτομέρειές τους δε διακόπτουν την ανάγνωση· προκαλούν ένα γενικό ενδιαφέρον, αλλά όχι αγάπη (Barthes, 1983: 62).

2.3.5 Η οργάνωση των σημείων σε κώδικες

Στο κείμενο ήδη υπονοήθηκε ότι τα γλωσσικά ή φωτογραφικά σημεία, όπως έχουν συζητηθεί μέχρι στιγμής, υφίστανται μια διαδικασία κωδικοποίησης και αποκωδικοποίησης και ένα είδος οργάνωσης, ώστε να παράγουν συμπυκνωμένα και κατανοητά μηνύματα στον πομπό και το δέκτη του μηνύματος. Οι συνεχιστές του Saussure μελέτησαν αναλυτικά τη σχέση των σημείων που πρότεινε, δηλαδή, ότι το σημείο αποκτά νόημα μόνο στη σχέση μου με τα άλλα σημεία. Αυτή τη σχέση την είδαν να συγκροτείται σε κώδικες και στην οργάνωση των σημείων. Ως κώδικες

ορίζονται τα συστήματα μέσα στα οποία οργανώνονται τα σημεία και τα οποία «διέπονται από κανόνες κοινής συναίνεσης από όλα τα μέλη της κοινότητας που χρησιμοποιεί το συγκεκριμένο κώδικα» (Fiske, 1992: 75). Η έννοια της κοινωνικής συναίνεσης παραπέμπει με τη σειρά της σε κοινές αξίες, πεποιθήσεις, στάσεις και σε ένα κοινό πολιτισμικό υπόβαθρο που υποστηρίζει την ανάγνωση των κωδίκων.

Ο Barthes διακρίνει σε ένα κείμενο τους παρακάτω κώδικες (2007: 32-33):

- ερμηνευτικός, ως διάκριση διάφορων (τυπικών) όρων του κειμένου,
- σημασιολογικός, ως το σύνολο των σημείων που απαρτίζουν ένα κείμενο στην αυτοτέλειά τους, δηλαδή ανεξάρτητα από πρόσωπα, τόπους ή αντικείμενα ή ακόμα και ανεξάρτητα από την οργάνωσή τους,
- συμβολικός, ως τόπος πολύ-λειτουργικότητας και αντιστρεψιμότητας,
- προαιρετικός, ως συμπεριφορές που οργανώνονται σε διάφορες αλληλουχίες,
- πολιτισμικός, ως παραπομπές σε μια επιστήμη, σε μια σοφία, σε μια γνώση.

Σε πιο μεταγενέστερες προσεγγίσεις, προτείνεται μια πληθώρα κωδίκων, εμφανώς επηρεασμένων από την μπαρτική προσέγγιση. Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας από αυτούς ξεχωρίζουν «οι παραστατικοί και αναπαραστατικοί κώδικες» (Fiske, 1992: 78). Οι πρώτοι «δεν είναι μόνο συστήματα οργάνωσης και κατανόησης της πληροφορίας, αλλά επιτελούν, επιπλέον, και επικοινωνιακές και κοινωνικές λειτουργίες». Οι δεύτεροι χρησιμοποιούνται για την παραγωγή κειμένων, δηλαδή μηνυμάτων με μια ανεξάρτητη ύπαρξη, λειτουργία που καθιστά τους παραστατικούς κώδικες ενδεικτικούς. Επίσης, ο Chandler κάνει λόγο για κοινωνικούς, κειμενικούς και ερμηνευτικούς κώδικες. Οι πρώτοι αναφέρονται μεταξύ άλλων, στην προφορική γλώσσα, τους συμπεριφορικούς κώδικες και τους κώδικες αντικειμένων και οι δεύτεροι στους αισθητικούς κώδικες, στο είδος και στους κώδικες των επικοινωνιακών μέσων· οι τρίτοι στους αντιληπτικούς, στους ιδεολογικούς κώδικες καθώς και στους κώδικες παραγωγής και ερμηνείας (Chandler, 1994).

Για παράδειγμα, μια είδηση δεν κατασκευάζεται, ούτε νομιμοποιείται ως εντυπωσιακή δια του αυτοπροσδιορισμού. Σε αυτήν την περίπτωση ως κώδικες λειτουργούν η τεχνική επεξεργασία, το ύφος και το στυλ που χρησιμοποιούν οι εφημερίδες κατά την αναπαράσταση ή το σχολιασμό των γεγονότων. Ειδικά ο εντυπωσιασμός βασίζεται στη χρήση δύο συνδυαστικών πρακτικών τεχνικών αυτών της «προσωποποίησης και δραματοποίησης» (Κουκουτσάκη, 2009: 369). Ομοίως, το ύφος και το στυλ του λόγου των Μ.Μ.Ε. είναι ανάλογο με το περιεχόμενο της είδησης και μπορεί να προσλάβει διάφορες κωδικοποιημένες μορφές και ερμηνείες. Επίσης, ως κώδικας πολιτισμού μπορεί να νοηθεί η προτίμηση στα αρνητικά γεγονότα ή σε αυτά που δημιουργούν αμηχανία. Πρόκειται για αφηγήσεις που είναι ευκολότερες στη συμπύκνωση και στα νοήματα και ανταποκρίνονται περισσότερο στις στερεότυπες αντιλήψεις και τους φόβους των ανθρώπων. Ο κώδικας πολιτισμού συνήθως προτιμάται, διότι είναι πιο εύκολος στην επεξεργασία, θέλει λίγο χρόνο να εκδηλωθεί, είναι περισσότερο σαφής και συναινετικός, εκπληρώνει καλύτερα τις ανάγκες των θεατών και είναι πιο απροσδόκητος (Galtung, Ruge 1988: 58-59).

Ο Hall (2005: 117-128) με τη σειρά του εξήγησε τη διαδικασία της κωδικοποίησης. Έμφαση έδωσε στην ειρηνική συνύπαρξη των κωδίκων και στην ενεργή ερμηνεία τους. Μολονότι οι κώδικες συναρθρώνονται με τρόπο που να συγκροτούν ένα νόημα συνεχές και ολοκληρωμένο, το οποίο προβάλλεται και ως η προτιμητέα ανάγνωσή τους, ο Hall τόνισε ότι η κωδικοποίηση και η αποκωδικοποίηση αποτελούν ξεχωριστές πρακτικές σημασιοδότησης, με αποτέλεσμα να παράγονται ετερόκλιτα νοήματα. Σύμφωνα με τη θεωρία του, οι ερμηνευτικοί κώδικες του λήπτη ενός μηνύματος μπορεί να τον ωθήσουν σε ανταπόκριση σύμφωνη με την προτιμητέα ανάγνωση, δηλαδή κυρίαρχη, σε ανταπόκριση διαπραγματεύσιμη ή αντιπολιτευτική.

Από τις δημοφιλέστερες ορολογίες ερμηνείας της οργάνωσης των σημείων σε κώδικες είναι αυτή των συνταγμάτων και των παραδειγμάτων ή αλλιώς υποδειγμάτων (βάσει της ελληνικής μετάφρασης τους βιβλίου του Chandler, 1994). Ένα παράδειγμα είναι «ένα σύνολο συνδεδεμένων σημαινόντων, που είναι όλα μέλη κάποιας κατηγορίας ορισμού, αλλά στην οποία κάθε σημαίνον είναι σημαντικά διαφορετικό […] Ένα σημείο βρίσκεται σε υποδειγματική σχέση με όλα τα σημεία που μπορούν να εμφανιστούν στο ίδιο περιβάλλον, αλλά όχι ταυτόχρονα» (Chandler, 1994). Από την άλλη, τα συντάγματα είναι «ένας μεθοδικός συνδυασμός αλληλεπιδρώντων σημαινόντων, που δομεί ένα σύνολο με σημασία» (Chandler, 1994) και

δημιουργούνται σε σύνδεση σημαινόντων από σύνολα υποδειγμάτων. Σύμφωνα με τον Fiske, σε ένα σύνταγμα «η σημασία μιας μονάδας καθορίζεται από το πώς αλληλοδρά με τις άλλες, ενώ σε ένα υπόδειγμα καθορίζεται από το πώς διακρίνεται από τις άλλες» (Fiske, όπως αναφέρεται στο Chandler, 1994).

Επιπλέον, η μεταφορά και η μετωνυμία αποτελούν διαδεδομένους στη σημειωτική όρους, βάσει των οποίων οργανώνονται τα σημεία σε ένα «κείμενο». Η μεταφορά, ως σημειωτικός όρος, είναι «ένα σημαίνον που χρησιμοποιείται για να αναφέρεται σε ένα σημαινόμενο με τρόπο που είναι αρχικά μη συμβατικός, επειδή φαινομενικά περιφρονεί την κυριολεκτική ή καταδηλωτική ομοιότητα» (Chandler, 1994). Η μετωνυμία «συνεπάγεται ένα ειδικό παράδειγμα, που συμβολίζει τη γενική κατηγορία, ή μια συγκεκριμένη συσχετιζόμενη λεπτομέρεια, που συμβολίζει ένα αντικείμενο» (Chandler, 1994). Τόσο η πρώτη όσο και η δεύτερη μπορεί να έχουν υπόσταση οπτική ή λεκτική. Στον Chandler σημειώνεται ότι «μερικοί σημειολόγοι προτείνουν ότι η μεταφορά είναι μια παραδειγματική/ υποδειγματική διάσταση (κάθετη, επιλογική/ συσχετιστική) και η μετωνυμία είναι μια συνταγματική διάσταση (οριζόντια, συνδυαστική) (Chandler, 1994). Είναι σημαντική για την παρούσα ανάλυση η παρατήρηση του Fiske, ότι η σχέση ανάλυσης περιεχομένου και πολιτισμικών αξιών προκύπτει από μελέτη συμπαραδήλωσης και μεταφοράς (Fiske, 1992: 140)

2.3.6 Ο τρόπος θέασης

Τη στιγμή που η γλώσσα γίνεται λόγος και παράλληλα αναγνωρίζεται η μη μοναδικότητά της ως μέσο ανταλλαγής ανάμεσα στους ανθρώπους και την πραγματικότητα, η σημειωτική πλέον στρέφει ισότιμα την προσοχή της αφενός και σε άλλα σημειωτικά συστήματα – εκτός γλώσσας – καθώς και στις συναφείς κοινωνικές χρήσεις των σημείων (Klaus Bruhn Jensen, 1995: 64). Αναγνωρίζεται πλέον ότι ένα γραπτό κείμενο περιέχει πολλά περισσότερα από τη γλώσσα περιέχει σκοπό, μέσο, διάταξη, αισθητική και ψυχολογία (Kress & Van Leeuwen, 2010: 97). Επομένως, η θέση του κειμένου/ ρεπορτάζ, της εικόνας και του τίτλου καθώς και η πλαισίωσή τους αποτελούν μια αισθητική, πολιτισμική και πολιτική επιλογή με συγκεκριμένες, αλλά κρυφές νοηματοδότησεις. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η επιλογή των τίτλων, οι οποίοι αποτελούν ένα από τους πρώτους τρόπους κελεύσματος και προσέλκυσης του αναγνώστη. Για παράδειγμα, συχνά χρησιμοποιούν ειδικές φράσεις ή λέξεις «κλισέ».

Ομοίως, όπως αναφέρθηκε, το φωτογραφικό μήνυμα χαρακτηρίζεται σημασιολογικά από την «πόζα των αντικειμένων» για να επισημάνει πως τα αντικείμενα δεν αποτελούν ένα ουδέτερο περιβάλλον, αλλά έναν σημειωμένο διάκοσμο της ύπαρξης και της δράσης. Τα αντικείμενα είναι «συνήθεις αγωγοί συνειρμών [...] ή, κατά τρόπο πιο ασαφή, αληθινά σύμβολα» (Barthes, 1988: 32, όπως αναφέρεται στο Σκαρπέλο, 2012: 205). «Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η κοινωνία επενδύει σημασίες στα αντικείμενα, ενώ τα άτομα διαχειρίζονται την κοινωνική αυτή επένδυση» (Σκαρπέλος, 2012: 205). Παράλληλα, ο οποιοσδήποτε ανατρέχει σε πολιτισμικά κυρίαρχες αντιλήψεις, οι οποίες αποκτήθηκαν βάσει πολιτισμικών, κοινωνικών, ατομικών και ψυχολογικών μεταβλητών μέσω των οποίων τα άτομα νοηματοδοτούν τα αντικείμενα και το περιεχόμενο των φωτογραφιών. Εν τέλει, αυτά καταλήγουν να έχουν μετατραπεί σε αντικείμενο οικειοποίησης ως γνώσεις, μνήμες και πεποιθήσεις. Επομένως, αν ο «Άλλος» γίνεται αντιληπτός μέσα από το «Εμείς», αυτή η αντίληψη διαμορφώνεται ή επηρεάζεται από το πολιτισμικό πλαίσιο. Με το ίδιο σκεπτικό, οι φωτογραφίες επιλέγονται για δημοσίευση στις εφημερίδες, εφόσον επιβεβαιώνουν αυτόν ακριβώς τον πολιτισμικά κατευθυνόμενο τρόπο θέασης (Mendelson, 2006: 9).

«Οι οπτικές ειδήσεις είναι ένα διαπραγματευόμενο προϊόν μιας θεσμικά εγκεκριμένης ομάδας. Οι σχέσεις μεταξύ των φωτογράφων, των συντακτών φωτογραφίας, των συντακτών κειμένων, των σχεδιαστών σελίδων, των συγγραφέων και των αναγνωστών είναι και ιεραρχικοί και διαλεκτικοί, και περιοριστικοί και διαμορφωτικοί» (Doughty, 1993: 4). Οι φωτογραφίες που επιλέγονται, συνήθως, επεξηγούν τα άρθρα, τα ρεπορτάζ των εφημερίδων και το αντίστροφο. Ωστόσο, οι φωτογραφίες δεν επιλέγονται μόνο με κριτήρια, όπως της επίδρασης, της δραματοποίησης, της σπανιότητας και της σχέσης με το γεγονός που παρουσιάζεται. Παράλληλα, επιδιώκεται η ερμηνευτική κωδικοποίηση αυτών των ιδιοτήτων. Αυτή η διαδικασία είναι πολύ σημαντική, αφού η φωτογραφία, εκτός από την αξία της ως είδηση έχει και ιδεολογική αξία, η οποία σχετίζεται με μη φανερά θέματα και ερμηνείες (Hall, 1988: 231-232).

Ωστόσο, «η ιδεολογία είναι ακόμη αυτή που αποφασίζει τι αποτελεί γεγονός με την ευρύτερη έννοια. Δεν μπορεί να υπάρξει μαρτυρία, φωτογραφική ή άλλου είδους, ενός γεγονότος μέχρις ότου το γεγονός να ονομαστεί και να χαρακτηριστεί» (Sontag, 1993: 28). Υπάρχει μια μετατόπιση στη φύση των πληροφοριών δεν αναγγέλλουν πλέον ένα γεγονός, αλλά το ενισχύουν και ίσως απεικονίζουν ακόμη και

ένα πιο καθολικό σύμβολο. «Είναι σαν να αποκτά κανείς μια συγκεκριμένη σχέση με τον κόσμο, η οποία θυμίζει γνώση – και συνεπώς εξουσία» (Sontag, 1993: 15).

Απ' όλα τα προαναφερόμενα, δύναται να υποστηριχθεί ότι μέσα από αυτή τη διαδικασία ένα γεγονός αναγνωρίζεται και νοηματοδοτείται σε ένα πλαίσιο γνωστών κοινωνικών και πολιτιστικών διακριτικών γνωρισμάτων (Hall *et al*, 1988: 337). Η γλώσσα πλέον θεωρείται κοινωνική δράση και ο λόγος των Μ.Μ.Ε. καλεί το κοινό, ώστε να δράσει με συγκεκριμένο τρόπο. Σε αυτό το πολυσχιδές πλαίσιο, η σημειωτική ανάλυση γίνεται πλέον κοινωνική και πρέπει να μελετήσει (Klaus Bruhn Jensen, 1995: 66-68):

- τη συμβολή των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας στις πολιτισμικές πρακτικές, οι οποίες σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό προσανατολίζουν και από-οικειοποιούν την καθημερινή ζωή. Εδώ δίνεται έμφαση στη ροή των ειδήσεων, στο είδος, στις θεματικές και στη διακειμενικότητα,
- τα υποκείμενα που εμπλέκονται σε αυτή τη διαδικασία και τη διαπλοκή σημείων, πεποιθήσεων και δράσεων.
- τους θεσμούς και τα περιβάλλοντα, ως προς την εξωτερική και εσω-υποκειμενική πραγματικότητά τους, την καταπιεστική εξουσία, την ηθική εξουσία και την ιστορία.

Για παράδειγμα, μια προτεινόμενη μεθοδολογία για τη σημειωτική ανάλυση μιας διαφήμισης ακολουθεί τα εξής βήματα (Thwaites *et al*, 1995: 82):

- καθορισμός των σημείων
- καθορισμός των πιθανών σημαινόμενων για κάθε ένα από τα σημαίνοντα
- καθορισμός των καταδηλώσεων και των κοινωνικών πλαισίων, με τα οποία συνδέονται τα σημαινόμενα
- εντοπισμός των καταδηλώσεων που φυσικοποιούνται μέσα στο κείμενο, των πραγματικών νοημάτων, των συμπαραδηλώσεων
- θεωρώντας ότι αυτές οι συμπαραδηλώσεις αποσκοπούν στην ενίσχυση των οικείων κοινωνικών δομών σκέψης, αναζητούνται τα ευρύτερα συστήματα κοινωνικών πεποιθήσεων και στάσεων που φαίνεται να αναπαριστά το κείμενο

Ειδικά για τη μελέτη του τελευταίου, ενδιαφέρον παρουσιάζουν ορισμένοι κώδικες σημειωτικής ανάλυσης που προτείνουν θεωρητικοί της κοινωνικής σημειωτικής για την ανάλυση κειμένων που συναρθρώνουν τη γλώσσα με το οπτικό κείμενο. Αυτοί αφορούν κυρίως στη γωνία λήψης και στη συνταγματική θέση του οπτικού κειμένου σε σχέση με το γλωσσικό. Στην πρώτη περίπτωση, φαίνεται να αποκαλύπτεται ένα σύνολο κοινωνικών πεποιθήσεων και στάσεων μέσα από τη θέση του φωτογράφου τη στιγμή της λήψης και προτείνεται διάκριση ευθυγραμμισμένης (μετωπικής) και πλάγιας γωνίας ως προς το κριτήριο της εμπλοκής. Όπως επισημαίνεται, «η διαφορά ανάμεσα στη πλάγια και στη μετωπική γωνία είναι η διαφορά ανάμεσα στη αποστασιοποίηση και στην εμπλοκή […] Η ευθυγραμμισμένη γωνία κωδικοποιεί το κατά πόσο ο παραγωγός της εικόνας «εμπλέκεται» με τους αναπαριστώμενους συμμετέχοντες ή όχι. Η μετωπική γωνία λέει ότι «αυτό που βλέπεις είναι μέρος του κόσμου μας, κάτι με το ποίο εμπλεκόμαστε» η πλάγια γωνία λέει «αυτό που βλέπεις εδώ δεν είναι μέρος του κόσμου μας. Είναι ο κόσμος τους, με τον οποίο δεν εμπλεκόμαστε» (Kress και Van Leeuwen, 2010: 216).

Ομοίως, προτείνεται μια αναπαραστασιακή διάκριση εξουσίας ανάμεσα στην υψηλή και τη χαμηλή γωνία λήψης. Όπως υποστηρίζεται, «οι χαμηλές γωνίες λήψης δίνουν την εντύπωση της ανωτερότητας, της εξύψωσης και του θριάμβου. […] Οι υψηλές γωνίες τείνουν να μειώσουν το άτομο, να το ισοπεδώσουν ηθικά, να το υποβιβάσουν, να το αποδώσουν σα να είναι αιχμάλωτος σε έναν ανυπέρβλητο ντετερμινισμό» (Martin, 1968: 37-38, όπως αναφέρεται στο Kress και Van Leeuwen, 2010: 216). Σε αυτές θα μπορούσαμε να αντιπαραθέσουμε και τις οριζόντιες γωνίες λήψης, οι οποίες δεν παρεμβαίνουν με τέτοιους όρους στην αφήγηση, όμως, διατηρούν τη δυναμική του να αναπαράγουν τις υπάρχουσες εξουσιαστικές δομές λόγω του ρεαλισμού τους.

Στη δεύτερη περίπτωση, αναγνωρίζονται τρεις περιπτώσεις αλληλένδετων συστημάτων γλώσσας και εικόνας: α) το πληροφοριακό, δηλαδή η σύνθεση των σημείων, ώστε να προσδίδεται περισσότερη πληροφορία στην εικόνα β) το προβολικό, όπου η θέση ορισμένων σημείων στοχεύει στην προσέλκυση της προσοχής και γ) το πλαισιακό, όπου η απουσία ή παρουσία συνεκτικών σημειακών μηχανισμών ορίζει και το βαθμό της συνάφειας εικόνας και γλώσσας (Kress και Van Leeuwen, 2010: 279-280). Στο ίδιο πλαίσιο, αναγνωρίζονται οι συνταγματικοί άξονες δεξιά – αριστερά και πάνω – κάτω ως αποκαλυπτικά ενός συστήματος πεποιθήσεων και ιδεών.

2.3.7 Η εφαρμογή

Η τρέχουσα υπόθεση εργασίας είναι οι αναπαραστάσεις της πολυπολιτισμικότητας στα ελληνικά Μ.Μ.Ε και πιο συγκεκριμένα η κατάδειξη των μηχανισμών αφήγησης, προβολής και ελέγχου των χώρων λατρείας των μουσουλμάνων μεταναστών στην Αθήνα.

Το δείγμα της έρευνας αντλήθηκε από τον ελληνικό, ημερήσιο Τύπο και συγκεκριμένα από τις αθηναϊκές εφημερίδες. Επιλέχθησαν αυτές με τη μεγαλύτερη κυκλοφορία, με το εμπόδιο, όμως, της προσβασιμότητας, λόγω παλαιότητας των φύλλων. Συγκεκριμένα, αναλύθηκαν οι εφημερίδες: τα Νέα, το Έθνος, η Ελευθεροτυπία, η Καθημερινή, το Βήμα, ο Ελεύθερος Τύπος, ο Αδέσμευτος Τύπος και ο Ριζοσπάστης.

Έχοντας συγκεντρώσει όλα τα μεθοδολογικά εργαλεία, που παρατέθηκαν στο πλαίσιο της θεματικής ανάλυσης περιεχομένου, της σημειωτικής και εργαλείων της κοινωνικής σημειωτικής, αυτά εφαρμόστηκαν στην υπόθεση εργασίας. της θεματικής ανάλυσης περιεχομένου, η βασική θεματική με την οποία αναλύθηκαν οι εφημερίδες είναι αυτή της πολυπολιτισμικότητας. Στην ανάλυση περιεχομένου μας ενδιαφέρει η «άρθρωση» αυτής της έννοιας (θεματικής) μέσα στο «κείμενο». Οι αναλυτικές κατηγορίες που αποτέλεσαν τον κορμό της ανάλυσης αφορούν τρόπους αφήγησης και αξιολογικές κρίσεις, οι οποίες προέκυψαν από τη θεωρητική προσέγγιση του ζητήματος. Συγκεκριμένα, διαμορφώθηκαν ως εξής:

Τρόποι Αφήγησης:

- Χρήση Φωτογραφίας
- Χρήση Κειμένου
- Τεχνικά Χαρακτηριστικά Φωτογραφίας
- Τεχνικά και Γλωσσολογικά Χαρακτηριστικά Κειμένου
- Θέση και μέγεθος Φωτογραφίας σε σχέση με το κείμενο
- Θέση και μέγεθος κειμένου σε σχέση με τη Φωτογραφία
- Θέση είδησης στο φύλλο
- Χρήση Τίτλου – Υπότιτλου – Λεζάντας

Αξιολογικές Κρίσεις:

- Θρησκεία
- Πολιτισμός
- Έθνος
- Εθνική Γλώσσα
- Ανθρώπινα Δικαιώματα
- Δικαιώματα Μειονοτήτων
- Δημοκρατία
- Φασισμός
- Υποχρέωση
- Ισότητα
- Ισότητα των δυο Φύλων
- Ελευθερία

Καθώς το δείγμα κωδικοποιήθηκε με βάση τις παραπάνω αναλυτικές κατηγορίες, εφαρμόστηκε η μέθοδος της σημειωτικής ανάλυσης και εργαλείων της κοινωνικής σημειωτικής προκειμένου να καταδειχθούν τα συμπαραδηλούμενα νοήματα, δηλαδή τα ευρύτερα συστήματα κοινωνικών πεποιθήσεων και στάσεων που αναπαριστούν αυτά τα κωδικοποιημένα σημεία των αναλυτικών κατηγοριών. Με αυτόν τον τρόπο δε θα γίνεται πλέον λόγος για κατηγορίες και υποκατηγορίες, αλλά για τη διαπλοκή τους και τη σύνθεσή τους σε κωδικοποιημένα ιδεολογικά μηνύματα.

3. Η Ανάλυση

3.1 Το ιστορικό της ανέγερσης μουσουλμανικού τεμένους στην Αθήνα

«Στις πολυπολιτισμικές αστικές περιοχές, το τζαμί γίνεται η πιο ορατή αρχιτεκτονική εκδήλωση της θρησκευτικότητας, της ποικιλομορφίας και της διαφοράς.....» (Hatziprokopiou και Evergeti, υπό δημοσίευση: 3). Η ανέγερση μουσουλμανικού τεμένους στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στην Αθήνα αποτελεί πάγιο αίτημα των μουσουλμάνων. Ως θρησκευτική ομάδα οι μουσουλμάνοι επιθυμούν την έμπρακτη υλοποίηση - και όχι μόνο τη θεωρητική νομιμοποίηση - του δικαιώματος άσκησης της θρησκευτικής λατρείας τους, έναν τυπικό και νόμιμο χώρο για την έκφραση της πίστης τους και δη για τη σημαντική θρησκευτική ημέρα της εβδομάδας, την Παρασκευή και τις δύο μεγάλες θρησκευτικές τους εορτές, το Ραμαζάνι και το Κουρμπάν Μπαϊράμ.

Η ελευθερία για την επιλογή (ή μη) μιας θρησκείας καθώς και για την άσκηση (ή μη) των λατρευτικών της «απαιτήσεων» αποτελεί βασικό συστατικό της γενικότερης έννοιας της ελευθερίας της συνείδησης του ανθρώπου. Κάθε «φιλελεύθερη» και «δημοκρατική» χώρα οφείλει να συμπεριλάβει τη θρησκευτική ελευθερία και τα όσα απορρέουν από αυτή, για τις αναντικατάστατες και απαραίτητες αρχές και αξίες, τόσο σε επίπεδο νομικό όσο και σε επίπεδο κοινωνικό. Ωστόσο, οι ανεφάρμοστοι νόμοι, οι συζητήσεις, οι διαπραγματεύσεις και οι προτάσεις ξεκινούν από το 1890 και διαρκούν έως και στις μέρες μας στην Ελλάδα.

Συγκεκριμένα για την περίπτωση της Αθήνας, η πρώτη αναφορά σε ανέγερση τεμένους στην Αθήνα έγινε από το ελληνικό κράτος το 1890. Συγκεκριμένα, ο νόμος ΑΩΝΑ΄/189[22] αναφέρεται στην «περί παραχωρήσεως εθνικού οικοπέδου προς ανέγερσιν Τουρκικού τεμένους εν Πειραιεί […] Ο νόμος ούτος, ψηφισθείς υπό της Βουλής και παρ' Ημών σήμερον κυρωθείς, δημοσιευθήτω δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως και εκτελεσθήτω ως νόμος του Κράτους.». Ο νόμος παρέμεινε ανεφάρμοστος και το συγκεκριμένο θέμα ανέκυψε για δεύτερη φορά μετά το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων. Η ελληνοτουρκική συνθήκη του 1913[23] αναφέρεται στα θρησκευτικά δικαιώματα των μουσουλμάνων και στους κανόνες προστασίας αυτών. «Σύμφωνα με το άρθρο 4 του 3^{ου} Πρωτοκόλλου της Συνθήκης των Αθηνών (1913), η

[22]Βλ. Παράρτημα σ. 127.
[23]Κυρώθηκε με το Ν.ΔΣΙΓ, της 4ης Νοεμβρίου 1913.

Ελλάδα ανέλαβε την υποχρέωση να οικοδομήσει ένα τζαμί στην Αθήνα, και ακόμη τέσσερα, όπου απαιτούνταν, στην ύπαιθρο (Τσιτσελίκης στο Παύλου και Χριστόπουλος, 2004: 282). Μολονότι οι μουσουλμάνοι στην Ήπειρο, στη Μακεδονία, στη Λήμνο, στη Χίο και στη Κρήτη αλλά και στη Θεσσαλία ξεπερνούσαν τις 550.000, οι σχετικές υποσχέσεις ουδέποτε πραγματοποιηθήκαν διότι ο μουσουλμανικός πληθυσμός της Αθήνας θεωρήθηκε μικρός.

Ακολούθησε η Συνθήκη της Λοζάννης το 1923[24], με την οποία η μειονότητα της Δυτικής Θράκης χαρακτηρίστηκε ως «μουσουλμανική», ενώ αναγνωρίστηκε η νομική υπόσταση των μουσουλμάνων της Θράκης ως ιδιότυπης «θρησκευτικής μειονότητας». Η συνύπαρξη μουσουλμάνων και χριστιανών, καθώς και η ύπαρξη μουσουλμανικών θρησκευτικών χώρων λατρείας περιορίζονται κυρίως στη Θράκη καθώς επίσης, στη Ρόδο και στη Κω από το 1923-24 και μετά.

Το ζήτημα ανέγερσης τεμένους στην Αθήνα, όμως, επανεμφανίστηκε το 1934 με την ψήφιση του Ν. 6244/25.8.1934[25]. Το ελληνικό κράτος παραχώρησε στο βασιλιά της Αιγύπτου, ως εκπροσώπου του αιγυπτιακού κράτους, την κυριότητα 3.350 τ.μ. οικοπέδου στο άλσος Συγγρού-Καπανίων για την ανέγερση τεμένους και την ίδρυση Ισλαμικού Ιδρύματος για τους υπότροφους φοιτητές της αιγυπτιακής κυβέρνησης στην Ελλάδα. Όπως επισημαίνεται, «ο απώτερος στόχος ήταν η σύσφιγξη των ελληνο-αιγυπτιακών δεσμών και η βελτίωση της θέσης της ελληνικής κοινότητας στην Αίγυπτο» (Τσιτσελίκης στο Παύλου και Χριστόπουλος, 2004: 283). Ο νόμος δεν εφαρμόστηκε ούτε σε αυτήν την περίπτωση.

Νέες διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν το 1978, όταν ο Σαουδάραβας βασιλιάς Χάλιντ αιτήθηκε ανέγερσης τζαμιού στην Αθήνα. Η στάση και η απάντηση του τότε πρωθυπουργού, Κωνσταντίνου Καραμανλή, ήταν θετική. Ένα χρόνο μετά, ο Κ. Καραμανλής πραγματοποίησε διαδοχικές επισκέψεις στο Ρίαντ καθώς και συναντήσεις με το διάδοχο και πρωθυπουργό της Σαουδικής Αραβίας, Φάχντ και με το βασιλιά της χώρας, Χάλιντ. Μεταξύ άλλων συζητήσεων και συμφωνιών, ανακοινώθηκε ότι το ελληνικό κράτος δεν αντιτιθόταν στη δημιουργία τεμένους στην Αθήνα. Αργότερα, το Συμβούλιο των Πρέσβεων των Αραβικών Κρατών ανέλαβε τις διαπραγματεύσεις επί του θέματος. Οι αντιδράσεις των τοπικών κοινωνών στις

[24]Οι διατάξεις των άρθρων 37-44 αφορούν στην προστασία των μειονοτήτων και την αναγνώριση των περιεχόμενων των διατάξεων ως θεμελιωδών νόμων. Στα άρθρα 37-45 γίνεται λόγος «περί προστασίας των μειονοτήτων» και αναγνωρίζεται η κοινωνική συγκρότηση με θρησκογενή υπόσταση των μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης.
[25]Βλ. Παράρτημα σ. 128.

προτεινόμενες περιοχές του Αλίμου, της Καλογρέζας και του Κορωπίου, προκαλούσαν αλλεπάλληλες καθυστερήσεις και τελικά, το 1998, δηλώθηκε ότι το τζαμί θα κτιστεί στην Παιανία.

Στις 30 Ιουνίου 2000 ψηφίστηκε ο Νόμος 2833/2000[26]. Στο άρθρο 7, του ΦΕΚ Α 150[27], αναφέρεται η ανέγερση τεμένους και Ισλαμικού Πολιτιστικού Κέντρου συνιδρυόμενου από την Ελληνική Πολιτεία και τα Αραβικά Κράτη, τα οποία έχουν διπλωματική εκπροσώπηση στην ελληνική πρωτεύουσα. Το αίτημα ανέγερσης τεμένους συνδέθηκε, όπως ήταν αναμενόμενο, και με τους Ολυμπιακούς Αγώνες όπου θα πραγματοποιούνταν στην Ελλάδα το 2004. Η διοργανώτρια χώρα έπρεπε να εξασφαλίσει χώρο λατρείας για τους αθλητές μουσουλμανικού θρησκεύματος, όπως θα ίσχυε και για τους πιστούς άλλων θρησκειών.

Ωστόσο, η απόσταση της Παιανίας από το κέντρο της Αθήνας, όπου διέμενε η πλειοψηφία των Μουσουλμάνων και άλλα θέματα οικονομικής και διοικητικής διαχείρισης αποτέλεσαν μόνο τα πρώτα εμπόδια. Σύντομα ακολούθησαν και οι αντιδράσεις. Για παράδειγμα, ο δήμαρχος της Παιανίας, Παρασκευάς Παπακωστόπουλος, δήλωσε στην *Καθημερινή* το εξής: «…Χωρίς να είμαστε ρατσιστές, κάνουμε πόλεμο να το αποφύγουμε. Η δημιουργία τεμένους εδώ δεν εξυπηρετεί πραγματικές ανάγκες. Εμείς δεν έχουμε μουσουλμανικό στοιχείο στην περιοχή. Επιπλέον, δεν θα μπορούμε να ελέγξουμε την κατάσταση. Ξαφνικά μπορεί να δημιουργηθεί εδώ μια μειονότητα…» (Γιάνναρου, *Καθημερινή*, 2003) Παρόμοια δήλωση είχε κάνει ο δήμαρχος και στα διεθνή μέσα ενημέρωσης, ενώ στην εφημερίδα *Τα Νέα* ανέφερε τα εξής «Ως δημοτική αρχή δεν ζητήθηκε η άποψή μας. Η θέση μας είναι σταθερή, δηλαδή ότι το τζαμί αυτό δεν πρέπει να κτιστεί στον δήμο μας. Ούτε μουσουλμάνους έχουμε στην Παιανία, αλλά ούτε θα επιτρέψουμε την ακύρωση του θρησκευτικού και πολιτιστικού στοιχείου της περιοχής μας…. Δεν θα αφήσουμε κανέναν, στο όνομα πολιτικών παιχνιδιών, να κατασκευάσει αυτό το Κέντρο» (Βραδέλης, *Τα Νέα*, 2004).

---

[26]Βλ. Παράρτημα σ. 129.

[27]Άρθρο 7, για τη Χωροθέτηση Ισλαμικού Πολιτιστικού Κέντρου: «Καθορίζεται χώρος Ισλαμικού Πολιτιστικού Κέντρου που περιλαμβάνει και τέμενος σε έκταση που παραχωρείται από το Υπουργείο Γεωργίας στη θέση Χούσμουζα Δ. Παιανίας Αττικής, όπως αυτό απεικονίζεται σε διαγράμμιση στο τοπογραφικό διάγραμμα σε κλίμακα 1:5.000, του αντίτυπου σε φωτοσμίκρυσνη δημοσιεύεται με το νόμο αυτόν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Οι όροι και περιορισμοί δόμησης καθορίζονται με κοινή απόφαση από το Υπουργείο Εξωτερικών, περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Πολιτισμού». Ν. 2833/2000.

Επίσης, η Ιερά σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, αλλά και ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος, Χριστόδουλος έφεραν αντιρρήσεις σε μια τέτοια προοπτική, ενώ ο Αρχιεπίσκοπος, με επιστολή του προς τον τότε υπουργό Εξωτερικών, Γ. Παπανδρέου, ζήτησε να ανεγερθεί ορθόδοξος ναός κοντά στο αεροδρόμιο προκειμένου «να δίδη την ελληνορθόδοξον σφραγίδα της πατρίδος ημών εις το νευραλγικό τούτο σημείο της διέλευσης ανθρώπων» (Γιάνναρου, *Καθημερινή*, 2003). Ομοίως, ο Μητροπολίτης Μεσογαίας και Λαυρεωτικής, Νικόλαος, υποστήριζε ότι «το θέμα, αν και στη βάση του θρησκευτικό, στην ουσία είναι κυρίως εθνικό, πολιτισμικό και ιστορικό […]. Η λύση της Παιανίας είναι η πλέον άστοχη και για λόγους πρακτικούς – δεν εξυπηρετεί η θέση – και για λόγους εικόνας και εντυπώσεων. Τέμενος πρέπει να γίνει αλλά με όρους σεβασμού στην ιδιοπροσωπεία, το περιβάλλον και την ιστορική και πολιτισμική μας παράδοση» (παρατίθεται στο Παπαχρήστος, *Καθημερινή*, 2006).

Οι λόγοι των παραπάνω θεσμικών φορέων, πιθανόν, επιδιώκουν να παρουσιάσουν και να διατηρήσουν την (θεωρητικά) εθνική ομοιογένεια ως πολιτισμική και πολιτική αυταξία. Τα σύμβολα λειτουργούν ως ταυτοποιητικοί και συνάμα διαφοροποιητικοί μηχανισμοί και φορείς. Οι σημασίες της ελληνορθόδοξης σφραγίδας, της ιδιοπροσωπίας της ιστορικής και πολιτισμικής παράδοσης λειτουργούν ως πεδία συμβολικών συσχετίσεων το περιεχόμενο των οποίων είναι ιστορικά και πολιτισμικά προκαθορισμένο. Αυτές οι πρακτικές και οι «λόγοι» «φέρουν το αποτύπωμα των πολιτικών ομογενοποίησης με τις οποίες συγκροτήθηκε το νεοελληνικό κράτος και, στο βαθμό που επιτελούνται συμβατικά, εξακολουθούν να αποτελούν τους βασικότερους μηχανισμούς πολιτισμικής ομογενοποίησης και παραγωγής του έθνους στη ρομαντική του εκδοχή, δηλαδή ενός συλλογικού σώματος θεμελιωμένου στη φαντασιακή ομοιότητα» (Παπαταξιάρχης, 2006: 7).

Σε νέα βάση τέθηκε το ζήτημα το 2006 από τη Ντόρα Μπακογιάννη, τότε υπουργό Εξωτερικών. Συγκεκριμένα σε συνεδρίαση της Κυβερνητικής Πολιτικής, πρότεινε την επαναλειτουργία του παλιού τεμένους στο Μοναστηράκι στο πλαίσιο μιας συνολικής πολιτική πρόληψης και βελτίωσης των σχέσεων με τις ισλαμικές χώρες. Όμως, η Ντόρα Μπακογιάννη σύντομα απέσυρε την πρόταση της, αναφέροντας: «δεν είναι δυνατόν στον στενό και μικρό χώρο στο Μοναστηράκι να γίνονται ισλαμικές λειτουργίες και οι μουσουλμάνοι να απλώνουν... χαλάκια» (χ.σ., *Τα Νέα* , 2006). Ωστόσο, διατυπώθηκαν αντιδράσεις για την εν λόγω πρόταση.

Συγκεκριμένα, ο ιμάμης Μουνίρ δήλωσε ότι «είναι καλοδεχούμενη χειρονομία από την πλευρά της Υπουργού […] Πρόκειται για ένα κτήριο του 18ου αιώνα, με ρωγμές, μικρό. Δεν αρμόζει στην Αθήνα και δεν λύνει το πρόβλημα» (χ.σ., *Καθημερινή*, 2006). Επίσης, ο Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης σε έκθεση παρουσιάζει τη θέση του: «Το γεγονός ότι οι μουσουλμάνοι υποχρεώνονται να συγκεντρώνονται κρυφά σε ακατάλληλα μέρα για τις προσευχές τους κάθε άλλο παρά προάγει τις ομαλές σχέσεις μεταξύ των θρησκευτικών κοινοτήτων στην Ελλάδα […] Είναι λυπηρό επίσης ότι εξακολουθεί να διατηρείται το καθεστώς να ζητείται η γνώμη των Ορθόδοξων Μητροπολιτών σε θέματα που αφορούν τους χώρους λατρείας όλων των θρησκειών» (χ.σ., *Καθημερινή*, 2006).

Στον «αντίποδα», ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος, τόνισε ως προβληματικό το εξής: «Βρίσκεται σε απόσταση μερικών εκατοντάδων μέτρων από τον Μητροπολιτικό Ναό της Αθήνας και το Αρχιεπισκοπικό Μέγαρο της οδού Αγίας Φιλοθέης. Είναι χτισμένο εντός του ιστορικού κέντρου της Αθήνας, και μάλιστα στους πρόποδες της Ακρόπολης. Όπως επισημαίνεται χαρακτηριστικά, οι χιλιάδες τουρίστες που κατακλύζουν κάθε χρόνο την Αθήνα θα βλέπουν από τη μια πλευρά την Ακρόπολη και από την άλλη τους μουσουλμάνους που θα προσεύχονται στο Μοναστηράκι […] Το τζαμί, το οποίο χτίστηκε πριν από εκατοντάδες χρόνια, έχει μικρή χωρητικότητα και δεν μπορεί να εξυπηρετήσει τις ανάγκες των χιλιάδων μουσουλμάνων που ζουν στην Αθήνα» (χ.σ. *Έθνος*, 2006). Γίνεται κατανοητό ότι ο μητροπολιτικός ναός και η Ακρόπολη, κατά το σύνηθες, αποτελούν σύμβολα του πολιτισμού της Ελλάδας. Κάθε έθνος κουβαλά τη μυθολογία του και ο «εντός συνόρων αποκλεισμός των μειονοτήτων» κατέχει περίοπτη θέση στο δομικό υλικό της μυθολογικής θεμελίωσης του νεοελληνικού κράτους (Πεσμαζόγλου, 2007: 19-26, όπως αναφέρεται στο Ανδρούσου και Ασκούνη, 2011: 91).

Με αυτόν τον τρόπο, αποδοκιμάζεται η άσκηση της μουσουλμανικής πίστης στο κέντρο των Αθηνών, γιατί «αλλοιώνεται» ο επιδιωκόμενος και «εθιστικός» ομογενοποιητικός χαρακτήρας της ελληνικής πολιτισμικής κληρονομιάς[28]. Επίσης, ο αρχικός λόγος ύπαρξης και χρήσεως του τζαμιού στο Μοναστηράκι[29] απογυμνώνεται,

[28]Εάν μπορεί να επιτευχτεί κάτι τέτοιο· διότι συνυπάρχουν ετερόκλιτα αρχιτεκτονικά και ιστορικά στοιχεία στη συγκεκριμένη περιοχή, όπως η Ακρόπολη, η Πλάκα, τα Αναφιώτικα, το τζαμί και οι Ορθόδοξοι ναοί. Κάτι τέτοιο δε σημαίνει αποποίηση αυτών, αλλά μια καλά ενορχηστρωμένη συρραφή πολιτισμικών στοιχείων προς όφελος μιας παρουσιαζόμενης, κατά το επιθυμείν και εξυπηρετειν, ενιαίας και αδιάρρηκτης «ανώτερης» πολιτισμικής κληρονομιάς από τυπικούς θεσμούς.

[29]«Το Τζαμί της Πλατείας Μοναστηρακίου χτίστηκε το 1759 από τον τότε Βοεβόδα των Αθηνών Τζισδαράκη. Παλιότερα ονομαζόταν Τζαμί του «Κάτω Σιντριβανιού», από το σιντριβάνι που βρισκόταν εκεί κοντά, ενώ ολόκληρη η περιοχή ήταν γνωστή ως «Κάτω Παζάρι» Μετά την ίδρυση του

τονίζοντας παράλληλα το μνημειακό και μουσειακό του χαρακτήρα. Τέλος, ο πολιτικός λόγος, του «πρώτου» εκπρόσωπου της Ορθόδοξης εκκλησίας, λειτουργεί ως ο «κατάλληλος» καθοδηγητής για την υποστήριξη του «μυθικά διαπλασμένου», ενιαίου και εθνικού πολιτισμικού σώματος, θίγοντας παράλληλα την πιθανή αμφιταλάντευση των τουριστών στη θέαση διαφορετικών θρησκευτικών και πολιτισμικών μορφών και πρακτικών.

Μοναδική σημαντική εξέλιξη αποτέλεσε η ψήφιση του Ν. 3467/2006, αρ. 27, με τον οποίο καταργήθηκε ο μεταξικός νόμος 1363/1938 (ΦΕΚ 305 Α'). Αυτός απαιτούσε ειδική άδεια και προϋποθέσεις για την ανέγερση ναού ή ευκτήριου οίκου και όριζε τα εξής: «… αίτηση τουλάχιστον 50 τουλάχιστον οικογενειών που κατοικούν πλησίον του τόπου ανέγερσης ευκτήριου οίκου ή ναού. Η κατά τόπο πλησιέστερη εκκλησιαστική αρχή να γνωμοδοτεί επί της αίτησης ενώ αρμόδιος να αποφασίσει για την έκδοση της άδειας είναι ο υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων» (Τσιτσελίκης στο Παύλου και Χριστόπουλος, 2004: 280). «Το νομοθετικό αυτό καθεστώς ήταν πρόδηλα αντισυνταγματικό» Αντισυνταγματική ήταν: α) «η παρεμβολή οργάνων της Ορθόδοξης Εκκλησίας στη διαδικασία ανέγερσης ναού άλλης θρησκείας ή δόγματος» (Χρυσόγονος, 2006: 285), παραβιάζοντας τη θρησκευτική ισότητα και παρερμηνεύοντας και καταστρατηγώντας τα του άρθρου 3, β) η απαίτηση συγκεντρώσεως των υπογραφών, κάτι το οποίο συνεπαγόταν την αναγκαστική έκφραση των θρησκευτικών πεποιθήσεων και τη ρήξη με τα όσα προτάσσει η παρ.1 του άρθρου 13 του Συντάγματος και γ) «καθεαυτή η απαίτηση προηγούμενης άδειας έστω και του Υπουργού Παιδείας, διότι, όπως εκτέθηκε… μια τέτοια απαίτηση θίγει τον πυρήνα του ατομικού δικαιώματος άσκησης λατρείας (Χρυσόγονος, 2006: 285).

Με την κατάργηση, η αίτηση για τη χορήγηση άδειας ιδρύσεως, ανεγέρσεως ή λειτουργίας ναού οποιουδήποτε δόγματος ή θρησκείας, πλην της Ορθοδόξου εκκλησίας της Ελλάδος υποβάλλεται απευθείας στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και όχι προς την οικεία εκκλησιαστική αρχή. Κάθε διάταξη, που

Ελληνικού Κράτους, το Τζαμί χρησιμοποιήθηκε για ποικίλους σκοπούς (στρατώνας της στρατιωτικής μουσικής, φυλακή, αποθήκη). Το 1915 αναστηλώθηκε από τον Αναστάσιο Ορλάνδο και το 1918 στέγασε το «Μουσείον Ελληνικών Χειροτεχνημάτων» που ιδρύθηκε τότε. Στο Τζαμί στεγάζεται από το 1975 η πλούσια Συλλογή Κεραμικής, δωρεά του Καθηγητή Β. Κυριαζόπουλου. Από το 1991, η Συλλογή προβάλλεται με ανανεωμένη εκθεσιακή παρουσίαση». Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης. Διαθέσιμο στο: http://www.melt.gr/index.php?option=com_content&task=category&sectionid=10&id=46&Itemid=89. Ημερομηνία πρόσβασης 12/2012.ης

ρυθμίζει με τρόπο διαφορετικό το ίδιο θέμα, καταργήθηκε και τέθηκε τέλος σε ένα δυσλειτουργικό και αναχρονιστικό νομικό καθεστώς

Στις 25/07/2006 η Κυβερνητική Επιτροπή πρότεινε τον Ελαιώνα ως κατάλληλη περιοχή ανέγερσης μουσουλμανικού τεμένους. Σύμφωνοι με αυτή την απόφαση ήταν η εκκλησία της Ελλάδος, η οποία και στο παρελθόν είχε προτείνει τη συγκεκριμένη περιοχή, και ο πρόεδρος της Μουσουλμανικής Ένωσης Ελλάδος, ο Ναΐμ Ελγαντούρ.

Αξίζει να σημειωθεί, και εμβόλιμα να αναφερθεί, ότι ο Ναΐμ Ελγαντούρ εκπροσωπεί κυρίως τους Άραβες. Ωστόσο, για άλλη μία φορά όλες ή η πλειοψηφία των μεταναστευτικών μουσουλμανικών εθνικών και εθνοτικών ομάδων δεν ερωτήθηκαν ή δεν τους ζητήθηκε η γνώμη σχετικά με τον τόπο ανέγερσης του τεμένους ή λοιπών σχετικών ζητημάτων.

Γενικότερα, παρατηρείται ότι οι άμεσοι διαπραγματευτές περί ανέγερσης τεμένους πραγματοποιούνται μεταξύ Ελλάδας και Σαουδικής Αραβίας από το 1978. Γίνεται αντιληπτό ότι οι λόγοι επιλογής της Σαουδικής Αραβίας, ως άμεσου εκφραστή και συν-υλοποιού περί ανέγερσης τεμένους, δε βασίζονται μόνο στο σεβασμό των θρησκευτικών δικαιωμάτων, αλλά εμπίπτουν και σε λόγους καλής θελήσεως εξωτερικής διπλωματικής πολιτικής με τη Σαουδική Αραβία και αποφυγής σύνδεσης με την Τουρκία. «Η αποσιώπηση της φωνής των ίδιων των μουσουλμάνων οδηγεί όχι μόνο σε εννοιολογικές στρεβλώσεις, αλλά και στην «εκ των έξω» ένταξη των μουσουλμανικών πρακτικών μέσα σε πολιτικούς σχεδιασμούς που συχνά έχουν διαφορετικούς στόχους» (Γέρος, 2008: 48). Επομένως, τίθεται το θέμα της αντιπροσωπευτικότητας και των πολιτικών σκοπιμοτήτων. Οι μουσουλμανικές μεταναστευτικές κοινότητες των Αθηνών δε λαμβάνονται υπόψη ως οι «φυσικοί» εκφραστές και διαπραγματευτές για αποφάσεις περί άσκησης της θρησκευτικής τους ελευθερίας, αλλά λειτουργούν ως οι «σιωπηροί» αποδέκτες των όσων αποφασίζονται.

Επανερχόμενοι στη ροή του κειμένου, η υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων Μ. Γιαννάκου παρουσίασε το νομοσχέδιο για την ανέγερση τεμένους τον Οκτώβριο. Το τζαμί θα ήταν αποκλειστικά ευκτήριος χώρος και όχι ισλαμικό-πολιτιστικό κέντρο. Το μουσουλμανικό τέμενος επρόκειτο να ανεγερθεί στην πρώην ναυτική βάση με κυριότητα του ελληνικού κράτους, θα κόστιζε 15 εκατομμύρια ευρώ και θα ολοκληρωνόταν σε τρία χρόνια.

Τελικά, στις 16 Νοεμβρίου 2006 ψηφίστηκε το σχέδιο νόμου στη συνεδρίαση της ολομέλειας της Βουλής. Στις 4 Δεκεμβρίου 2006 ο Νόμος 3512, για το ισλαμικό

τέμενος και άλλες διατάξεις, θεωρήθηκε και τέθηκε σε ισχύ[30]. Σύμφωνα με το Άρθρο 1, «Ιδρύεται Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.), μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με την επωνυμία «Διοικούσα Επιτροπή Ισλαμικού Τεμένους Αθηνών». Ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ανέλαβε την εποπτεία του. Ωστόσο, το έργο δεν έχει υλοποιηθεί από το 2006 έως και σήμερα, καθώς ακολούθησαν μια σειρά προβλημάτων, όπως η μείωση των προσφερόμενων στρεμμάτων, η πιθανή μεταφορά εγκαταστάσεων του πολεμικού Ναυτικού, η οικονομική δυσπραγία λόγω της οικονομικής κρίσης, η πολιτική ανελαστικότητα ή μη ανάληψη πολιτικής ευθύνης για την κωλυσιεργία των διαδικασιών.

Μετά από απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου στις 28 Απριλίου 2010 και με το Προεδρικό Διάταγμα 95/2010, τα όρια του τμήματος προς ανέγερση και χρήση ισλαμικού τεμένους επανακαθορίστηκαν έτσι ώστε να συνεχίζουν να λειτουργούν τμήματα και υπηρεσίες για το Πολεμικό Ναυτικό. Το Υπουργείο Υποδομών Μεταφορών και Δικτύων ενέκρινε τη μελέτη εφαρμογής του έργου «Κατασκευή Ισλαμικού Τεμένους» και αποφάσισε ότι θα μετασκευαστεί το Κεντρικό Συνεργείο Αυτοκινήτων Ναυτικού σε χώρο Ισλαμικού Τεμένους στις 13/12/2011 (ΑΔΑ 45ΨΠ1-ΚΔ2)[31].

Οι γραφειοκρατικές και νομικές διαδικασίες μπορεί φαινομενικά να επιλύθηκαν, όμως, προέκυψαν και άλλες οικονομικές δυσκολίες, αναβολές και μεταθέσεις πολιτικών ευθυνών επί του θέματος. Το Σεπτέμβρη του 2011, ο γενικός γραμματέας του υπουργείου Παιδείας, Γ. Καλαντζής, δήλωσε ότι το τζαμί στον Βοτανικό θα είναι μικρότερης χωρητικότητας, δηλαδή 350 ατόμων αντί 500 ατόμων. Επιπλέον, δε θα διέθετε μιναρέ και βοηθητικά κτήρια για την προετοιμασία της προσευχής (Χασαπόπουλος, *Το Βήμα*, 2011).

Ενδεικτικός χάρτης, κυρίως αντεπιχειρημάτων και όχι τόσο επιχειρημάτων σχετικά με την ανέγερση του τεμένους είναι οι πολίτικοι λόγοι που διατυπώθηκαν στην Ολομέλεια της Βουλής στις 01/09/2011 και στις 06/09/2011. Ο Αλέξανδρος Χρυσανθακόπουλος, πολιτικός εκπρόσωπος του ΛΑ.Ο.Σ. ανέφερε τα εξής: «..Στο άρθρο 29, στο θέμα του τεμένους, θα βρεθούμε απέναντι, γιατί θεωρούμε ότι είναι λάθος επιλογή να υπάρξει ένας τεράστιος χώρος προσηλυτισμού, όπου κάποιος ιμάμης μπορεί να βγάζει πύρινους λόγους[…] Το φαινόμενο των σταδίων είναι απαράδεκτο, όπως και το περυσινό στημένο παιχνίδι στην πλατεία Συντάγματος, όπου καταλύθηκε η δημοκρατία μας από αυτό το σύστημα, που σταλμένοι ήρθαν για

[30]Βλ. Παράρτημα σ. 130.
[31]Βλ. Παράρτημα σ. 131.

να προκαλέσουν… Όλη η Ευρώπη αμύνεται στην ισλαμική εισβολή[…] Μιλάμε για την εισβολή, για τη μεθόδευση[….] Είναι σοβαροί οι κίνδυνοι, κίνδυνοι τρομοκρατικών ομάδων να φωλιάζουν μέσα σε τέτοιους χώρους» (Σύνοδος Β΄, Συνεδρίαση ΣΒ΄, Πέμπτη 1 Σεπτεμβρίου 2011 (πρωί): 16126-16127). Ο πρόεδρος του ΛΑ.Ο.Σ., Γεώργιος Καρατζαφέρης, αντιστοίχως αναπαρήγαγε το στερεοτυπικό πρότυπο του μουσουλμάνου – τρομοκράτη, λέγοντας: «κάθε μέρα έχουμε μια καλπάζουσα εγκληματικότητα. Εκτός αν δεν βλέπετε δελτία ειδήσεων. Πάρτε τουλάχιστον τον Παπουτσή να σας τα πει. Τι πάτε να κάνετε εκεί; Αντιλαμβάνεστε; Πάτε να κάνετε ένα εργοστάσιο παραγωγής τρομοκρατών. […] Έτσι λοιπόν έχουν το 3% και αύριο το πρωί θα έχετε ένα ισλαμικό κόμμα εδώ μέσα. Και μπορούμε; Το αντέχουμε; Δεν βλέπετε τι γίνεται στη Βουλγαρία που δεν μπορούν να κάνουν Κυβέρνηση εξαιτίας της παρουσίας αυτού του ισλαμικού κόμματος; Παίζετε με τη φωτιά. Καταστρέφετε την Ελλάδα, να το καταλάβετε» (Σύνοδος Β΄, Συνεδρίαση ΣΣΤ΄, Τρίτη 6 Σεπτεμβρίου 2011: 16315).

Από τα παραπάνω αντεπιχειρήματα διακρίνεται ότι το «Ισλάμ» συγκροτείται μονομερώς ως ένα «πρόβλημα» –είτε ως μια «απειλή» την οποία πρέπει να καταστείλουμε, είτε ως κάτι «διαφορετικό» (Γέρος, 2008: 53). Επομένως, το «Ισλάμ» γίνεται αντιληπτό μέσω ηγεμονικών προσλήψεων και «με συμβατικούς όρους μίας «πολιτισμικής ετερότητας». Ο εθνοκεντρισμός, όπως παρουσιαζεται στα παραπάνω ενδεικτικά αποσπάσματα, «περιορίζεται συχνά στην εσωτερίκευση των πιο απλοποιημένων εκφράσεων των κοινωνικών αναπαραστάσεων, των στερεοτύπων (τρομοκράτες, καλπάζουσα εγκληματικότητα κ.λπ.) (Landmiral και Lipiansky, 1989: 138), που αποτελούν μία συγκινησιακή, άρα υποκειμενική διαδικασία απλούστευσης και γενίκευσης της εικόνας του Εαυτού και του Άλλου…» (Τριανταφύλιδου στο Καυταντζόγλου και Πετρονώτη, 2000: 152). Τα στερεότυπα που δημιουργούνται, όπως τρομοκράτες, καλπάζουσα εγκληματικότητα κ.λπ. δεν στηρίζονται σε χαρακτηριστικά «αυτών», αλλά στις κατονομαστικές αποδόσεις χαρακτηριστικών από πλευράς «μας».

Μια πιο θετική στάση εκφράστηκε από τον Παναγιώτη Λαφαζάνη, εκπρόσωπο του ΣΥΡΙΖΑ, ο οποίος έθεσε το ζήτημα του σεβασμού της θρησκευτικής ελευθερίας. «Σε οποιαδήποτε από τις γειτονικές αραβικές μουσουλμανικές χώρες να πας ως επισκέπτης – όχι ως μετανάστης – έχεις τη δυνατότητα να πας να προσευχηθείς, εφόσον είσαι χριστιανός ορθόδοξος, σε μια ορθόδοξη εκκλησία. Είναι ανοιχτές. Και εμείς εδώ απαγορεύεται να έχουμε τέμενος σε όλο το Λεκανοπέδιο. Εγώ λέω να μην είχαμε μετανάστες καθόλου. Επισκέπτες μουσουλμάνους θα είχαμε;

Αυτοί οι επισκέπτες δεν θα είχαν το δικαίωμα να πάνε να προσευχηθούν; Πολύ περισσότερο όταν έχουμε μόνιμους μουσουλμάνους Έλληνες πολίτες, οι οποίοι ζουν στο Λεκανοπέδιο και οι οποίοι δεν έχουν τη δυνατότητα ούτε να πάνε να προσευχηθούν, ούτε να ταφούν.» (Σύνοδος Β΄, Συνεδρίαση ΣΣΤ', Τρίτη 6 Σεπτεμβρίου 2011: 16317).

Ωστόσο, η εξέλιξη, διατυπώνει το δικό της λόγο. Το 2012 οι πιστοί Μουσουλμάνοι εξακολουθούσαν να προσεύχονται στις «μεγάλες» εορτές (Ραμαζάνι και Κουρμπάν Μπαϊράμι) σε κλειστά γήπεδα, καθώς δεν υλοποιήθηκε το έργο στον Ελαιώνα. Εκτός αυτών των χώρων, διαμερίσματα, υπόγεια, αποθηκευτικοί χώροι, χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων και εγκαταλειμμένα βιομηχανικά κτήρια αναφέρονται ότι έχουν μετατραπεί σε ανεπίσημους χώρους άσκησης της θρησκευτικής λατρείας (Evergeti *et al*, υπό δημοσίευση: 22). Καθώς δεν πληρούν τις αρχιτεκτονικές προϋποθέσεις του τζαμιού, χαρακτηρίζονται ως masjid ή mescit και λειτουργούν σε καθεστώς ημι-νομιμότητας. Σύμφωνα με έρευνα του 2007, οι χώροι masjid[32] «αγγίζουν» τους 26 στο κέντρο της Αθήνας, ενώ στο σύνολο τους εκτιμώνται από 60 έως 100.

Στις 10 Οκτώβρη του 2012 ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών Αχμέτ Νταβούτογλου συναντήθηκε με τον πρωθυπουργό της Ελλάδος, Α. Σαμαρά, και με τον υπουργό Εξωτερικών, Δ. Αβραμόπουλο. Ένα από τα θέματα απασχόλησης ήταν η ανέγερση μουσουλμανικού τεμένους.

Με αυτήν την αφορμή, η τουρκική εφημερίδα «Χουριέτ» δημοσίευσε άρθρο με τίτλο «Πλήγμα στα σχέδια για τέμενος στην Αθήνα λόγω οικονομικής κρίσης», τη στιγμή που ο Τούρκος διπλωμάτης δήλωσε ότι «η κατασκευή τεμένους στην Αθήνα

[32]Αυτοί οι ανεπίσημοι, οι μη ορατοί, κρυφοί χώροι λατρείας μπορεί να λειτουργούν ως ένας ενοποιητικός τόπος των πιστών, αλλά παράλληλα και διαχωριστικός. Οι άτυποι χώροι προσευχής μπορούν να λειτουργήσουν ενοποιητικά, γιατί: α) τους επιτρέπουν να διατηρήσουν δεσμούς με τους τόπους καταγωγής, ή β) να λειτουργήσουν ως πηγή επιμέρους συγκρότησης της ταυτότητας τους, και γ) να ερμηνευτούν ως χώροι στους όποιους διατηρείται και αναπτύσσεται η οικειότητα, η κοινωνικοποίηση, η αμοιβαιότητα και η αλληλεγγύη. Ωστόσο, στο μουσουλμανικό πληθυσμό των μεταναστών παρατηρείται η ανομοιογένεια και η εσωτερική διαφοροποίηση. Η διαφοροποίηση αυτή αποτυπώνεται, εν μέρει, στους χώρους λατρείας. Αυτός ο κατακερματισμός μπορεί να οφείλεται στη δημιουργία αυτών με βάση: α) την εθνικότητα/εθνική καταγωγή, β) τις διαφορετικές τοποθεσίες των χώρων προσευχής όπου βρίσκονται στην Αθήνα γ) το βαθμό γνώσεως της αραβικής γλώσσας και δ) τις διαφορετικές ισλαμικές παραδόσεις/ «κατευθύνσεις» –Σουνίτες, Σίτιες, Αλεβίτες, οπαδοί μουσουλμανικών αδελφοτήτων-. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής παραδείγματα: «Υπάρχουν δύο σουνιτικά πακιστανικά τζαμιά που λειτουργούν στην ίδια περιοχή, σε απόσταση 500 μέτρων το ένα από το άλλο, στην περιοχή Αιγάλεω, προσελκύοντας οπαδούς διαφορετικών ισλαμικών παραδόσεων, orthodox Hanafi και Sufi. Υπάρχουν, επίσης, δύο Shiah τζαμιά όπου διατηρούνται από μετανάστες Πακιστανούς και βρίσκονται πολύ κοντά στα πακιστανικά σουνιτικά τζαμιά» (Evergeti *et al*, υπό δημοσίευση: 23). «Αυτή η ποικιλομορφία σε καμία περίπτωση δεν υπονομεύει τη σημασία της θρησκείας, η οποία παρ' όλα αυτά στηρίζεται στις καθημερινές εμπειρίες των μεταναστών και στους τρόπους οργάνωσης της ζωή τους στην Ελλάδα» (Hatziprokopiou, υπό δημοσίευση: 16).

είναι ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθερίας στην άσκηση λατρείας». Έτσι, τέθηκαν και διευκρινιστικά ερωτήματα στα αρμόδια πολιτικά πρόσωπα για το συγκεκριμένο ζήτημα. Σύμφωνα με τις τελευταίες δηλώσεις του Γενικού Γραμματέα Θρησκευμάτων στο Υπουργείο Παιδείας, Γεώργιο Καλαντζή, στην ιστοσελίδα islam.gr, «οι διαδικασίες για το τέμενος εξελίσσονται κανονικά. Υπήρξε πράγματι καθυστέρηση λόγω διπλών εκλογών όπως είναι λογικό. Φυσικά (ο ίδιος) δεν μπορεί να αποκλείσει ότι θα συναντήσουμε προβλήματα όπως σε όλα τα δημόσια / ιδιωτικά έργα, αλλά η απόφαση της κυβέρνησης είναι σαφής, άλλωστε και από τα τρία κόμματα της» (Καλαντζής, 2012).

Κρίνοντας από τα παραπάνω, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι «τα όρια των «άλλων» δεν είναι εγγενή, αλλά ετεροπροσδιορίζονται πάντα από τις ιδιαιτερότητες της πολιτικής κοινότητας μέσα στην οποία τοποθετούνται. Εκείνο που τίθεται σαν επερώτηση δεν είναι τόσο τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μειονοτήτων[33], αλλά οι ιδιαιτερότητες του πολιτειακού περιβάλλοντος, στο πλαίσιο του οποίου αυτά εκδηλώνονται και υποστασιοποιούνται ως διαφορετικά. Η προσέγγιση αυτή αναδεικνύει το γεγονός ότι «η ετερότητα προσδιορίζεται από σχέσεις εξουσίας» (Ανδρούσου και Ασκούνη, 2011: 16).

Σε αυτό το πλαίσιο και επιστρέφοντας στο 2010 οι υπό ανάλυση παρακάτω εφημερίδες θα λειτουργήσουν ως δείγμα ενός λόγου όχι αμιγώς ποιητικού, ούτε αμιγώς κοινωνικού, αλλά δυνάμει κυρίαρχου για μία διάσταση της πολυπολιτισμικότητας και μέσα από ένα συγκεκριμένο παράδειγμα αυτό του ορατού δημόσιου εορτασμού του Κουρμπάν Μπαϊράμι, από το οποίο προκύπτει και το ζήτημα ανέγερσης μουσουλμανικού τεμένους στην Αθήνα. Με αυτόν τον τρόπο θα προσθέσουμε συμπεράσματα από ένα πρωτογενές υλικό για ένα ζήτημα που είναι ταυτόχρονα ιστορικό και τρέχον.

[33] Ως «μειονότητα» νοείται μία (συλλογική) οντότητα που δεν είναι πλειονότητα και δεν «κυριαρχεί».

3.2 Οι αφηγηματικοί Τρόποι

3.2.1 Χρήση Φωτογραφίας και Τεχνικά Χαρακτηριστικά

Έχοντας καθορίσει τις επιμέρους κατηγορίες που μας απασχολούν στο ερευνητικό πλαίσιο της θεματικής ανάλυσης περιεχομένου[34], οι αφηγηματικοί τρόποι, ως πρωτογενή δεδομένα και κώδικες σημασιοδότησης πρώτης τάξης, τυποποιούνται και «ξεγυμνώνονται» από το υπόρρητο νόημά τους. Στρέφοντας το ενδιαφέρον, καταρχάς, στη χρήση και τα τεχνικά χαρακτηριστικά της φωτογραφίας, αυτό που παρατηρεί ο ερευνητής είναι ότι τα σχετικά ρεπορτάζ στις υπό ανάλυση εφημερίδες, με την εξαίρεση του Ριζοσπάστη, χρησιμοποιούν τη φωτογραφία και μάλιστα το είδος της φωτογραφίας που αρμόζει στο φωτορεπορτάζ. Δηλαδή, πρόκειται, ως επί το πλείστον, για αναπαράσταση γεγονότων που πράγματι έλαβαν χώρα, όπως τα «συνέλαβε» ο φωτογραφικός φακός.

Υπενθυμίζεται, ωστόσο, ότι αυτό δε συνεπάγεται μια αντανακλαστική της πραγματικότητας λειτουργία της φωτογραφίας, αλλά μια αφήγηση με τις δικές της συμπαραδηλώσεις και τους δικούς της μύθους. Επίσης, ακόμα μια γενική διαπίστωση είναι ότι, με την εξαίρεση του Ριζοσπάστη, η είδηση αναγγέλλεται ήδη από το εξώφυλλο της εφημερίδας με παράλληλη χρήση φωτογραφικού και γλωσσικού μηνύματος. Γενικά οι ειδήσεις του εξώφυλλου δε συνοδεύονται πάντα από οπτικό υλικό, στη συγκεκριμένη είδηση αυτό αξιοποιείται πλήρως με τρόπο που θα καταδειχθεί αναλυτικά στη συνέχεια. Τέλος, διαπιστώνεται ότι υπάρχουν οπτικοποιημένα στιγμιότυπα που επαναλαμβάνονται με μεγάλη συχνότητα στις σχετικές αναφορές των εφημερίδων, γεγονός που τα καθιστά τους τυπικούς όρους του φωτογραφικού κειμένου, ή με άλλα λόγια τους ερμηνευτικούς κώδικες, βάσει των οποίων θα αξιολογηθεί στη συνέχεια και η ιδεολογία των αφηγήσεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι το κάδρο και η οπτική γωνία λήψης διαφέρουν σε αυτές τις παραλλαγές, γι' αυτό και μελετήθηκαν στην περίπτωση της κάθε εφημερίδας ξεχωριστά.

Η άρθρωση των εικόνων και κατ' επέκταση των νοημάτων τους εξαρτάται από την οπτική διατύπωση τους, από τις χωρικές θέσεις τους στην κάθε εφημερίδα,

[34]Πρόκειται για τους αφηγηματικούς τρόπους -χρήσης φωτογραφίας, χρήσης κειμένου, τεχνικών χαρακτηριστικών φωτογραφίας, τεχνικών και γλωσσολογικών χαρακτηριστικών κειμένου, θέσης και μεγέθους φωτογραφίας σε σχέση με το κείμενο, θέσης και μεγέθους κειμένου σε σχέση με τη φωτογραφία, θέσης είδησης στο φύλλο, χρήσης τίτλου, υπότιτλου και λεζάντας- και τις αξιολογικές κρίσεις -θρησκείας, πολιτισμού, έθνους, εθνικής γλώσσας, ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δημοκρατίας, φασισμού, ισότητας των δυο φύλων και ελευθερίας-.

είτε στο εξώφυλλο είτε στα ρεπορτάζ, από τη σχέση τους με τις υπόλοιπές φωτογραφίες ή με το γλωσσικό κείμενο, από το μέγεθος του πλαισίου, τη γωνία λήψης και το κάδρο. Με αυτούς τους τρόπους δημιουργούνται οι επιδιωκόμενες αποστάσεις, αλλά και οι όροι διεπίδρασης[35] και ερμηνείας μέσα από την επιλογή του ποιοι, τι και πώς θα φωτογραφηθούν.

Ο πρώτος οπτικός, ερμηνευτικός κώδικας -δηλαδή η επανειλημμένη χρήση μιας σχεδόν ίδιας φωτογραφίας στις υπό ανάλυση εφημερίδες που την καθιστά έναν τυπικό όρο αναφοράς- εντοπίζεται εξίσου στο εξώφυλλο των εφημερίδων *Τα Νέα, Έθνος, Καθημερινή* και *Το Βήμα,* καθώς και στη δεύτερη σελίδα του *Αδέσμευτου Τύπου*. Η φωτογραφία απεικονίζει ένα πλήθος κόσμου μπροστά σε ένα κτήριο και έναν άντρα να προΐσταται, κρατώντας ένα μικρόφωνο. Στη φωτογραφική δομή, την οργάνωση των σημείων φαίνεται να καθορίζει τόσο η συνταγματική επιλογή όσο και οι συμπαραδηλωτικοί τρόποι της πόζας και της γωνίας λήψης, όπως ήδη έχει αναφερθεί. Καταρχάς, στο φόντο υπάρχει ένα κτήριο, το οποίο λειτουργεί ως πολιτισμικός κώδικας. Γιατί μπορεί να αναγνωριστεί αφενός ως νέο-κλασσικό[36] λόγω της τεχνοτροπίας του και αφετέρου - και πιο συγκεκριμένα - ως ένα περιεκτικό πολιτισμικό εθνικό σύμβολο αναφοράς[37] και ως το κεντρικό κτήριο του Πανεπιστημίου Αθηνών στα Προπύλαια για όσους ζουν ή έχουν επισκεφθεί την πόλη της Αθήνας. Το συγκεντρωμένο πλήθος έχει την πλάτη γυρισμένη προς το κτήριο και είναι στραμμένο προς τον εικονιζόμενο άντρα. Το σώμα του εικονιζόμενου ανδρός βρίσκεται σε διαγώνια θέση σε σχέση με το πλήθος και το οπτικό του πεδίο διαφεύγει της φωτογραφικής λήψης. Η χαμηλή γωνία λήψης προδίδει εγγύτητα φωτογράφου και εικονιζόμενου άντρα με αποτέλεσμα η κάμερα να βλέπει το πλήθος περίπου όπως και ο εικονιζόμενος. Ωστόσο, το δικό του βλέμμα στρέφεται προς διαφορετική κατεύθυνση. Εντοπίζοντας μια πολιτισμική κωδικοποίηση στην περιβολή του εικονιζόμενου, διαπιστώνεται ότι πρόκειται για θρησκευτική, μουσουλμανική

[35]«Υπό αυτή την έννοια, η διαπεραστική διάσταση των εικόνων είναι η «γραφή» αυτού που συνήθως ονομάζεται «μη λεκτική επικοινωνία», μια «γλώσσα» που μοιράζονται από κοινού παραγωγοί και θεατές» (Kress & Van Leeuwen, 2010: 190).

[36]Τα κτήρια της Ακαδημίας, του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου και της Εθνικής Βιβλιοθήκης συναποτελούν την λεγόμενη «Αθηναϊκή Νεοκλασική Τριλογία».

[37]Στη Ζωοφόρο των Προπυλαίων του Πανεπιστήμιου Αθηνών, εκτός των άλλων ιστορικών και μυθικών μορφών, απεικονίζονται οι Επιστήμες, με την εξής σειρά (από αριστερά προς δεξιά): Ρητορική, Ποιητική, Μαθηματική, Ιστορία, Αρχαιολογία, Φιλοσοφία, Νομοθεσία, Ιατρική, Θεολογία, Αστρονομία, Φυσική. Η είσοδος διακοσμείται από μια σειρά νωπογραφιών που σχηματίζουν το γράμμα Π. Η νωπογραφία αποτελείται από έξι τμήματα. Στο εξωτερικό μέρος του κτηρίου και στα δεξιά (εισερχόμενος σε αυτό) υπάρχει το άγαλμα του Κοραή. Στα αριστερά υπάρχει ο ανδριάντας του Ρήγα Φεραίου (Βελεστινλή) και στα δεξιά βρίσκεται ο ανδριάντας του Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε'. Γίνεται αντιληπτό ότι ο συγκεκριμένος τρόπος δόμησης τόσο του κτηρίου όσο και του περιβάλλοντα χώρου λειτουργεί ως μια «περίληψη» ή ως ένας πίνακας με σημεία κατατεθέν για την ιστορική και πολιτισμική πορεία της Ελλάδος.

περιβολή. Ωστόσο, χωρίς τη βοήθεια του κειμένου, θα ήταν αδύνατο να συναχθούν περισσότερα συμπεράσματα τόσο για την ακριβή ιδιότητα του εικονιζόμενου όσο και για τους λόγους αυτής της συγκέντρωσης, κάτι που θα συζητηθεί περαιτέρω στη συνέχεια.

Επιμένοντας, προς το παρόν, στο οπτικό υλικό παρατηρείται ότι με την παρέμβαση του φωτογράφου -είτε κατά τη διαδικασία της λήψης με την επιλογή της χαμηλής γωνίας[38] είτε με επεξεργασία- συγκροτείται ένας συνταγματικός κώδικας, καθώς ο εικονιζόμενος τοποθετείται πιο ψηλά από το πλήθος, αλλά στο ίδιο ακριβώς ύψος με το κτήριο που βρίσκεται στο φόντο της φωτογραφίας. Μολονότι η ίδια φωτογραφία παρουσιάζεται στις εφημερίδες σε πιο γενικό ή πιο κοντινό κάδρο, σε όλες τις περιπτώσεις διασφαλίζεται αυτή η ισορροπία ύψους ανάμεσα στον εικονιζόμενο και στο κτήριο.

Στα *Νέα*, η εν λόγω φωτογραφία[39] τοποθετείται στο εξώφυλλο, κάτω δεξιά και συνοδεύεται από γλωσσική παρουσίαση της είδησης, η οποία επιτελεί τη λειτουργία της αγκύρωσης. Αυτό γίνεται καθώς με το μήνυμα «*Μουσουλμάνοι: Μαζική Προσευχή – Πίεση για τέμενος στην Αθήνα*» και το επεξηγηματικό σύντομο κείμενο που ακολουθεί «*Προβληματισμό προκαλεί η απόφαση των μουσουλμάνων να προσευχηθούν σε δημόσιους χώρους*» (εξώφυλλο), ο αναγνώστης αντιλαμβάνεται ότι πρόκειται για στιγμιότυπο προσευχής μουσουλμάνων και καλείται να αναγνώσει στην εικόνα πιθανά σημεία πίεσης προς την πόλη της Αθήνας. Με τη λειτουργία της αγκύρωσης, το κείμενο δεσμεύει τις πιθανές ερμηνείες του αναγνώστη και τον καλεί να επανεξετάσει υπό αυτό το πρίσμα την εικόνα. Δηλαδή στο «άπιαστο» βλέμμα του εικονιζόμενου κωδικοποιείται η Αθήνα και στην ισορροπία του ύψους του με το ιστορικό κτήριο μια ισοδύναμη αντιπαράθεση, που μπορεί να προσλάβει και χαρακτήρα απειλής.

Στο *Έθνος*, η εν λόγω φωτογραφία[40] τοποθετείται χαμηλά στο εξώφυλλο και στο κέντρο. Αυτή η μη υψηλή θέση της δε σημαίνει, ωστόσο, ότι είναι υποδεέστερης σημασίας διότι προβάλλεται στο κέντρο του κάτω μέρους της σελίδας και ως προς το κριτήριο του μεγέθους είναι διακριτά μεγαλύτερη από άλλες φωτογραφίες που

---

[38]«Οι χαμηλές γωνίες γενικά δίνουν την εντύπωση της ανωτερότητας, εξύψωσης και θριάμβου..» (Martin, 1968: 37-38, όπως αναφέρεται στο Kress και Van Leeuwen, 2010: 220). Ωστόσο, η πλάγια γωνία λήψης του στιγμιότυπου της προσευχής δηλώνει ότι «αυτό που βλέπεις εδώ δεν είναι μέρος του κόσμου μας. Είναι ο κόσμος τους, με τον οποίο δεν εμπλεκόμαστε» (Kress και Van Leeuwen, 2010: 216).

[39]Βλ. Παράρτημα σ. 150.

[40]Βλ. Παράρτημα σ. 137.

συνοδεύουν άλλες ειδήσεις του συγκεκριμένου φύλλου. Οι διαδικασίες ανάγνωσης είναι παρόμοιες και το κείμενο που συνοδεύει την φωτογραφία - *Γιορτή Μουσουλμάνων: Η «Μέκκα» ήρθε στα Προπύλαια: Αποδοκιμασίες και «αβγοπόλεμος» στην Πλατεία Αττικής* (εξώφυλλο) - επιτελεί και πάλι τη λειτουργία της αγκύρωσης, προσδίδοντας σαφέστερα νοήματα στο οπτικό υλικό. Ο αναγνώστης του *Έθνους* αντιλαμβάνεται ότι πρόκειται για γιορτή Μουσουλμάνων και καλείται να δει το συγκεντρωμένο πλήθος στο σύνολό του ως «Μέκκα». Σε μια μεταφορική και μετωνυμική κωδικοποίηση των σημείων, η ιερότερη πόλη των μουσουλμάνων αποκτά την ιδιότητα της κίνησης και έρχεται στην Αθήνα με τη μορφή του συγκεντρωμένου πλήθους και του προϊσταντος ανδρός. Αντιστρόφως το εικονιζόμενο πλήθος μετατρέπεται σε συμβολικό κώδικα της μουσουλμανικής θρησκείας. Ο υπότιτλος για τις «αντιδράσεις» και τον «αβγοπόλεμο» φαίνεται να προδιαθέτει τον αναγνώστη κατά την πρόσληψη της εν λόγω αναπαράστασης.

Στο εξώφυλλο της *Καθημερινής*, μέσω της περιορισμένης χρήσης οπτικών κωδικών, η εν λόγω φωτογραφία (Μπαρδόπουλος, *Καθημερινή*, 17/11/2010: 1)[41] τίθεται στο επίκεντρο της οπτικής αφήγησης, (τόσο στο εξώφυλλο όσο και στο σχετικό ρεπορτάζ, στη σελίδα 3 του φύλλου) σε συγκριτικά μεγάλο μέγεθος, το οποίο προσδίδει αξία στο γεγονός και προσελκύει την προσοχή του αναγνώστη. Την αντίστοιχη λειτουργία της αγκύρωσης επιτελεί ο τίτλος «*Η φωνή του Ιμάμη στα προπύλαια του Πανεπιστημίου*» (εξώφυλλο), καθώς και το σύντομο κείμενο που ακολουθεί με την παρουσίαση της είδησης. Εκεί, ο αναγνώστης της *Καθημερινής* γνωρίζει ότι ο εικονιζόμενος είναι «ο Ιμάμης» και συγκεκριμένα ο καθηγητής Μοχάμεντ Ζακί Μπατάρ από το Πανεπιστήμιο Αζχάρ της Αιγύπτου, ο οποίος προσκλήθηκε στην Αθήνα ειδικά για αυτόν τον σκοπό. Η φωτογραφία επανεξετάζεται με τη βοήθεια της κατασταλτικής δύναμης του κειμένου, αφού διαπιστώνεται ότι ο εικονιζόμενος άντρας, κωδικοποιημένος ως Ιμάμης, δεν παρουσιάζεται απλώς ως ένας προσκεκλημένος καθηγητής, αλλά ως η κεφαλή της μουσουλμανικής κοινότητας και έχει αναλάβει την καθοδήγησή της.

Στο *Βήμα* η φωτογραφία[42] τοποθετείται στο κέντρο του εξώφυλλου με μοναδικό συνοδευτικό κείμενο, «*Γεφύρι της Άρτας το Τζαμί: Προσεύχονται στους Δρόμους*». Εδώ η λειτουργία της αγκύρωσης είναι αντίστροφη, καθώς ο αναγνώστης καλείται να αποκωδικοποιήσει τη λέξη «τζαμί», ουδέτερου γένους στην ελληνική γλώσσα, για να κατανοήσει σε ποιους αναφέρεται το κείμενο.

[41]Βλ. Παράρτημα σ. 146.
[42]Βλ. Παράρτημα σ. 148.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η χρήση αυτού του οπτικού λόγου στη δεύτερη σελίδα και στο κυρίως ρεπορτάζ (σ. 20 και σ. 29) του *Αδέσμευτου Τύπου*. Στη δεύτερη σελίδα με τον γενικό τίτλο «*΄Εν ολίγοις*» παρουσιάζεται εν συντομία όλη η ειδησεογραφία της ημέρας. Με περιορισμένο οπτικό υλικό, η εν λόγω φωτογραφία[43] τίθεται ψηλά, κεντρικά και σε ένα πιο γενικό κάδρο. Ο υπότιτλος *«Απέναντι από το άγαλμα του Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε΄ ο ιμάμης καλεί σε προσευχή τους μουσουλμάνους της Αθήνας για την εορτή του Αβραάμ (Άιντ Αλ Αντχά)» (Αδέσμευτος Τύπος,* 17/11/2010: 2) επιτελεί την προαναφερθείσα λειτουργία της αγκύρωσης. Έτσι, ο αναγνώστης καλείται να αποκωδικοποιήσει και πάλι τον εικονιζόμενο άντρα ως Ιμάμη και παράλληλα διαβλέπει σε αυτή τη «συγκέντρωση» τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της μουσουλμανικής γιορτής.

Ωστόσο, εδώ η κατασταλτική αξία της αγκύρωσης είναι πιο έντονη, καθώς το γλωσσικό μήνυμα προσθέτει στη φωτογραφία πληροφορίες που δεν υπάρχουν στο κάδρο και συγκεκριμένα το «άγαλμα του Πατριάρχη Γρηγορίου Ε΄». Επομένως, αξιοποιώντας την καλή γνώση του προβαλλόμενου χώρου, η εφημερίδα προσθέτει στην οπτική αφήγηση ένα συγκρουσιακό στοιχείο που προκύπτει από τη χρήση της λέξης «απέναντι» και τη μετωνυμική ή συμβολική και παράλληλα διπολική λειτουργία του ανδριάντα του Γρηγορίου του Ε΄, ιστορική μορφή του ελληνικού αγώνα κατά της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Σε συνέχεια της εφημερίδας του εξώφυλλου δίνεται έμφαση στην αντίθεση. Στο κυρίως ρεπορτάζ, η ίδια φωτογραφία επαναλαμβάνεται σε στιγμιότυπο πιο έντονης κίνησης του ομιλητή. Εδώ, όμως, συνταγματικά κωδικοποιείται -με νέο οπτικό υλικό και ένα γενικό τίτλο σε καφέ πλαίσιο- το εξής μήνυμα «*Η προσευχή χιλιάδων μουσουλμάνων*» (*Αδέσμευτος Τύπος,* 17/11/2010: 20). Ωστόσο, μέσω του κώδικα της επανάληψης, η σημασιοδότηση της δεύτερης σελίδας δεν αίρεται, απλώς συνυπάρχει με τη νέα.

Ο δεύτερος ερμηνευτικός κώδικας εντοπίζεται εξίσου στα *Νέα*, το *Έθνος*, το *Βήμα*, την *Ελευθεροτυπία* και τον *Ελεύθερο Τύπο*. Πρόκειται για μια φωτογραφία που απεικονίζει ένα πλήθος ανθρώπων, καθήμενο στο έδαφος. Η γωνία λήψης είναι διαγώνια και το κάδρο διαφέρει ως προς τη γενικότητά του. Όμως, στο βάθος διακρίνεται, με πολιτισμικά κριτήρια, ένας ιερέας της Ορθόδοξης εκκλησίας, καθήμενος και ο ίδιος σε μια καρέκλα. Όπως, προδίδει η ταμπέλα στο βάθος, ψηλά της φωτογραφίας ο ιερέας «*κάθεται*» στο καφέ «*Παράδεισος*». Ο ορθόδοξός ιερέας, με το βλέμμα στραμμένο προς το χώρο του συγκεντρωμένου πλήθους, φαίνεται να

[43]Βλ. Παράρτημα σ. 133.

παρακολουθεί τη γιορτή. Ωστόσο, το συγκεκριμένο κάδρο που επιλέγει η κάθε εφημερίδα φαίνεται να έχει κάποια σημασία για την αφήγησή της.

Στα *Νέα,* για παράδειγμα, η φωτογραφία (*Τα Νέα,* 17/11/2010: 13)[44] χρησιμοποιείται στο κυρίως άρθρο, σε μικρό μέγεθος, στα δεξιά της σελίδας και ανάμεσα σε άλλο οπτικό υλικό. Το κάδρο είναι πιο κοντινό. Τα βλέμματα των ανθρώπων είναι στραμμένα προς τα αριστερά τους ενώ το σκεπτικό βλέμμα του παπά είναι στραμμένο προς άλλη κατεύθυνση. Η ταμπέλα του «*Καφέ Παράδεισος*» δεν είναι ορατή, όμως η λεζάντα της φωτογραφίας το αναφέρει με σαφήνεια, μαζί με την εξής διευκρινιστική πρόταση: «*Στο καφενείο ο «Παράδεισος» στην Πλατεία Αττικής, χθες το πρωί. Ο Ορθόδοξος παπάς παρακολουθεί τη γιορτή των μουσουλμάνων συνανθρώπων του*» (*Τα Νέα,* 17/11/2010: 13) Όπως και παραπάνω, έτσι και εδώ, το γλωσσικό μήνυμα, πλέον με τη μορφή της λεζάντας, επιτελεί τη λειτουργία της αγκύρωσης ως προς το δεδομένο της γιορτής. Ο αναγνώστης, παρατηρώντας μόνο τη φωτογραφία, αντιλαμβάνεται τη συνύπαρξη δυο διαφορετικών πολιτισμών, όμως παράλληλα γίνεται κατανοητή η σημαίνουσα βαρύτητα που δίνεται στον Ορθόδοξο ιερέα αντί των μουσουλμάνων πιστών.

Η ίδια φωτογραφία (Χρυσοχοϊδης, *Έθνος,* 17/11/2010: 19)[45] σε πολύ πιο γενικό κάδρο χρησιμοποιείται και από το *Έθνος* στο κυρίως ρεπορτάζ. Μάλιστα, η κάμερα «συλλαμβάνει» τον ιερέα την ώρα της παραγγελίας, όμως η λεζάντα περιορίζει και πάλι τις πιθανές ερμηνείες του αναγνώστη, δηλώνοντας με σαφήνεια ότι «*ΕΝΑΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ιερέας πίνει τον καφέ του στο καφενείο «Παράδεισος», την ώρα που οι μουσουλμάνοι προσεύχονται*» (*Έθνος,* 17/11/2010: 19). Για ακόμα μια φορά η φιγούρα του ιερέα κεντροθετείται. Σε αυτή την εφημερίδα η συγκριμένη φωτογραφία λειτουργεί διαφορετικά. Όπως και στις λοιπές εφημερίδες, στο προσκήνιο βρίσκονται οι πιστοί μουσουλμάνοι, όμως εδώ προβάλλονται αριθμητικά περισσότεροι. Ο τρόπος λήψης της φωτογραφίας δε δημιουργεί έντονες διεπιδραστικές σχέσεις αλλά μια «μακρινή κοινωνική απόσταση».

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η τοποθέτηση των φωτογραφιών εντός πλαισίου, γκρι χρώματος, όπου λειτουργεί σαν καμβάς και στον οποίο «επικάθονται» οι συγκεκριμένες φωτογραφίες, η μια δίπλα στην άλλη. Η μία εικόνα είναι αυτή που προβάλλει τον Ορθόδοξο ιερέα με τους πιστούς μουσουλμάνους να προσεύχονται. Η δεύτερη εικόνα είναι αυτή που επαναλαμβάνεται στον αθηναϊκό τύπο, δηλαδή αυτή

[44]Βλ. Παράρτημα σ. 153.
[45]Βλ. Παράρτημα σ. 142.

που αναπαριστά ένα στιγμιότυπο του εορτασμού στα Προπύλαια με τον ιμάμη. Η φωτογραφία στα αριστερά δείχνει μια εν δράσει θρησκευτική πρακτική και τον επίσημο φορέα αυτού ενεργό προς το θρησκευτικό του λειτούργημα, ενώ η εικόνα στα δεξιά δείχνει τον Ορθόδοξο ιερέα ως εκπρόσωπο της θρησκείας, αλλά όχι εν δράσει λειτουργό. Επιπρόσθετα, η πρώτη εικόνα είναι μεγαλύτερη σε μέγεθος σε σχέση με τη δεύτερη. Αυτός ο τρόπος δόμησης των φωτογραφιών παρουσιάζει την σημαντικότητα της στιγμής και κατ' επέκταση των γεγονότων δημιουργώντας συγκριτικές προοπτικές και παράλληλα φαίνεται να αποδίδει μεγαλύτερη βαρύτητα στη μουσουλμανική πρακτική.

Το *Βήμα* τοποθετεί την ίδια φωτογραφία (Eurokinissi/Μπόνης, *Το Βήμα,* 17/11/2010: 13)[46] στο κέντρο του κυρίως άρθρου. Το κάδρο είναι αρκετά γενικό και μολονότι η φιγούρα του ιερέα στο βάθος δεν είναι τόσο ευδιάκριτη, η εικόνα καθορίζεται οπτικά από την έντονη σε χρώματα ταμπέλα «*Καφέ Παράδεισος*». Επίσης, η λεζάντα προσδιορίζει σημαντικά το κείμενο καθώς του προσδίδει το χαρακτήρα του ασυνήθιστου: *«Μόνο συνηθισμένη δεν ήταν χθες για τους Αθηναίους η σκηνή στην πλατεία Αττικής, με τους πιστούς του Κορανίου να προσεύχονται»* (*Το Βήμα,* 17/11/2010: 13).

Η *Ελευθεροτυπία* επέλεξε να τοποθετήσει τη συγκεκριμένη φωτογραφία (ΑΠΕ/Σαΐτας, *Ελευθεροτυπία,* 17/11/2010: 18)[47] δεξιά και πάνω. Παράλληλα, όμως, διατηρεί την κεντρική θέση της λόγω του μεγέθους της, το οποίο είναι μεγαλύτερο σε σχέση με τη διπλανή φωτογραφία, δηλαδή το προσκύνημα των πιστών μπροστά από το Πανεπιστήμιο. Με αυτήν την υποδειγματική επιλογή μεγέθους, η δεύτερη φωτογραφία υποβιβάζεται ως προς τη σημασία της. Τόσο ο Ορθόδοξος ιερέας όσο και η επιγραφή «*ο Παράδεισος*» καδράρονται στο κέντρο. Ο ιερέας φαίνεται να παρακολουθεί τη τελετή των πιστών, αλλά παράλληλα κοιτάει τον αναγνώστη δημιουργώντας πολιτισμικούς και συναισθηματικούς δεσμούς.

Τέλος, ο *Ελεύθερος Τύπος* επέλεξε για το εξώφυλλο την ίδια ακριβώς φωτογραφία σε πιο γενικό κάδρο εμπερικλείοντας περισσότερους πιστούς και τον προσδιορισμό του Παράδεισου ως «καφέ». Ωστόσο, εδώ το γλωσσικό μήνυμα που τη συνοδεύει απομακρύνεται από τη λειτουργία της αγκύρωσης και έχει περισσότερο πληροφοριακό χαρακτήρα καθώς αναφέρεται ρητά στο συμβάν της προσευχής. Παράλληλα, τονίζεται ο αριθμός των πιστών και η μετατροπή δημόσιων χώρων σε

[46]Βλ. Παράρτημα σ. 149.
[47]Βλ. Παράρτημα σ. 145.

«άτυπο» θρησκευτικό χώρο· μήνυμα που θα συζητηθεί ως προς τις συνδηλώσεις του στη συνέχεια.

Κρίνοντας από τις προσπάθειες αγκύρωσης του εν λόγω φωτογραφικού υλικού φαίνεται πως η υποδειγματική επιλογή χρήσης αυτής της φωτογραφίας κωδικοποιείται ως σύμβολο μιας πολιτισμικής διαφοροποίησης. Σε αυτό το σημείο αυτό που έχει σημασία είναι ο έντονος επιπροσδιορισμός του σημαίνοντος από το σημαινόμενο, τον οποίο αποκαλύπτει η επιμονή του κειμένου στην ιδιότητα του «Ορθόδοξου ιερέα». Μολονότι, είναι ένας πολιτισμικός κώδικας εύκολα αναγνώσιμος από το ελληνικό κοινό, το κειμενικό μήνυμα δεν αγκυρώνει μόνο, αλλά στρέφει την προσοχή σε συγκεκριμένα σημεία της εικόνας προκειμένου να παραχθεί μια κοινή ιδεολογική πρόσληψή της.

Εκτός αυτών των επαναλαμβανόμενων ερμηνευτικών κωδίκων, στο επιμέρους υλικό των εφημερίδων διαπιστώθηκε η ευρεία χρήση οπτικού υλικού. Σε όλες τις περιπτώσεις, η φωτογραφία του εξώφυλλου και οι εσωτερικές λειτουργούν ως μια αλυσίδα, ως μια συνέχεια επιλεκτικών αναπαριστώμενων στιγμών από το θρησκευτικό εορταστικό τελετουργικό. Συγκεκριμένα, η φωτογραφία (ΑΡ, *Τα Νέα*, 17/11/2010: 12)[48], στο κυρίως ρεπορτάζ των *Νέων,* στα δεξιά της σελίδας 12, παριστάνει ένα πλήθος γονατισμένων ανθρώπων μπροστά στο ίδιο κτήριο. Δεν υπάρχει κάποια λεζάντα που να αγκυρώνει την οπτική αφήγηση. Αυτό το κάνει το σύνολο του ρεπορτάζ, δηλαδή η συνταγματική κωδικοποίηση που συνδέει την παρουσίαση της είδησης στο εξώφυλλο με το συγκεκριμένο ρεπορτάζ, αλλά και η ομοιότητα των σημείων των δυο εικόνων. Κρίνοντας από αυτά διαπιστώνεται ότι πρόκειται για ένα άλλο στιγμιότυπο της ίδιας προσευχής.

Ωστόσο, αυτή τη φορά πρέπει να επισημανθεί ότι η παρέμβαση του φωτογράφου έγκειται στο σημείο λήψης. Ο φωτογράφος έχει επιλέξει να διατηρήσει την πλάγια γωνία λήψης, να αφήσει τον ομιλητή εκτός κάδρου και να δώσει έμφαση στο πλήθος, στον περιβάλλοντα χώρο, αλλά και σε μια εικόνα που βρίσκεται τοποθετημένη στο χώρο. Αυτή παριστάνει μια αντρική φιγούρα, σε προφίλ / διαγώνια προοπτικά, με καλυμμένο πρόσωπο, φέρουσα ένα εργαλείο θερισμού και μια γυναίκα, καθισμένη στα γόνατα, ακριβώς μπροστά του, με τα χέρια της σηκωμένα προς τα πάνω και το βλέμμα να τα ακολουθεί. Η φωτογραφία με αυτήν την συνταγματική επιλογή διασφαλίζει μια οπτική συνέχεια ανάμεσα στο γονατισμένο πλήθος και στη γονατισμένη γυναίκα, διατηρώντας και πάλι μια φιγούρα όρθια και

[48]Βλ. Παράρτημα σ. 152.

επιβλητική, όχι στο πρόσωπο του ομιλητή αυτή τη φορά, αλλά στο πρόσωπο της ανδρικής φιγούρας.

Η ίδια προσευχή, αλλά από άλλη γωνία λήψης (*Τα Νέα,* 17/11/2010: 13)[49], καταλαμβάνει και μεγάλο μέρος της σελίδας 13. Αυτή συνοδεύεται από λεζάντα σύμφωνα με την οποία «*πάνω από 500 μουσουλμάνοι συγκεντρώθηκαν χθες το πρωί στα Προπύλαια για να προσευχηθούν για τους γιορτή, το Μπαϊράμι*» (*Τα Νέα,* 17/11/2010: 13) Ωστόσο, η ίδια λεζάντα ενημερώνει ότι «*Συνολικά 13.000 μουσουλμάνοι κατέκλυσαν 14 πλατείες και γήπεδα της Αθήνας*» (*Τα Νέα,* 17/11/2010: 13)**.** Με αυτήν την αφηγηματική επιλογή, η εν λόγω φωτογραφία προσλαμβάνεται ως αναπαράσταση όχι μόνο της συγκεκριμένης τελετουργίας στα Προπύλαια, αλλά όλων των τελετουργιών στο σύνολο της Αθήνας.

Επανερχόμενοι, ξανά στη σελίδα 12, η φωτογραφία (*Τα Νέα,* 17/11/2010: 12), που βρίσκεται κάτω από την «κεντρική», αλλά και εκείνη στα αριστερά, έχουν ένα χαρακτήρα κάπως διαφορετικό, καθώς θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως πορτρέτα. Στην πρώτη[50] (δεξιά) βλέπουμε μια γυναίκα με χαρακτηριστική περιβολή σε μεσαίο κοντινό πλάνο, με τα δυο χέρια ενωμένα μεταξύ τους και κολλημένα στο πρόσωπο. Επιστρατεύοντας και πάλι τον πολιτισμικό κώδικα διαπιστώνουμε ότι πρόκειται για μουσουλμανική περιβολή, ενώ με κοινωνικά και πολιτισμικά κριτήρια στο βλέμμα της διακρίνεται η θλίψη, η ανησυχία και η απώλεια. Με μπαρτικούς όρους, πρόκειται για μια φωτογραφία που παρουσιάζει υψηλό βαθμό κινήτρωσης, γιατί ο οπτικός της χαρακτήρας είναι έντονος και ο τρόπος της αναπαράστασης προσδιορίζει το σημαίνον. Ο τρόπος πλαισίωσης της διαφέρει από τις άλλες φωτογραφίες. Ένα μικρό μέρος της φωτογραφίας έχει επικολληθεί πάνω στην «κύρια» φωτογραφία. Επίσης, το γεγονός ότι η λήψη είναι μετωπική, φέρνει την απεικονιζόμενη απέναντι στο βλέμμα του αναγνώστη με αποτέλεσμα η φωτογραφία να λειτουργεί περισσότερο διεπιδραστικά και συγκινησιακά.

Στη σελίδα 12, η εφημερίδα προβάλλει οπτικά (*Τα Νέα,* 17/11/2010: 12)[51] έναν άντρα, σε μεσαίο μακρινό πλάνο με δυο παιδιά στα δεξιά του και στο βάθος πλήθος ανθρώπων. Ο ίδιος φοράει ένα πουκάμισο, όμως τα παιδιά που τον συνοδεύουν φορούν ένα παραδοσιακό «καπέλο», που όμοια με τους παραπάνω κώδικες είναι χαρακτηριστικό της μουσουλμανικής θρησκείας. Ομοίως, και οι άντρες στο βάθος. Η λεζάντα πληροφορεί, με τη διαδικασία της αγκύρωσης, τον αναγνώστη

[49]Βλ. Παράρτημα σ. 153.
[50]Βλ. Παράρτημα σ. 152.
[51]Βλ. Παράρτημα σ. 152.

ότι πρόκειται για μετανάστη από το Μπαγκλαντές με τα δυο παιδιά του, οι οποίοι προσευχήθηκαν χθες στην πλατεία Αττικής. Αντιστοίχως, η φωτογραφία λειτουργεί περισσότερο διεπιδραστικά, συναισθηματικά και συμβολικά.

Με φωτογραφίες αντίστοιχου μεγέθους, κάτω αριστερά στη σελίδα 13, προβάλλονται (*Τα Νέα*, 17/11/2010: 13)[52] τέσσερα άτομα σε ένα μπαλκόνι. Διακρίνεται μια έντονη κινητικότητα στο σώμα τους. Το ένα κρατάει την ελληνική σημαία, το άλλο φωτογραφίζει, το τρίτο στέκεται και το τέταρτο κάνει, σύμφωνα με τους ελληνικούς πολιτισμικούς κώδικες, την χαρακτηριστική χειρονομία αποδοκιμασίας. Η ελληνική σημαία είναι διάπλατα ανοιχτή και οι έντονοι χρωματισμοί της, πιθανώς μετά από τεχνική παρέμβαση, καταλαμβάνει μεγάλο μέρος της εικόνας. Σύμφωνα με τη λεζάντα, πρόκειται για ένοικους διαμερίσματος «*που αποδοκιμάζουν μουσουλμάνους, που είχαν μαζευτεί στην Πλατεία Αττικής για να προσευχηθούν*» (*Τα Νέα*, 17/11/2010: 13). Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι σε αυτές τις δυο σελίδες οπτικών αποτυπώσεων ενυπάρχει μια ισομέρεια διαφορετικών πολιτισμικών φορέων, εκφράσεων και αναγκών. Από τη μια εκφράζεται η ανάγκη ανέγερσης μουσουλμανικού τεμένους ως χώρου τέλεσης των θρησκευτικών καθηκόντων για τους πιστούς του Ισλάμ και το «μη οικείο» πράττειν αλλόθρησκων για τους Ορθόδοξους χριστιανούς. Από την άλλη παρουσιάζονται τα σύμβολα της χώρας υποδοχής και οι πιθανές αντιδράσεις στο εσωτερικό της.

Αντίστοιχα είναι τα χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν οι φωτογραφίες του *Έθνους* στο ρεπορτάζ, δηλαδή στιγμιότυπα από το συγκεντρωμένο πλήθος, με πιο κοντινά πλάνα σε μικρότερα πλήθη και μια γυναικεία αναπαράσταση (Χρυσοχοϊδης, *Έθνος*, 17/11/2010: 18)[53], η οποία όμως είναι οπτικά απογυμνωμένη από το πλαίσιο της προσευχής. Δηλαδή προβάλλεται μια αντίστοιχη γυναικεία φιγούρα, σε πορτοκαλί περιβολή, η οποία όμως έχει υποστεί την παρέμβαση της συντακτικής ομάδας της εφημερίδας, καθώς η θέση της δεν προκύπτει οπτικά από κάποιο κοινωνικό περιβάλλον. Εδώ η εικόνα παραπέμπει τον αναγνώστη στο κείμενο, ως αντιστροφή της αγκύρωσης.

Στο πλαίσιο της συνταγματικής κωδικοποίησης, στην επόμενη σελίδα χρησιμοποιείται μία φωτογραφία μόνο με γυναίκες και με τη λεζάντα: «*Οι Γυναίκες προσευχήθηκαν στην αριστερή πλευρά του χώρου στα Προπύλαια, μαζί με τα παιδιά τους, χωριστά από τους άντρες*» (*Έθνος*, 17/11/2010: 19). Αυτό θα μπορούσε να

[52]Βλ. Παράρτημα σ. 153.
[53]Βλ. Παράρτημα σ. 138.

αποκωδικοποιηθεί σημασιολογικά ως ένα πλήθος γυναικών που μετατρέπεται σε τυπικό όρο του κειμένου, δηλαδή σε ερμηνευτικό κώδικα. Βάσει αυτού του κώδικα, η γυναίκα θα πρέπει να προσλαμβάνεται στην οπτική αναπαράσταση της προσευχής πάντα ως κάτι χωριστό από τον άντρα και το αντίστροφο. Πρόκειται για μια φωτογραφία που επαναλαμβάνεται και σε άλλα φύλλα και έχει ιδιαίτερο αξιακό και ιδεολογικό ενδιαφέρον και θα συζητηθεί στη συνέχεια.

Ωστόσο, στο *Έθνος* εισάγονται οπτικά και νέα στοιχεία, όπως αυτό των αστυνομικών δυνάμεων, -σε μικρή φωτογραφία, στη μέση και αριστερά- (Χρυσοχοϊδης, *Έθνος*, 17/11/2010: 19)[54], και της αφίσας διαμαρτυρίας κατά του τζαμιού στην Αθήνα (Χρυσοχοϊδης, *Έθνος*, 17/11/2010: 18)[55]. Εδώ έχει ενδιαφέρον η γραμμικότητα της οργάνωσης των σημείων, των οπτικών και των λεζάντων που τα αγκυρώνουν. Κάτω από την κεντρική φωτογραφία έχουν τοποθετηθεί τρεις μικρότερες με την εξής σειρά: 1. αφίσα διαμαρτυρίας, 2. στιγμιότυπο προσευχής και 3. αστυνομικές δυνάμεις. Αυτή η επιλεκτική σειρά προβολής των φωτογραφιών προσδιορίζει έναν αφηγηματικό πρότυπο ρήξης, διάρρηξης και ισορροπίας.

Τέλος, το δισέλιδο αφιέρωμα ολοκληρώνεται με τη στήλη «Τα Πρόσωπα», το οποίο διακρίνεται κυρίως λόγω της κάθετης και ολοσέλιδης πλαισίωσής του. Εκεί παρατίθενται τρεις εικόνες – «πορτρέτα» (Χρυσοχοϊδης, *Έθνος*, 17/11/2010: 19)[56]. Η διεπιδραστική τους δύναμη είναι ισχυρή, καθώς τα πρόσωπα απευθύνονται οριζόντια και άμεσα στον αναγνώστη. Επιλέγονται δυο φωτογραφίες με τις γυναίκες και τα παιδία τους, οι οποίες, όπως και προηγουμένως, αναπαρίστανται με ενδυματολογικούς πολιτισμικούς κώδικες και ενός άνδρα, του οποίου η πιθανή καταγωγή θα μπορούσε να προσδιοριστεί οπτικά από το χρώμα του δέρματος. Η πρόσληψη τους με εθνικά χαρακτηριστικά επιτυγχάνεται από το γλωσσικό κείμενο που τις αγκυρώνει, και το οποίο δίνει πληροφορίες σχετικά με το ονοματεπώνυμο τους και τη χώρα καταγωγής τους.

Στην *Καθημερινή* (σ. 3), σε αντίθεση με το εξώφυλλο, η φωτογραφία στο ρεπορτάζ είναι περιορισμένη. Υπάρχει μόνο μια κεντρική φωτογραφία (Μπαρδόπουλος, *Καθημερινή*, 17/11/2010: 3)[57], πάνω δεξιά, από κάποιο εορταστικό θρησκευτικό στιγμιότυπο στην Πανεπιστημίου. Η θέση της φωτογραφίας είναι ευνοϊκή κυρίως για την πρόσληψη της προσοχής του αναγνώστη. Οι πιστοί που

[54]Βλ. Παράρτημα σ. 138.
[55]Βλ. Παράρτημα σ. 138.
[56]Βλ. Παράρτημα σ. 139.
[57]Βλ. Παράρτημα σ. 147.

προσκυνούν καταλαμβάνουν τον οπτικό χώρο. Όμως, στο φόντο δεν προβάλλεται το Πανεπιστήμιο -όπως σε άλλα φωτογραφικά στιγμιότυπα αυτού του περιβάλλοντος- αλλά εμφανίζεται ένα κόκκινο πανό, που φαίνεται κατά το ήμισυ, με τη λέξη «asulym». Ομοίως, μια πολύ μικρότερη φωτογραφία τοποθετείται στη δεξιά πλευρά, προς τα κάτω. Η γωνία λήψης της είναι πλάγια και το κάδρο της μεσαίο. Σε αυτήν απεικονίζεται και πάλι ένα στιγμιότυπο της προσευχής με τους πιστούς να μιμούνται τις κινήσεις του ιμάμη, να είναι γονατισμένοι και να στρέφουν τα σώμα τους στο έδαφος.

Κατά τα άλλα, η εφημερίδα οπτικοποιεί, εν είδει φωτογραφίας, στατιστικά στοιχεία του μουσουλμανικού πληθυσμού της Ελλάδας ανά εθνικότητα και τη θρησκευτική διαφοροποίηση τους στο εσωτερικό αυτών των εθνικών ομάδων. Ο τίτλος αυτής «*Οι μουσουλμάνοι στην Ελλάδα*» (*Καθημερινή*, 17/11/2010: 3). Αντιστοίχως, υιοθετείται η ίδια πρακτική για να παρουσιαστούν οι περιοχές του εορτασμού, ο αριθμός των πιστών και οι χώροι εορτασμού. Θα μπορούσε να εκτιμηθεί ότι αυτού του είδους οι «φωτογραφίες»[58], που λειτουργούν ως σχεδιαγράμματα ή «χάρτες», συμπαραδηλώνουν τη εγκυρότητα και την αντικειμενικότητα των πληροφοριών.

Το οπτικό ενδιαφέρον στο *Βήμα* (σ. 13) στρέφεται στην οπτικοποίηση των αντιδράσεων σε μια φωτογραφία (Icon Press/ Λιάκος, *Το Βήμα*, 17/11/2010: 13)[59] επεξεργασμένη και, επίσης, αποκομμένη από το περιβάλλον της. Ένας νεαρός, με μουσουλμανική περιβολή, στέκεται πλάι σε μια αφίσα. Το περιεχόμενο της αφίσας δεν είναι διόλου σαφές, εκτός του ότι παραπέμπει σε κάτι απαγορευτικό, όπως προδίδει το κόκκινο σημάδι. Όμως, μόνο η λεζάντα εξηγεί ότι πρόκειται για αφίσα της Χρυσής Αυγής. Με αυτό τον τρόπο, τα σημεία της οπτικής αφήγησης οργανώνονται εκ νέου με τη χρήση σημείων εκτός του κάδρου.

Η πιο συνήθης εικόνα έως τώρα είναι αυτή που προβάλλει ένα γονατισμένο πλήθος πιστών, ενίοτε και σε επαφή όλου του σώματος με το έδαφος, να ακούει έναν ομιλητή. Ωστόσο, η *Ελευθεροτυπία*, στο εξώφυλλό της, επιλέγει ένα διαγώνιο, μεσαίο, μακρινό καδράρισμα με βάθος που απεικονίζει όρθια σώματα, με κλειστά μάτια και τα χέρια από τους αγκώνες και πάνω σηκωμένα και πάλι με το σύνηθες

[58] Τα στοιχεία του πρώτου «χάρτη» είναι από τις εξής πηγές: CIA The World Fact Field Listing-Religions, Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών και έρευνα του ΕΚΚΕ της δρος Όλγας Τσακηρίδη.
Τα στοιχεία του δεύτερου «χάρτη» αντλούνται από πληροφορίες της Ελληνικής Αστυνομίας. Βλ. Παράρτημα σ. 147.
[59]Βλ. Παράρτημα σ. 149.

φόντο των Προπυλαίων (Reuters, *Ελευθεροτυπία,* 17/11/2010: 1)[60]. Αυτό διαπιστώνεται ως πολιτισμικός κώδικας, ως ένα στιγμιότυπο του τελετουργικού της προσευχής. Στην περιβολή τους δεν υπάρχει κάποιο διακριτικό γνώρισμα. Ο αναγνώστης κατανοεί περισσότερα με τη βοήθεια του τίτλου που ακολουθεί «*Ο Μωάμεθ Συναντά τον Πλάτωνα*». Επίσης, αποτυπώνεται οπτικά άλλη μία στιγμή του εορτασμού στο εσώφυλλο με τους πιστούς να είναι σε στάση υπόκλισης (Τσακίρης, *Ελευθεροτυπία,* 17/11/2010: 18)[61]. Τόσο ο τίτλος του εξώφυλλου όσο και η «σύλληψη» της στιγμής που οι πιστοί προσκυνούν και η ανισομέρεια μεγέθους αυτής της φωτογραφίας, η οποία είναι πολύ μικρότερη σε σχέση με τη διπλανή φωτογραφία που απεικονίζει τον ορθόδοξο ιερέα και τους πιστούς του Ισλάμ, λειτουργούν ως στοιχεία που περιορίζουν τις πιθανές προσλήψεις του κειμένου με τη χρήση νέων και διαφορετικών σημείων.

Στον *Αδέσμευτο Τύπο* η είδηση τοποθετείται στο εξώφυλλο, όχι σε κεντρική θέση αλλά γίνεται διακριτή με το κριτήριο του μεγέθους σε σύγκριση με το υπόλοιπο οπτικό υλικό αυτής της σελίδας. Επίσης, οι πιστοί απεικονίζονται[62] σε στάση υπόκλισης και το κτήριο του Πανεπιστημίου να προβάλλει πίσω από αυτούς. Η υψηλή γωνία λήψης στοχεύει στον «υποβιβασμό» της πράξης προσκυνήματος, ενώ το βλέμμα της φωτογραφικής κάμερας βρίσκεται σε ευθυγραμμισμένη σχέση με το φωτογράφο.

Στο ρεπορτάζ, σε γενικό κάδρο απεικονίζεται (*Αδέσμευτος Τύπος*, 17/11/2010: 20)[63] ένα πλήθος πιστών παρουσία ενός ομιλητή και με φόντο το Πανεπιστήμιο. Για άλλη μια φορά, η γωνία λήψης είναι πλάγια και χαμηλή, με όλες τις προαναφερόμενες συνδηλωτικές σημασίες τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι η στάση του ιμάμη λειτουργεί ως απαίτηση. Επιπλέον, η φωτογραφία έχει υποστεί αισθητή επεξεργασία, ώστε η πόζα στη φωτογραφική δομή να διατυπώνει μια αντίθεση. Η συγκεκριμένη φωτογραφία συνδέεται μέσω μιας μπεζ χρωματικής σύνδεσης με τη δήλωση «*Στα Προπύλαια του Πανεπιστήμιου Αθηνών προσευχήθηκαν οι μουσουλμάνοι, Καλεσμένος τους ο δρ. Mohamed Baddari από το Αλ Αζχάρ της Αιγύπτου*» (*Αδέσμευτος Τύπος*, 17/11/2010: 20). Παρουσιάζεται ένας προσκεκλημένος καθηγητής, όπου επικυρώνεται παράλληλα ως η τυπική και η θεσμική κεφαλή της μουσουλμανικής θρησκευτικής ομάδας και έχει αναλάβει την καθοδήγησή της.

[60]Βλ. Παράρτημα σ. 144.
[61]Βλ. Παράρτημα σ. 145.
[62]Βλ. Παράρτημα σ. 132.
[63]Βλ. Παράρτημα σ. 134.

Επίσης, εντοπίζονται δύο ισομεγέθεις φωτογραφίες[64] στο πάνω μέρος των δύο σελίδων στο κέντρο και πλαισιωμένες. Η μια εξ' αυτών είναι τοποθετημένη αριστερά και μόλις έγινε λόγος για αυτήν. Η δεύτερη[65] είναι στα δεξιά (*Αδέσμευτος Τύπος*, 17/11/2010: 20 και 29)[66] και απεικονίζει μόνες γυναίκες στο χώρο λατρευτικής εκδήλωσης με τις παραδοσιακές ενδυμασίες**.** Το κείμενο[67]*, «Στη μεγαλύτερη γιορτή τους μετά το Ραμαζάνι: η προσευχή χιλιάδων μουσουλμάνων στην Αθήνα» Αδέσμευτος Τύπος*, 17/11/2010: 1 και 20) συνοδεύει τη συγκεκριμένη φωτογραφία, την προαναφερθείσα και αυτή στο εξώφυλλο. Αυτή η επιλογή «εγκαθιδρύει μια μετωνυμική σχέση ανάμεσα στα οπτικά και τα γλωσσικά σημεία, καθώς η «μερική», υποδειγματική απεικόνιση των εικόνων λειτουργεί ως μετωνυμία των χιλιάδων πιστών.

Στο ρεπορτάζ του *Ελεύθερου Τύπου*, στη σελίδα αριστερά, υπάρχει μια στήλη με μικρές φωτογραφίες - στιγμιότυπα και τις αντίστοιχες λεζάντες. Οι τέσσερις αυτές ισομεγέθης φωτογραφίες αναπαριστούν τους «δρώντες» και τους «αντιδρώντες». Η πρώτη (*Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010: 16)[68] εξ αυτών είναι ένα στιγμιότυπο «αντίδρασης» κατοίκων, γυναικών, οι οποίες κρατούν ελληνικές σημαίες και διαμαρτύρονται από το μπαλκόνι τους. Η «παγωμένες» κινήσεις των χεριών τους θα μπορούσαν να συνδηλώνουν μια οπτική διαταγή ή μια οπτική προειδοποίηση που εντείνονται ακόμα περισσότερο από τη χαμηλή γωνία λήψης. Η λεζάντα προσθέτει πληροφορίες στα απεικονιζόμενα πρόσωπα, ως «κατοίκους» στην πλ. Αττικής που είχαν βγει στα μπαλκόνια με ελληνικές σημαίες και φώναζαν απειλητικά συνθήματα εναντίον των συγκεντρωθέντων. Η δεύτερη (Icon, *Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010: 16)[69] κατά σειρά φωτογραφία απεικονίζει σε κοντινό κάδρο έναν άνδρα με ανασηκωμένα χέρια πλησίον του κεφαλιού του, με χαμηλωμένο βλέμμα και με ελαφρώς λερωμένο πρόσωπο. Η διακριτική πλάγια γωνία λήψης αποστασιοποιεί τον αναγνώστη από τη συναισθηματική φόρτιση του απεικονιζόμενου, ενώ το κοντινό κάδρο αποκλείει τα στοιχεία του περιβάλλοντα χώρου, ο οποίος δεν οπτικοποιείται. Η δεύτερη φωτογραφία παρουσιάζεται ως «φυσική» συνέχεια της προηγούμενης[70].

---

[64]Βλ. Παράρτημα σσ. 134-135.
[65]Οι δυο αυτές φωτογραφίες διατηρούν μεταξύ τους μια απόσταση κάποιων εκατοστών, κάτι που δεν παρατηρείται σε αντικριστές φωτογραφίες άλλων εφημερίδων.
[66]Βλ. Παράρτημα σσ. 135.
[67] Το συνοδευτικό κείμενο στο εσώφυλλο είναι εντός χρωματικού πλαισίου (κόκκινου) με έντονα λευκά γράμματα και είναι τοποθετημένο με τέτοιο τρόπο, ώστε να προσδιορίζει τις δυο προηγούμενες φωτογραφίες.
[68]Βλ. Παράρτημα σ. 142.
[69]Βλ. Παράρτημα σ. 142.
[70]Επίσης, κάτι τέτοιο διαφαίνεται από την επιλογή του ίδιου χρώματος στα γράμματα των λεζάντων.

Αυτό γίνεται κατανοητό, μέσω της αγκύρωσης από το κείμενο και των αποσιωπητικών που προηγούνται «*…κάποιοι μάλιστα τους πέταξαν αβγά και γιαούρτια*» (*Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010: 16).

Η τρίτη φωτογραφία (*Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010: 16) [71] είναι αυτή του εξώφυλλου, αποκόπτοντας όμως, κάποια στοιχεία και επιτυγχάνοντας μεγαλύτερη εγγύτητα με τον αναγνώστη/θεατή. Το γλωσσικό μήνυμα αναφέρει: «*Υπό το βλέμμα Ορθόδοξου ιερέα που έπινε τον καφέ του την πλατεία προσευχήθηκαν οι μουσουλμάνοι*» (*Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010: 16). Ο Ορθόδοξος ιερέας είναι στο επίκεντρο της φωτογραφίας και έχει υπό το βλέμμα του τους μουσουλμάνους πιστούς στην πλατεία Αττικής, συμπαραδηλώνοντας σχέσεις εποπτείας και ανισότητας. Η τέταρτη φωτογραφία (*Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010: 16)[72] παρουσιάζει δύο άντρες να έρχονται σε σωματικό διαπληκτισμό ενώ το κείμενο/λεζάντα μας πληροφορεί ότι «*ένας περαστικός στα Προπύλαια προσπάθησε να επιτεθεί εναντίον των μουσουλμάνων, οι οποίοι τον απώθησαν χωρίς να δοθεί συνέχεια*» (*Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010: 16).

Συμπληρώνοντας αυτά τα στιγμιότυπα των «αντιδράσεων», ακόμα ένα οπτικό σημείο τοποθετήθηκε χαμηλά προς το κέντρο της σελίδας με τη «συνοδεία» της εξής κειμενικής επισήμανσης, «Μουσουλμάνος προσεύχεται μπροστά από το άγαλμα του Ρήγα Φεραίου[73]» (Reuters, *Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010: 16)[74]. Η πλάγια και χαμηλή γωνία λήψη της φωτογραφίας αφενός απομακρύνει το απεικονιζόμενο πρόσωπο από τον αναγνώστη και αφετέρου παροτρύνει τον αναγνώστη σε μια συγκριτική σχέση μεταξύ των δύο αντρών της φωτογραφίας, όπου υπερτερεί ο ανδριάντας και ο οποίος μετατρέπεται σε συμβολικό κώδικα χριστιανοσύνης και ελληνισμού.

Στο ίδιο φύλλο χρησιμοποιείται ακόμα μια φωτογραφία, η οποία καταλαμβάνει όλο το πάνω μέρος της σελίδας 17. Η φωτογραφία (*Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010: 17)[75] είναι άλλο ένα στιγμιότυπο του εορτασμού των μουσουλμάνων πιστών σε στάση υπόκλισης στα Προπύλαια Η σημασία, όμως, που επιδιώκεται να αποδοθεί δεν είναι αυτή καθαυτή η θρησκευτική πράξη, αλλά το πλήθος της

[71]Βλ. Παράρτημα σ. 142.
[72]Βλ. Παράρτημα σ. 142.
[73] Ο ανδριάντας του Ρήγα Βελεστινλή (Φεραίου) είναι τοποθετημένος στα δεξιά του κτηρίου. Ο Ρήγας Βελεστινλής θεωρείται πρόδρομος του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, εθνομάρτυρας και πρόδρομος της ελληνικής επανάστασης του 1821. Το όραμά του ήταν η εξέγερση όλων των βαλκανικών λαών εναντίον των Τούρκων και η ίδρυση μιας δημοκρατίας κοινής, όπου το ελληνικό στοιχείο θα ήταν κυρίαρχο.
[74]Βλ. Παράρτημα σ. 142.
[75]Βλ. Παράρτημα σ. 143.

άσκησης. Αυτό επιτυγχάνεται από τη σκιαγραφημένη και γραφιστική «ανθρωπογεωγραφία» των μουσουλμάνων πιστών. Το πλήθος απεικονίζεται με τη μορφή μικρών ανδρικών και σχεδόν στρατιωτικών μορφών και δίπλα σε αυτά αναγράφεται ο αριθμός των μουσουλμάνων και η περιοχή που έλαβε χώρα ο εορτασμός. Ο τίτλος του «ισλαμογεωγραφικού» χάρτη των Αθηνών είναι «*Πού και πόσοι προσευχήθηκαν χθες*» (*Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010: 17) και η πηγή των στοιχείων αντλήθηκε από τις μουσουλμανικές κοινότητες. Επίσης, ο αριθμός των πιστών για άλλη μια φορά αναγράφεται ως 18.000, ωστόσο η Αστυνομία εκτιμά 13.000. Ιδιαίτερης προσοχής χρήζει μια φωτογραφία (Eurokinissi, *Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010:17)[76] που προβάλλει τρεις γυναίκες, προσδιοριζόμενες μέσω των πολιτισμικών ενδυματολογικών κωδικών. Οι δύο είναι πιθανόν μουσουλμάνες και η μια έχει μάλλον την ιδιότητα της δημοσιογράφου. Στη λεζάντα σημειώνεται: «*Ελπίζω να αναγερθεί το τζαμί στο Βοτανικό για νη μην ενοχλούμε και να μην μας ενοχλούν*», λέει η 50χρονη Νασουά από το Κάιρο στον «Ε.Τ.» (*Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010: 17).

3.2.2. Χρήση Κειμένου και Τεχνικά και Γλωσσολογικά Χαρακτηριστικά Κειμένου

Μέχρι στιγμής αυτό που έχει τεθεί στο επίκεντρο της ανάλυσης είναι κυρίως η φωτογραφία, η χρήση της, τα τεχνικά χαρακτηριστικά της, η θέση της στο φύλλο και η σχέση της με το κείμενο που τη συνοδεύει. Από αυτό το τελευταίο, έχουν ήδη αναδειχθεί ορισμένα στοιχεία της χρήσης του γλωσσικού κειμένου και των χαρακτηριστικών του. Σε αυτά πρέπει τώρα να προστεθούν οι κώδικες που συνθέτουν τη σημασιοδότηση του κυρίως γλωσσικού κειμένου. Σε αυτό το πλαίσιο, φαίνεται πως κάθε εφημερίδα παρουσιάζει τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Αυτό που αναδεικνύεται ως κοινό χαρακτηριστικό στις υπό ανάλυση εφημερίδες είναι η κωδικοποίηση των υποκειμένων ως μουσουλμάνων, δηλαδή χαρακτηρίζονται από τη θρησκευτική ιδιότητά τους, ανεξάρτητά από την καταγωγή τους και σπάνια αναφέρονται με εναλλακτικό υπόδειγμα, όπως για παράδειγμα πιστός[77].

---

[76]Βλ. Παράρτημα σ. 143.

[77] Ο λόγος, που γίνεται η παραπάνω αναφορά, είναι γιατί αφενός ομιλούμε για τους μουσουλμάνους, από τη στιγμή που αναπαρίσταται ο εορτασμός του Κουρμπάν Μπαϊράμι σε ανοιχτούς, ορατούς και δημόσιους χώρους, αφετέρου γιατί ο μουσουλμάνος, ως όρος και έννοια, δε δηλώνει μόνο, ότι κάποιος είναι πιστός του Ισλάμ, αλλά υπονοεί και άλλες αξιολογικές κρίσεις, περισσότερο πολιτικές με τη στενή έννοια του όρου. Αντίθετα, η λέξη πιστός, η οποία είναι περισσότερο πολιτικά ουδέτερη, δεν αναφέρεται κατά το πλείστον ή και καθόλου στο δείγμα μελέτης.

Εμβαθύνοντας στην κάθε εφημερίδα, *Τα Νέα*, αφιερώνοντας το κύριο άρθρο τους – μια στήλη στα αριστερά της τρίτης σελίδας - στο υπό ανάλυση γεγονός, αφηγείται το γεγονός ως ζήτημα «*Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων*» χρησιμοποιώντας επανειλημμένα το υποδεικτικό και υποτακτικό «πρέπει να». Στο βασικό ρεπορτάζ, που προαναγγέλλει και το εξώφυλλο, οι γλωσσολογικές επιλογές είναι διαφορετικές. Καταρχάς, τα δυο στην ουσία ρεπορτάζ που συναποτελούν την αφήγηση του γεγονότος, εντάσσονται στη στήλη *Επικαιρότητα* και καταλαμβάνουν δυο σελίδες (σσ. 12-13). Το πρώτο έχει σαν κεντρικό τίτλο «*Αν είχαμε, θα προσευχόμασταν στο τζαμί μας*» (Παπαδόπουλος, *Τα Νέα*, 17/11/2010: 12) και το δεύτερο «*Ανησυχία για την πίεση από τους μουσουλμάνους*» (Βραδέλης, *Τα Νέα*, 17/11/2010: 13). Τα δυο ρεπορτάζ είναι χωρισμένα σε επιμέρους θεματικές ενότητες, με συνοδευτικούς υπότιτλους, αλλά και απομονωμένες πληροφορίες ή δηλώσεις άλλων, που λειτουργούν ως σημασιολογικοί κώδικες. Σε αυτά, τονίζεται ο αριθμός των μουσουλμάνων και η έκταση που κατέλαβε η προσευχή τους, η τελετουργία της γιορτής, η τυπική διαδικασία της αδειοδότησης, η κρίση, η τουρκική υπουργική παρέμβαση και η έξαρση της δράσης των ακροδεξιών που επαναδιατυπώνεται πιο συγκεκριμένα ως «επεισόδια από χρυσαυγίτες».

Αξίζει να αναφερθεί ότι ο τίτλος του πρώτου ρεπορτάζ, ως πρωτοπρόσωπη αφήγηση εδώ και η μια σύντομη τριτοπρόσωπη αφήγηση που ακολουθεί προδίδουν μια εγγύτητα του αφηγητή και των προσώπων στα οποία αναφέρεται, δηλαδή στους φίλους ή εκπροσώπους της μουσουλμανικής κοινότητας. Αντίθετα, στο δεύτερο ρεπορτάζ η έμφαση δίνεται στις λέξεις «ανησυχία» και «πίεση», στις αντιδράσεις και κυριότερα στη σύμπτωση του γεγονότος «με την έξαρση της δράσης ακροδεξιών», η οποία κωδικοποιείται ως προσδιοριστική «της ανησυχίας για την πίεση από τους μουσουλμάνους», συγκροτώντας ανάμεσα στους τρεις παράγοντες – τους πολίτες των Αθηνών, τη μουσουλμανική θρησκευτική ομάδα και τα ακροδεξιά στοιχεία - μια σχέση αιτίας-αιτιατού[78].

Στο *Έθνος* το ρεπορτάζ παρουσιάζεται στη στήλη *Κοινωνία*. Ο γενικός τίτλος «*Σε «Μέκκα» μετατράπηκαν τα… Προπύλαια*» (Βονάτσου, *Έθνος*, 17/11/2010: 18-19) παρουσιάζει δυο διαφορετικά δομικά χαρακτηριστικά, καθώς το «Σε Μέκκα» είναι γραμμένο με μεγαλύτερα και πιο έντονα γράμματα. Οι τρεις τελείες που χωρίζουν τη

---

[78] Αυτό γίνεται άμεσα αντιληπτό και από τον τίτλο του ρεπορτάζ, όπου το πρώτο μέρος είναι γραμμένο με κεφάλαια, αλλά με μικρότερη γραμματοσειρά «Συμπίπτει χρονικά με την έξαρση της δράσης ακροδεξιών» και συνεχίζει με μεγαλύτερη γραμματοσειρά αλλά με πεζά γράμματα «Ανησυχία για την πίεση από τους μουσουλμάνους».

λέξη «μετατράπηκαν» από το υποκείμενο της αφήνει προς στιγμήν απροσδιόριστο το υποκείμενο του ρήματος, το οποίο ως υπόδειγμα επιλέχθηκε για να δηλώσει μια αλλαγή σε κάτι άλλο. Συγχρόνως το υπόδειγμα του παρελθοντικού χρόνου κωδικοποιεί μεν μια πράξη που έχει τελεστεί στο παρελθόν, αλλά - σε αυτό το εμφατικό πλαίσιο του τίτλου - και μια τετελεσμένη πράξη αλλαγής.

Η μεταφορική χρήση της Μέκκας και των Προπυλαίων, όπως και στον τίτλο του Έθνους, επανέρχεται ως πολιτισμικός κώδικας συνάντησης δυο διαφορετικών κόσμων. Στο ίδιο ρεπορτάζ, το γλωσσικό κείμενο έχει υποστεί αισθητό κατακερματισμό που δίνει έμφαση στο τελετουργικό, στη νομοθεσία, στο εύρος εκδηλώσεων, στον αστυνομικό κλοιό, στις αποδοκιμασίες, στην πατρίδα και στις γυναίκες. Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι γλωσσικές συνδηλώσεις των «προσώπων», μέσω των οποίων η εφημερίδα διαπλέκει τη θεσμική και την πολιτισμική διάσταση του ζητήματος, καθώς αυτά μιλούν με όρους μη ύπαρξης επίσημου θρησκευτικού χώρου τέλεσης των καθηκόντων τους, ισλαμοφοβίας, συμβολισμού της εορτής και ξεχωριστής εμπειρίας της προσευχής σε δημόσιο χώρο.

Όπως η Μέκκα έγινε στην αφήγηση του *Έθνους* ένα πρόσωπο, έτσι και στην *Καθημερινή,* η φωνή του ιμάμη - τόσο στο γλωσσικό μήνυμα του εξώφυλλου όσο και στο ρεπορτάζ που φέρει παρόμοιο τίτλο - προσωποποιείται και χρησιμοποιείται μετωνυμικά για να εκφράσει ένα ολόκληρο δόγμα, αυτό του μουσουλμανισμού. Η φωνή του ιμάμη αποκτά την ιδιότητα της κίνησης και «έρχεται στα προπύλαια του Πανεπιστημίου» ή «στην Αθήνα».

Μελετώντας πιο προσεκτικά το ειδησεογραφικό κείμενο που αναγγέλλει την είδηση στο εξώφυλλο της εφημερίδας, η χρήση του σημείων στίξης και το διαζευχτικό «ή» φαίνεται να λειτουργούν, επίσης, ως σημασιολογικοί κώδικες. «*Ζωντανή υπενθύμιση απουσίας ισλαμικού λατρευτικού χώρου στην Αθήνα ή επίδειξη δύναμης*;» (*Καθημερινή*, 17/11/2010: 3) είναι το ερώτημα που θέτει η εφημερίδα, αφενός διακρίνοντας ρητά τη μια περίπτωση από την άλλη και αφετέρου εισάγοντας τις δυο περιπτώσεις ως ισοδύναμες και εξίσου πιθανά ενδεχόμενες.

Ακολούθως, το ρεπορτάζ είναι χωρισμένο σε θεματικές κατηγορίες, αλλά παρουσιάζει αισθητά μικρότερο κατακερματισμό από τις άλλες εφημερίδες. Ουσιαστικά, χωρίζεται σε δυο μέρη και συνοδεύεται από τρία ρεπορτάζ και τη στήλη Απόψεις. Το πρώτο ρεπορτάζ αφηγείται τα «*μικροεπεισόδια*» και το συμβάν που εκπλήσσει τον «*ανυποψίαστο διαβάτη*» (Γιάνναρου, *Καθημερινή*, 17/11/2010: 3). Η άποψη που παρατίθεται στην ίδια σελίδα με το ρεπορτάζ έχει τίτλο «*Αμοιβαία*

*Ευαισθησία» (*Μπέγζος, *Καθημερινή*, 17/11/2010: 3) και θέτει το ζήτημα σε ένα πλαίσιο αμοιβαίου «σεβασμού» και «επιβαλλόμενης κατανόησης». Στο δεύτερο ρεπορτάζ «ξεπροβάλλουν» όροι ιστορικότητας, όπως «*υπενθύμιση*» και «*ετέθη για πρώτη φορά*»» (Παπαχρήστος, *Καθημερινή*, 17/11/2010: 3), αναφερόμενοι κυρίως στο ιστορικό ανέγερσης θρησκευτικού χώρου λατρείας και στις νέες πολιτικές θέσεις, φανερά πιο συντηρητικές, σχετικά με το ζήτημα ανέγερσης τεμένους στον Ελαιώνα. Το τρίτο ρεπορτάζ με τίτλο «*Επικαλούνται έλλειψη χρημάτων*» (Δεληθάναση, *Καθημερινή*, 17/11/2010), η πληροφορία κωδικοποιείται ως «επίκληση», δηλαδή ένας όρος που αναφέρεται στα θεμέλια ενός επιχειρήματος και στην αναγκαιότητα να αιτιολογηθεί ως «έλλειψη χρημάτων». Επίσης, στη δεύτερη άποψη το συμβάν αναπαρίσταται «*ως μια άλλη κατάληψη*», δηλαδή «*το παράγωγο φαινόμενο της μαζικής λαθρομετανάστευσης*» (Λυγερός, *Καθημερινή*, 17/11/2010:3). Η τρίτη άποψη, με τον πολιτισμικό κώδικα - «*Προμηθέας Εωσφόρος*» (Κατσιγέρα, *Καθημερινή*, 17/11/2010: 3) και μέσω πολιτισμικών συμβόλων, θέτει τα εξής ζητήματα: α) την ύπαρξη νόμιμου χώρου άσκησης της πίστης ως ανάγκη, β) το δημοκρατικό δικαίωμα ελευθερίας άσκησης της λατρείας και το ζήτημα της δημόσιας προσευχής και γ) και τη μουσουλμανική δράση ως πιθανό «*προσχήμα*» και «*έμπρακτη προπαγάνδα*», τα οποία κάποια στιγμή θα πρέπει να αναιρεθούν. Ωστόσο, όλα αυτά λαμβάνουν χώρα «*ενώπιον του συμβόλου του δυτικού πολιτισμού*» (Κατσιγέρα, *Καθημερινή*, 17/11/2010: 3). Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι κυριαρχεί ο συμβολικός και πυκνός σχολιασμός: «*Ο Προμηθεύς, λοιπόν, λυόμενος, εωσφόρος, ας ευχηθούμε να συνεχίζει να φέρει και πάλι το φως στους ανθρώπους διαλύοντας τα σκότη των θέων και των πιστών τους*» (Κατσιγέρα, *Καθημερινή*, 17/11/2010: 3).

Στην *Ελευθεροτυπία*, ήδη ξεχώρισε η χρήση της μεταφοράς «*ο Μωάμεθ συναντά τον Πλάτωνα*» (εξώφυλλο). Πρόκειται για μια υποδειγματική επιλογή που συνδέει το τρέχον με ένα μακρινό ιστορικό παρελθόν, προσδίδοντας στο γεγονός της θρησκευτικής γιορτής μια φιλοσοφική διάσταση. Το κείμενο του ρεπορτάζ είναι συνεχές και η αφήγηση χωρίζεται με τα εξής κριτήρια: α) της διάκρισης μεταξύ Ραμαζάνι και Μπαϊράμι και β) αυτό του χώρου εξέλιξης της γιορτής, τα «Προπύλαια».

Στο πλαίσιο της αφήγησης η συστηματική αναφορά στη Χρυσή Αυγή, σε ομάδες εθνικιστών και σε ομάδες ακροδεξιών αποκτούν χαρακτήρα ερμηνευτικού κώδικα. Αυτή η θέση ενισχύεται και από την παράθεση του επιχειρήματος της

μουσουλμανικής κοινότητας, με χρήση πρώτου πληθυντικού, στον τίτλο «*Ζητάμε να χτιστεί ένα νόμιμο τζαμί*» (*Ελευθεροτυπία*, 17/11/2010: 18). Συμπληρωματικά πρέπει να αναφερθεί ότι στα αριστερά έχει ενταχθεί ένα ρεπορτάζ για ένα θέμα διαφορετικό - την εξέλιξη της τότε απεργίας πείνας Ιρανών και του χειρισμού του θέματος από τον τότε Υπουργό Προστασίας- ωστόσο, η συνταγματική θέση του το συνδέει με το υπό συζήτηση γεγονός.

Στον *Ελεύθερο Τύπο* η αριθμητική κωδικοποίηση φαίνεται να είναι πιο βαρύνουσα, καθώς ήδη από το εξώφυλλο καταγράφεται ο αριθμός των 18.000 μουσουλμάνων. Το γλωσσικό μήνυμα, που επιτελεί την αγκύρωση της φωτογραφίας, επαναλαμβάνεται και στο ρεπορτάζ. Δηλαδή η φράση «*Υπαίθριο τζαμί τα Προπύλαια και πλατείες της Αθήνας*» (*Ελεύθερο Τύπο, 17/11/2010: 1 και 16*) παρουσιάζει μια αυστηρή γραμμικότητα με αποτέλεσμα να συνέχονται ως μια ενιαία και πάγια κατάσταση. Επίσης, το κείμενο του ρεπορτάζ κατακερματίζεται ως «ένταση», ως «εικόνα της Αθήνας» που κάνει το γύρο του κόσμου, ως περαιτέρω αιτήματα, ως αντιδράσεις και ως θέσεις προσώπων. Επιπρόσθετα, η μετάβαση από τον τριτοπρόσωπο τίτλο «*Ζητούν και νεκροταφείο*» και το «*να μη μας ενοχλούν*» του κειμένου στον πρωτοπρόσωπο «να μην τους ενοχλούμε» (Νικολάου, Γεωργαντά και Περάτη, *Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010: 16 και 17) εισάγει στην αφήγηση δυο φαντασιακά σύνολα του «Εμείς» και του «Άλλου», τα οποία αναζητούν διεξόδους συνύπαρξης εντός σαφώς καθορισμένων ορίων.

Όμοιο είναι το γλωσσολογικό σκηνικό και στον Αδέσμευτο Τύπο με τους στρατιωτικούς όρους «ισχυρές *αστυνομικές δυνάμεις*» και «*περιπολίες*» (Μαρκοπούλου, *Αδέσμευτος Τύπος*, 17/10/2010: 20) να πλέκουν την αφήγηση. Σε αυτό το φύλλο το ρεπορτάζ σε έκταση είναι πολύ μικρότερο σε σχέση με τα ρεπορτάζ των υπόλοιπων εφημερίδων και εστιάζει στην ισχυρή αστυνομική παρουσία, στις αντιδράσεις και τις περιοχές του εορτασμού. Η αστυνομία, τόσο θεσμικά όσο και λειτουργικά, κυριαρχεί στο κείμενο ως μια εξουσιαστική αρχή και δύναμη, ως μια «προστατευτική ομπρέλα» που επιβάλλει την τάξη και την ασφάλεια. Πρέπει να επισημανθεί ότι στις δύο σελίδες (*Αδέσμευτος Τύπος*, 17/10/2010: 20 και 29) παρουσιάζονται πέντε ειδήσεις. Στις δύο εξ αυτών δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα, αφού καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος των σελίδων. Η μια είναι η δημόσια προσευχή των μουσουλμάνων και άλλη είναι ο εορτασμός της 37^{ης} επετείου του Πολυτεχνείου. Αυτές οι δυο ειδήσεις συνδέονται στο ρεπορτάζ με κοινό κρίκο τις αστυνομικές αρχές. Όπως επισημαίνεται «*η Αστυνομία πάντως θεωρεί, ότι η σπίθα που απειλούσε*

να βάλει φωτιά στην εύθραυστη ισορροπία των ημερών ξεπεράστηκε, και έτσι ρίχνει πια όλο το βάρος, στην ομαλή διεξαγωγή της σημερινής πορείας για τον εορτασμό της 37ης επετείου του Πολυτεχνείου» (Μαρκοπούλου, *Αδέσμευτος Τύπος*, 17/10/2010: 20). Ομοίως, οι δυο επιπλέον ειδήσεις σε αυτές τις σελίδες συμπληρώνουν την ιδεολογία της εφημερίδας μέσω της συνταγματικής χρήσης τους. Η μια είδηση έχει τον τίτλο «*Επεισοδιακή επέμβαση αστυνομικών σε καταυλισμό Ρομά*» και η άλλη «*Δόθηκε Λύση για τους Κούρδους*». Εξίσου εστιάζουν σε ζητήματα αστυνομικής διαχείρισης που αφορούν σε αλλοεθνείς και έμμεσα θίγονται θέματα δικαιωμάτων, υποχρεώσεων και συμπεριφορών πρακτικών από μέρους του κράτους, των αρχών και των «άλλων».

Στο σύντομο ρεπορτάζ του *Ριζοσπάστη* (Γ.Λ., *Ριζοσπάστης*, 17/11/2010: 27), με αφήγηση που θυμίζει μυθιστόρημα περιπέτειας, η εξιστόρηση της γιορτής καθορίζεται από συγκεκριμένες δράσεις κατά των μεταναστών και κυρίαρχους πολιτικούς όρους περί ακροδεξιάς. Τέλος, το *Βήμα* φιλοξενεί σχετικά με το θέμα αυτό δυο ρεπορτάζ και μια άποψη. Η αφήγηση του κωδικοποιεί τις πληροφορίες ως καταπίεση και εξτρεμισμό. Θεματικά χωρίζεται σε «*ευκαιρία για την πόλη*» και «*αποκτάμε κακή φήμη*» με το πρώτο πρόσωπο αυτή τη φορά να είναι η χώρα της Ελλάδας. Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι «*η καταπίεση του θρησκευτικού φρονήματος μπορεί να οδηγήσει αρκετούς στην αγκαλιά εξτρεμιστών*» (Χεκίμογλου και Βυθούλκας, *Το Βήμα*, 17/10/2011: 13). Η πρώτη θεματική ενότητα «*Ευκαιρία για την πόλη*» διαπραγματεύεται, μέσα από το λόγο του αρχιτέκτονα Α. Διγενή, την ανέγερση μουσουλμανικού τεμένους ως ευκαιρία που «*θα σηματοδοτεί το Ισλάμ στη Σύγχρονη εποχή και την Αθήνα ως πύλη για τη Μέση Ανατολή*» (Χεκίμογλου και Βυθούλκας, *Το Βήμα*, 17/10/2011: 13). Επομένως, η Ελλάδα λειτουργεί ως γέφυρα αλλά και ως διεκδικητής δυτικής φήμης. Στη δεύτερη θεματική ενότητα, «*Αποκτάμε κακή φήμη*», ο αναπληρωτής καθηγητής Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου Σ. Ρούσος επισημαίνει ότι η χώρα μας αποκτά κακό όνομα στον μουσουλμανικό κόσμο καθώς «*η Ελλάδα έχει ανοιχτά μέτωπα στον Οργανισμό Ισλαμικής Διασκέψεως, όπως το Κυπριακό και τη μουσουλμανική μειονότητα. […] Το τέμενος και η θέσπιση επίσημης θρησκευτικής αρχής μόνο θετικά μπορεί να συμβάλλουν*» (Χεκίμογλου και Βυθούλκας, *Το Βήμα*, 17/10/2011: 13). Η αναγκαιότητα ανέγερσης μουσουλμανικού τεμένους προσλαμβάνεται ως πολιτικός και διπλωματικός παράγοντας.

Την ίδια στιγμή, η άποψη έχει τίτλο «*Φενάκη*» (Κονιδάρη, *Το Βήμα*, 17/11/2010) και κωδικοποιεί τις πληροφορίες με νομικούς όρους και συγκεκριμένα με την «πλαστή» εφαρμογή του Συντάγματος σε ζητήματα θρησκευτικής ελευθερίας.

Ομοίως, στο εξώφυλλο, το σχόλιο με τίτλο «*Τζαμί*» θέτει το ζήτημα σε πλαίσιο σύγκρισης και παραδειγματισμού από τη «*θεοκρατική Τεχεράνη*» (εξώφυλλο) στην οποία, όμως, υπάρχει Ορθόδοξη εκκλησία. Κατ' αυτόν τον τρόπο, δημιουργούνται ερωτήματα σχετικά με τη νομική και την τυπική θέση του πολιτεύματος της Ελλάδος -Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία- και την έμπρακτη υπεράσπιση του.

Όπως διακρίνεται στην ανάλυση μέχρι στιγμής, η αφήγηση είναι εξίσου οπτική και γλωσσική. Με κριτήρια μεγέθους, στα *Νέα* και στο *Έθνος* φαίνεται να υπάρχει ισορροπία ανάμεσα στις δυο αφηγήσεις. Αντίθετα, στην *Καθημερινή* και την *Ελευθεροτυπία*, στο εξώφυλλο κυριαρχεί η εικόνα, ενώ στο ρεπορτάζ κυριαρχεί αισθητά το κείμενο. Στον *Αδέσμευτο Τύπο* και στον *Ελεύθερο Τύπο* κυριαρχεί εμφανώς η φωτογραφία. Ωστόσο, δεν μπορεί να παραληφθεί ότι η φωτογραφία στις περισσότερες των περιπτώσεων υφίσταται τη διαδικασία της αγκύρωσης από το γλωσσικό μήνυμα - και το ειδικό και το ευρύτερο - με αποτέλεσμα σε όλες τις περιπτώσεις να κωδικοποιείται με βάση αυτό· γεγονός που με τη σειρά του οδηγεί σε απόλυτη σύμπτωση οπτικής εικόνας και γλώσσας και στο μέγιστο δυνατό περιορισμό πιθανών αντιφατικών μηνυμάτων.

3.3 Κατηγορίες Αξιολογικών Κρίσεων

Όπως ήδη αναφέρθηκε, ακόμα μια εφαρμογή της θεματικής ανάλυσης περιεχομένου αφορά τις κοινωνικές αξίες που πλαισιώνουν την αναπαράσταση της πολυπολιτισμικότητας στις αφηγήσεις του δείγματος. Ουσιαστικά, αυτές προκύπτουν από τις αξιολογικές κρίσεις που εντοπίζονται στο δείγμα και αποκαλύπτουν καταδηλώσεις κοινωνικών πλαισίων και πεποιθήσεων όπου «φυσικοποιούνται» μέσα στο κείμενο ως πραγματικότητα. Εδώ, το ενδιαφέρον προσανατολίζεται στις αποκλίσεις[79] των αφηγήσεων, ώστε να συγκεντρωθούν κατά το δυνατόν περισσότερα στοιχεία για τον πολλαπλό ή μη χαρακτήρα των αναπαραστάσεων.

[79] Με τη χρήση των αποκλίσεων εννοούμε τη σημαίνουσα βαρύτητα όπου δίδεται από την κάθε εφημερίδα σε αξιολογικές κρίσεις. Δεν επιδιώκεται να καταδειχθεί η ποσοτικοποίηση αξιολογικών κρίσεων. Δηλαδή πόσες φορές εμφανίζονται κάποιες αξιολογικές κρίσεις, οι οποίες είναι περισσότερο προσδιοριστικές απ' ότι οι κοινωνικές αξίες, στο υπό ανάλυση υλικό μελέτης.

Θρησκεία

Η συχνή χρήση των λέξεων «μουσουλμάνοι» και «προσευχή» συνδέουν την αναπαράσταση του εν λόγω γεγονότος με το ζήτημα της θρησκείας[80]. Για παράδειγμα, στα *Νέα* το γεγονός αναπαρίσταται αμιγώς ως ζήτημα μιας θρησκευτικής κοινότητας, η οποία στο λόγο διαφοροποιείται από την Αθήνα. Η πόλη με τη σειρά της δεν προσδιορίζεται από συγκεκριμένα, αντίστοιχα θρησκευτικά χαρακτηριστικά, αλλά ως ένα σύνολο πολιτών που πλήττεται από τη δημόσια προσευχή των μουσουλμάνων και δέχεται πίεση από αυτούς (εξώφυλλο). Στο ρεπορτάζ τονίζεται, δε, ότι «*η μεγάλη πρωινή του Μπαϊραμιού πραγματοποιείται υποχρεωτικά σε ανοιχτό χώρο*», (Παπαδόπουλος, *Τα Νέα,* 17/11/2010: 12), δηλαδή είναι πρακτική που «επιβάλλεται» από τη θρησκεία Οι φωτογραφίες, τις οποίες έχει επιλέξει η συντακτική ομάδα, φαίνεται να εξυπηρετούν αυτήν την οπτική, αφού στις περισσότερες αναπαρίσταται ένα τελετουργικό της προσευχής, είτε πρόκειται για το πλήθος που γονατίζει είτε, στα πιο κοντινά κάδρα, πρόκειται για τις χαρακτηριστικές περιβολές των παρευρισκομένων. Ωστόσο, αυτό που ξεχωρίζει οπτικά -ως έμφαση της εφημερίδας στη θρησκευτική διάσταση της εν λόγω προσευχής -είναι το κοντινό κάδρο στη γυναίκα, η οποία, εκτός της χαρακτηριστικής περιβολής, αναπαρίσταται με τα χέρια ενωμένα κοντά στο πρόσωπο, συμπαραδηλώνοντας το τελετουργικό της προσευχής.

Ομοίως, στο *Έθνος* η έμφαση δίνεται στο θρησκευτικό χαρακτήρα της γιορτής, καθώς χαρακτηρίζεται ως «Γιορτή Μουσουλμάνων» στο εξώφυλλο, ενώ εντάσσεται στην αφήγηση και ένας προσδιορισμός που δίνει έμφαση σε αυτήν την αξιολογική κρίση, χαρακτηρίζοντας ως υποκείμενο της πράξης τη «Μέκκα». Ωστόσο, αυτός ο τίτλος, που συζητήθηκε και παραπάνω, διαφοροποιεί τη Μέκκα από τα Προπύλαια και εισάγει στην αφήγηση την πόλη - χωρίς συγκεκριμένα θρησκευτικά χαρακτηριστικά - ως τον αντίποδα της θρησκευτικής κοινότητας (Βονάτσου, *Έθνος*, 17/11/2010: 18-19). Αυτή η θέση επαναλαμβάνεται στο ρεπορτάζ και το οπτικό υλικό φαίνεται να αξιολογεί το γεγονός ως προς το θρησκευτικό χαρακτήρα του, αφού προβάλλονται και πάλι στιγμιότυπα της γιορτής. Τον ίδιο σκοπό εξυπηρετεί και

[80] Οι εφημερίδες με τον έναν ή άλλον τρόπο μπορεί να αναφέρονται σε όλες τις αξιολογικές κρίσεις. Ωστόσο, όπως ήδη έχει επισημανθεί στην προηγούμενη υποσημείωση, αυτό το οποίο ενδιαφέρει είναι σε ποιες αξιολογικές κρίσεις δίνεται μεγαλύτερη εστίαση, έμφαση και με ποιον τρόπο. Επομένως, η αναφορά στη θρησκεία ως αξιολογική κρίση μπορεί να θεωρείται δεδομένη, αλλά παράλληλα δικαιολογήσιμη και απαραίτητη βάσει των όσων ειπώθηκαν στη προηγούμενη πρόταση και υποσημείωση.

η χρήση της φωτογραφίας (*Έθνος*, 17/11/2010: 19) με τον «ιερέα που παρακολουθεί τη γιορτή» - σε μακρινό κάδρο - ενώ δίνεται έμφαση στην «Ορθόδοξη» ιδιότητά του.

Αυτή η αξιολογική αναπαράσταση τίθεται στο επίκεντρο και στον *Ελεύθερο Τύπο*. Η θρησκευτική διάσταση του ζητήματος τονίζεται τόσο από τη χρήση της φωτογραφίας με τον ορθόδοξο ιερέα στο εξώφυλλο όσο και από την υποδειγματική χρήση της λέξης «*τζαμί*» που φαίνεται να χαρακτηρίζει πλέον τα Προπύλαια και τις πλατείες της Αθήνας, όπως επαναλαμβάνεται και στον κεντρικό τίτλο του ρεπορτάζ (*Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010: 1 κα 16). Στον *Αδέσμευτο Τύπο* το ζήτημα λαμβάνει χαρακτήρα καθαρά θρησκευτικής σύγκρουσης. Αυτό τονίζεται με τον πληροφοριακό προσδιορισμό της εικόνας του Ιμάμη, ως θρησκευτικού φορέα, που καλεί σε προσευχή απέναντι από το άγαλμα του Πατριάρχη Γρηγορίου Ε΄ (*Αδέσμευτος Τύπος*, 17/11/2010: 2).

Πολιτισμός - Φύλο - Ισότητα

Τα Νέα, στο κύριο άρθρο (χ.σ., *Τα Νέα*, 17/11/2010: 3), αναδεικνύουν την πολιτισμική διάσταση του προβλήματος και αναφέρονται σε πολιτισμούς, οι οποίοι όμως δε θα έπρεπε να θεωρούνται ως δυνάμει συγκρουσιακοί, αλλά να κριθούν «*με κοινή λογική και με τα πραγματικά δεδομένα της κατάστασης, όπως έχουν διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις αυτών των πληθυσμών*» (χ.σ., *Τα Νέα*, 17/11/2010: 3). Συνεπάγεται ότι αυτό που μπορεί να συνοδεύει ένα ζήτημα πολιτισμικό, μπορεί να είναι είτε η σύγκρουση, είτε - στον αντίποδα - η κοινή λογική και οι σχετικές προβλέψεις για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις αυτών των πολιτισμών. Επομένως, στο βαθμό που αυτό το ζήτημα είναι ένα ζήτημα πολιτισμικό τότε πρέπει να εντάσσεται αυτομάτως σε μια δικαιική πρόσληψη της κοινωνικής πραγματικότητας.

Μια άλλη πολιτισμική διάσταση προκύπτει σε μία άποψη στην *Καθημερινή*, όπου η δυσφορία που έδειξε αυτός ο γηγενής πληθυσμός οφείλεται στο ότι «*δεν είναι εθισμένος στην πολύ-πολιτισμικότητα και τη πολύ-θρησκευτικότητα των καιρών*» (Μπέγζος, *Καθημερινή*, 17/11/2010: 3), λόγω του ότι η Ελλάδα υπήρξε κατά βάση χώρα μονο-πολιτισμική και μονο-θρησκευτική. Εδώ υπάρχει σαφής διαπλοκή θρησκευτικού και πολιτισμικού χαρακτήρα, ενώ υποστηρίζεται ότι προκειμένου να γίνει αποδεκτός ο «Άλλος» δεν προϋποτίθεται κάποια νομική ή άλλη ρύθμιση, αλλά κάποια συνήθεια, η οποία αποκτάται κατά την εξέλιξη του πολιτισμού και

ενδεχομένως αυτή θα επιτρέψει αυτήν την πολλαπλότητα. Σε αυτό το πλαίσιο, η μουσουλμανική θρησκευτική ομάδα και οι έμπρακτες εκδηλώσεις λατρείας νοούνται ως προσβολή προς τον νεοελληνικό ή δυτικό διαφωτισμό. Με αυτή τη διάκριση, η οποία δίχως τεκμηρίωση, εντάσσει την Ελλάδα στην πολιτισμική σφαίρα του ευρωπαϊκού διαφωτισμού και το σύνολο του μουσουλμανισμού εκτός αυτής, καλλιεργώντας με αυτόν τον τρόπο ένα ιδεολογικό περιβάλλον πολιτισμικής σύγκρουσης.

Στην *Ελευθεροτυπία* η πολιτισμική διάσταση -η οποία επιπλέον θεμελιώνει το επιχείρημα- αναπαρίσταται αξιολογικά, ως η συνάντηση ενός προφήτη και ενός φιλοσόφου, υπερκερνώντας την αμιγή θρησκευτική πρακτική και εντάσσοντας τη συζήτηση σε πλαίσιο συνάντησης δυο πολιτισμών (εξώφυλλο). Επίσης, το *Βήμα* -με τη λεζάντα που συνοδεύει την κεντρική φωτογραφία (εξώφυλλο)- δίνει έμφαση στην πολιτισμική διάσταση ανάμεσα στην πρακτική της δημόσιας προσευχής και στους Αθηναίους χρησιμοποιώντας πιο μετριοπαθή γλώσσα και τονίζοντας απλά ότι οι κάτοικοι «δεν είναι συνηθισμένοι σε αυτήν την εικόνα».

Επιπροσθέτως, το *Έθνος* και ο *Αδέσμευτος Τύπος* αποδίδουν μια πολιτισμική αξιολόγηση της προσευχής με όρους «Φύλου» καθώς, για παράδειγμα, διαθέτει ένα σημαντικό οπτικό κομμάτι για τη φωτογραφία γυναικών από την ώρα της προσευχής (Βονάτσου, Χρυσοχοΐδης, *Έθνος*, 17/11/2010: 19)[81]. Η λεζάντα της φωτογραφίας προσδιορίζει αυτήν την έμφυλη και κοινωνική θέση -με όρους χωρικής τοποθέτησης, όπως «στα αριστερά»- αφού μαζί τους διαχωρίζονται και τα παιδιά τους από το σώμα των αντρών. Στον *Αδέσμευτο Τύπο* υπάρχουν αντικριστά δύο φωτογραφίες από την εορταστική ισλαμική «εκδήλωση». Η μια είναι αυτή με τον ιμάμη και τους άνδρες πιστούς να τον παρακολουθούν και η άλλη είναι η μια φωτογραφία με τις γυναίκες να κάθονται διακριτά από τους άνδρες, δίχως να προσδιορίζεται ακριβώς ο χώρος (*Αδέσμευτος Τύπος*, 17/11/2010: 29).

Έθνος- Εθνική Γλώσσα

Στα *Νέα* μολονότι δε γίνεται ρητή αναφορά σε εθνικές διακρίσεις, εντοπίζεται μια εθνική αξιολογική προσέγγιση σε δυο ενδιαφέρονται σημεία: Καταρχάς, το κύριο άρθρο, χωρίς τεκμηρίωση, χαρακτηρίζει το περιστατικό της προσευχής ως «*μια πτυχή του ευρύτερου και μείζονος μεταναστευτικού*» (χ.σ., *Τα Νέα*, 17/11/2010: 3). Πλέον οι

[81]Βλ. Παράρτημα σ. 138.

αιτούντες τζαμί δεν χαρακτηρίζονται ως πιστοί ή μουσουλμάνοι, αλλά ως μετανάστες και η διασφάλιση των δικαιωμάτων τους θα προσφέρει ηρεμία και ασφάλεια στην πόλη. Κατά δεύτερον, η οπτική χρήση (*Τα Νέα,* 17/11/2010: 13)[82] της ελληνικής σημαίας στο ρεπορτάζ, οδηγεί προς την ίδια κατεύθυνση. Η διαμαρτυρία προς την προσευχή διατυπώνεται με αυτό το σύμβολο, το οποίο διαφοροποιεί τους μουσουλμάνους όχι μόνο θρησκευτικά ή πολιτισμικά, αλλά και εθνικά. Στην ίδια φωτογραφία, οπτική συμπαραδήλωση προκύπτει και από την αντίφαση του λευκού με μελαψού δέρματος, το οποίο φέρουν οι απεικονιζόμενοι στις λοιπές φωτογραφίες. Ωστόσο, γνωρίζουμε ότι δεν υπάρχει κάποια αποκλειστική σχέση ανάμεσα στο μελαψό δέρμα και στη μουσουλμανική θρησκεία. Τέλος, το ζήτημα αποκτά μια εθνική διάσταση από την παράθεση της δήλωσης του «Τούρκου Υπουργού», η οποία επαναλαμβάνεται στις αφηγήσεις και επαναφέρει το «*ζήτημα του τζαμιού*», όπως γράφεται στον τίτλο της σχετικής είδησης.

Στην εφημερίδα το *Έθνος* ο εθνικός προσδιορισμός και η ταύτιση κράτους και θρησκείας φαίνεται να είναι πολύ κρίσιμος για την αξιολόγηση του εν λόγω περιστατικού. Στις δηλώσεις ανθρώπων (*Έθνος*, 1711/2010: 19) που συμμετείχαν στη γιορτή τονίζεται η σχέση τους με την Ελλάδα, γεγονός που τους παρουσιάζει ως κάτι διαφορετικό, ενώ η χρήση της παρομοίωσης «*σαν πατρίδα*» τονίζει ότι αυτοί που προσδιορίζονται ως μουσουλμάνοι κατά κανόνα διαφέρουν από την Ελλάδα και ό,τι τη συγκροτεί φαντασιακά.

Στην *Καθημερινή* ο αξιολογικός προσδιορισμός του ζητήματος ως εθνικού προκύπτει κυρίως οπτικά. Συγκεκριμένα αυτή η αξιολογική κρίση προσδιορίζεται από την παράθεση ενός στατιστικού διαγράμματος για τους «*Μουσουλμάνους στην Ελλάδα ανά εθνικότητα*», τονίζοντας, παράλληλα, τα υψηλά ποσοστά του μουσουλμανισμού σε συγκεκριμένες εθνικές ομάδες (*Καθημερινή*, 17/11/2010: 3). Ομοίως, οι προσευχόμενοι συχνά μέσα στα κείμενα χαρακτηρίζονται ως αλλοδαποί ή ως μετανάστες, κατασκευάζοντας ένα στερεότυπο του μουσουλμάνου, όχι μόνο ως ετερόδοξου, αλλά και ως άλλο-εθνούς, με «όλη» τη συμβολική χροιά που μπορεί να έχει η λέξη μετανάστες στην ελληνική πραγματικότητα.

Ομοίως, στην άποψη με τίτλο «*Μια άλλη κατάληψη*» (Λυγερός, *Καθημερινή*, 17/112010: 3) το γεγονός παρουσιάζεται ρητά ως παράγωγο φαινόμενο της μαζικής λαθρομετανάστευσης και ως συμβολική επίθεση στο νεοελληνικό διαφωτισμό, που συμβολίζει ο χώρος του Πανεπιστημίου. Στον *Ελεύθερο Τύπο* ένα σημείο του οπτικού

[82]Βλ. Παράρτημα σ. 153.

υλικού, το οποίο εν γένει δίνει έμφαση στις αντιδράσεις, απεικονίζει ένα «Μουσουλμάνο που προσεύχεται μπροστά από το άγαλμα του Ρήγα Φεραίου» (Reuters, *Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010: 16)[83]. Αυτή η προσωπικότητα, η οποία στη συλλογική συνείδηση που καλλιεργεί η ελληνική ιστορία είναι συνυφασμένη με το πρόσταγμα της εθνικής κρατικής ανεξαρτησίας κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, επιστρατεύεται εδώ στο πλαίσιο των αντιφάσεων που χαρακτηρίζει το σύνολο του κειμένου, προκειμένου να διαφοροποιήσει τη φιγούρα της προσευχής και ό,τι αυτή αντιπροσωπεύει από αυτό το σύμβολο του ελληνικού εθνικού φρονήματος.

Ανθρώπινα Δικαιώματα - Δικαιώματα Μειονοτήτων - Υποχρέωση

Όπως ήδη αναφέρθηκε τα *Νέα* συνδέουν την πολιτισμική διάσταση του ζητήματος με τη νομική και αναφέρονται στα δικαιώματα μιας πληθυσμιακής ομάδας. Η ανέγερση των σχετικών λατρευτικών χώρων χαρακτηρίζεται ως «*υποχρέωση των ελληνικής Πολιτείας*» και κάτι που ούτως ή άλλως «*το προβλέπουν οι διεθνείς συνθήκες, ο ουμανιστικός χαρακτήρα του ελληνικού πολιτισμού, αλλά και η νομοθεσία που θέσπισε επ' αυτού η Βουλή*» (χ.σ., *Τα Νέα*, 17/11/2010: 3). Όμως, όπως αναφέρθηκε ήδη η συγκεκριμένη προσέγγιση δίνει υπερβολική έμφαση στη δικαιικές ρυθμίσεις και υπό αυτήν την οπτική τονίζει τις υποχρεώσεις της «άλλης» πλευράς.

Μια αντίστοιχη αξιολογική στάση παρατηρείται και σε μια από τις απόψεις της εφημερίδας *Καθημερινή*. Το ολοσέλιδο «αφιέρωμα» τονίζει την αμοιβαιότητα των δικαιωμάτων για ελεύθερη άσκηση των θρησκευτικών τελετουργιών, όμως, είναι και πάλι αφηγηματικά κοντά στην κυρίαρχη οπτική καθώς «*απαιτείται, όμως, σεβασμός στις ευαισθησίες των αλλόθρησκων γηγενών συμπολιτών μας…*» (Μπέγζος, *Καθημερινή*, 17/11/2010: 3). Η υποχρέωση εδώ βαρύνει τους «*αλλοδαπούς, ετερόθρησκους*» (Μπέγζος, *Καθημερινή*, 17/11/2010: 3), ενώ οι γηγενείς επιβαρύνονται μόνο με την «*υποχρέωση*» της ανοχής «*στις ιδιαιτερότητες των «αλλοδαπών μεταναστών*» και το ελληνικό κράτος με την υποχρέωση όχι να διασφαλίσει ένα χώρο λατρείας, αλλά να εκπληρώσει τις νομικές υποχρεώσεις του για να αποτρέψει «*θλιβερά φαινόμενα αμοιβαίας δυσφορίας αλλοδαπών και ημεδαπών εξαιτίας της δημόσιας προσευχής* (Μπέγζος, *Καθημερινή*, 17/11/2010: 3).

[83]Βλ. Παράρτημα σ. 142.

Το νομοθετικό πλαίσιο τονίζεται και στην εφημερίδα το *Έθνος*, όπου, μέσα από τις δηλώσεις εκπροσώπου της Πολιτείας, το γεγονός εντάσσεται σε ένα πλαίσιο δεσμεύσεων και νομοθετημένων αποφάσεων (Πεταλωτής στο *Έθνος*, 17/11/2010: 18)[84]. Η νομιμότητα είναι ο κορμός του επιχειρήματος και στην *Ελευθεροτυπία* αφού –και πάλι μέσα από δηλώσεις τρίτων- τονίζεται το αίτημα ενός νόμιμου τζαμιού, καθώς και η υποχρέωση της Πολιτείας «να ρυθμίσει το ζήτημα της ελεύθερης άσκησης του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας των ετεροδόξων και των ετεροθρήσκων που ζουν στην Ελλάδα» (πηγές της Εκκλησίας της Ελλάδας στο Δάμα, Ελευθεροτυπία, 17/11/2010: 18)[85]. Αντίστοιχα, στον *Ελεύθερο Τύπο* παρατηρείται μια νομική «σύλληψη» του ζητήματος, αφού μέσα από τη θέση της εκκλησίας παρουσιάζεται η άποψη ότι το τζαμί πρέπει να γίνει και ότι αυτοί οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα χώρου λατρείας της θρησκείας τους (Νικολάου, Γεωργαντά και Περάτη, *Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010: 16-17).

Δημοκρατία – Φασισμός

Στα *Νέα* δίνεται υπερβολική έμφαση στο γεγονός ότι το περιστατικό «*συμπίπτει χρονικά με την έξαρση δράσης των ακροδεξιών ομάδων*», καθώς και ότι συνοδεύεται από επεισόδια από μέλη της Χρυσής Αυγής στην Πλατεία Αττικής (Βραδέλης, *Νέα*, 17/11/2010: 13). Οι σχετικές παρεμβάσεις χαρακτηρίζονται ως «*διαμαρτυρία*», «*φωνές*» και «*βία*». Ο συγγραφέας φαίνεται να είναι πιο κοντά αφηγηματικά στους όρους που θέτει η δράση των ακροδεξιών ομάδων, αφού σε αυτό το σημείο, η απόφαση των μουσουλμάνων να εκπληρώσουν τη γιορτή εντάσσεται σε αυτό πλαίσιο και αναπαρίσταται ως κάτι που προκαλεί επιπλέον πίεση και ανησυχία. Μάλιστα προσδιορίζεται και η εθνική ομάδα -οι Μπανγκλατεσιανοί- που επέλεξε τη συγκεκριμένη περιοχή της γιορτής, εκεί δηλαδή όπου «παραδοσιακά» δρουν οι ακροδεξιές ομάδες.

Στο *Έθνος* ίδια περιστατικά αναφέρονται στο εξώφυλλο ως «*αποδοκιμασίες*», ενώ στο βασικό ρεπορτάζ προστίθεται και ο «*αστυνομικός κλοιός*», οπτικά και γλωσσικά (Βονάτσου, Χρυσοχοΐδης, *Έθνος*, 17/11/2010: 18-19). Παράλληλα, οι αντιδράσεις οπτικοποιούνται και στην απαγορευτική αφίσα. Πρέπει να επισημανθεί ότι σε αντίθεση με τα *Νέα*, η Χρυσή Αυγή αναφέρεται μόνο μέσα στο κείμενο, όχι στον τίτλο, και εντάσσεται στην ίδια κατηγορία με τους λοιπούς κατοίκους που

[84]Βλ. Παράρτημα σ. 138.
[85]Βλ. Παράρτημα σ. 145.

διαμαρτύρονται. Όπως και σε άλλες αφηγήσεις, ο λόγος περιορίζεται στην περιγραφή των αντιδράσεων και όχι στον αξιολογικό χαρακτηρισμό, εκτός της λέξης «*προκλητικός*» που χαρακτηρίζει κάποια από τα συνθήματα των διαφωνούντων (Βονάτσου, *Έθνος*, 17/11/2010: 18-19).

Σε μία από τις απόψεις της *Καθημερινής*, «*Μια άλλη κατάληψη*», «*η θεμιτή κατασκευή τζαμιού» αντιτίθεται σε αυτές τις «αθέμιτες» εκδηλώσεις οι οποίες, αυτές και μόνο, «δίνουν την ευκαιρία για τις άθλιες αντιδράσεις των ακραίων στοιχείων*» (Λυγερός, *Καθημερινή*, 17/11/2010: 3). Με παρόμοια ορολογία, αλλά από εντελώς διαφορετική οπτική, το *Βήμα* υποστηρίζει ότι η καταπίεση του θρησκευτικού φρονήματος μπορεί να οδηγήσει τους πιστούς στην αγκαλιά των εξτρεμιστών (Χεκίμογλου και Βυθούλκας, *Το Βήμα*, 17/11/2010: 13).

Στην *Ελευθεροτυπία* ήδη από το εξώφυλλο, γίνεται ρητή αναφορά σε αντιδράσεις από εκφραστές ακροδεξιών πεποιθήσεων, οι οποίες αποκαλύπτονται και στην υποδειγματική επιλογή της εφημερίδας να συμπεριλάβει στην αφήγησή της το σύνθημα αυτής της ομάδας που ήταν «*Λαός-στρατός-εθνικισμός*» (Δάμα, *Ελευθεροτυπία*, 17/11/2010: 18). Στο ίδιο αφηγηματικό πλαίσιο αναφέρονται και οι πρακτικές των κατοίκων και των μελών της Χρυσής Αυγής κατά της προσευχής. Επομένως, σε αυτήν την συγκεκριμένη αφήγηση οι αντιδράσεις αποκτούν συγκεκριμένα ιδεολογικά χαρακτηριστικά, η αναφορά στα οποία αποφεύγεται στις περισσότερες αναπαραστάσεις. Στο ρεπορτάζ επαναλαμβάνει τους εν λόγω χαρακτηρισμούς και επιμένει στην ταύτιση των αντιδράσεων κυρίως με ακροδεξιές, εθνικιστικές ομάδες, ομάδες Χρυσαυγιτών και κατοίκων.

Ομοίως, στον *Ελεύθερο Τύπο* μεγάλο μέρος του ρεπορτάζ, γλωσσικά και οπτικά, αφορά τις αντιδράσεις και τις επιθέσεις που δέχτηκαν οι προσευχόμενοι, Αυτές οι αντιδράσεις δεν χαρακτηρίζονται αξιολογικά, ωστόσο υποστηρίζονται από την εγγενή αντίφαση της φωτογραφίας του Ρήγα Φεραίου που συζητήθηκε παραπάνω (Νικολάου, Γεωργαντά και Περάτη, *Ελεύθερος Τύπος*, 17/11/2010: 16). Επίσης, έμφαση δίνεται στην ισχυρή παρουσία των αστυνομικών δυνάμεων στον *Αδέσμευτο Τύπο*. Κάτι το οποίο γίνεται αντιληπτό από την αρχή του ρεπορτάζ, μιας και ξεκινάει από αυτήν την ισχυρή παρουσία και δηλώνεται απομονωμένα στα αριστερά της σελίδας 20. (Μαρκοπούλου, *Αδέσμευτος Τύπος*, 17/11/2010: 20).

Τέλος, στο λόγο του *Ριζοσπάστη*, όπου τα σημεία είναι αμιγώς γλωσσικά, ο όρος «ακροδεξιά» είναι κυρίαρχος (Γ.Λ., Ριζοσπάστης, 17/11/2010: 27). Με αυτόν ξεκινά η αφήγηση και προσδιορίζεται από την επίθεση κατά μεταναστών. Οι δε

αντιδράσεις των κατοίκων παρουσιάζονται ως «επιτροπές «αγανακτισμένων» πολιτών. Εδώ η θρησκευτική εκδήλωση των μουσουλμάνων είναι η αφορμή και όχι η αιτία των αντιδράσεων. Στη συνέχεια η ακροδεξιά ομάδα συγκεκριμενοποιείται ως Χρυσή Αυγή. Η αξιολογική περιγραφή τονίζεται και στην αναπαράσταση των μεταναστών, οι οποίοι κινούνται προς την πλατεία «δειλά, διστακτικά και φοβισμένα».

Ελευθερία

Το *Έθνος* μέσα από τις δηλώσεις του Πεταλωτή και του Καρατζαφέρη εντάσσει το γεγονός ρητά στο πλαίσιο του σεβασμού της «*θρησκευτικής ελευθερίας*» (Βονάτσου, *Έθνος*, 17/11/2010: 18). Ο πρώτος την υποστηρίζει, ο δεύτερος την χαρακτηρίζει ως πρόκληση. Στην *Καθημερινή* το γεγονός τίθεται ως ζήτημα θρησκευτικής ελευθερίας και πάλι μέσα από το λόγο τρίτου, και συγκεκριμένα μέσα από το λόγο του συντονιστή του ελληνικού φόρουμ Μεταναστών, Αχμέτ Μοαβία (Δεληθανάση, *Καθημερινή*, 17/11/2010: 3). Ωστόσο, όπως επισημαίνεται σε πολλές από τις απόψεις της, αυτή η ελευθερία δεν μπορεί να απολαμβάνεται δημόσια. Η δε αντίφαση είναι εμφανής στη σύντομη άποψη «*Προμηθεύς εωσφόρος*», καθώς η δημόσια προσευχή λογίζεται ως «*εσκεμμένη δημόσια ρητορική, δηλαδή έμπρακτη προπαγάνδα*» (Κατσιγέρα, *Καθημερινή*, 17/11/2010: 3). Τέλος, στο *Βήμα* μολονότι δε γίνεται ρητά λόγος για δικαιώματα, η αναπαράσταση της δημόσιας προσευχής γίνεται με όρους «*στέρησης επίσημου τόπου λατρείας*» (Χεκίμογλου και Βυθούλκας, *Το Βήμα*, 17/11/2010: 13), ενώ η άποψη που παρατίθεται εντάσσει ρητά το ζήτημα στη σφαίρα της θρησκευτικής ελευθερίας που καθιδρύεται και προστατεύεται από το Σύνταγμά μας» (Κονιδιάρης, *Το Βήμα*, 17/11/2010: 13). Επομένως, εδώ η Ελευθερία λογίζεται ως δικαίωμα και σε αυτό το πλαίσιο μπορεί να διεκδικηθεί.

3.4 Μύθοι

Μέχρι στιγμής η ανάλυση περιορίστηκε σε αυτά που ο Barthes θα αναγνώριζε ως το καταδηλωτικό και συμπαραδηλωτικό επίπεδο σημασιοδότησης. Εφαρμόζοντας, παράλληλα, τη μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου και της σημειωτικής δείξαμε τα «υλικά» με τα οποία διαμορφώθηκαν τα σημεία, η θέση τους μέσα στο κείμενο και τη συνάρθρωση τους. Παράλληλα, δείξαμε τον τρόπο με τον οποίο αυτά συγκροτούνται στο πλαίσιο συγκεκριμένων αξιολογικών κατηγοριών που κωδικοποιούνται με τη

σειρά τους μέσα στο κείμενο και μετατρέπονται σε εγγενή σημεία της αφήγησης. Ήδη έχουμε στη διάθεσή μας αρκετές πληροφορίες για να αποσυνθέσουμε τις συγκεκριμένες αναπαραστάσεις της πολυπολιτισμικότητας, τόσο οπτικά όσο και γλωσσικά. Μένει να καταδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο αυτή η συγκεκριμένη οργάνωση των σημείων σε αφηγηματικούς τρόπους και αξίες κατασκευάζει «μια πραγματικότητα» για τη συνύπαρξη των πολιτισμών στην Ελλάδα και το ζήτημα της θρησκευτικής ελευθερίας, τα οποία αποτελούν τα ειδικότερα ενδιαφέροντα αυτής της ανάλυσης.

Έχοντας αναδείξει τις ιδιαιτερότητες της κάθε εφημερίδας, εδώ θα συζητηθούν τα ιδεολογικά στοιχεία που απορρέουν από τις εν λόγω αφηγήσεις και τα οποία συναρθρώνουν μια κυρίαρχη οπτική. Όλες οι επιμέρους αναπαραστάσεις των αφηγήσεων φαίνεται να υποστηρίζουν διακειμενικά αυτήν την κυρίαρχη οπτική και ανεξάρτητα από τις διαφορές τους. Θα πρέπει να υπενθυμιστεί ότι αναγνωρίζεται μια κοινή αφηγηματική αφετηρία, η οποία ταυτίζεται με την πιθανή οπτική του ελληνικού κοινού, της ελληνικής γλώσσας και κουλτούρας, της υπάρχουσας τάξης πραγμάτων, τα οποία τα Μ.Μ.Ε. θεμελιακά υποστηρίζουν και αναπαράγουν.

Όπως αναφέρθηκε ήδη εξέχουσα θέση στην αναπαράσταση της μουσουλμανικής γιορτής διαδραμάτισε η φωτογραφία του ιμάμη και του συγκεντρωμένου πλήθους μπροστά στο Πανεπιστήμιο. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, ο απεικονιζόμενος παρουσιαζεται να έχει το ίδιο ύψος με το κτήριο του Πανεπιστημίου Αθηνών, δίνοντας παράλληλα την εντύπωση ότι ατενίζει την πόλη της Αθήνας από μια θέση εξουσίας ενώ το οπτικό πεδίο του μας διαφεύγει. Κάτι τέτοιο επιτυγχάνεται από την επιλογή του φωτογραφικού υποδείγματος, τη γωνία λήψης και τη συνταγματική άρθρωση των σημείων της φωτογραφίας,. Σε αυτό προστίθενται και τα γλωσσικά μηνύματα που συνοδεύουν τη συγκεκριμένη φωτογραφία και τα οποία τονίζουν ότι αυτός απεικονιζόμενος, είτε ως ιμάμης είτε ως Μέκκα ήρθε στην Αθήνα και προσέδωσε στην πόλη ένα χαρακτηριστικό που δεν είχε μέχρι εκείνη τη στιγμή.

Αυτή η αντιπαράθεση με την πόλη τονίζεται σε πολλά σημεία των αφηγήσεων. Συνήθως επιλέγεται μια χρήση της γλώσσας -ρήματα και εκφράσεις- που σημαίνουν έλευση ενός «Άλλου» στην πόλη και μετατροπή της σε κάτι διαφορετικό. Ωστόσο, αν ληφθεί υπόψη ότι η Αθήνα στο φαντασιακό του ελληνικού κοινού δεν είναι απλώς μια πόλη, αλλά η πρωτεύουσα της Ελλάδας, αυτό που τελικά πλήττεται από αυτή την έλευση και τη μετατροπή είναι το ελληνικό κράτος στο

σύνολό του. Μάλιστα, αυτό το οποίο έχει ακόμα μεγαλύτερο ιδεολογικό βάρος είναι ότι αυτή η αντιπαράθεση φαίνεται να γίνεται με ίσους όρους ώστε κανείς να μην μπορεί να είναι βέβαιος για την έκβαση.

Όμως, αν υπάρχει αντιπαράθεση, τότε αυτή θέτει σίγουρα ορισμένα διακυβεύματα. Συγκεντρώνοντας όλες τις παραπάνω πληροφορίες, μπορούμε να υποστηρίξουμε με σχετική βεβαιότητα ότι αυτά αφορούν τη θρησκεία, τον πολιτισμό και το έθνος, όμως όχι ως τρία διαφορετικά στοιχεία της ταυτότητας, αλλά ως ένα αδιάρρηκτο.

Καταρχάς, μολονότι το περιστατικό αναπαρίσταται με χαρακτηρολογικούς όρους θρησκείας -και κυριότερο ανάμεσά τους το «μουσουλμάνοι»– το φαντασιακό σώμα που απειλείται από την «εκδήλωσή τους» δεν αποδίδεται με τους αντίστοιχους χαρακτηρολογικούς όρους του χριστιανισμού, αλλά με όρους κράτους, περί δικαιωμάτων, υποχρεώσεων, νομιμότητας και με όρους πολιτισμού, όπως, για παράδειγμα οι αναφορές σε νέο-ελληνικούς ήρωες και φιλοσοφίες. Φυσικά, η φωτογραφία που απεικονίζει τον ορθόδοξο ιερέα σαφώς αναπαριστά μια ρητή διαφοροποίηση θρησκειών, όπως και το γλωσσικό μήνυμα για τον Πατριάρχη, Γρηγόριο τον Ε' (*Αδέσμευτος Τύπος*, 17/11/2010: 2).

Όμως, πλην τούτων, η Αθήνα που «μετατρέπεται σε κάτι άλλο» σπάνια χαρακτηρίζεται ως χριστιανική. Αυτό αφενός αποκαλύπτει μια άρρητη, πλην αδιάρρηκτη συνάφεια μεταξύ χριστιανικής θρησκείας και ελληνικού πολιτισμού, αφετέρου μια ιδεολογική μετατόπιση του ζητήματος από θέμα θρησκευτικό και θρησκευτικής ελευθερίας σε ζήτημα πολιτισμικό. Αυτό, ως αφηγηματική επιλογή, πετυχαίνει το εξής: μεταφέρει το ενδιαφέρον της συζήτησης από το πλαίσιο της θρησκευτικής ελευθερίας και το τοποθετεί στο περιβάλλον μιας πιο γενικής, επίκαιρης και φαντασιακά διαφορετικής συζήτησης περί επαναπροσδιορισμού των πολιτισμικών συνόρων και διασφάλισης της πολιτισμικής ταυτότητας σε αυτό που «απειλείται» από την πολυπολιτισμικότητα.

Τεκμηριώνοντας περαιτέρω αυτό το συμπέρασμα περί μετατόπισης του κέντρου, ας ανατρέξουμε καταρχάς στις αμιγείς αναπαραστάσεις των κειμένων σε ζήτημα θρησκευτικής ελευθερίας. Στο σύνολο των αφηγήσεων, η πλαισίωση του ζητήματος ως τέτοιου είναι συγκριτικά λιγότερες, ενώ στο βαθμό που γίνεται λόγος για θρησκευτική ελευθερία, αυτή προκύπτει όχι από τη συντακτική ομάδας της εφημερίδας, αλλά από δηλώσεις τρίτων – πολιτικών ή εκπροσώπων της εκκλησίας. Ακόμα, όμως, και όταν γίνεται λόγος για ελευθερία, αυτή δεν προβάλλεται ως

δεδομένο, αλλά και πάλι έχει τη μορφή διακυβεύματος, ερωτήματος περί των ορίων της και υποχρεώσεων όχι μόνο της ελληνικής Πολιτείας να εφαρμόσει τα προβλεπόμενα από το Σύνταγμα και τις Διεθνείς Συμβάσεις, αλλά πάντα και ένα ψήγμα υποχρέωσης εκ μέρους των αλλοδαπών να μην παραβιάζουν τους κανονισμούς, να μην προβαίνουν σε τέτοιες πράξεις δίχως άδεια, ακόμα και να μην προκαλούν μια, θεωρητικά, «μονοπολιτισμική, μονοθρησκευτική χώρα».

Αναμφίβολα, η θρησκευτική ελευθερία, η ελευθερία θρησκευτικής συνειδήσεως και ελευθερία άσκησης λατρείας δεν μπορούν να νοηθούν έξω από τα όρια του δικαιικού συστήματος. Ωστόσο, οι σχετικές αναφορές των αφηγήσεων στο ζήτημα της θρησκευτικής ελευθερίας σπάνια ανάγεται σε ζήτημα πολιτισμού και ανθρωπισμού, αλλά αναπαρίσταται μόνο ως κάτι που «πρέπει» η ελληνική κοινωνία να αποδεχτεί -χωρίς περαιτέρω εξηγήσεις- επειδή προβλέπεται. Σε κάποιες περιπτώσεις αυτό λειτουργεί κριτικά προς την Πολιτεία που δεν εφαρμόζει τους νόμους της. Ωστόσο, αυτό που απορρέει, ως σύστημα ιδεών και πεποιθήσεων, είναι ότι κάθε κοινωνία πρέπει να δέχεται την θρησκευτική ελευθερία του «Άλλου» στο βαθμό, με τον τρόπο και τα όρια που προβλέπεται από τους νόμους του κράτους.

Ο πολιτισμός οποιασδήποτε κοινωνίας διαμορφώνεται και από το δικαιικό σύστημα, ωστόσο κάθε φορά θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, όπως ήδη έχει διαφανεί από το δείγμα μελέτης της συγκεκριμένης εργασίας, αν οι αναφορές στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις και στα αντίστοιχα υπονοούμενα άρθρα συνθηκών –τα οποία «επισφραγίζουν» τη θρησκευτική ελευθερία σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον και όχι μόνο- υποστηρίζονται μόνο θεωρητικά, ιδεολογικά, δια λόγου τρίτων και αν αυτά «ενσαρκώνονται» στην καθημερινότητα ή καλύτερα στην αναπαριστώμενη πραγματικότητα αυτών των όποιων όλα τα παραπάνω αναφέρονται. Επομένως, μέσα από το λόγο των εφημερίδων διαφαίνεται ότι η πολυπολιτισμικότητα και τα επί μέρους προκύπτοντα ζητήματα αυτής -όπως της θρησκευτικής ελευθερίας και της ελευθερίας άσκησης λατρείας- δεν αναφέρονται ως μια κοινωνική και πολιτισμική συνθήκη προς εξέλιξη, ως απόρροια της αλλαγής στη σύνθεση της καθημερινής ροής της «ελληνικής» κοινωνίας, αλλά ως επιβαλλόμενη ανάγκη λόγω του πρώτου μαζικού, ορατού και δημόσιου εορτασμού από μια θρησκευτική ομάδα και του φόβου παρόμοιων εκδηλώσεων στο μέλλον -σε ένα περιβάλλον που θα συνεχίζει να μην «ακολουθεί» το διαπολιτισμικό μοντέλο εφαρμογής για την ενσωμάτωση και διεπίδραση διαφόρων πολιτισμικών, εθνικών και θρησκευτικών ομάδων-.

Η αφήγηση των εφημερίδων συνολικά διαπλέκει το κράτος με τη θρησκεία και επικαλείται τους νόμους του για να επιλύσει ένα τέτοιο ζήτημα, όπως είναι φυσικό βρίσκεται αφηγηματικά εγγύτερα στην κυρίαρχη ιδεολογία του κράτους, η οποία παρερμηνεύει και χρησιμοποιεί κατά το δοκούν τα άρθρα 3 και 13 του Συντάγματος. Στην περίπτωση της θρησκείας, η ελευθερία όχι μόνο δε συνεπάγεται στην πράξη ισότητα, αλλά πολύ περισσότερο, οποιαδήποτε πρακτική προς αυτήν την κατεύθυνση πρέπει να επιβεβαιώνει το μειονοτικό χαρακτήρα μιας άλλης θρησκείας που «μπορεί να λατρεύεται ελεύθερα». Όμως, όπως αναφέρθηκε ήδη, το διακύβευμα δεν φαίνεται να είναι η ανοχή έστω της ελληνικής κοινωνίας σε ζητήματα θρησκευτικής ελευθερίας. Αντιθέτως, αυτή η επιλογή εορτασμού της μουσουλμανικής εορτής στους δρόμους της Αθήνας κλονίζει, σύμφωνα με τις αφηγήσεις, την πολιτισμική ταυτότητα της Ελλάδας συνολικά.

Κάτι τέτοιο όμως προτείνει μια ανάγνωση των αφηγήσεων με πολιτισμικά κριτήρια, δηλαδή όχι σαν μια θρησκευτική εκδήλωση λατρείας, αλλά σαν έκφραση ενός ολόκληρου συστήματος σκέψεων, πεποιθήσεων, ιδεών και αντιλήψεων για τον κόσμο στο σύνολο του. Υπό αυτήν την οπτική, το σώμα που προσεύχεται δεν είναι ένα σώμα πιστών –εξάλλου σπάνια χαρακτηρίζονται ως τέτοιοι– αλλά ένα σώμα που τους ενώνει μια ιδέα, ή ένας άνθρωπος, τον οποίο σέβονται και ακολουθούν. Είναι ένα σύνολο ανθρώπων που έχει τη δυνατότητα να ντυθεί ομοιογενώς και να πειθαρχήσει με ταυτόχρονες κινήσεις υπόκλισης, ενώνοντας το σώμα με το έδαφος μπροστά σε κάτι ανώτερο. Είναι ένα σώμα ανδροκρατούμενο, που διαχωρίζει τις γυναίκες και τα παιδιά.

Αυτά είναι τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά που μπορεί να αντλήσει κανείς διαβάζοντας τις εφημερίδες και τα οποία αποδίδονται κυρίως οπτικά. Με άλλα λόγια, μολονότι η αφήγηση καλεί τον αναγνώστη ως μέλος ενός πολιτισμού να δει αυτή τη θρησκευτική εκδήλωση ως δείγμα ενός «Άλλου» πολιτισμού, αυτόν τον δεύτερο τον εξαντλεί στις σεβάσμιες, πλην πειθήνιες πρακτικές της θρησκείας. Αυτό το δυιστικό παιχνίδι ανάμεσα σε μια θρησκευτική πρακτική που αναπαρίσταται ως πολιτισμική και μια πολιτισμική κριτική σε μια αναπαράσταση θρησκευτική διαπλέκει τις δυο έννοιες τόσο θεμελιακά, που ό,τι συνιστά απειλή για το ένα συνιστά αναμφίβολα απειλή και για το άλλο.

Όμως, οι ιδεολογικές συνθέσεις δεν εξαντλούνται εδώ. Η επιμονή στην αναπαράσταση των μελαψών συμμετεχόντων και οι γλωσσικές αναφορές στο μεταναστευτικό ζήτημα της Ελλάδας, μετατρέπει τη γιορτή σε θέμα φυλετικό και

συνακόλουθα εθνικό. Εδώ τα πράγματα γίνονται πιο σύνθετα καθώς, όπως υποστηρίζει η παρούσα εργασία, εντοπίζεται η λεπτή γραμμή της μετάβασης από την αναπαράσταση του «Άλλου» στην αναπαράσταση του «Ξένου». Οι μουσουλμάνοι τότε αποκτούν συγκεκριμένα εθνικά χαρακτηριστικά, ενώ η αντίθεση με τον νεοελληνικό πολιτισμό φορτίζεται πλέον με την αντιπαράθεση συγκεκριμένων εθνικών «εχθρών». Η επανάληψη της δήλωσης του «Τούρκου Υπουργού» -ακόμα και η προσφώνηση του ως τέτοιου- ή και η οπτική αναπαράσταση του Ρήγα Φεραίου συμπαραδηλώνουν το εθνικό χάσμα ανάμεσα στην ελληνική κοινωνία και σε ό,τι εισβάλλει σε αυτή. Μολονότι, οι μουσουλμάνοι δεν φέρουν ενιαία εθνική ταυτότητα, ο προσδιορισμός τους με τέτοια χαρακτηριστικά είναι επαρκής για να εντάξει το έθνος στο ιδεολογικό πλέγμα της αντιθετικότητας.

Όμως, προχωρώντας ακόμα ένα βήμα στην ιδεολογική αποσύνθεση των μηνυμάτων προσδιορίζεται ο τρόπος με τον οποίο οι οπτικές και οι γλωσσικές αναπαραστάσεις επιστρατεύονται για τη μετατροπή της αντιθετικότητας σε σύγκρουση. Στην αφήγηση κυριαρχούν σημεία «αντίδρασης» είτε με σωματική κίνηση είτε με τα σύμβολα ελληνικότητας είτε με σύμβολα απαγόρευσης είτε με την παρουσία των αστυνομικών δυνάμεων. Ειδικά σε σχέση με το τελευταίο εξαιρετικά ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι μολονότι οι αστυνομικές δυνάμεις εκλήθησαν στο σημείο για να αποτρέψουν τις αντιδράσεις. Η συχνή παράθεση φωτογραφιών χωρίς επαρκώς πληροφοριακό γλωσσικό μήνυμα και η χρήση των γλωσσικών φράσεων που φορτίζουν εννοιολογικά την παρουσία των αστυνομικών δυνάμεων, ταυτίζουν αιτιακά την παρουσία των δυνάμεων με την πρακτική των μουσουλμάνων και όχι με την αδυναμία της «ελληνικής κοινότητας» να σεβαστεί, έστω και κατ’ εξαίρεση, μια τέτοια εκδήλωση θρησκευτικής λατρείας. Αυτή, λοιπόν, η παρουσία μετατοπίζει τη φαντασιακή αντιθετικότητα θρησκείας, πολιτισμού και έθνους στη σφαίρα του σωματικού· από υπόθεση γίνεται βεβαιότητα, την οποία σηματοδοτεί η παρουσία των αστυνομικών δυνάμεων.

Ωστόσο, υπάρχει ακόμα ένα σημαντικό ιδεολογικό πρόσημο σε αυτό το σημείο, το οποίο εκπληρώνεται κυρίως με τη χρήση της εικόνας. Στο γλωσσικό κείμενο γίνεται λόγος για αντιδράσεις εθνικιστικών, ακροδεξιών ομάδων και ομάδων -μελών της Χρυσής Αυγής- και δίνεται μια συστηματική έμφαση σε αυτή τη διάσταση των αντιδράσεων. Για παράδειγμα, οι συγκεντρώσεις για τη μουσουλμανική γιορτή πραγματοποιήθηκαν σε πολλές περιοχές σε όλη την Αθήνα, ωστόσο από αυτές προβάλλονται η περιοχή της Αττικής –λόγω Χρυσής Αυγής– και

τα Προπύλαια -λόγω συμβολικής σύγκρουσης-. Σε αυτό το πλαίσιο παρατηρούνται τα εξής: καταρχάς, δεν υπάρχει καμία οπτική αναπαράσταση αυτών των ομάδων και κατά δεύτερον η αντίδραση τους συνυφαίνεται με το εν λόγω γεγονός, με σχέση αιτίας – αιτιατού, δηλαδή η δημόσια προσευχή των μουσουλμάνων παρουσιάζεται ως η αίτια της δράσης ή της έξαρσης αυτών των οργανώσεων.

Όμως, αν και οπτικά ο αναγνώστης γνωρίζει από πολλές πλευρές τον υπαίτιο, γνωρίζει ελάχιστα για τον δράστη. Ακόμα και στην αναπαράσταση της διαμαρτυρίας, οι οπτικές αναπαραστάσεις είναι περιορισμένες. Η υπερβολική έμφαση στο πρώτο, όμως, και η απόκρυψη του δεύτερου τονίζει το «ανοίκειο», το «Άλλο» ή το «Ξένο», ενσωματώνοντας άρρητα αυτές τις συμπεριφορές στη σφαίρα του «οικείου». Με άλλα λόγια, ο αναγνώστης δε χρειάζεται να δει ή να διαβάσει κάτι περισσότερο για τη δράση αυτών των ομάδων, αφού η δράση τους προκύπτει ως κάτι το «φυσιολογικό» και ως αντίδραση στη μουσουλμανική πρακτική της λατρείας. Μάλιστα, καθώς εντάσσονται σε αυτή τη σφαίρα του «οικείου», τη στιγμή της σύγκρουσης είναι αυτοί που υπερασπίζονται το προαναφερθέν τρίπτυχο πολιτισμού - θρησκείας - έθνους. Είναι σημαντικό ότι οι αφηγήσεις δεν υπερασπίζονται ρητά τη δράση τους. Αντιθέτως, σε ορισμένες περιπτώσεις χαρακτηρίζονται ως «ακραία», πλην όμως, αναμενόμενη από τη στιγμή που επίκειται αυτή η συναρθρωμένη σύγκρουση.

Εδώ έχει ενδιαφέρον μια επιλογή γλωσσικού υποδείγματος – αυτή του ακραίου ή του εθνικιστικού. Μια τέτοια επιλογή δεν αντίκειται στο κυρίαρχο μοντέλο της δημοκρατίας. Μια ιδέα που θα μπορούσε για παράδειγμα να συστηματοποιηθεί στην γλωσσική χρήση της έννοιας φασισμός. Τον ίδιο σκοπό εξυπηρετεί η ταυτόχρονη και γραμμική αναφορά στις αντιδράσεις κατοίκων και στις αντιδράσεις των άλλων ομάδων. Καθώς οι μεν οικειοποιούνται τα αναπαραστατικά χαρακτηριστικά των δε. Οι πρώτες φορτίζονται αξιακά ως «οργανωμένες και αποφασιστικές» και οι δεύτερες ως κομμάτι του κοινωνικού συνόλου που πρέπει να γίνει αποδεκτό.

Σε μια αφήγηση λοιπόν που ο πολιτισμός, ταυτίζεται με τη θρησκεία, το έθνος και το κράτος, μια άλλη θρησκευτική παρουσία προσλαμβάνει ακριβώς τα ίδια χαρακτηριστικά. Επίσης, μια αναπαράσταση που δε διαπραγματεύεται σχεδόν καθόλου την οπτική της, αλλά δίνει οπτικό χώρο στον πολιτισμό του άλλου σε ένα περιβάλλον αντιθέσεων και συγκρούσεων, η πολυπολιτισμικότητα ως έννοια ή ακόμα και αξία προσλαμβάνει αδιαπραγμέτευτο συγκρουσιακό και εξουσιαστικό χαρακτήρα. Αυτό διαφαίνεται και στη θέση των εφημερίδων, οι οποίες στο λόγο τους

δίνουν συγκριτικά μικρότερο ή καθόλου χώρο στον «αντίλογο» και μεμονωμένα, αυτό που μπορεί να διακρίνει τη μια από την άλλη είναι η ακριβής θέση τους ως προς το παραπάνω ιδεολογικό πλέγμα που φαίνεται να τις διαπερνά εξίσου.

Συμπεράσματα

Αυτό που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, συχνά προκαλώντας έκπληξη, είναι ότι η Ελλάδα -με την επιφύλαξη μιας τέτοιας γενίκευσης- τηρεί μια αμφίθυμη στάση απέναντι στο ζήτημα των αλλοεθνών και των μεταναστών. Η Ελλάδα από τη μια παρουσιάζει υψηλό βαθμό ενσωμάτωσής τους στην οικονομική ζωή της χώρας και από την άλλη αναπαράγει τον κοινωνικό και πολιτισμικό αποκλεισμό τους. Αυτή η φαινομενική αντίθεση, ωστόσο, δεν είναι τελικά και τόσο θεμελιωμένη, αφού στην πλειοψηφία των περιπτώσεων αυτή η πρώτη ενσωμάτωση συνήθως αποκτά το χαρακτήρα της εκμετάλλευσης και της καταστρατήγησης βασικών δικαιωμάτων. Αυτό συνοψίζεται στην ενδιαφέρουσα διαπίστωση των Moodod και Meer ότι στην περίπτωση των αλλοεθνών και των μεταναστών αυτό που χαρακτηρίζει τη στάση των Ελλήνων είναι ότι «η Ελλάδα ανήκει στους Έλληνες». Συγκεκριμένα παρατηρούν για την περίπτωση της Ελλάδας ότι «εάν οι μετανάστες νιώσουν ότι αντιμετωπίζονται άσχημα από τις δημόσιες αρχές και ότι η ελληνική νομοθεσία στο ζήτημα του μεταναστευτικού είναι άδικη τότε προσκαλούνται – από δημοσιογράφους, σχολιαστές, διαμορφωτές πολιτικής και άλλες δημόσιες προσωπικότητες να επιστρέψουν πίσω στη χώρα τους» (2009: 29).

Αυτό το συμπέρασμα φαίνεται να θέτει με άλλους όρους μια από τις πλευρές του ζητήματος που προσπάθησε να αναδείξει και η παρούσα εργασία, μελετώντας ένα αρκετά οριοθετημένο παράδειγμα, δηλαδή την περίπτωση μια θρησκευτικής «μειονότητας», της μουσουλμανικής και το συγκεκριμένο περιστατικό της δημόσιας προσευχής τους για τον εορτασμό του Κουρμπάν Μπαϊράμι[86]. Σε αυτό το πλαίσιο μελετήθηκαν τόσο πρωτογενείς όσο και δευτερογενείς πηγές. Με τη βοήθεια των πρώτων έγινε μια καταγραφή και συγκεκριμένη ανάλυση της οπτικής και γλωσσικής αναπαράστασης του συγκεκριμένου γεγονότος από τον παραδοσιακό, ελληνικό Τύπο. Όπως προκύπτει από την ανάλυση, τα *Νέα* προτείνουν μια οπτική του ζητήματος στη βάση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Το κείμενο του ρεπορτάζ συνδυάζει αφενός περιγραφή και συναίσθημα και αφετέρου στοιχεία διάκρισης και εξουσιαστικών σχέσεων με την αναλυτική παράθεση των «αντιδράσεων για την πίεση από τους μουσουλμάνους». Το *Έθνος*, με ένα αμφίθυμο κειμενικό περιβάλλον, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως πολυφωνικό, δεδομένου ότι ολοκληρώνει την αφήγηση με τις

[86] Μέσα από αυτή τη δημόσια θρησκευτική πρακτική και από τα δρώντα υποκείμενα προκύπτει το ζήτημα ανυπαρξίας επίσημου χώρου λατρείας, δηλαδή ενός ή και περισσότερων τζαμιών.

«φωνές» των πιστών του Ισλάμ. Ωστόσο, αυτοί παρουσιάζονται με τα κριτήρια των χρόνων διαβίωσης στην Ελλάδα και της έμφυλης διάκρισης με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της πατριαρχικής και μουσουλμανικής κουλτούρας. Παράλληλα, με τη χρήση του οπτικού υλικού, που υπερτερεί ως προς το μέγεθος του γλωσσικού κειμένου, φαίνεται να υποβιβάζει τις αντιδράσεις, χωρίς, όμως, να τις αναιρεί.

Η *Ελευθεροτυπία*, αξιοποιεί έναν ευρηματικό τίτλο «Ο Μωάμεθ συναντά τον Πλάτωνα» στο όριο του λογοπαιγνίου. Οι φωτογραφίες είναι ιδιαιτέρως υπαινικτικές, δημιουργώντας συγκριτικές προοπτικές μεταξύ των δυο θρησκειών. Η εικόνα με τον ορθόδοξο ιερέα είναι διακριτά μεγαλύτερη σε σχέση με αυτή που αναπαριστά μια στιγμή του εορτασμού σε στάση υπόκλισης. Ακόμα κι αν ο αφηγηματικός λόγος είναι περιγραφικός και ομιλεί με μια δόση συμπάθειας για τους προσευχόμενους, αυτός εστιάζει στις αντιδράσεις και στη νομιμότητα των μεταναστών.

Στο ρεπορτάζ της Καθημερινής δε δίνεται ιδιαίτερος χώρος στις εικόνες, αν και οι ανθρωπογεωγραφικοί χάρτες έχουν βαρύνουσα σημασία, αλλά στις λέξεις. Θέτοντας το ζήτημα υπό την οπτική δυιστικών ερωτημάτων, τα ρεπορτάζ και οι απόψεις αναλαμβάνουν να δώσουν την απάντηση. Τα πρώτα φαίνεται να είναι περισσότερο υπερασπιστικά και καθησυχαστικά, με παράθεση διαφόρων απόψεων και έμφαση σε ζητήματα που αφορούν στην ίδια τη γιορτή, όπως η οικονομική δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι πιστοί. Σε αυτά τα ρεπορτάζ προστίθενται τρείς απόψεις με τις οποίες κλείνει και το «αφιέρωμα» στο προβαλλόμενο γεγονός. Αυτές οι απόψεις θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως δηκτικές, υπερασπιστικές της πολιτισμικής ελληνικής κυριαρχίας και εκφοβιστικές ως προς τον κίνδυνο της αλλοίωσης του πολιτισμικού χαρακτήρα.

Στο *Βήμα* δίνεται έμφαση στο αίτημα των μουσουλμάνων, στα διπλωματικά οφέλη, στην αποφυγή εξτρεμιστικών δράσεων και στα αποτελέσματα ορισμένων αντιδράσεων. Η εφημερίδα τονίζει την οπτική της ελληνικότητας και της υπευθυνότητας για την ανέγερση τεμένους. Ωστόσο, ο οπτικός λόγος, αν και περιορισμένος, επικεντρώνεται στο αλλόθρησκο με την παρουσία του πολιτισμικά οικείου ιερέα και με ότι αυτό συμπαραδηλώνει, στην πλειοψηφία του αναγνωστικού κοινού, αλλά και στο ενδεχόμενο της σύγκρουσης με τη χρήση μια ανδρικής οπτικής φιγούρας, που στέκεται δίπλα από μία απαγορευτική αφίσα.

Το γλωσσικό κείμενο φαινομενικά εξισορροπεί τις φωτογραφίες στον *Ελεύθερο Τύπο*. Οι δηλώσεις των πιστών του Ισλάμ και του εκπροσώπου της μουσουλμανικής ένωσης είναι συγκριτικά περισσότερες σε σχέση με τις υπόλοιπες

εφημερίδες, ωστόσο, η κυρίως χρήση του τρίτου πληθυντικού αριθμού και οι δηλώσεις που παραθέτονται, αποκαλύπτουν τη διάκριση, «εμείς» και οι «άλλοι». Αν κάποιος δει φευγαλέα τις εικόνες διαπιστώνει ότι συρράπτουν την «ελληνοκεντρικότητα» και την «αντίδραση» σε ό,τι μπορεί να χαρακτηριστεί ως «ανοίκειο». Ο *Αδέσμευτος Τύπος* μέσω του οπτικού λόγου και της σύνθεσης διαφορετικών ειδήσεων στο ίδιες σελίδες μας «φωνάζει» για την υπονοούμενη ετερότητα, την υπεράσπιση της ελληνοκεντρικότητας και της πίστης στο θεσμό της αστυνομίας του ελληνικού κράτους. Τέλος, ο *Ριζοσπάστης* τονίζει την επικίνδυνη δράση κατά των μεταναστών και όχι το θρησκευτικό εορτασμό και τα αιτήματα ή/και δικαιώματα που απορρέουν από αυτόν. Αυτό το κάνει δίχως να υπάρχει κάποια οπτική απεικόνιση ή και «αφιέρωση» του εν λόγω γεγονότος στο εξώφυλλο.

Με τη βοήθεια των δεύτερων πηγών τα ευρήματα θεωρητικοποιούνται και τίθεται πλέον υπό το πρίσμα του πολιτισμού και της συγκρότησης της ταυτότητας μέσω διαδικασιών αναγνώρισης και αποκλεισμού, αλλά και υπό το πρίσμα της μιντιακής κουλτούρας, η οποία, όπως συζητήθηκε παραπάνω, καθορίζεται από και αναπαράγει ένα καθορισμένο κοινωνικά και πολιτικά ιδεολογικό πλαίσιο, το οποίο μεταμορφώνεται σε γεγονός διαμέσου της αφηγηματικής αναπαράστασής του.

Όπως καταδείχθηκε μέσα από τη θεματική ανάλυση περιεχομένου και τη σημειωτική ανάλυση, με κάποια εργαλεία κοινωνικής σημειωτικής, αυτό που φαίνεται να καθορίζει καταρχάς την κωδικοποίηση και οργάνωση των σημείων είναι το κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο στο οποίο οργανώνονται. Αν μπορούμε να αντλήσουμε ένα γενικό συμπέρασμα από το σύνολο του δείγματος είναι ότι αυτό το πλαίσιο καθορίζεται από εθνο-πολιτισμικά χαρακτηριστικά, υπό την έννοια της διαπλοκής και αλληλεξάρτησης αυτών των δυο, όπως σημειώθηκε παραπάνω, ώστε η αφήγηση να μην αναγνωρίζει τη διάκρισή τους. Αυτή η νοηματική σύλληψη του κόσμου φαίνεται πως προβάλλεται ως προσδιοριστικό χαρακτηριστικό και της θρησκευτικής γιορτής των μουσουλμάνων, η οποία αναπαρίσταται με μια καθόλα εθνική αγωνία για τη διασφάλιση του νέο-ελληνικού πολιτισμού. Αυτή μάλιστα δεν υλικοποιείται παρά μόνο ως αντίθεση. Ως προς τα εγγενή χαρακτηριστικά της παραμένει στο φαντασιακό ως κάτι το δεδομένο και ως αυτό που θα κρίνει τελικά το εν λόγω γεγονός.

Ως προς αυτό το ζήτημα παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον τα σημεία όπου οι αφηγήσεις, χρησιμοποιώντας τον πρώτο πληθυντικό, πλησίαζαν στην οπτική και στις αξιώσεις των προσευχόμενων. Σε μια πρώτη ματιά δίνουν την εντύπωση της

αφηγηματικής εγγύτητας. Ωστόσο, σε όλες τις περιπτώσεις το υποκείμενο στο οποίο απευθύνει το αίτημά του αυτός ο πρωτοπρόσωπος λόγος δεν είναι άλλο από το συλλογικό υποκείμενο του ελληνισμού και της χριστιανοσύνης· αυτό το υποκείμενο θα είναι και ο τελικός κριτής. Με άλλα λόγια, η ιδιαιτερότητα της πλαισίωσης αυτής της αναπαράστασης δεν είναι μόνο ότι γίνεται με τα «εθνο-πολιτισμικά» εργαλεία πρόσληψης του κοινωνικού κόσμου που είναι οικεία στους Έλληνες αναγνώστες, αλλά πολύ περισσότερο ότι μόνο με αυτά τα κριτήρια τίθεται στην κρίση του. Επομένως, χωρίς να παραβλέπονται οι ιδιαιτερότητες των εφημερίδων ως προς τις συγκεκριμένες αφηγήσεις, φαίνεται να μοιράζονται ως θεμελιώδες χαρακτηριστικό την οπτική του «Εαυτού» και όχι του «Άλλου», η οποία, μάλιστα, είναι τόσο αυτονόητη που δεν χρήζει αναπαράστασης, εκτός του βαθμού στον οποίο «αντιδρά».

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, τόσο η φωτογραφία όσο και το γλωσσικό μήνυμα -ως τόποι οργάνωσης των σημείων- αξιοποιούνται για να υποστηρίξουν και να επιβεβαιώσουν έναν πολιτισμικά κατευθυνόμενο τρόπο θέασης. Αυτό φαίνεται να επιτυγχάνουν η πληθώρα των πολιτισμικών και συμβολικών κωδίκων που μεταμορφώνουν το νόημα σε συμβάσεις και τα οποία λειτουργούν με τον εξής διττό τρόπο: αφενός ενεργοποιούν τα πολιτισμικά ανακλαστικά του αναγνώστη, θέτοντας ως κριτήρια της αναγνώρισής του «Άλλου» στοιχεία όπως η θρησκεία, η περιβολή, το τελετουργικό, αφετέρου και στο ίδιο πλαίσιο τα μεταμορφώνουν σε σύμβολα συστημάτων σκέψης, πεποιθήσεων και ιδεών, δηλαδή σε συγκεκριμένα εργαλεία σκέψης πάνω στον κοινωνικό κόσμο, όπως είναι σε αυτήν την περίπτωση η πολιτισμική διαφοροποίηση, ο μουσουλμανισμός, ο χριστιανισμός και ο ελληνικός πολιτισμός.

Για το σκοπό αυτό επιστρατεύτηκαν τόσο οι συνταγματικές όσο και οι υποδειγματικές σχέσεις των σημείων, οι οποίες εντοπίζονται κυρίως στη σχέση της φωτογραφίας και του γλωσσικού μηνύματος. Δεδομένου ότι είναι δύσκολο να μετρηθεί με βεβαιότητα η δυναμική του κάθε είδους χωριστά, αυτό που διαφαίνεται και υποστηρίζει και η παρούσα εργασία είναι ότι ακριβώς αυτός ο συσχετισμός της γλώσσας και της εικόνας, η χρήση τους σε ένα αλληλοδραστικό, επικοινωνιακό μοντέλο είναι η σπουδαιότερη πηγή μιας καταδηλωτικής -με μπαρτικούς όρους - οργάνωσης της συμπαραδήλωσης σε μύθο. Στα πλαίσια αυτής της θεωρίας, αυτό που υπενθυμίζεται είναι ότι τα συμπαραδηλωτικά νοήματα, που αναδείχτηκαν τόσο στη μελέτη των αφηγηματικών τρόπων όσο και στη μελέτη των αξιολογικών κρίσεων, συναρθρώνονται και λειτουργούν ως καταδήλωση για ένα νέο σύστημα

σημασιοδότησης. Αυτό μπορεί να αποδοθεί ως ένα μετα-σύστημα, το οποίο συγκροτεί το μύθο ή την ιδεολογία των σημείων πλέον ως ένα σύστημα επικοινωνίας, το οποίο χρήζει δημιουργίας, παραγωγής και διαπραγμάτευσης και ως τέτοιο αναπαριστά πάντα μια «επιλογή», μια συγκεκριμένη οπτική.

Όμως, εκτός της σχέσης των δυο σημειακών συστημάτων ως προς το νόημα, προκύπτουν ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με τη χρήση της φωτογραφίας, η οποία καταλαμβάνει όχι μόνο νοηματικά, αλλά και ποσοτικά ισότιμο ρόλο με το κείμενο. Όπως αναφέρθηκε ήδη, τα συνηθέστερα κριτήρια επιλογής μιας φωτογραφικής αναπαράστασης ενός γεγονότος στα Μ.Μ.Ε. είναι η επίδραση ως «αιφνιδιασμός», η «δραματοποίηση», η «σπανιότητα» και η «ευρηματικότητα». Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι αυτά τα χαρακτηριστικά εντοπίζονται στο σύνολο των φωτογραφικών απεικονίσεων, όμως, ως αξιολογικοί χαρακτηρισμοί δεν εντοπίζονται στο φωτογραφικό ανάλογο. Δηλαδή δε συνιστούν εγγενές χαρακτηριστικό του απεικονιζόμενου γεγονότος, αλλά εντοπίζονται κατ' αναλογία· στον τρόπο λήψης και στη μεταγενέστερη μεταχείριση της εικόνας στο πλαίσιο της σχέσης της με το γλωσσικό μήνυμα.

Αντλώντας από την ανάλυση ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα, αυτό που επισημάνθηκε ήδη ως κρίσιμη ιδεολογική νοηματοδότηση είναι η γωνία λήψης, η οποία σε όλες τις αναπαραστάσεις της συγκεκριμένης στιγμής της προσευχής είναι πλάγια και κωδικοποιεί το «σπάνιο» και το «αιφνίδιο», ως «ανοίκειο». Με άλλα λόγια, αποφεύγοντας την ευθυγραμμισμένη, μετωπική λήψη, η φωτογραφική απεικόνιση απέχει από την προοπτική της οπτικής και νοητικής οικειοποίησης, πρακτική που, όπως έχει σημειωθεί, αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα του φωτογραφικού ρεπορτάζ. Παράλληλα, ο ευρηματικός χαρακτήρας εντοπίζεται στα συνταγματικά τρυκ και στους κώδικες της πόζας. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η φωτογραφική απεικόνιση της ομιλίας του Ιμάμη με την ισορροπία του ύψους και το αντικείμενο του βλέμματος που διαφεύγει, αλλά και τα «αντικείμενα» του χώρου, όπως η απεικόνιση του ορθόδοξου ιερέα και η μικρότερη ή μεγαλύτερη οπτική έμφαση στην ταμπέλα «Παράδεισος».

Από την άλλη η δραματοποίηση επιτυγχάνεται τόσο σε οπτικό όσο και σε γλωσσικό επίπεδο. Στην πρώτη περίπτωση, αυτό το ρόλο διαδραματίζει το υψηλό στοιχείο εικονικότητας που παρουσίασαν ορισμένες φωτογραφίες. Τα πιο κοντινά κάδρα ανθρώπινων μορφών, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο - ως γυναίκες ή μητέρες, ως νέοι ή άντρες με παιδιά, ως αντιτιθέμενοι ή ως υφιστάμενοι αυτής της αντίθεσης -

φόρτισαν το σημείο με υψηλή κινήτρωση σε βαθμό που το σημαινόμενο επιπροσδιόριζε την ίδια την εικόνα. Στην ίδια αφηγηματική πλαισίωση του δραματικού εντάσσονται οι μετωνυμικές και μεταφορικές χρήσεις της γλώσσας, αλλά και οι περιπτώσεις αγκύρωσης του φωτογραφικού μηνύματος, οι οποίες, με ελάχιστες εξαιρέσεις, δεν είχαν τόσο πληροφοριακό, αλλά περισσότερο προβολικό και ιδεολογικό πρόσημο. Δηλαδή αυτές ξεπερνούσαν πλέον την αναγγελία του γεγονότος και αναλάμβαναν το ρόλο της ενίσχυσής του· ρόλος που, όπως αναφέρθηκε, μεταμορφώνει την αναπαράσταση και την επιλεκτικότητα που τη χαρακτηρίζει σε γνώση. Με αυτόν τον τρόπο, οι αναγνώστες δεν γνώρισαν ότι έλαβε χώρα η συγκεκριμένη γιορτή και δημόσια προσευχή σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο, αλλά γνώρισαν ότι έλαβε χώρα ένα γεγονός πολιτισμού, θρησκείας, έθνους, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, ελευθερίας και ισότητας, δημοκρατίας και αναμενόμενων ακροτήτων, οι οποίες, όμως, δε φαίνεται να την απειλούν. Αυτά, μάλιστα, τα γνώρισαν ως απειλή, πίεση και ανασφάλεια μιας τετελεσμένης μαζικής «εισβολής» την οποία κωδικοποίησαν οι σύντομοι και δραματικοί τίτλοι.

Επομένως, η ανάλυση αναγνωρίζει τη χρήση μονότιμων φωτογραφιών που δεν αφήνουν τον αναγνώστη στην αδράνεια, αλλά ούτε και στη τυχαιότητα του μπαρτικού punctum, που ενδεχομένως θα κινητοποιούσε νοηματικά την πρόσληψή του από τους αναγνώστες. Αντιθέτως, σοκάρουν με μια συκγυριακή μεταμόρφωση της πραγματικότητας ως εξαίρεση που κινητοποιεί, αλλά δεν ανατρέπει. Συγχρόνως, η υπερβολική έμφαση, τόσο οπτικά όσο και γλωσσικά, στα πολιτισμικά ανακλαστικά των αναγνωστών φαίνεται να επιβεβαιώνει μια από τις θεωρητικές παραδοχές της εργασίας, ότι η έμφαση μιας αφήγησης στον πολιτισμό αυτό που επιτυγχάνει τελικά είναι η ενεργοποίηση όχι της σκέψης και της κριτικής, αλλά των φόβων και των ανασφαλειών των ατόμων.

Αυτό επισημαίνεται, διότι η κινητήρια πρόθεση αυτής της εργασίας δεν ήταν η μονομερής μελέτη των αναπαραστάσεων ως μια ιδεολογική οπτική, λιγότερο ή περισσότερο κοινή στο σύνολο του δείγματος, αλλά, θεωρώντας ότι αυτή η οπτική εγκαλεί τα άτομα σε συγκεκριμένα αξιακά και σημασιακά πλαίσια έγινε μια προσπάθεια να καταδειχθεί η συνολική πρόταση αυτής της οπτικής για τη συγκρότηση της ταυτότητας και των κοινωνικών σχέσεων σε μια κοινωνία που μεταβαίνει από τον μονοπολιτισμό στην πολλαπλότητα.

Υπό αυτήν την οπτική λοιπόν, η είδηση της γιορτής τίθεται ως ένα διακύβευμα κανονικότητας. Αυτή είναι σπάνια ορατή στην αφήγηση, δηλαδή σπάνια

η υλικότητα της αφήγησης –είτε ως εικόνα είτε ως γλώσσα- αναπαριστά κάτι από αυτήν μόνο για να τονίσει την ετερότητα, αυτό από το οποίο η κανονικότητα απειλείται. Όσο δεν αναφέρεται, σημαίνει ότι προσλαμβάνεται ως δεδομένη και αποδεκτή από όλους, αφού αναφέρεται στα θεμελιώδη συλλογικά χαρακτηριστικά της ταυτότητας, το έθνος και τον πολιτισμό και ότι αξιωματικά προϋποθέτει και τη διαφορά. Στη δική μας περίπτωση, η διαφορά συμβολοποιείται στους μουσουλμάνους και ο συλλογικός «Εαυτός», όμως, καλείται σε αναδιαπραγμάτευση καθώς έχει απέναντί του έναν «Άλλο», σε σχέση με τον οποίο πρέπει να πάρει κάποια θέση.

Η μιντιακή αναπαράσταση διασφαλίζει κάποια εργαλεία για να διαμορφώσει αυτή τη θέση. Είναι κατά κανόνα επιλεκτική και επί του προκειμένου, αξιοποιεί στο μέγιστο δυνατό τις λειτουργίες της αντικειμενοποίησης και της αγκυροβόλησης. Αυτό επιτυγχάνεται με την εξάντληση της γνωριμίας με τον «Άλλο» σε χαρακτηριστικά εμφάνισης, φυλετικής διάκρισης, χειραγωγούμενου και «επιθετικού» χαρακτήρα και έμφυλου διαχωρισμού, τα οποία αφενός εντάσσουν το εν λόγω περιστατικό στις αφηγήσεις της ιστορικής συλλογικής μνήμης για τους μουσουλμάνους και αφετέρου παρουσιάζουν αυτές τις παραστάσεις ως τη μοναδική πραγματικότητα· τις αντικειμενοποιούν και διαμορφώνουν νέες στερεοτυπικές αντιλήψεις.

Με αυτά τα δεδομένα τεκμηριώνεται η θέση ότι η πολιτική της αναγνώρισής σε αυτήν την αφήγηση γίνεται πολιτική της παραμόρφωσης και της διαφοράς. Παράλληλα, με την ευρηματική μετατόπιση του ενδιαφέροντος από τη θρησκεία στον πολιτισμό και την αξιοποίηση φυλετικών χαρακτηριστικών επέτρεψε, όπως είδαμε, μια μετατόπιση από τον «Άλλο» στον «Ξένο» και πλέον το διακύβευμα της κανονικότητας αίρεται, αφού αυτή διασφαλίζεται και αυτό που μένει πλέον είναι να χαρτογραφηθούν τα όρια της ανοχής. Σε αυτά τα όρια της ανοχής εντάσσονται, σύμφωνα με την εκτίμηση της παρούσας ανάλυσης, οι μεμονωμένες προσπάθειες των εφημερίδων που αναλύθηκαν να θέσουν, κυρίως μέσα από το λόγο τρίτων, το ζήτημα σε ένα πλαίσιο θρησκευτικής ελευθερίας και να τονίσουν όχι μόνο τις υποχρεώσεις των μεταναστών, αλλά και τις υποχρεώσεις της ελληνικής Πολιτείας. Το ζήτημα που τίθεται είναι με ποια αφορμή, με ποιο τρόπο προβλήθηκαν, από ποιους, σε ποίες συνθήκες και πλαίσια αναπτύχθηκε ο λόγος των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων. Αυτός πραγματοποιήθηκε από το λόγο τρίτων, όπως Ελλήνων υπουργών, του Τούρκου υπουργού, εκπροσώπων της ορθόδοξης Εκκλησίας, από επιστήμονες συγκεκριμένων ειδικοτήτων και σε ελάχιστες περιπτώσεις μέσα από αυτούς που

παρουσιάζονται ως «Άλλοι», ως «Ξένοι». Όπως έχει διαφανεί από το δείγμα μελέτης, το ζήτημα της θρησκευτικής ελευθερίας και ελεύθερης άσκησης της λατρείας τίθενται σε ένα πλαίσιο πολιτικής και πολιτειακής ανοχής. Αφορμή αυτής είναι η πιθανολογούμενη παρόμοια συμπεριφορική και εορταστική πρακτική από αλλόθρησκους και αλλοεθνείς. Κάτι τέτοιο, εμπεριέχει ψήγματα φόβου περί κλυδωνισμού του «ελληνικού πολιτισμού». Δηλαδή κυριαρχεί το ενδεχόμενο της αλλοίωσης της ενεστώσας συλλογικής ταυτότητας των φορέων του, φαινομενικά αδιάρρηκτου, «ελληνικού πολιτισμού». Τα στοιχεία και τα μέσα που διαθέτει ο εκάστοτε «φορέας» -εν προκειμένω οι εφημερίδες και αυτοί που προβάλλονται να ομιλούν για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις- περίτεχνα «προσβάλλουν», μέσω της επιλεκτικής διαχείρισης και προβολής, τις ελευθέριες διάδοσης της πίστης, άσκησης λατρείας, ανάπτυξης της προσωπικότητας και της συμμετοχής στη κοινωνική ζωή, που τα φιλελεύθερα συντάγματα και οι διεθνείς συβάσεις προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου φέρονται να εγγυώνται στο πρόσωπο του καθενός. Στα όρια της ανοχής, όμως, διατυπώνονται και οι αντιδράσεις, οι οποίες, καθώς εντάσσονται και αυτές στη σφαίρα του «οικείου», χάνουν τα διακριτικά γνωρίσματά τους και «μπολιάζουν» το εθνικό φρόνημα και τον πατριωτισμό που συγκροτεί παραδοσιακά την ελληνική κοινωνία με καινοφανείς εξάρσεις εθνικισμού και βίας.

Βάσει των παραπάνω, αφενός επιβεβαιώνεται η θέση ότι η μετάβαση από μια μονοπολιτισμική σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία γίνεται σε ένα περιβάλλον εξουσιαστικών σχέσεων και αντιθέσεων και αφετέρου, ειδικά στην περίπτωση της ελληνικής κουλτούρας, η πολυπολιτισμικότητα λαμβάνει τη μορφή ενός ξένου σώματος, στο οποίο η δημοκρατία –οικειοποιήσιμη και αυτή από τον εθνο-πολιτισμό της ελληνικής κοινωνίας– μπορεί να είναι ανεκτική, όπως τόνιζαν οι αναφορές στους θεσμούς και τους νόμους του κράτους που θα έπρεπε να επιτρέπουν την ελεύθερη άσκηση της θρησκευτικής λατρείας. Ωστόσο, ο τρόπος διαχείρισης και προβολής του εν λόγω γεγονότος από τις αθηναϊκές εφημερίδες με τη μεγαλύτερη κυκλοφορία και η ιστορική καταγραφή των νομικών και θεσμικών ζητημάτων που προκύπτουν από το 1890 μέχρι σήμερα ως ανυπέρβλητα εμπόδια, λόγω μη υλοποίησης, στη δημιουργία ενός τζαμιού στην πόλη της Αθήνας θέτουν με τη σειρά τους τα όρια όχι μόνο της ανοχής, αλλά της ίδιας της δημοκρατίας.

Παράρτημα

«Άτυπα Τζαμιά»

Τζαμί	*Διεύθυνση*
Γουδί	*Γ. Παπανδρέου 87, Γουδί, 15733 Αθήνα*
Αλ Ραχμάν	Παλαιολόγου 63 Μεταξουργείο, 10438, Αθήνα, πλησίον του σταθμού Ο.Σ.Ε. Λαρίσης και του σταθμού του Μετρό Μεταξουργείο.
Τζαμί Αλσαλάμ	Γαλαξία 9, Νέος Κόσμος, ΤΚ. 11745
Τζαμί Π. Ψυχικού	Π. Ψυχικό (απέναντι από το σούπερ μάρκετ Βασιλόπουλος)
Σύλλογος αραβικής κοινότητας Αμπελοκήπων Αθηνών	Ξηρομένου 32 και Καλαμών, 11526, Αθήνα, πλησίον του νοσοκομείο Ερρίκος Ντινάν
Τζαμί Αλ Γοράμπα	Ζυμπαρακάκη 14, ΤΚ. 10445, Κάτω Πατήσια
Τζαμί Αλ Ιχλάς	Στροφάδων 3, ΤΚ. 11362, Κυψέλη
Τζαμί Αλ Τάκουα	Σαλαμίνος 80, Μεταξουργείο, 10435, Αθήνα
Τζαμί Αλ Σαλιχίν	Σοφοκλέους 196, Καλλιθέα, 17673, Αθήνα
Τζαμί Αλ Τάουχιντ	Μηλιαράκη 37, Κάτω Πατήσια, 11145 Αθήνα (Αχαρνών 345)
Τζαμί Αλ Φαρούκ	Ζαγορίων 40, Αττική, 10445 Αθήνα
Ελληνο-Αραβικό Επιμορφωτικό Πολιτιστικό Κέντρο	Κύπρου 2 και Πειραιώς, Μοσχάτο, 18346, Αθήνα
Τζαμί Του Αλί	Ρόδου 2, Αχαρνών 11252 (απέναντι από τη Φυλής 230)
Τζαμί Siddique Akbar	βρίσκετι στην οδό Πολυμίτου 11-13 Πλ.Αμερικής προς την Αχαρνών.
Τζαμί Faizan-e-Attar	Σοφοκλέους 38, Αθήνα
Τζαμί QABA	Άστρους 14, Κολωνός, 10441 Αθήνα
Τζαμί Hadrat Saydi Annas	Σερίφου 6, Πλ Κολιάτσου
Τζαμί e-Madni	Αριστοφάνους 19, Πλατεία Κουμουνδούρου
Τζαμί e-Jabbar	Αισχύλου 25, Αθήνα, ΤΚ. 10554
Τζαμί Dural Salam	Γερανίου 14, Ομόνοια, Αθήνα
Τζαμί Baitul MAMOUR	Φυλλασίων 40, Κάτω Πετράλωνα, Αθήνα, 11854
Τζαμί Ameer Hamza	Φυλής 9, Πλατεία Βικτωρίας, Αθήνα, 10433
Τζαμί e Hazrat e Umar	Βυζαντίου Στεφ. 22, Κάτω Πατήσια, Αθήνα, 11144
Τζαμί Hazrat Bilal	Κωνσταντινουπόλεως 254, Πλ. Αττική, 10444 Αθήνα
Τζαμί Al Malik	Αριστομένους 54, Αττική, Αθήνα 10440
Τζαμί Baitul Mokarram	Ζερβού Ηλ. 22-24, Κάτω Πατήσια, Αθήνα 11144

Πηγή: http://www.islam.gr/cgi-bin/pages/page3.pl?arlang=Greek&arcode=080411122009&argenkat=%D7%F1%DE%F3%E9%EC%E1%20-%20%D7%FE%F1%EF%E9%20%EB%E1%F4%F1%E5%DF%E1%F2

Σύνταγμα της Ελλάδος

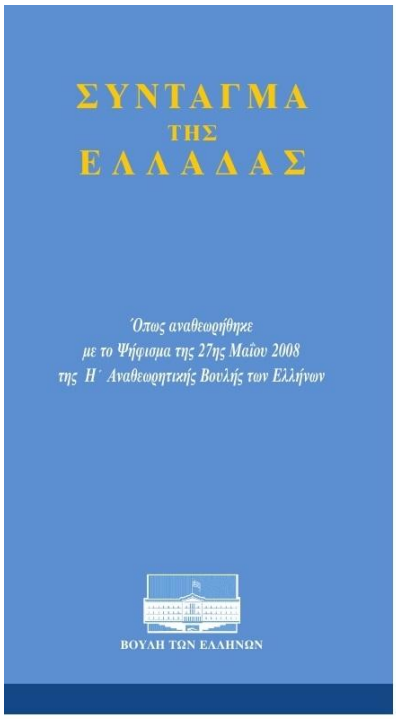

ΣΥΝΤΑΓΜΑ
ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΥΝΤΑΓΜΑ
ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

Όπως αναθεωρήθηκε
με το Ψήφισμα της 27ης Μαΐου 2008
της Η΄ Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

© Copyright 2010
ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
σσ. 160, σχήμα 10×21

Επανέκδοση: ΙΟΥΝΙΟΣ 2010

Η στοιχειοθεσία έγινε στη Δ/ΝΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΤΥΠΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

ISBN: 978-960-560-097-6

6

ΠΡΟΛΟΓΟΣ
ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Το Σύνταγμα της Ελλάδας αποτελεί το θεμελιώδη νόμο της Πολιτείας, τον καταστατικό χάρτη αυξημένης τυπικής ισχύος, με τον οποίο πρέπει να συμφωνούν όλοι οι κανόνες δικαίου της έννομης τάξης.

Αντιπροσωπεύει τον πυλώνα του πολιτικού και νομικού μας συστήματος, που εξασφαλίζει σταθερότητα και ασφάλεια δικαίου, αφού η αναθεώρησή του, από την οποία εξάλλου εξαιρούνται θεμελιώδους σημασίας διατάξεις, όπως η μορφή του πολιτεύματος, υπόκειται σε ειδικούς περιορισμούς.

Η ιστορία του ισχύοντος Συντάγματος ξεκινάει το 1975, σε μία εποχή κατά την οποία, μετά την κατάρρευση της δικτατορίας και την αποκατάσταση της δημοκρατίας, η λαϊκή απαίτηση για ελευθερία και δημοκρατία βρίσκει διέξοδο σε ένα σύγχρονο και προοδευτικό κείμενο, το οποίο βασίζεται στις αρχές της λαϊκής κυριαρχίας, του κράτους δικαίου, του κοινωνικού κράτους και της διάκρισης των λειτουργιών.

Οι αναθεωρήσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τα έτη 1986, 2001 και 2008, επέφεραν μεταβολές και βελτιώσεις στο αρχικό κείμενο, ώστε αυτό να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις και τις ανάγκες της εποχής.

Το αντικείμενο ρύθμισης των εκατόν είκοσι άρθρων του Συντάγματος είναι η μορφή του πολιτεύματος, τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, οι κανόνες οργάνωσης και άσκησης των τριών λειτουργιών της πολιτείας, της νομοθετικής, της εκτελεστικής και της δικαστικής, και οι αρμοδιότητες και ευθύνες των βασικών οργάνων άσκησης της κρατικής εξουσίας.

Ο θεμελιώδης νόμος της χώρας μας καθιερώνει την Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία ως πολίτευμα της Ελλάδας, κατοχυρώνει έναν εκτεταμένο και σύγχρονο κατάλογο ατομικών δικαιωμάτων, με ταυτόχρονη αναγωγή της προστασίας της αξίας του ανθρώπου σε πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας, και διασφαλίζει βασικά κοινωνικά

δικαιώματα.

Η παρούσα χρηστική έκδοση του ελληνικού Συντάγματος από τη Βουλή των Ελλήνων προσφέρει στον πολίτη ένα πολύτιμο εργαλείο κατανόησης του πολιτικού μας συστήματος και στοχεύει να αποτελέσει εφόδιο για τη διαμόρφωση ελεύθερης και υπεύθυνης πολιτικής και κοινωνικής συνείδησης.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΠΕΤΣΑΛΝΙΚΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Σύνταγμα που ισχύει στη χώρα μας είναι το Σύνταγμα του 1975, όπως αναθεωρήθηκε το 1986, το 2001 και το 2008.

Το Σύνταγμα του 1975 είναι το Σύνταγμα της μεταπολίτευσης, που σηματοδότησε την έναρξη μιας νέας πολιτικής περιόδου για τη χώρα, καθώς έθεσε τα θεμέλια της ομαλότητας και αποτύπωσε τη βούληση του ελληνικού λαού να αποκαταστήσει τη δημοκρατία, επανασυνδέοντας το πολιτικό μας σύστημα με την μακρόχρονη δημοκρατική και κοινοβουλευτική του παράδοση (του δέκατου ένατου και μέρους του εικοστού αιώνα). Οι πολιτικές δυνάμεις της μεταπολίτευσης συνεργάσθηκαν με εποικοδομητικό και συναινετικό πνεύμα και επέτυχαν ευρύτατες συμφωνίες, ως προς τις βασικές παραμέτρους της λειτουργίας ενός σύγχρονου δημοκρατικού πολιτεύματος: τη λαϊκή κυριαρχία, με επίκεντρο τα πολιτικά δικαιώματα και τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, τον κοινοβουλευτισμό, με επίκεντρο τον κομβικό ρόλο του αντιπροσωπευτικού μας σώματος, το κράτος δικαίου, με επίκεντρο την αρχή της νομιμότητας και τα ατομικά δικαιώματα, και το κοινωνικό κράτος, με επίκεντρο την κοινωνική αλληλεγγύη και τα κοινωνικά δικαιώματα.

Το μόνο, ουσιαστικά, ζήτημα που προκάλεσε τριβές κατά την ψήφιση του Συντάγματος του 1975, ήταν το εύρος των αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Δημοκρατίας. Τελικά επικράτησε η βούληση της τότε κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας να εξοπλισθεί ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας με σημαντικές αρμοδιότητες, που τον καθιστούσαν ισχυρό πόλο της εκτελεστικής εξουσίας και κατ' επέκταση σημαντικό παράγοντα της λειτουργίας του πολιτεύματος. Αυτή η εκδοχή της προεδρευόμενης δημοκρατίας διατηρήθηκε σε ισχύ έως το 1986, οπότε με την αναθεώρηση του Συντάγματος αυτού του χρόνου περιορίστηκαν σημαντικά οι προεδρικές αρμοδιότητες. Στην επόμενη αναθεώρηση του 2001, το ενδιαφέρον του ανα-

θεωρητικού νομοθέτη εστιάσθηκε σε ένα ευρύ φάσμα άλλων ρυθμίσεων, που αγκαλιάζουν σχεδόν το σύνολο της λειτουργίας του πολιτεύματος. Βασική στόχευση της αναθεώρησης του 2001 ήταν η αντιστοίχηση του Συντάγματός μας με τα νέα εσωτερικά, ευρωπαϊκά και διεθνή δεδομένα, όπως αυτά είχαν διαμορφωθεί στην αυγή του νέου αιώνα. Η αναθεώρηση του 2001 κινήθηκε σε συναινετικό πλαίσιο και είχε ευρεία έκταση. Έτσι το Σύνταγμα ανανεώθηκε σε μεγάλο βαθμό, όχι μόνον ως προς το κανονιστικό του περιεχόμενο αλλά και ως προς τις διατυπώσεις του. Ιδίως, δε, εξοπλίσθηκε με νέους θεσμούς και νέες εγγυήσεις, που ενίσχυσαν και αναβάθμισαν, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, τόσο το πολιτικό και διοικητικό μας σύστημα όσο και το πεδίο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Αυτό το νέο συνταγματικό τοπίο έμεινε σχεδόν αναλλοίωτο με την πρόσφατη αναθεώρηση του 2008. Έτσι η λειτουργία του πολιτεύματός μας διέπεται από συνταγματικές διατάξεις που διαμορφώθηκαν κατά κανόνα μέσα από ευρείες πολιτικές συναινέσεις και συγκλίσεις, είτε κατά την πρώτη τους καθιέρωση (Σύνταγμα του 1975), είτε κατά την αναθεώρησή τους (2001, 2008) είτε με την εκ των υστέρων αποδοχή τους (αναθεώρηση του 1986). Οι διατάξεις αυτές παρέχουν αναμφίβολα ένα θεσμικά επαρκές και πολιτικά ανοικτό συνταγματικό πλαίσιο, το οποίο, παρά τις όποιες κριτικές προσεγγίσεις –που είναι απολύτως θεμιτές αλλά και πρόσφορες για κάθε μελλοντική αναθεώρηση–, τοποθετεί τη χώρα μας στη χορεία των πλέον προηγμένων συνταγματικά χωρών, τόσο στο επίπεδο των ρυθμίσεών του όσο και στο επίπεδο της εφαρμογής του.

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Εις το όνομα της Αγίας και Ομοουσίου
και Αδιαιρέτου Τριάδος

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
Βασικές διατάξεις

ΤΜΗΜΑ Α΄
Μορφή του πολιτεύματος

Άρθρο 1

1. Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.
2. Θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία.
3. Όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα.

Άρθρο 2

1. Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας.
2. Η Ελλάδα, ακολουθώντας τους γενικά αναγνωρισμένους κανόνες του διεθνούς δικαίου, επιδιώκει την εμπέδωση της ειρήνης, της δικαιοσύνης, καθώς και την ανάπτυξη των φιλικών σχέσεων μεταξύ των λαών και των κρατών.

ΤΜΗΜΑ Β΄
Σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας

Άρθρο 3

1. Επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα είναι η θρησκεία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού. Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδας, που γνωρίζει κεφαλή της τον Κύριο ημών Ιησού Χριστό, υπάρχει αναπόσπαστα ενωμένη δογματικά με τη Μεγάλη Εκκλησία της Κωνσταντινούπολης και με κάθε άλλη ομόδοξη Εκκλησία του Χριστού·

τηρεί απαρασάλευτα, όπως εκείνες, τους ιερούς αποστολικούς και συνοδικούς κανόνες και τις ιερές παραδόσεις. Είναι αυτοκέφαλη, διοικείται από την Ιερά Σύνοδο των εν ενεργεία Αρχιερέων και από τη Διαρκή Ιερά Σύνοδο που προέρχεται από αυτή και συγκροτείται όπως ορίζει ο Καταστατικός Χάρτης της Εκκλησίας, με τήρηση των διατάξεων του Πατριαρχικού Τόμου της κθ΄ (29) Ιουνίου 1850 και της Συνοδικής Πράξης της 4ης Σεπτεμβρίου 1928.
2. Το εκκλησιαστικό καθεστώς που υπάρχει σε ορισμένες περιοχές του Κράτους δεν αντίκειται στις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου.
3. Το κείμενο της Αγίας Γραφής τηρείται αναλλοίωτο. Η επίσημη μετάφρασή του σε άλλο γλωσσικό τύπο απαγορεύεται χωρίς την έγκριση της Αυτοκέφαλης Εκκλησίας της Ελλάδας και της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας στην Κωνσταντινούπολη.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα

Άρθρο 4

1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου.
2. Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις.
3. Έλληνες πολίτες είναι όσοι έχουν τα προσόντα που ορίζει ο νόμος. Επιτρέπεται να αφαιρεθεί η ελληνική ιθαγένεια μόνο σε περίπτωση που κάποιος απέκτησε εκούσια άλλη ιθαγένεια ή που ανέλαβε σε ξένη χώρα υπηρεσία αντίθετη προς τα εθνικά συμφέροντα, με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία που προβλέπει ειδικότερα ο νόμος.
4. Μόνο Έλληνες πολίτες είναι δεκτοί σε όλες τις δημόσιες λειτουργίες, εκτός από τις εξαιρέσεις που εισάγονται με ειδικούς νόμους.
5. Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους.
6. Κάθε Έλληνας που μπορεί να φέρει όπλα είναι υποχρεωμένος να συντελεί στην άμυνα της

Πατρίδας, σύμφωνα με τους ορισμούς των νόμων.
7. Τίτλοι ευγένειας ή διάκρισης ούτε απονέμονται ούτε αναγνωρίζονται σε Έλληνες πολίτες.

**Ερμηνευτική δήλωση:
Η διάταξη της παραγράφου 6 δεν αποκλείει να προβλέπεται με νόμο η υποχρεωτική προσφορά άλλων υπηρεσιών, εντός ή εκτός των ενόπλων δυνάμεων (εναλλακτική θητεία), από όσους έχουν τεκμηριωμένη αντίρρηση συνείδησης για την εκτέλεση ένοπλης ή γενικά στρατιωτικής υπηρεσίας.

Άρθρο 5

1. Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.
2. Όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις επιτρέπονται στις περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο.
Απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας.
3. Η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη. Κανένας δεν καταδιώκεται ούτε συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται ούτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο περιορίζεται, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος.
**4. Απαγορεύονται ατομικά διοικητικά μέτρα που περιορίζουν σε οποιονδήποτε Έλληνα την ελεύθερη κίνηση ή εγκατάσταση στη Χώρα, καθώς και την ελεύθερη έξοδο και είσοδο σ' αυτήν. Τέτοιου περιεχομένου περιοριστικά μέτρα είναι δυνατόν

*** Με δύο αστερίσκους δηλώνονται τα σημεία της Αναθεώρησης που αναγράφονται στο Ψήφισμα της 6ης Απριλίου 2001 της Ζ΄ Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων.*

να επιβληθούν μόνο ως παρεπόμενη ποινή με απόφαση ποινικού δικαστηρίου, σε εξαιρετικές περιπτώσεις ανάγκης και μόνο για την πρόληψη αξιόποινων πράξεων, όπως νόμος ορίζει.
**5. Καθένας έχει δικαίωμα στην προστασία της υγείας και της γενετικής του ταυτότητας. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία κάθε προσώπου έναντι των βιοϊατρικών παρεμβάσεων.

Ερμηνευτική δήλωση:
Στην απαγόρευση της παραγράφου 4 δεν περιλαμβάνεται η απαγόρευση της εξόδου με πράξη του εισαγγελέα, εξαιτίας ποινικής δίωξης, ούτε η λήψη μέτρων που επιβάλλονται για την προστασία της δημόσιας υγείας ή της υγείας ασθενών, όπως νόμος ορίζει.

**Άρθρο 5Α

1. Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων.
2. Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19.

Άρθρο 6

1. Κανένας δεν συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται χωρίς αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα, που πρέπει να επιδοθεί τη στιγμή που γίνεται η σύλληψη ή η προφυλάκιση. Εξαιρούνται τα αυτόφωρα εγκλήματα.
2. Όποιος συλλαμβάνεται για αυτόφωρο έγκλημα ή με ένταλμα προσάγεται στον αρμόδιο ανακρι-

προηγούμενη άδεια.

2. Το σωματείο δεν μπορεί να διαλυθεί για παράβαση του νόμου ή ουσιώδους διάταξης του καταστατικού του, παρά μόνο με δικαστική απόφαση.

3. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται αναλόγως και σε ενώσεις προσώπων που δεν συνιστούν σωματείο.

4. Οι γεωργικοί και αστικοί συνεταιρισμοί κάθε είδους αυτοδιοικούνται σύμφωνα με τους όρους του νόμου και του καταστατικού τους και προστατεύονται και εποπτεύονται από το Κράτος, που είναι υποχρεωμένο να μεριμνά για την ανάπτυξή τους.

5. Επιτρέπεται η σύσταση με νόμο αναγκαστικών συνεταιρισμών που αποβλέπουν στην εκπλήρωση σκοπών κοινής ωφέλειας ή δημόσιου ενδιαφέροντος ή κοινής εκμετάλλευσης γεωργικών εκτάσεων ή άλλης πλουτοπαραγωγικής πηγής, εφόσον πάντως εξασφαλίζεται η ίση μεταχείριση αυτών που συμμετέχουν.

Άρθρο 13

1. Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις καθενός.

2. Κάθε γνωστή θρησκεία είναι ελεύθερη και τα σχετικά με τη λατρεία της τελούνται ανεμπόδιστα υπό την προστασία των νόμων. Η άσκηση της λατρείας δεν επιτρέπεται να προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Ο προσηλυτισμός απαγορεύεται.

3. Οι λειτουργοί όλων των γνωστών θρησκειών υπόκεινται στην ίδια εποπτεία της Πολιτείας και στις ίδιες υποχρεώσεις απέναντί της, όπως και οι λειτουργοί της επικρατούσας θρησκείας.

4. Κανένας δεν μπορεί, εξαιτίας των θρησκευτικών του πεποιθήσεων, να απαλλαγεί από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων προς το Κράτος ή να αρνηθεί να συμμορφωθεί προς τους νόμους.

5. Κανένας όρκος δεν επιβάλλεται χωρίς νόμο, που ορίζει και τον τύπο του.

Πηγή:http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/8c3e9046-78fb-48f4-bd82-bbba28ca1ef5/SYNTAGMA.pdf

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

10 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Επειδή η αναγνώριση της αξιοπρέπειας, που είναι σύμφυτη σε όλα τα μέλη της ανθρώπινης οικογένειας, καθώς και των ίσων και αναπαλλοτρίωτων δικαιωμάτων τους αποτελεί το θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο.
Επειδή η παραγνώριση και η περιφρόνηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου οδήγησαν σε πράξεις βαρβαρότητας, που εξεγείρουν την ανθρώπινη συνείδηση, και η προοπτική ενός κόσμου όπου οι άνθρωποι θα είναι ελεύθεροι να μιλούν και να πιστεύουν, λυτρωμένοι από τον τρόμο και την αθλιότητα, έχει διακηρυχθεί ως η πιο υψηλή επιδίωξη του ανθρώπου.
Επειδή έχει ουσιαστική σημασία να προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα από ένα καθεστώς δικαίου, ώστε ο άνθρωπος να μην αναγκάζεται να προσφεύγει, ως έσχατο καταφύγιο, στην εξέγερση κατά της τυραννίας και της καταπίεσης.
Επειδή έχει ουσιαστική σημασία να ενθαρρύνεται η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων ανάμεσα στα έθνη.
Επειδή, με τον καταστατικό Χάρτη, οι λαοί των Ηνωμένων Εθνών διακήρυξαν και πάλι την πίστη τους στα θεμελιακά δικαιώματα του ανθρώπου, στην αξιοπρέπεια και την αξία της ανθρώπινης προσωπικότητας, στην ισότητα δικαιωμάτων ανδρών και γυναικών, και διακήρυξαν πως είναι αποφασισμένοι να συντελέσουν στην κοινωνική πρόοδο και να δημιουργήσουν καλύτερες συνθήκες ζωής στα πλαίσια μιας ευρύτερης ελευθερίας.
Επειδή τα κράτη μέλη ανέλαβαν την υποχρέωση να εξασφαλίσουν, σε συνεργασία με τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, τον αποτελεσματικό σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιακών ελευθεριών σε όλο τον κόσμο.
Επειδή η ταυτότητα αντιλήψεων ως προς τα δικαιώματα και τις ελευθερίες αυτές έχει εξαιρετική σημασία για να εκπληρωθεί πέρα ως πέρα αυτή η υποχρέωση,
Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ
Διακηρύσσει ότι η παρούσα Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποτελεί το κοινό ιδανικό στο οποίο πρέπει να κατατείνουν όλοι οι λαοί και όλα τα έθνη, έτσι ώστε κάθε άτομο και κάθε όργανο της κοινωνίας, με τη Διακήρυξη αυτή διαρκώς στη σκέψη, να καταβάλλει, με τη διδασκαλία και την παιδεία, κάθε προσπάθεια για να αναπτυχθεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων και των ελευθεριών αυτών, και να εξασφαλιστεί προοδευτικά, με εσωτερικά και διεθνή μέσα, η παγκόσμια και αποτελεσματική εφαρμογή τους, τόσο ανάμεσα στους λαούς των ίδιων των κρατών μελών όσο και ανάμεσα στους πληθυσμούς χωρών που βρίσκονται στη δικαιοδοσία τους.

ΑΡΘΡΟ 1

Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα. Είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση, και οφείλουν να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφοσύνης.

ΑΡΘΡΟ 2

Κάθε άνθρωπος δικαιούται να επικαλείται όλα τα δικαιώματα και όλες τις ελευθερίες που προκηρύσσει η παρούσα Διακήρυξη, χωρίς καμία απολύτως διάκριση, ειδικότερα ως προς τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τις θρησκείες, τις πολιτικές ή οποιεσδήποτε άλλες πεποιθήσεις, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την περιουσία, τη γέννηση ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση. Δεν θα μπορεί ακόμα να γίνεται καμία διάκριση εξαιτίας του πολιτικού, νομικού ή διεθνούς καθεστώτος της χώρας από την οποία προέρχεται κανείς, είτε πρόκειται για χώρα ή εδαφική περιοχή ανεξάρτητη, υπό κηδεμονία ή υπεξουσία, ή που βρίσκεται υπό οποιονδήποτε άλλον περιορισμό κυριαρχίας.

ΑΡΘΡΟ 3

1. Κάθε άτομο που καταδιώκεται έχει το δικαίωμα να ζητά άσυλο και του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες.
2. Το δικαίωμα αυτό δεν μπορεί κανείς να το επικαλεστεί, σε περίπτωση δίωξης για πραγματικό αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου ή για ενέργειες αντίθετες προς τους σκοπούς και τις αρχές του ΟΗΕ.

ΑΡΘΡΟ 15

1. Καθένας έχει το δικαίωμα μιας ιθαγένειας.
2. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί αυθαίρετα την ιθαγένειά του ούτε το δικαίωμα να αλλάξει ιθαγένεια.

ΑΡΘΡΟ 16

1. Από τη στιγμή που θα φθάσουν σε ηλικία γάμου, ο άνδρας και η γυναίκα, χωρίς κανένα περιορισμό εξαιτίας της φυλής, της εθνικότητας ή της θρησκείας, έχουν το δικαίωμα να παντρεύονται και να ιδρύουν οικογένεια. Και οι δύο έχουν ίσα δικαιώματα ως προς τον γάμο, κατά τη διάρκεια του γάμου και κατά τη διάλυσή του.
2. Γάμος δεν μπορεί να συναφθεί παρά μόνο με ελεύθερη και πλήρη συναίνεση των μελλονύμφων.
3. Η οικογένεια είναι το φυσικό και το βασικό στοιχείο της κοινωνίας και έχει το δικαίωμα προστασίας από την κοινωνία και το κράτος.

ΑΡΘΡΟ 17

1. Κάθε άτομο, μόνο του ή με άλλους μαζί, έχει το δικαίωμα της ιδιοκτησίας.
2. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί αυθαίρετα την ιδιοκτησία του.

ΑΡΘΡΟ 18

Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας. Στο δικαίωμα αυτό περιλαμβάνεται η ελευθερία για την αλλαγή της θρησκείας ή πεποιθήσεων, όπως και η ελευθερία να εκδηλώνει κανείς τη θρησκεία του ή τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, μόνος ή μαζί με άλλους, δημόσια ή ιδιωτικά, με τη διδασκαλία, την άσκηση, τη λατρεία και με την τέλεση θρησκευτικών τελετών.

ΑΡΘΡΟ 19

Καθένας έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης, που σημαίνει το δικαίωμα να μην υφίσταται δυσμενείς συνέπειες για τις γνώμες του, και το δικαίωμα να αναζητεί, να παίρνει και να διαδίδει πληροφορίες και ιδέες, με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης, και από όλο τον κόσμο.

ΑΡΘΡΟ 20

1. Καθένας έχει το δικαίωμα να συνέρχεται και να συνεταιρίζεται ελεύθερα και για ειρηνικούς σκοπούς.
2. Κανείς δεν μπορεί να υποχρεωθεί να συμμετέχει σε ορισμένο σωματείο.

ΑΡΘΡΟ 21

1. Καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στη διακυβέρνηση της χώρας του, άμεσα ή έμμεσα, με αντιπροσώπους ελεύθερα εκλεγμένους.
2. Καθένας έχει το δικαίωμα να γίνεται δεκτός, υπό ίσους όρους, στις δημόσιες υπηρεσίες της χώρας του.
3. Η λαϊκή θέληση είναι το θεμέλιο της κρατικής εξουσίας. Η θέληση αυτή πρέπει να εκφράζεται με τίμιες εκλογές, οι οποίες πρέπει να διεξάγονται περιοδικά, με καθολική, ίση και μυστική ψηφοφορία, ή με αντίστοιχη διαδικασία που να εξασφαλίζει την ελευθερία της εκλογής.

ΑΡΘΡΟ 22

Κάθε άτομο, ως μέλος του κοινωνικού συνόλου, έχει δικαίωμα κοινωνικής προστασίας. Η κοινωνία, με την εθνική πρωτοβουλία και τη διεθνή συνεργασία,

Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Υιοθετήθηκε και άνοιξε για υπογραφή, επικύρωση και προσχώρηση
με την από 16.12.1966 υπ' αριθμ. 2200 Α (XXI) απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ
Έναρξη ισχύος: 23.3.1976, σύμφωνα με το άρθρο 49[1]
Κείμενο: United Nations Treaty Series, vol. 999, p. 171

[όπως κυρώθηκε με το **Ν. 2462/1997 « Κύρωση του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και του Δευτέρου Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα σχετικού με την κατάργηση της ποινής του θανάτου» (ΦΕΚ 25, τ. Α΄)]**

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο πρώτο. - Κυρώνονται και έχουν την ισχύ, που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη στις 16 Δεκεμβρίου 1966, το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 16 Δεκεμβρίου 1966 και το Δεύτερο Προαιρετικό Πρωτόκολλο στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα σχετικό με την κατάργηση της ποινής του θανάτου, που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 15 Δεκεμβρίου 1989. Το κείμενο του Συμφώνου και των Πρωτοκόλλων σε πρωτότυπο στη γαλλική γλώσσα και σε μετάφραση στην ελληνική έχει ως εξής:

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΦΩΝΟ ΓΙΑ ΤΑ ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΤΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΚΡΑΤΗ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ ΣΥΜΦΩΝΟ

ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ ΥΠΟΨΗ ότι, σύμφωνα με τις αρχές του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, η αναγνώριση της εγγενούς αξιοπρέπειας και των ίσων και αναφαίρετων δικαιωμάτων όλων των μελών της ανθρώπινης κοινωνίας αποτελεί τη βάση της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο,

ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ότι τα δικαιώματα αυτά πηγάζουν από την εγγενή αξιοπρέπεια του ατόμου,

ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ότι, σύμφωνα με την οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το ιδεώδες του ελεύθερου ανθρώπου, που απολαμβάνει ατομική και πολιτική ελευθερία και είναι απελευθερωμένος από το φόβο και την αθλιότητα, μπορεί να επιτευχθεί μόνον εάν δημιουργηθούν συνθήκες κάτω από τις οποίες κάθε άνθρωπος θα μπορεί να απολαμβάνει τα ατομικά και πολιτικά του δικαιώματα, καθώς και τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά του δικαιώματα,

ΛΑΜΒΑΝΑΝΟΝΤΑΣ ΥΠΟΨΗ ότι ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών επιβάλλει στα Κράτη την υποχρέωση να προάγουν τον παγκόσμιο και πραγματικό σεβασμό των δικαιωμάτων και ελευθεριών του ανθρώπου,

ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ ΥΠΟΨΗ ότι το άτομο έχει καθήκοντα απέναντι στα άλλα άτομα και στο κοινωνικό σύνολο στο οποίο ανήκει και ότι έχει υποχρέωση να προσπαθεί να προαγάγει και να σεβασθεί τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο,

ΣΥΜΦΩΝΟΥΝ ΤΑ ΑΚΟΛΟΥΘΑ:

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Άρθρο 1.- 1. Όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Σύμφωνα με το δικαίωμα αυτό, καθορίζουν ελεύθερα το πολιτικό καθεστώς τους και εξασφαλίζουν ελεύθερα την οικονομική, κοινωνική και μορφωτική ανάπτυξή τους.

2. Για να επιτύχουν τους σκοπούς τους, όλοι οι λαοί μπορούν να διαθέτουν ελεύθερα τον πλούτο και τους φυσικούς πόρους τους, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη διεθνή οικονομική συνεργασία, η οποία στηρίζεται στην αρχή του αμοιβαίου συμφέροντος και του διεθνούς δικαίου. Σε

[1] Για τα συμβαλλόμενα κράτη και τις επιφυλάξεις βλέπε στην ιστοσελίδα:
http://treaties.un.org/Pages/Home.aspx?lang=en

καμία περίπτωση δεν μπορεί ένας λαός να στερηθεί τα μέσα επιβίωσής του.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο Σύμφωνο αυτό, συμπεριλαμβανομένων και των Κρατών τα οποία έχουν την ευθύνη διοίκησης εδαφών που δεν είναι αυτόνομα ή που βρίσκονται υπό καθεστώς κηδεμονίας, έχουν την υποχρέωση να διευκολύνουν την πραγματοποίηση του δικαιώματος των λαών στην αυτοδιάθεση και να σέβονται το δικαίωμα αυτό, σύμφωνα με τις διατάξεις του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

Άρθρο 2.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται και να εγγυώνται σε όλα τα άτομα που βρίσκονται στην επικράτειά τους και υπάγονται στη δικαιοδοσία τους τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο, χωρίς καμία διάκριση, ιδίως φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, θρησκεύματος, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας, γέννησης ή κάθε άλλης κατάστασης.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση να δημιουργήσουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις, σύμφωνα με τις συνταγματικές τους διαδικασίες και τις διατάξεις του παρόντος Συμφώνου, που θα επιτρέψουν τη λήψη μέτρων νομοθετικού ή άλλου χαρακτήρα, καταλλήλων για την πραγματοποίηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο στις περιπτώσεις όπου τέτοιες διατάξεις ή μέτρα δεν έχουν ήδη προβλεφθεί.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση:

α) να εγγυώνται ότι κάθε άτομο, του οποίου τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο παραβιασθούν, θα έχει στη διάθεσή του μία πρόσφορη προσφυγή, ακόμη και εάν η παραβίαση θα έχει διαπραχθεί από πρόσωπα που ενεργούν υπό την επίσημη κρατική ιδιότητά τους,

β) να εγγυώνται ότι η αρμόδια δικαστική, διοικητική, νομοθετική ή οποιαδήποτε άλλη αρμόδια αρχή σύμφωνα με τη νομοθεσία του Κράτους θα αποφαίνεται πράγματι σχετικά με τα δικαιώματα του προσφεύγοντος και να προωθήσουν τη δυνατότητα δικαστικής προσφυγής,

γ) να εγγυώνται την εκτέλεση, από τις αρμόδιες αρχές, κάθε απόφασης που θα έχει κάνει δεκτή τη σχετική προσφυγή.

Άρθρο 3.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση να διασφαλίσουν το δικαίωμα ισότητας ανδρών και γυναικών στην απόλαυση όλων των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων που αναφέρονται στο παρόν Σύμφωνο.

Άρθρο 4.- 1 Σε περίπτωση εξαιρετικού δημόσιου κινδύνου, ο οποίος απειλεί την ύπαρξη του έθνους και αναγνωρίζεται από επίσημη πολιτειακή πράξη, τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο μπορούν να λάβουν, στο βαθμό που οι περιστάσεις το απαιτούν, μέτρα που παρεκκλίνουν των υποχρεώσεων που προβλέπονται στο παρόν Σύμφωνο, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέτρα αυτά δεν θα είναι ασυμβίβαστα προς τις άλλες υποχρεώσεις που τους επιβάλλει το διεθνές δίκαιο και δεν θα συνεπάγονται καμία διάκριση που βασίζεται αποκλειστικά στη φυλή, το χρώμα, το γένος, τη γλώσσα, το θρήσκευμα ή την κοινωνική προέλευση.

2. Η προηγούμενη διάταξη δεν επιτρέπει καμία παρέκκλιση από τις διατάξεις των άρθρων 6, 7, 8, (παρ. 1 και 2), 11, 15, 16 και 18.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο, που κάνουν χρήση του δικαιώματος παρέκκλισης, υποχρεούνται, δια μέσου του Γενικού Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, να γνωστοποιήσουν ευθύς αμέσως στα άλλα Συμβαλλόμενα Κράτη τις διατάξεις από τις οποίες έχουν παρεκκλίνει, καθώς και τα αίτια που προκάλεσαν αυτή την παρέκκλιση. Νέα γνωστοποίηση θα γίνει με τον ίδιο τρόπο, την ημερομηνία κατά την οποία θα τεθεί τέρμα σε αυτές τις παρεκκλίσεις.

Άρθρο 5.- 1. Καμία διάταξη του Συμφώνου αυτού δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο ώστε να συνεπάγεται οποιοδήποτε δικαίωμα για ένα κράτος, μία ομάδα ή ένα άτομο να επιδοθεί σε δραστηριότητα ή να τελέσει πράξη που να αποβλέπει στην κατάλυση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζει το Σύμφωνο ή σε περιορισμούς ευρύτερους από αυτούς που προβλέπονται με το παρόν.

2. Είναι απαράδεκτος οποιοσδήποτε περιορισμός ή παρέκκλιση από το θεμελιώδη δικαιώματα του

Άρθρο 51.- 1. Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος μπορεί να προτείνει τροποποίηση και να καταθέσει το κείμενό της στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Ο Γενικός Γραμματέας διαβιβάζει όλες τις προτάσεις τροποποίησης στα Συμβαλλόμενα Κράτη, ζητώντας τους να του γνωστοποιήσουν εάν επιθυμούν τη σύγκληση διάσκεψης Συμβαλλόμενων Κρατών, προκειμένου να εξετάσει αυτά τα σχέδια και να τα θέσει σε ψηφοφορία. Εάν το ένα τρίτο τουλάχιστον των Κρατών επιθυμεί τη σύγκλησή της, ο Γενικός Γραμματέας συγκαλεί τη διάσκεψη υπό την αιγίδα του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Κάθε τροποποίηση που αποφασίζεται από την πλειοψηφία των Κρατών που παρέστησαν και ψήφισαν στη διάσκεψη υποβάλλεται προς έγκριση στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών.

2. Οι τροποποιήσεις τίθενται σε ισχύ, αφού εγκριθούν από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών και γίνουν δεκτές, σύμφωνα με τους σχετικούς συνταγματικούς κανόνες τους, από την πλειονότητα των δύο τρίτων των Συμβαλλόμενων Κρατών στο παρόν Σύμφωνο.

3. Από τη στιγμή που τεθούν σε ισχύ αυτές οι τροποποιήσεις καθίστανται υποχρεωτικές για τα Συμβαλλόμενα Κράτη που τις έχουν αποδεχθεί. Τα υπόλοιπα Συμβαλλόμενα Κράτη δεσμεύονται από τις διατάξεις του παρόντος Συμφώνου και από κάθε προηγούμενη τροποποίηση την οποία έχουν αποδεχθεί.

Άρθρο 52.- Ανεξάρτητα από τις γνωστοποιήσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 5 του άρθρου 48, ο Γενικός Γραμματέας ταυ Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ενημερώνει όλα τα Κράτη που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου:

α. Για τις υπογραφές που έχουν τεθεί στο παρόν Σύμφωνο και για τα όργανα επικύρωσης και προσχώρησης που έχουν κατατεθεί, σύμφωνα με το άρθρο 48.

β. Για την ημερομηνία από την οποία αρχίζει να ισχύει το Σύμφωνο κατά το άρθρο 49 και για την ημερομηνία από την οποία αρχίζει η ισχύς των τροποποιήσεων σύμφωνα με το άρθρο 51.

Άρθρο 53.- 1. Το Σύμφωνο αυτό, του οποίου τα κείμενα στην Αγγλική, Κινεζική, Ισπανική, Γαλλική, και Ρωσική έχουν την ίδια ισχύ, θα κατατεθεί στο αρχείο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

2. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών διαβιβάζει κυρωμένο αντίγραφο του Συμφώνου σε όλα τα Κράτη που αναφέρονται στο άρθρο 48.

ΣΕ ΠΙΣΤΟΣΗ ΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΩ, οι υπογράφοντες, νόμιμα εξουσιοδοτημένοι από τις αντίστοιχες Κυβερνήσεις τους, υπέγραψαν το παρόν Σύμφωνο, που άνοιξε προς υπογραφή στη Νέα Υόρκη, στις δεκαεννιά Δεκεμβρίου του χίλια εννιακόσια εξήντα έξι.

Πηγή: http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4bd686e52

Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών

όπως τροποποιήθηκε από τα Πρωτόκολλα υπ' αριθ. 11 και 14

συνοδευόμενη από τα Πρωτόκολλα υπ' αριθ. 1, 4, 6, 7, 12 και 13

Version grecque/Greek version
Ελληνική έκδοση

Το κείμενο της Σύμβασης παρουσιάζεται όπως τροποποιήθηκε από τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 14 (ΣΣΣΕ No. 194) από τη θέση του σε ισχύ την 1η Ιουνίου 2010.

Το κείμενο της Σύμβασης είχε ήδη τροποποιηθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 3 (ΕΣΣ No. 45) το οποίο τέθηκε σε ισχύ στις 21 Σεπτεμβρίου 1970, του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 5 (ΕΣΣ No. 55), το οποίο τέθηκε σε ισχύ στις 20 Δεκεμβρίου 1971 και του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 8 (ΕΣΣ No. 118), το οποίο τέθηκε σε ισχύ την 1 Ιανουαρίου 1990, και περιλαμβάνει το κείμενο του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 2 (ΕΣΣ No. 44) το οποίο σύμφωνα με το Άρθρο 5, παράγραφος 3, υπήρξε αναπόσπαστο τμήμα της Σύμβασης από την ημερομηνία της εφαρμογής της, δηλ. 21 Σεπτεμβρίου 1970. Όλες οι διατάξεις που έχουν τροποποιηθεί ή προστεθεί σύμφωνα με αυτά τα Πρωτόκολλα αντικαταστάθηκαν από το Πρωτόκολλο υπ' αριθ. 11 (ΕΣΣ No. 155), από την ημερομηνία εφαρμογής του, την 1 Νοεμβρίου 1998. Από αυτή την ημερομηνία, το Πρωτόκολλο υπ' αριθ. 9 (ΕΣΣ No. 140), το οποίο είχε τεθεί σε ισχύ την 1 Οκτωβρίου 1994, ανακλήθηκε και το Πρωτόκολλο 10 (ΕΣΣ No. 146) κατέστη άνευ αντικειμένου.

Το ισχύον καθεστώς υπογραφών και επικυρώσεων της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων καθώς και ο πλήρης κατάλογος δηλώσεων και επιφυλάξεων είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα http://conventions.coe.int.

Γραμματεία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Ιούνιος 2010

Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών

Ρώμη, 4 Νοεμβρίου 1950

Αι Συμβαλλόμεναι Κυβερνήσεις, Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης:

Έχουσαι υπ' όψιν την Παγκόσμιον Δήλωσιν των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ην διεκήρυξεν η Γενική Συνέλευσις των Ηνωμένων Εθνών την 10ην Δεκεμβρίου 1948.
Έχουσαι υπ' όψιν ότι η Δήλωσις αύτη τείνει εις την εξασφάλισιν της αναγνωρίσεως και την παγκόσμιον και αποτελεσματικήν εφαρμογήν των δικαιωμάτων άτινα αναφέρονται εις αυτήν.
Έχουσαι υπ' όψιν ότι ο σκοπός του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι η πραγματοποίησις στενωτέρας ενότητας μεταξύ των Μελών αυτής, και ότι έν των μέσων προς επίτευξιν του σκοπού τούτου είναι η προάσπισις και η ανάπτυξις των δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών.
Επιβεβαιούσαι την βαθείαν αυτών προσήλωσιν εις τας θεμελιώδεις ταύτας ελευθερίας αίτινες αποτελούσι αυτό τούτο το βάθρον της δικαιοσύνης και της ειρήνης εν τω κόσμω και των οποίων η διατήρησις στηρίζεται ουσιαστικώς επί πολιτικού καθεστώτος αληθώς δημοκρατικού αφ' ενός και αφ' ετέρου, επί κοινής αντιλήψεως και κοινού σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου τα οποία διεκδικούν.
Αποφασισμέναι όπως, ως Κυβερνήσεις Ευρωπαϊκών Κρατών εμπνεόμεναι υπό κοινών ιδεωδών και έχουσαι κοινήν κληρονομίαν πολιτικών παραδόσεων και ιδεωδών σεβασμού της ελευθερίας και του επικρατεστέρου του δικαίου, λάβωσι τα πρώτα κατάλληλα μέτρα όπως διασφαλίσωσι την συλλογικήν εγγύησιν ορισμένων, εκ των αναφερομένων εν τη Παγκοσμίω Δηλώσει, δικαιωμάτων.
Συνεφώνησαν τα ακόλουθα:

Άρθρο 1

Υποχρέωση σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου
Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναγνωρίζουν, εις όλα τα εξαρτώμενα εκ της δικαιοδοσίας των πρόσωπα, τα καθοριζόμενα εις το πρώτον μέρος της παρούσης Συμβάσεως δικαιώματα και ελευθερίας.

Τίτλος Ι

Δικαιώματα και ελευθερίες

Άρθρο 2

Το δικαίωμα στη ζωή
1. Το δικαίωμα εκάστου προσώπου εις την ζωήν προστατεύεται υπό του νόμου. Εις ουδένα δύναται να επιβληθή εκ προθέσεως θάνατος, ειμή εις εκτέλεσιν θανατικής ποινής εκδιδομένης υπό δικαστηρίου εν περιπτώσει αδικήματος τιμωρουμένου υπό του νόμου δια της ποινής ταύτης.
2. Ο Θάνατος δεν θεωρείται ως επιβαλλόμενος κατά παράβασιν του άρθρου τούτου, εις τάς περιπτώσεις θα επήρχετο συνεπεία χρήσεως βίας καταστάσης απολύτως αναγκαίας:
α) δια την υπεράσπισιν οιουδήποτε προσώπου κατά παρανόμου βίας,
β) δια την πραγματοποίησιν νομίμου συλλήψεως ή προς παρεμπόδισιν αποδράσεως προσώπου νομίμως κρατουμένου,
γ) δια την καταστολήν, συμφώνως τω νόμω στάσεως ή ανταρσίας.

Άρθρο 3

Απαγόρευση των βασανιστηρίων
Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχείρισιν απανθρώπους ή εξευτελιστικάς.

Άρθρο 4

Απαγόρευση της δουλείας και των καταναγκαστικών έργων
1. Ουδείς δύναται να κρατηθή εις δουλείαν ή ειλωτείαν.
2. Ουδείς δύναται να υποχρεωθή εις αναγκαστικήν ή υποχρεωτικήν εργασίαν.
3. Δεν θεωρείται ως "αναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία" υπό την έννοιαν του παρόντος άρθρου:
α) πάσα εργασία ζητουμένη παρά προσώπου κρατουμένου συμφώνως προς τας διατάξεις του άρθρου 5 της παρούσης Συμβάσεως ή κατά την διάρκειαν της υπό όρους απολύσεώς του.
β) πάσα υπηρεσία στρατιωτικής φύσεως ή, εις την περίπτωσιν των εχόντων αντιρρήσεις συνειδήσεως εις τας χώρας όπου τούτο αναγνωρίζεται ως νόμιμον, πάσα άλλη υπηρεσία εις αντικατάστασιν της υποχρεωτικής στρατιωτικής υπηρεσίας.
γ) πάσα υπηρεσία ζητουμένη εις περίπτωσιν κρίσεων ή θεομηνιών, αι οποίαι απειλούν την ζωήν ή την ευδαιμονία του συνόλου.
δ) πάσα εργασία ή υπηρεσία απαρτίζουσα μέρος των τακτικών υποχρεώσεων του πολίτου.

Άρθρο 5

Το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια
1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν και την ασφάλειαν. Ουδείς επιτρέπεται να στερηθή της ελευθερίας του ειμή εις τας ακολούθους περιπτώσεις και συμφώνως προς την νόμιμον διαδικασίαν:
α) εάν κρατήται κανονικώς κατόπιν καταδίκης υπό αρμοδίου δικαστηρίου,
β) εάν υπεβλήθη εις κανονικήν σύλληψιν ή κράτησιν λόγω ανυποταγής εις νόμιμον διαταγήν δικαστηρίου, ή εις εγγύησιν εκτελέσεως υποχρεώσεως οριζομένης υπό του νόμου,
γ) εάν συνελήφθη και κρατήται όπως οδηγηθή ενώπιον της αρμοδίας δικαστικής αρχής εις την περίπτωσιν ευλόγου υπονοίας ότι διέπραξεν αδίκημα, ή υπάρχουν λογικά δεδομένα προς παραδοχήν της ανάγκης όπως ούτος εμποδισθή από του να διαπράξη αδίκημα ή δραπετεύση μετά την διάπραξιν τούτου,
δ) εάν πρόκειται περί νομίμου κρατήσεως ανηλίκου, αποφασισθείσης δια την επιτήρησιν της ανατροφής του, ή την νόμιμον κράτησίν του ίνα παραπεμφθή ενώπιον της αρμοδίας αρχής,
ε) εάν πρόκειται περί νομίμου κρατήσεως ατόμων δυναμένων να μεταδώσωσι μεταδοτικήν ασθένειαν, φρενοβλαβούς, αλκοολικού, τοξικομανούς ή αλήτου,
στ) εάν πρόκειται περί νομίμου συλλήψεως ή κρατήσεως ατόμου επί σκοπώ όπως εμποδισθή από του να εισέλθη παρανόμως εν τη χώρα ή εναντίον του οποίου εκκρεμεί διαδικασία απελάσεως ή εκδόσεως.
2. Παν συλληφθέν πρόσωπον δέον να πληροφορήται κατά το δυνατόν συντομότερον και εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί, τους λόγους της συλλήψεώς του ως και πάσαν διατυπουμένην εναντίον του κατηγορίαν.
3. Παν πρόσωπον συλληφθέν ή κρατηθέν, υπό τας προβλεπομένας εν παραγράφω 1 γ) του παρόντος άρθρου συνθήκας οφείλει να παραπεμφθή συντόμως ενώπιον δικαστού ή ετέρου δικαστικού λειτουργού νομίμως ενταταλμένου όπως εκτελή δικαστικά καθήκοντα, έχει δε το δικαίωμα να δικασθή εντός λογικής προθεσμίας ή απολυθή κατά την διαδικασίαν. Η απόλυσις δύναται να εξαρτηθή από εγγύησιν εξασφαλίζουσαν την παράστασιν του ενδιαφερομένου εις την δικάσιμον.
4. Παν πρόσωπον στερούμενον της ελευθερίας του συνεπεία συλλήψεως ή κρατήσεως έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου ίνα τούτο αποφασίσει εντός βραχείας προθεσμίας επί του νομίμου της κρατήσεώς του και διατάξη την απόλυσίν του εν περιπτώσει παρανόμου κρατήσεως.
5. Παν πρόσωπον θύμα συλλήψεως ή κρατήσεως υπό συνθήκας αντιθέτους προς τας ανωτέρω διατάξεις, έχει δικαίωμα επανορθώσεως.

Άρθρο 6

Δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης
1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως, δημοσία και εντός λογικής προθεσμίας υπό ανεξαρτήτου και αμερολήπτου δικαστηρίου, νομίμως λειτουργούντος, το οποίον θα αποφασίση είτε επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του αστικής φύσεως, είτε επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως. Η απόφασις δέον να εκδοθή δημοσία η είσοδος όμως εις την αίθουσαν των συνεδριάσεων δύναται να απαγορευθή εις τον τύπον και το κοινόν καθ' όλην ή μέρος της διαρκείας της δίκης προς το συμφέρον της ηθικής, της δημοσίας τάξεως, ή της εθνικής ασφαλείας εν δημοκρατική κοινωνία, όταν τούτο ενδείκνυται υπό των συμφερόντων των ανηλίκων ή της ιδιωτικής ζωής των διαδίκων, ή εν των κρινομένων υπό του Δικαστηρίου ως απολύτως αναγκαίων μέτρων, όταν υπό ειδικάς συνθήκας η δημοσιότης θα ηδύνατο να παραβλάψη τα συμφέροντα της δικαιοσύνης.
2. Παν πρόσωπον κατηγορούμενον επί αδικήματι τεκμαίρεται ότι είναι αθώον μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του.
3. Ειδικώτερον, πας κατηγορούμενος έχει δικαίωμα:
α) όπως πληροφορηθή, εν τη βραχυτέρα προθεσμία εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί και εν λεπτομερεία την φύσιν και τον λόγον της εναντίον του κατηγορίας,
β) όπως διαθέτη τον χρόνον και τας αναγκαίας ευκολίας προς προετοιμασίαν της υπερασπίσεώς του.
γ) όπως υπερασπίση ο ίδιος εαυτόν ή αναθέση την υπεράσπισίν του εις συνήγορον της εκλογής του, εν ή δε περιπτώσει δεν διαθέτει τα μέσα να πληρώση συνήγορον της εκλογής του, εν ή δε περιπτώσει δεν διαθέτει τα μέσα να πληρώση συνήγορον να του παρασχεθή τοιούτος δωρεάν, όταν τούτο ενδείκνυται υπό του συμφέροντος της δικαιοσύνης,
δ) να εξετάση ή ζητήση όπως εξετασθώσιν οι μάρτυρες κατηγορίας και επιτύχη την πρόσκλησιν και εξέτασιν των μαρτύρων υπερασπίσεως υπό τους αυτούς όρους ως των μαρτύρων κατηγορίας,
ε) να τύχη δωρεάν παραστάσεως διερμηνέως, εάν δεν εννοεί ή δεν ομιλεί την χρησιμοποιουμένην εις το δικαστήριον γλώσσαν.

Άρθρο 7

Μη επιβολή ποινής άνευ νόμου
1. Ουδείς δύναται να καταδικασθή δια πράξιν ή παράλειψιν η οποία, καθ' ην στιγμήν διεπράχθη, δεν απετέλει αδίκημα συμφώνως προς το εθνικόν ή διεθνές δίκαιον. Ούτε και επιβάλλεται βαρυτέρα ποινή από εκείνην η οποία επεβάλλετο κατά την στιγμήν της διαπράξεως του αδικήματος.
2. Το παρόν άρθρον δεν σκοπεί να επηρεάση την δίκην και τιμωρίαν ατόμων ενόχων δια πράξεις ή παραλείψεις αι οποίαι καθ' ήν στιγμήν διεπράχθησαν, ήσαν εγκληματικαί συμφώνως προς τας αναγνωριζομένας υπό των πολιτισμένων εθνών γενικάς αρχάς δικαίου.

Άρθρο 8

Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής
1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.
2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αύτη προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασπάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την πρόσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.

Άρθρο 9

Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας
1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις την ελευθερίαν σκέψεως, συνειδήσεως και θρησκείας, το δικαίωμα τούτο επάγεται την ελευθερίαν αλλαγής θρησκείας ή πεποιθήσεων, ως και την ελευθερίαν εκδηλώσεως της θρησκείας ή των

πεποιθήσεων μεμονωμένως, ή συλλογικώς δημοσία ή κατ' ιδίαν, δια της λατρείας, της παιδείας, και της ασκήσεως των θρησκευτικών καθηκόντων και τελετουργιών.

2. Η ελευθερία εκδηλώσεως της θρησκείας ή των πεποιθήσεων δεν επιτρέπεται να αποτελέση αντικείμενον ετέρων περιορισμών πέραν των προβλεπομένων υπό του νόμου και αποτελούντων αναγκαία μέτρα, εν δημοκρατική κοινωνία, δια την δημοσίαν ασφάλειαν, την προάσπισιν της δημοσίας τάξεως, υγείας και ηθικής, ή την προάσπισιν των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων.

Άρθρο 10

Ελευθερία έκφρασης

1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρον δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλωσι τας επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας.

2. Η άσκησις των ελευθεριών τούτων, συνεπαγομένων καθήκοντα και ευθύνας δύναται να υπαχθή εις ωρισμένας διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, προβλεπομένους υπό του νόμου και αποτελούντας αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία δια την εθνικήν ασφάλειαν, την εδαφικήν ακεραιότητταν ή δημοσίαν ασφάλειαν, την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδισιν της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροποριών ή την διασφάλισιν του κύρους και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας.

Άρθρο 11

Ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι

1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και εις την ελευθερίαν συνεταιρισμού συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ιδρύσεως μετ' άλλων συνδικάτων και προσχωρήσεως εις συνδικάτα επί σκοπώ προασπίσεως των συμφερόντων του.

2. Η άσκησις των δικαιωμάτων τούτων δεν επιτρέπεται να υπαχθή εις ετέρους περιορισμούς πέραν των υπό του νόμου προβλεπομένων και αποτελούντων αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία, και την εθνικήν ασφάλειαν, την δημόσιαν ασφάλειαν την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υγείας και της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων. Το παρόν άρθρον δεν απαγορεύει την επιβολήν νομίμων περιορισμών εις την άσκησιν των δικαιωμάτων τούτων υπό μελών των ενόπλων δυνάμεων της αστυνομίας ή των διοικητικών υπηρεσιών του Κράτους.

Άρθρο 12

Δικαίωμα συνάψεως γάμου

Άμα τη συμπληρώσει ηλικίας γάμου, ο ανήρ και η γυνή έχουν το δικαίωμα να συνέρχονται εις γάμον και ιδρύωσιν οικογένειαν συμφώνως προς τους διέποντας το δικαίωμα τούτο εθνικούς νόμους.

Άρθρο 13

Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής

Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη παρούση Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίαι παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και άν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων του.

Άρθρο 14

Απαγόρευση των διακρίσεων

Η χρήσις των αναγνωριζομένων εν τη παρούση Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασπαλισθή ασχέτως διακρίσεως πύλλου, πυλής, χρώματος, γλώσσης, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής εις εθνικήν μειονότητα, περιουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως.

Άρθρο 15

Παρέκκλιση σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης

1. Εν περιπτώσει πολέμου ή ετέρου δημοσίου κινδύνου απειλούντος την ζωήν του έθνους έκαστον Υψηλόν Συμβαλλόμενον Μέρος δύναται να λάβη μέτρα κατά παράβασιν των υπό της παρούσης Συμβάσεως προβλεπομένων υποχρεώσεων, εν τω απαιτουμένω υπό της καταστάσεως απολύτως αναγκαίω ορίω και υπό τον όρον όπως τα μέτρα ταύτα μη αντιτίθενται εις τας άλλας υποχρεώσεις τας απορρεούσας εκ του διεθνούς δικαίου.

2. Η προηγουμένη διάταξις ουδεμίαν επιτρέπει παράβασιν του άρθρου 2, ειμή δια την περίπτωσιν θανάτου συνεπεία κανονικών πολεμικών πράξεων, ή των άρθρων 3, 4 (παρ. 1 και 7).

3. Τα ασκούντα το δικαίωμα τούτο της παραβάσεως Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη τηρούν τον Γενικόν Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης πλήρως ενήμερον των ληφθέντων μέτρων ως και των αιτίων τα οποία τα προεκάλεσαν. Οφείλουν ωσαύτως να πληροφορήσωσι τον Γενικόν Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης περί της ημερομηνίας κατά την οποίαν τα μέτρα ταύτα έπαυσαν ισχύοντα και αι διατάξεις της Συμβάσεως ετέθησαν εκ νέου εν πλήρει ισχύϊ.

Άρθρο 16

Περιορισμοί στην πολιτική δραστηριότητα των αλλοδαπών

Ουδεμία διάταξις των άρθρων 10, 11 και 14 δύναται να θεωρηθή ως απαγορεύουσα εις τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη να επιβάλλωσι περιορισμούς εις την πολιτικήν δραστηριότητα των ξένων.

Άρθρο 17

Απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος

Ουδεμία διάταξις της παρούσης Συμβάσεως δύναται να ερμηνευθή ως επαγομένη δι' έν Κράτος, μίαν ομάδα ή έν άτομον οιονδήποτε δικαίωμα όπως επιδοθή εις δραστηριότητα ή εκτελέση πράξεις σκοπούσας εις την καταστροφήν των δικαιωμάτων ή ελευθεριών, των αναγνωρισθέντων εν τη παρούση Συμβάσει, ή εις περιορισμούς των δικαιωμάτων και ελευθεριών τούτων μεγαλυτέρων των προβλεπομένων εν τη ρηθείση Συμβάσει.

Άρθρο 18

Όρια στη χρήση των περιορισμών σε δικαιώματα

Οι επιτρεπόμενοι κατά τις διατάξεις της παρούσης Συμβάσεως περιορισμοί των ειρημένων δικαιωμάτων και ελευθεριών δεν επιτρέπεται να εφαρμοσθούν ειμή προς τον σκοπόν δια τον οποίον καθιερώθησαν.

Τίτλος II

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των δικαιωμάτων του ανθρώπου

Άρθρο 19

Σύσταση του Δικαστηρίου

Προκειμένου να διασφαλισθεί ο σεβασμός των υποχρεώσεων που απορρέουν για τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη από την παρούσα Σύμβαση και τα Πρωτόκολλα αυτής, συστήνεται Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εφεξής αποκαλούμενο "το Δικαστήριο". Το Δικαστήριο λειτουργεί σε μόνιμη βάση.

Άρθρο 20

Αριθμός Δικαστών

Το Δικαστήριο απαρτίζεται από αριθμό δικαστών ίσο προς εκείνο των Υψηλών Συμβαλλόμενων Μερών.

Άρθρο 21

Όροι άσκησης των καθηκόντων

1. Οι δικαστές πρέπει να χαίρουν της υψηλότερης ηθικής εκτίμησης και να

Πηγή: http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/E4317264-DB27-42FE-873E-1ECCACABB045/0/GreekGrec.pdf

Νόμος ΑΩΝΑ'/1890 (ΦΕΚ 126/01-06-1890). «Περί παραχωρήσεως δωρεάν εθνικού οικοπέδου προς ανέγερσιν Τουρκικού τεμένους εν Πειραιεί».

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΡΙΘ. 126 — 1890 — Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Ἰουνίου

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ

Νόμος ΑΩΝΒ'. Περὶ ἐγγυήσεως τοῦ Κράτους εἰς ἐνυπόθηκα δάνεια γεωργοκτηματιῶν 1

Νόμος ΑΩΝ'. Περὶ ἀνανεώσεως ἢ πληρωμῆς τῶν μέχρι τέλους 1876 ὀφειλομένων τῷ δημοσίῳ 2

Νόμος ΑΩΝΑ' Περὶ παραχωρήσεως δωρεὰν ἐθνικοῦ οἰκοπέδου πρὸς ἀνέγερσιν Τουρκικοῦ τεμένους ἐν Πειραιεῖ 3

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΝΟΜΟΤΕΛΕΣΤΙΚΟΝ

Περὶ λήξεως τῆς ἐκτάκτου Συνόδου τῆς Βουλῆς 4

Περὶ ἐγκρίσεως τῆς ἐκδόσεως χρεωλυτικοῦ δανείου διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ συμπλήρωσιν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πειραιῶς—Λαρίσης—Συνδρων καὶ περὶ ἐγκρίσεως συμβάσεως 5

Περὶ ὁρισμοῦ τοῦ ἐνοικίου καὶ τῶν γραφικῶν ἐξόδων τοῦ Β' γραφείου τῶν δημοσίων κτιρίων 6

ΤΜΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἀγγελίαι ἀφορῶσαι τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ

(1)

Περὶ ἐγγυήσεως τοῦ Κράτους εἰς ἐνυπόθηκα δάνεια γεωργοκτηματιῶν.

ΝΟΜΟΣ ΑΩΝΒ'

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ψηφισάμενοι ὁμοφώνως μετὰ τῆς Βουλῆς, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν·

Ἄρθρον 1.

Ἐπιτρέπεται εἰς τὰς ἐν Ἑλλάδι προνομιούχους τραπέζας ἡ χορηγία ἐνυποθήκων χρεωλυτικῶν δανείων εἰς ποσότητα ἀνερχομένην μέχρις ὁλοκλήρου τῆς ἀξίας τῶν εἰς πρώτην ὑποθήκην λαμβανομένων κτημάτων, ὅταν τὰ δάνεια ἀφορῶσιν εἰς ἀπότισιν ὀφειλῆς ἐκ τιμήματος γαιῶν, φυτειῶν, οἰκοδομῶν, θοσκημάτων, δασῶν καὶ λοιπῶν ἐξαρτημάτων ὁλοκλήρου χωρίου ἠγορασμένου ὑπὸ τῶν δανειζομένων γεωργοκτηματιῶν.

Ἄρθρον 2.

Ἐπιτρέπεται εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν νὰ προσφέρῃ εἰς τὰς Τραπέζας τὴν ἐγγύησιν τοῦ κράτους διὰ ποσὸν μὴ ὑπερβαῖνον τὸ ἥμισυ τῶν κατὰ τὸ προηγούμενον ἄρθρον δανείων, ὅταν, πλὴν τῶν ἐγγυήσεων καὶ διατυπώσεων τῶν παραδιδεγμένων ὑπὸ τῶν τραπεζῶν ἐν ταῖς χορηγήσεσιν ἐνυποθήκων δανείων, τηρῶνται καὶ αἱ τῶν ἑπομένων ἄρθρων διατάξεις.

Ἄρθρον 3.

Εἰς τὰς ἐκτιμήσεις τῶν προσφερομένων εἰς ὑποθήκην κτημάτων λαμβάνει μέρος καὶ εἰς δημόσιος ὑπάλληλος ὁριζόμενος ἑκάστοτε ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν. Ἐν περιπτώσει διαφωνίας μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπὸ τῆς Τραπέζης ὡρισμένων δύω ἐκτιμητῶν ἀποφαίνεται ὁριστικῶς διαιτητής, ὁριζόμενος ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου προέδρου τῶν πρωτοδικῶν αἰτήσει τοῦ Ὑπουργείου, τῆς τραπέζης ἢ τῶν αἰτούντων τὸ δάνειον. Ἡ ἐκτίμησις τοῦ διαιτητοῦ δὲν δύναται νὰ ἦνε οὔτε ἐλάσσων τῆς κατωτέρας, οὔτε μείζων τῆς ἀνωτέρας τῶν γενομένων ἐκτιμήσεων.

Οἱ τῆς Τραπέζης ἐκτιμηταὶ καὶ ὁ διαιτητὴς ὁρκίζονται ἐφάπαξ ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου εἰρηνοδικείου, ὅτι θέλουσιν ἐκπληρώσει πιστῶς καὶ εὐσυνειδήτως τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτοῖς ἐντολήν.

Διὰ τῶν ἐνεργουμένων ἐκτιμήσεων ὁρίζεται ἡ τοῦ προσενεκτέου εἰς ὑποθήκην κτήματος ἡ χωρίου ἀξία, ἥτις δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίνῃ τὸ δεκαεξαπλάσιον τῆς ἐτησίας καθαρᾶς προσόδου.

Ἄρθρον 4.

Ὁ τόκος τῶν τοιούτων ἠγγυημένων ὑπὸ τοῦ κράτους ἐνυποθήκων δανείων δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίνῃ τὰ 6 τοῖς %, τὸ δὲ χρεωλύσιον δὲν δύναται νὰ ἦνε ἔλασσον τοῦ 1 %. Ὅ τε τόκος καὶ τὸ χρεωλύσιον πληρώνονται ἅπαξ τοῦ

(3)

Περὶ παραχωρήσεως δωρεὰν ἐθνικοῦ οἰκοπέδου πρὸς ἀνέγερσιν Τουρκικοῦ τεμένους ἐν Πειραιεῖ.

ΝΟΜΟΣ ΑΩΝΑ'

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ψηφισάμενοι ὁμοφώνως μετὰ τῆς Βουλῆς, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν·

Ἄρθρον μόνον

Παραχωρεῖται δωρεὰν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Κυβέρνησιν πρὸς ἀνέγερσιν τουρκικοῦ τεμένους τὸ ἐν Πειραιεῖ ἐθνικὸν οἰκόπεδον ἐκ πεντακοσίων πεντήκοντα τεσσάρων τετραγωνικῶν μέτρων, κείμενον ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 95 τετραγώνῳ τῆς πόλεως καὶ συνορεῦον ἀνατολικῶς μετὰ τῆς ὁδοῦ Ζωσιμάδων, μεσημβρινῶς μετὰ τῆς ὁδοῦ Ἄρεως καὶ ἀρκτικῶς καὶ δυτικῶς μετὰ οἰκοδομῶν καὶ οἰκοπέδων διαφόρων ἰδιοκτητῶν.

Ὁ νόμος οὗτος, ψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ παρ' Ἡμῶν σήμερον κυρωθείς, δημοσιευθήτω διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκτελεσθήτω ὡς νόμος τοῦ Κράτους.

Ἐν Τατοΐῳ τῇ 30 Μαΐου 1890.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν
Χ. ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ.

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ α' Ἰουνίου 1890.

Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργὸς
Δ. Σ. ΒΟΥΛΠΙΩΤΗΣ.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΝΟΜΟΤΕΛΕΣΤΙΚΟΝ

(3)

Περὶ λήξεως τῆς ἐκτάκτου Συνόδου τῆς Βουλῆς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Κατὰ τὸ ἄρθρον 37 τοῦ Συντάγματος κηρύττομεν τὴν λῆξιν τῆς ἐκτάκτου Συνόδου τῆς Βουλῆς.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, Ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, προσωρινῶς δὲ καὶ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν, δημοσιεύσει καὶ ἐκτελέσει τὸ παρὸν διάταγμα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Ἰουνίου 1890.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Χ. ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ.

(4)

Περὶ ἐγκρίσεως τῆς ἐκδόσεως χρεωλυτικοῦ δανείου διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ συμπλήρωσιν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πειραιῶς-Λαρίσης-Συνδρων καὶ περὶ ἐγκρίσεως συμβάσεως.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἔχοντες, ὑπ' ὄψιν τὰ ἄρθρα 5 καὶ 6 τοῦ Νόμου ΑΨΜΕ' τῆς 7 Ἀπριλίου 1889·

Προτάσει τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀποφασίζομεν καὶ διατάσσομεν τὰ ἑξῆς:

Ἄρθρον 1.

Ἐγκρίνεται ἡ ἔκδοσις χρεωλυτικοῦ δανείου, προοριζομένου διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ συμπλήρωσιν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πειραιῶς-Λαρίσσης-Συνδρων καὶ τῶν διακλαδώσεων αὐτῆς μέχρι Χαλκίδος καὶ Λαμίας, ὀνομαστικοῦ κεφαλαίου δραχμῶν εἰς χρυσὸν ἢ φράγκων 89,875,000 ἢ λιρῶν στερλινῶν 3,595,000 ἢ Reichsmarks 71,900,000, ἀποσβεννυμένου εἰς τὸ ἄρτιον εἰς 99 ἔτη δι' ἐξαμηνιαίων κληρώσεων κατὰ τὸ σύστημα τῆς συνθέτου χρεωλυσίας. Ὁ ἐτήσιος τόκος τοῦ ἀνωτέρω δανείου, ὁριζόμενος εἰς 5 %, καταβάλλεται εἰς χρυσὸν μετὰ τοῦ κεφαλαίου τῶν ἑκάστοτε κληρουμένων ὁμολογιῶν ἐν Λονδίνῳ, Παρισίοις, Βερολίνῳ καὶ Ἀθήναις καθ' ἑξαμηνίας ληγούσας τὴν 3|15 Ἰουνίου καὶ 3|15 Δεκεμβρίου ἑκάστου ἔτους. Τὸ πρῶτον τοκομερίδιον πληρώνεται τὴν 3|15 Δεκεμβρίου 1890, ἡ δὲ πρώτη κλήρωσις ἐκτελεῖται τὴν 3|15 Νοεμβρίου 1890.

Ἄρθρον 2.

Ἐπιτρέπεται εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν νὰ ἐκδώσῃ ἀνωνύμους ὁμολογίας διὰ τὸ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ὀνομαστικὸν κεφάλαιον διῃρημένας εἰς τμήματα.

Α'	Τμήματος ἑκάστη ἐκ λιρῶν	20	ἢ φρ.	500	ἢ Reichsmarks	400
Β'	»	»	»	100	»	2,500	»	2,000
Γ'	»	»	»	500	»	12,500	»	10,000

Ἑκάστη ὁμολογία φέρει 40 τοκομερίδια τοῦ ἀναλογοῦντος ἑξαμηνιαίου τόκου· λευκὴν τὴν ἐπίσημον σφραγῖδα τοῦ Κράτους, καὶ τὰς ὑπογραφὰς τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν διὰ σφραγιστῆρος, εἰδικοῦ ἐπὶ τούτῳ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ ἰδιόχειρον καὶ τὴν τῶν ἀναδεχομένων τὸ δάνειον, ἂν θελήσωσιν.

Ἄρθρον 3

Ἐγκρίνεται καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέρη ἡ ἑπομένη σύμβασις ἐξ ἄρθρων 12, συνομολογηθεῖσα διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 363 τῆς 24 Μαΐου (5 Ἰουνίου) 1890 συμβολαίου, γενομένου ἐνώπιον τοῦ ἐν Λονδίνῳ Γενικοῦ Προξενείου τῆς Ἑλλάδος μεταξὺ τοῦ Δ. Α. Ἰωνίδου, Γενικοῦ Προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Λονδίνῳ, ὡς εἰδικοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ἐκπροσωποῦντος τὸ Δημόσιον, ἀφ' ἑνὸς, καὶ τοῦ ἐν Λονδίνῳ οἴκου C. J. Hambro and Son καὶ τῆς ἐν Βερολίνῳ τραπέζης National Bank, ἀφ' ἑτέρου, δι' ἧς τὰ καταστήματα ταῦτα ἀναλαμβάνουσιν ὑπὸ ἰδίαν αὐτῶν εὐθύνην, ἐπὶ τιμῇ 89 %, ἀπὸ σήμερον μὲν ὁριστικῶς (ferme), ἐκ τοῦ ὀνομαστικοῦ κεφαλαίου τοῦ ἐν τῷ ἄρθρῳ 1 δανείου, τὸ ποσὸν L. 1,800,000, τὸ δὲ ὑπόλοιπον L. 1,795,000 μὲ τὸ δικαίωμα τῆς αἱρέσεως (option) ἰσχύον μέχρι τῆς 3|15 Δεκεμβρίου 1890.

Ἄρθρον 4.

Αἱ ἐν τῷ ἄρθρῳ 12 τῆς ἑπομένης συμβάσεως συνομολογούμεναι ἀπαλλαγαὶ τελῶν, φόρων καὶ δικαιωμάτων καὶ ἡ ἐν τῷ ἄρθρῳ 2 παραχώρησις εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δανείου τῆς εἰς τὸ Δημόσιον ἀνηκούσης καθαρᾶς προσόδου τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Λαρίσης ἐγκρίνονται.

Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον θέλει προσυπογράψει τὸ παρὸν, ὁ δὲ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ὑπουργὸς θέλει δημοσιεύσει καὶ ἐκτελέσει αὐτό.

Ἐν Τατοΐῳ τὴν 31 Μαΐου 1890.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Χ. ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ, Σ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ,
Δ. Σ. ΒΟΥΛΠΙΩΤΗΣ, Γ. Ν. ΘΕΟΤΟΚΗΣ.

Πηγή: http://www.et.gr

Νόμος 6244/25.8.1934 (ΦΕΚ Α 274/25-08/1934), «Περί παραχωρήσεως γηπέδου εν τω δασυλλίω Συγγρού Κουπουνιών δια την ανέγερσιν Αιγυπτιακού Τεμένους και Ινστιτούτου».

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Αὐγούστου **1934** | ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ | *Ἀριθμὸς φύλλου* **274**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νόμοι

Νόμος 6215. Περὶ μετατάξεως ἑνὸς ἀποφοίτου Στρατιωτικῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς εἰς τὴν Ὑγειονομικὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ Π. Ναυτικοῦ. (Ἀναδημοσίευσις) 1

Νόμος 6244. Περὶ παραχωρήσεως γηπέδου ἐν τῷ δασυλλίῳ Συγγροῦ Κουπουνίων διὰ τὴν ἀνέγερσιν Αἰγυπτιακοῦ Τεμένους καὶ Ἰνστιτούτου. 2

Νόμος 6245. Περὶ ὀργανώσεως τοῦ μέλλοντος νὰ συνέλθῃ ἐν Ἀθήναις Γ' Διεθνοῦς Συνεδρίου τῆς Συγκριτικῆς Παθολογίας 3

Νόμος 6246. Περὶ ἱδρύσεως Δημοσίου Λοιμοκαθαρτηρίου ζώων ἐν Πειραιεῖ. 4

Νόμος 6247. Περὶ ἀναγραφῆς πιστώσεως εἰς τὸν Προϋπολογισμὸν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν τῆς χρήσεως 1934—35 ἐκ δραχμῶν 100.000. 5

Νόμος 6248. Περὶ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ἀεροπορίας. 6

Διατάγματα

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Ταμείου Προνοίας ἐργατῶν Λιμένος Πειραιῶς. 7

Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰσακτέων φοιτητῶν εἰς τὰς Σχολὰς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. ....

Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐγγραφησομένων ἡμεδαπῶν εἰς τὰς σχολὰς καὶ Σχολεῖα τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, κατὰ τὸ Πανεπιστημιακὸν ἔτος 1934—35

Περὶ τῶν εἰσιτηρίων ἐξετάσων εἰς τὸ Ἐθνικὸν καὶ Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. ....

Περὶ τροποποιήσεως τοῦ σχεδίου τοῦ Προαστείου Ἡρακλείου (Ἀττικῆς). ....

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως χώρου πρὸς ἐγκατάστασιν κοινοῦ Νεκροταφείου τῶν Κοινοτήτων Κώμης καὶ Πηγῆς τῆς περιφερείας τοῦ Νομοῦ Λέσβου. ....

Περὶ ἐγκρίσεως συνάψεως δανείου πρὸς τὴν Ἐφορείαν τοῦ Δημοσ. Ψυχιατρείου Ἀθηνῶν μετὰ τῶν ταχυδρομικῶν ταμιευτηρίων. ....

Περὶ ἐκδόσεως ἀπὸ τῆς Ε.Θ.Ε. περιοδικοῦ «Ναυτικὴ Ἑλλάς». .

Περὶ ὁρισμοῦ Ὑπαποστόλου παρὰ τῇ Δ.Ε.Ν. καὶ τῷ Ἐπιλιμεναρχείῳ Πειραιῶς. ....

Ὑπουργικαὶ ἀποφάσεις

Περὶ αὐξήσεως διαφόρων πιστώσεων. ....

ΝΟΜΟΙ

(1)

* *Περὶ μετατάξεως ἑνὸς ἀποφοίτου Στρατιωτικῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς εἰς τὴν Ὑγειονομικὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ Π. Ναυτικοῦ.*

Νόμος 6215

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 75 τοῦ Συντάγματος, ἐκδίδομεν τὸν ἑπόμενον Νόμον, ψηφισθέντα ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας.

Ἄρθρον μόνον.

Ἐπιτρέπεται ἡ μετάταξις ἑνὸς ἀποφοίτου τῆς Στρατιωτικῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς ἐκ τῶν εἰσελθόντων εἰς ταύτην τὸ 1928, καὶ προορισθέντος διὰ τὸν Στρατὸν τῆς Ξηρᾶς, εἰς τὸ Πολεμικὸν Ναυτικὸν πρὸς ἀντικατάστασιν διαγραφέντος διὰ λόγους ὑγείας ἑτέρου τοιούτου προορισθέντος διὰ τὸ Π. Ναυτικόν.

Ὁ μετοταχθησόμενος θὰ ἦ ἐκ τῶν δηλωσάντων κατὰ τὴν εἴσοδόν των ὅτι ἐπιθυμοῦσι καὶ τὴν εἰς τὸ Ναυτικὸν κατάταξίν των λαμβανόμενος κατὰ σειρὰν τῆς ἀρχαιότητος εἰσόδου.

Τὸ Ὑπουργεῖον Ναυτικῶν θὰ καταβάλῃ ἐκ τοῦ Προϋπολογισμοῦ του εἰς τὸ Υ. Στρατιωτικὸν τὰ διὰ τὸν μεταταχθησόμενον δαπανηθέντα ἔξοδα ὑπὸ τῆς Σχολῆς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐν τῇ Σχολῇ ἐκπαιδεύσεώς του.

Ὁ παρὼν νόμος, ψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας καὶ παρ' Ἡμῶν σήμερον ἐκδοθείς, δημοσιευθήτω διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκτελεσθήτω ὡς νόμος τοῦ Κράτους.

Ἐν Δεκελείᾳ τῇ 31 Ἰουλίου 1934.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΖΑΪΜΗΣ

Οἱ Ὑπουργοί

Ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ὑφ)γὸς **Κ. ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΣ**	Ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν **ΑΛ. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚ**

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Ἰουλίου 1934.

Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης
ΣΠ. ΤΑΛΙΑΔΟΥΡΟΣ

(2)

Περὶ παραχωρήσεως γηπέδου ἐν τῷ δασυλλίῳ Συγγρ Κουπουνίων διὰ τὴν ἀνέγερσιν Αἰγυπτιακοῦ Τεμένο καὶ Ἰνστιτούτου.

Νόμος 6244

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 75 τοῦ Συντάγματος, ἐκδίδομεν τὸν ἑπόμενον νόμον ψηφισθέντα ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας.

Ἄρθρον 1.

Ἐπιτρέπεται εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Γεωργίας καὶ Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν, ὡς ἀντιπροσώπους τοῦ Δημοσίου νὰ μεταβιβάσωσιν εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῆς Αἰγύπτου ἐκπρόσωπον τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Κράτους, τὴν κυριότητα χώρου ἐκ μέτρων τετραγωνικῶν τριῶν χιλιάδων τριακοσίων πεντήκοντα (3.350) κειμένου ἐν τῷ δασυλλίῳ Συγγρου Κουπουνίων, καθοριζομένου δὲ ὑπὸ τοῦ προσηρτημένου σχεδιαγράμματος. Τὸ γήπεδον παραχωρεῖται ὡς δωρεά, ἡς ἡ ἀποδοχὴ γενήσεται ἐνταῦθα παρὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Κράτους ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι θέλει χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν ἀνέγερσιν τεμένους καὶ τὴν ἵδρυσιν Αἰγυπτιακοῦ Ἰνστιτούτου δι' ὑποτρόφους τῆς Αἰγυπτιακῆς Κυβερνήσεως σπουδάζοντας ἐν Ἑλλάδι.

Ἄρθρον 2.

Τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον θ' ἀναλάβῃ τὴν δαπάνην διαρρυθμίσεως τοῦ γηπέδου καὶ κατασκευῆς τῆς ἀναγκαίας ὁδοῦ προσπελάσεως.

Ἄρθρον 3.

Ὁ χῶρος οὗτος θεωρεῖται ὡς ἐκτὸς συναλλαγῆς καὶ δὲν δύναται νὰ ἐκποιηθῇ ἢ κατασχεθῇ ὑπὸ τρίτων οὐδὲ νὰ χρησιμεύσῃ δι' ἄλλον πλὴν τοῦ ὡς ἄνω καθοριζομένου σκοποῦ, θ' ἀποτελῇ δὲ παράρτημα τῆς ἐν Ἀθήναις Αἰγυπτιακῆς Πρεσβείας.

Ὁ παρὼν νόμος, ψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας καὶ παρ' Ἡμῶν σήμερον ἐκδοθείς, δημοσιευθήτω διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκτελεσθήτω ὡς νόμος τοῦ Κράτους.

Ἐν Δεκελείᾳ τῇ 17 Αὐγούστου 1934.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΖΑΪΜΗΣ

Οἱ Ὑπουργοί

Ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν **Γ. ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ**	Ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ὑφ)ργὸς **Δ. ΧΕΛΜΗΣ**
Ἐπὶ τῆς Συγκοινωνίας **Π. ΡΑΛΛΗΣ**	Ἐπὶ τῆς Γεωργίας **Ι. ΘΕΟΤΟΚΗΣ**

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 18 Αὐγούστου 1934.

Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης
ΣΠ. ΤΑΛΙΑΔΟΥΡΟΣ

(3)

Περὶ ὀργανώσεως τοῦ μέλλοντος νὰ συνέλθῃ ἐν Ἀθήναις Γ' Διεθνοῦς Συνεδρίου τῆς Συγκριτικῆς Παθολογίας.

Νόμος 6245

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 75 τοῦ Συντάγματος, ἐκδίδομεν τὸν ἑπόμενον Νόμον, ψηφισθέντα ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας.

Ἄρθρον 1.

Διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ μέλλοντος νὰ συνέλθῃ ἐν Ἀθήναις 3ον Διεθνοῦς Συνεδρίου τῆς Συγκριτικῆς Παθολογίας, συνιστᾶται ἑξαμελὴς Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ δι' ἀποφάσεως τῆς ὁλομελείας τῆς ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς συγκροτηθείσης ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν Ἐξδικῶν Καθηγητῶν τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς.

Ἄρθρον 2.

Διὰ τὰς δαπάνας ἐν γένει τοῦ ἀνωτέρω Συνεδρίου χορηγεῖται πίστωσις ἐκ δραχμῶν 1.600.000 εἰς βάρος τοῦ προυπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως τῶν ἐτῶν 1934—35 καὶ 1935—36.

Ἡ κατὰ τὸ προηγούμενον ἐδάφιον πίστωσις τίθεται εἰς τὴν διάθεσιν τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ παρόντος Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐκπροσωπουμένης ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ Ταμίου, διὰ χρηματικῶν ἐνταλμάτων τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως. Τὰ διὰ τούτων χορηγούμενα ποσὰ διαχειρίζεται ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ δι' ἀποφάσεων αὐτῆς, δι' ὧν ὁρίζεται καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως τῶν δαπανῶν καὶ τὰ πρὸς δικαιολόγησιν αὐτῶν ἔγγραφα.

Ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ ὑποβάλλει ἀπολογισμὸν τῆς διαχειρίσεως αὐτῆς εἰς τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον, ὅπερ ὑποφαίνεται ἐπὶ τῆς διαχειρίσεως κατὰ τοὺς κειμένους διατάξεις.

Ὁ παρὼν νόμος ψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας καὶ παρ' Ἡμῶν σήμερον ἐκδοθείς, δημοσιευθήτω διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκτελεσθήτω ὡς νόμος τοῦ Κράτους.

Ἐν Δεκελείᾳ τῇ 17 Αὐγούστου 1934.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΖΑΪΜΗΣ

Ὁ ἐπὶ τῆς Κρατικῆς Ὑγιεινῆς κλπ. Ὑγιουργὸ
ΣΠ. ΤΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Αὐγούστου 1934.

Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης
ΣΠ. ΤΑΛΙΑΔΟΥΡΟΣ

(4)

Περὶ ἱδρύσεως Δημοσίου Λοιμοκαθαρτηρίου ζώων ἐν Πειραιεῖ.

Νόμος 6246

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 75 τοῦ Συντάγματος, ἐκδίδομεν τὸν ἑπόμενον Νόμον, ψηφισθέντα ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας.

Ἄρθρον 1.

Ἱδρύεται ἐν Πειραιεῖ Δημόσιον Λοιμοκαθαρτήριον ζώων ὑπαγόμενον ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας.

Ἄρθρον 2.

Σκοπὸς τοῦ Λοιμοκαθαρτηρίου τούτου εἶναι:

α) Ὁ ἐν αὐτῷ ἔλεγχος τῆς ὑγείας τῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐν γένει προερχομένων καὶ εἰς Πειραιᾶ ἀφικνουμένων ζώων, ὡς καὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας μεταφερομένων καὶ διὰ Πειραιῶς διερχομένων ἐν γενει ζώων.

β) Ὁ κρεωσκοπικὸς ἔλεγχος τῶν διὰ τοῦ λιμένος Πειραιῶς εἴτε ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ εἴτε ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσαγομένων νωπῶν κρεάτων.

γ) Ὁ ἔλεγχος τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ διὰ τοῦ λιμένος Πειραιῶς εἰσαγομένων νωπῶν ἢ ἁλιπάστων ἰχθύων, συντετηρημένων τροφῶν, ὠῶν καὶ ἐν γένει τροφίμων ζωικῆς προελεύσεως.

Ἄρθρον 3.

Τὸ προσωπικὸν τοῦ Λοιμοκαθαρτηρίου τούτου ἀπαρτίζεται:

α) Ἐκ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ἱδρύματος ἐπὶ βαθμῷ Ταγματάρχου β' ἢ α' τάξεως ἢ Διευθυντοῦ β' τὸ πολύ.

β) Ἐκ τριῶν βοηθῶν ἐπὶ βαθμῷ εἰσηγητοῦ ἢ ταγματάρχου β' ἢ α' τάξεως.

γ) Ἐξ ἑνὸς ἐπόπτου.

δ) Ἐξ ἑνὸς λογιστοῦ ἀλληλογράφου ἐπὶ βαθμῷ γραμματέως β' ἢ α' τάξεως ἢ εἰσηγητοῦ.

ε) Ἐξ ἑνὸς οἰκονόμου ἀποθηκαρίου, ἀποφοίτου ἢ εἰσηγητοῦ Μέσης Γεωργικῆς Σχολῆς ἐπὶ βαθμῷ γραφέως α', ἀκολούθου ἢ γραμματέως β' ἢ α' τάξεως.

στ') Ἐξ ἑνὸς ἀρχιφύλακος ἐπὶ βαθμῷ καὶ μισθῷ ἀκολούθου, καὶ

ζ) Ἐξ ἀριθμοῦ ἡμερομισθίων ἐργατῶν, σταυλιτῶν καὶ συλλάκων μὴ δυναμένων νὰ ὑπερβῶσι τοὺς ἐξ ἐπὶ ἡμερησίᾳ ἀποζημιώσει μέχρι δραχμῶν ἑβδομήκοντα.

Εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις ἐπιζωοτιῶν ἐπὶ τῶν ἐν τῷ Λοιμοκαθαρτηρίῳ ἐνδιαιτωμένων ζώων ἢ φύλαξις καὶ ἡ ἀστυνόμευσις τοῦ ἱδρύματος δύναται νὰ συμπληρεῦται διὰ προσωρινῆς ἀποσπάσεως ἀριθμοῦ τινος λιμενικῶν ὀργάνων ἐκ τοῦ Ἐπιλιμεναρχείου Πειραιῶς καὶ ἀναλόγως τῶν ἑκάστοτε παρουσιαζομένων ἀναγκῶν.

Ἄρθρον 4.

α) Εἰς τὴν θέσιν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Λοιμοκαθαρτηρίου τοποθετεῖται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Γεωργίας μετὰ

* Ἀναδημοσιεύεται ὡς ἐκδοθεὶς ἐσφαλμένως ἐξ ἐσφαλμένου χειρογράφου εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 254 τῆς 4 Αὐγούστου ἐ. ἐ. φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

Πηγή: http://www.et.gr

Νόμος 2833/2000 (ΦΕΚ 150/30-06-2000). «Θέματα προετοιμασίας των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 και άλλες διατάξεις».

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ **Αρ. Φύλλου 150**

30 Ιουνίου 2000

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2833

Θέματα προετοιμασίας των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή.

Άρθρο 1

Συμπλήρωση και τροποποίηση των νόμων 2598/1998, 2741/1999 και 2819/2000

1. Η παρ. 6 του άρθρου 2 του ν. 2598/1998 (ΦΕΚ 66 Α΄), όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 3 του ν. 2819/2000 (ΦΕΚ 84 Α΄), αντικαθίσταται ως εξής:

"6. Όργανα διοίκησης της Εταιρείας είναι το Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.), ο Πρόεδρος, ο Αντιπρόεδρος και ο Διευθύνων Σύμβουλος.

α. Το Δ.Σ. λειτουργεί υπό δύο συνθέσεις: α) την ευρεία και β) την τακτική.

Στην ευρεία σύνθεση του Δ.Σ. μετέχουν ο Πρόεδρος, ο Αντιπρόεδρος, ο Διευθύνων Σύμβουλος και δεκατέσσερα μέλη. Στην ευρεία σύνθεση του Δ.Σ. μετέχουν ως μέλη ο Δήμαρχος Αθηναίων, που αναπληρώνεται, όταν απουσιάζει ή κωλύεται, από Αντιδήμαρχο ή Δημοτικό Σύμβουλο που ορίζεται από το Δήμαρχο, οι δύο Έλληνες - μέλη της Δ.Ο.Ε., καθώς και ο Πρόεδρος και ο Γενικός Γραμματέας της Ε.Ο.Ε.. Στην τακτική σύνθεση του Δ.Σ. μετέχουν ο Πρόεδρος, ο Διευθύνων Σύμβουλος και τρία ακόμη μέλη του.

β. Η θητεία των μελών του Δ.Σ. είναι πενταετής. Τα μέλη του Δ.Σ. μπορούν να αντικατασταθούν και πριν τη λήξη της θητείας τους με απόφαση του Πρωθυπουργού. Μέλος που ορίζεται σε αντικατάσταση άλλου μέλους συνεχίζει τη θητεία του προκατόχου του. Η θητεία των μελών του Δ.Σ. παρατείνεται και μετά τη λήξη της μέχρι τη θέση της Εταιρείας υπό εκκαθάριση. Το Δ.Σ., και υπό τις δύο συνθέσεις του, μπορεί να λειτουργήσει, όχι όμως πέρα από ένα τρίμηνο, αν κάποια από τα μέλη του εκλείψουν ή αποχωρήσουν για οποιονδήποτε λόγο ή απωλέσουν την ιδιότητα βάσει της οποίας ορίστηκαν, εφόσον, κατά τις συνεδριάσεις του, τα λοιπά μέλη επαρκούν ώστε να υπάρχει απαρτία, όχι όμως πέρα από ένα τρίμηνο.

γ. Ο Πρόεδρος, ο Αντιπρόεδρος, ο Διευθύνων Σύμβουλος, καθώς και τα μέλη του Δ.Σ. της Εταιρείας ορίζονται με απόφαση του Πρωθυπουργού. Με απόφαση του Πρωθυπουργού ορίζονται και τα μέλη της τακτικής σύνθεσης.

δ. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Πολιτισμού καθορίζονται η αντιμισθία, οι αποζημιώσεις του Προέδρου, του Αντιπροέδρου, του Διευθύνοντος Συμβούλου και των μελών του Δ.Σ.

ε. Με την επιφύλαξη των εν συνεχεία οριζομένων, το Δ.Σ. υπό την τακτική του σύνθεση, ασκεί όλες τις κατά τον κ.ν. 2190/1920, όπως εκάστοτε ισχύει, αρμοδιότητες Διοικητικού Συμβουλίου και αποφασίζει κάθε πράξη που αφορά τη διοίκηση της Εταιρείας, τη διαχείριση της περιουσίας της και την εν γένει επιδίωξη του εταιρικού σκοπού. Οι αποφάσεις της τακτικής και της ευρείας σύνθεσης του Δ.Σ. καταχωρούνται στο Βιβλίο Πρακτικών του Δ.Σ.

Το Δ.Σ. υπό την ευρεία του σύνθεση διαμορφώνει τις γενικές κατευθύνσεις της πολιτικής της Εταιρείας, εγκρίνει τον προϋπολογισμό, τις αναθεωρήσεις του και τον απολογισμό, καθώς και τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις, αποφασίζει για κάθε θέμα αντικειμένου οικονομικής αξίας μεγαλύτερης των πέντε δισεκατομμυρίων (5.000.000.000) δραχμών και εγκρίνει τους Κανονισμούς της Εταιρείας.

Το Δ.Σ. υπό την τακτική του σύνθεση συνεδριάζει τακτικά τρεις τουλάχιστον φορές το μήνα και εκτάκτως οσάκις καλείται προς τούτο από τον Πρόεδρο, ενώ υπό την ευρεία του σύνθεση συνεδριάζει τακτικά μία φορά το μήνα και εκτάκτως οσάκις καλείται προς τούτο από τον Πρόεδρο.

στ. Με απόφαση του Δ.Σ. υπό την τακτική του σύνθεση, μπορεί να ανατίθενται συγκεκριμένα καθήκοντα σε μέλη του, είτε της τακτικής είτε της ευρείας σύνθεσης, εφαρμοζομένης σε κάθε περίπτωση και της διάταξης της παρ. 3 του άρθρου 22 του κ.ν. 2190/1920.

ζ. Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. εκπροσωπεί την Εταιρεία στην Ελλάδα και το εξωτερικό, συγκαλεί το Δ.Σ., υπό την ευρεία ή τακτική σύνθεσή του, προεδρεύει των συνεδριάσεών του και ασκεί όλες τις αρμοδιότητες που προβλέπονται από το καταστατικό ή καθορίζονται με απόφαση του Πρωθυπουργού. Με απόφαση του Πρωθυπουργού καθορίζονται οι αρμοδιότητες του Αντιπροέδρου και του Διευθύνοντος Συμβούλου. Με απόφασή του, ο Πρόεδρος του Δ.Σ. μπορεί να αναθέτει την άσκηση των αρμοδιοτήτων του στον Αντιπρόεδρο, στο Διευθύνοντα Σύμβουλο ή σε μέλος του Δ.Σ.

η. Τον Πρόεδρο αναπληρώνουν κατά σειρά ο Αντιπρόεδρος ή ο Διευθύνων Σύμβουλος.

2. Στο τέλος της παραγράφου 4 του άρθρου 8 του ν. 679/1977 (ΦΕΚ 245 Α΄), όπως ισχύει μετά την τροποποίησή από την παρ. 6 του άρθρου 16 του ν. 2308/1995 (ΦΕΚ 114 Α΄), προστίθεται νέο εδάφιο ως εξής:

"Ειδικά για έργα που εκτελούνται από το Υπουργείο Πολιτισμού το ποσοστό αυτό δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσοστό 3%, για ποσά προϋπολογισμού έργου μέχρι ένα και μισό δισεκατομμύριο δραχμές (1,5 δις) και για πέραν του ποσού αυτού ποσοστό 1,5%".

3. Στο τέλος της παρ. 5 του άρθρου 6 του ν. 2527/1997 προστίθενται τα εξής:

"καθώς και οι συμβάσεις έργου που συνάπτει το Υπουργείο Πολιτισμού, στο πλαίσιο της εκτέλεσης αρχαιολογικών έργων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 81 του ν. 1958/1991 (ΦΕΚ 122 Α΄), με αυτεπιστασία".

4. Το εδάφιο ια΄ της παρ. 5 του άρθρου 1 του ν. 2286/1995 (ΦΕΚ 19 Α΄) αντικαθίσταται ως εξής:

"Οι Υπηρεσίες και οι εποπτευόμενοι φορείς του Υπουργείου Πολιτισμού κατά την εκτέλεση αρχαιολογικών εν γένει έργων".

5. Οι διατάξεις της παρ. 21 του άρθρου 3 του ν. 1797/1988, όπως αυτή προστέθηκε με την παρ.1 του άρθρου 92 του ν. 1892/1990 (ΦΕΚ 101 Α΄) διατηρούνται σε ισχύ.

6. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Πολιτισμού, καθορίζονται οι όροι και οι διαδικασίες πρόσληψης του προσωπικού του δεύτερου εδαφίου της περίπτωσης α΄ της παρ. 2, του άρθρου 1 του ν. 2247/1994 (ΦΕΚ 182 Α΄).

7. Το άρθρο 47 του ν. 2778/1999 (ΦΕΚ 295 Α΄) αντικαθίσταται ως εξής:

"Στο Υπουργείο Πολιτισμού συνιστώνται, πέραν των υφισταμένων, δεκαπέντε (15) θέσεις ΠΕ κατηγορίας, του Κλάδου ΠΕ2 Αρχαιολόγων, με τα προσόντα που ορίζονται στις διατάξεις των άρθρων 1, 2 και 3 της Κ.Υ.Α. ΥΠ.ΠΟ./ΓΝΟΣ/13181/29.3.1989 (ΦΕΚ 233 Β΄), όπως κυρώθηκε με τις διατάξεις της παρ. 61 του άρθρου 11 του ν. 1881/1990 (ΦΕΚ 72 Α΄). Οι θέσεις θα πληρωθούν με ειδικό διαγωνισμό, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, και με βάση τις ειδικότητες Προϊστορικών-Κλασικών και Βυζαντινών Αρχαιολόγων.

Οι συνιστώμενες θέσεις θα κατανεμηθούν μεταξύ της Κεντρικής Υπηρεσίας, των Περιφερειακών και Ειδικών Περιφερειακών Υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού, με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού".

Άρθρο 7

Χωροθέτηση Ισλαμικού Πολιτιστικού Κέντρου

Καθορίζεται χώρος Ισλαμικού Πολιτιστικού Κέντρου που περιλαμβάνει και τέμενος σε έκταση που παραχωρείται από το Υπουργείο Γεωργίας στη θέση Χούσμουζα Δ. Παιανίας Αττικής, όπως αυτός απεικονίζεται με διαγράμμιση στο τοπογραφικό διάγραμμα σε κλίμακα 1:5.000, του οποίου αντίτυπο σε φωτοσμίκρυνση δημοσιεύεται με το νόμο αυτόν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Οι όροι και περιορισμοί δόμησης καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εξωτερικών, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Πολιτισμού.

Άρθρο 8

1. Η εταιρία με την επωνυμία "Οργανισμός Διεξαγωγής Ιπποδρομιών Ελλάδος Α.Ε.", προς το σκοπό κατασκευής νέων ιπποδρόμων και ολυμπιακών εγκαταστάσεων αναγκαίων για τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, μπορεί να εκχωρεί, εν μέρει και για ορισμένο χρόνο, με απόφαση της γενικής συνέλευσης, σε τρίτο ή τρίτους, οι οποίοι επιλέγονται μέσω δημόσιων διαγωνισμών για την κατάρτιση της σύμβασης Παραχώρησης, τα δικαιώματα που έχουν αποδοθεί σε αυτήν από το Ελληνικό Δημόσιο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 του α.ν. 598/1968(ΦΕΚ 256 Α΄), του π.δ. 56/1999 (ΦΕΚ 59 Α΄) και του άρθρου 2 του καταστατικού της εταιρίας, και ιδίως τα δικαιώματα οργάνωσης, λειτουργίας και εκμετάλλευσης του αμοιβαίου - πλην λαχειοφόρου - ιπποδρομιακού στοιχήματος.

2. Η διάταξη του άρθρου 34 του ν. 1326/1983 (ΦΕΚ 19 Α΄), όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 4 του άρθρου 14 του ν. 2469/1997 (ΦΕΚ 38 Α΄), όπως αυτό αντικαταστάθηκε με την παρ. 8 του άρθρου 30 του ν. 2579/1998 (ΦΕΚ 31 Α΄), ως προς την τελευταία περίπτωση αντικαθίσταται ως εξής:

"- ποσοστό 1,5 % επί του 80% των ακαθάριστων εισπράξεων αποδίδεται μηνιαίως στο Ελληνικό Δημόσιο. Το ποσό κάθε μήνα αποδίδεται μέσα στον επόμενο μήνα."

Άρθρο 9

Όροι Δόμησης Ο.Α.Κ.Α.

Στο χώρο των εγκαταστάσεων του Ολυμπιακού Αθλητικού Κέντρου Αθήνας (Ο.Α.Κ.Α.), όπως αυτός απεικονίζεται στο διάγραμμα σε κλίμακα 1: 5.000, που θεωρήθηκε από τον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Μελετών Αθλητικών Έργων της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού την 8η Ιουνίου 2000 και του οποίου αντίτυπο σε φωτοσμίκρυνση δημοσιεύεται με το νόμο αυτόν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται οι ακόλουθοι ειδικοί όροι δόμησης:

α. Μέγιστος επιτρεπόμενος συντελεστής δόμησης: 0,4
β. Μέγιστη επιτρεπόμενη κάλυψη: 20%
γ. Μέγιστος συντελεστής κατ' όγκον εκμετάλλευσης: 2,0
δ. Μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος κτιρίων: 35,0 μ.
ε. Μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος για τους πυλώνες φωτισμού των αθλητικών χώρων : 70,0 μ.
στ. Επιτρέπεται η τοποθέτηση των κτιρίων σε απόσταση τουλάχιστον 12,0 μ. από τη γραμμή ΑΒ στη Λεωφόρο Κηφισίας, 12,0 μ. από τη γραμμή ΒΓΔΕΖΗΘ των οδών Σπύρου Λούη και Κύμης, 6,0 μ. από τη γραμμή ΚΛΜΝΞΟΑ και 12,0 μ. από τη γραμμή ΘΙΚ. Κατ' εξαίρεση, επιτρέπεται η τοποθέτηση βοηθητικών κτισμάτων, όπως εκδοτηρίων εισιτηρίων, φυλακίων κ.λπ. σε απόσταση 6,0 μ. από όλα τα παραπάνω όρια.

Άρθρο 10

Ρύθμιση θεμάτων Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος

1. Η παράγραφος 1 του άρθρου 16 του π.δ. της 27.11/14.12.1926 "περί κωδικοποιήσεως των περί συστάσεως Τ.Ε.Ε. κειμένων διατάξεων", όπως τροποποιήθηκε με την παράγραφο 10 του άρθρου 14 του ν. 2187/ 1994, αντικαθίσταται ως εξής:

"1. Η εκλογή για την ανάδειξη των αιρετών μελών των οργάνων του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος (Τ.Ε.Ε.) διενεργείται εντός του μηνός Νοεμβρίου κάθε τρίτου έτους, σε μία ή δύο συνεχόμενες ημέρες, που καθορίζονται με απόφαση της Διοικούσας Επιτροπής του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος (Τ.Ε.Ε.), ταυτόχρονα στις έδρες

Πηγή: http://www.et.gr

Signature Not Verified
Digitally signed by Theodoros Mavrikos
Date: 2007.02.12 09:19:49 EET
Reason: Signed PDF (unlocked)
Location: Athens, Ethnikos Typografio

2811

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ **Αρ. Φύλλου 264**

5 Δεκεμβρίου 2006

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 3512

Ισλαμικό Τέμενος Αθηνών και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 1

Ιδρύεται Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.), μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με την επωνυμία «Διοικούσα Επιτροπή Ισλαμικού Τεμένους Αθηνών», που εδρεύει στα όρια του Δήμου Αθηναίων, εποπτεύεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μη υπαγόμενο στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Άρθρο 2

Σκοπός του Νομικού Προσώπου Ιδιωτικού Δικαίου «Διοικούσα Επιτροπή Ισλαμικού Τεμένους Αθηνών» είναι η διοίκηση, διαχείριση και συντήρηση του Ισλαμικού Τεμένους που θα ανεγερθεί στα όρια του Δήμου Αθηναίων για την κάλυψη των θρησκευτικών αναγκών των μουσουλμάνων που διαβιούν στην Αττική.

Άρθρο 3

Η ανέγερση του Τεμένους θα γίνει από τη Διεύθυνση Εφαρμογής Εκπαιδευτικών Σχεδίων του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και με δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, σε έκταση που θα παραχωρηθεί από το Δημόσιο, σύμφωνα με τους όρους και τους περιορισμούς δόμησης που καθορίζονται με προεδρικό διάταγμα, μετά από πρόταση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Άρθρο 4

1. Το Τέμενος και η παραχωρηθείσα κατ' άρθρο 3 εδαφική έκταση ανήκουν κατά κυριότητα στον παραχωρήσαντα τη χρήση.

2. Οι πόροι του Ν.Π.Ι.Δ. διακρίνονται σε:

α) τακτικούς, που προέρχονται από επιχορηγήσεις από τον Κρατικό Προϋπολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων για τη λειτουργία και συντήρηση του Τεμένους και

β) έκτακτους, που προέρχονται από επιχορηγήσεις, δωρεές, κληρονομιές, κληροδοσίες και κάθε είδους εισφορές φυσικών ή νομικών προσώπων κ.λπ.

Άρθρο 5

1. Το ιδρυόμενο με τον παρόντα νόμο νομικό πρόσωπο διοικείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.), το οποίο διορίζεται, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, με τριετή θητεία, με δυνατότητα ανανέωσης αυτής για μία ακόμη θητεία. Ως Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου ορίζεται ο Γενικός Διευθυντής Θρησκευμάτων του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ως αναπληρωτής του δε ορίζεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ο Διευθυντής της Διεύθυνσης Ετεροδόξων και Ετεροθρήσκων του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Στο Διοικητικό Συμβούλιο μετέχουν:

α) ο Γενικός Διευθυντής Θρησκευμάτων του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, με αναπληρωτή του τον Διευθυντή της Διεύθυνσης Ετεροδόξων και Ετεροθρήσκων,

β) ένας Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, με τον αναπληρωτή του, που προτείνονται από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών,

γ) δύο εκπρόσωποι του Δήμου Αθηναίων, με τους αναπληρωτές τους, που προτείνονται από τον Δήμαρχο Αθηναίων,

δ) ένας εμπειρογνώμων υποδεικνυόμενος από την Ακαδημία Αθηνών με τον αναπληρωτή του ή ένα μέλος Δ.Ε.Π. ελληνικού Πανεπιστημίου, με τον αναπληρωτή του, με γνωστικό αντικείμενο σχετικό με την ισλαμική θρησκεία ή τον ισλαμικό πολιτισμό και, ελλείψει αυτών, μέλη Δ.Ε.Π. με το συγγενέστερο γνωστικό αντικείμενο, τα οποία θα επιλέξει ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κατόπιν πρότασης των αρμόδιων αρχών των ελληνικών Πανεπιστημίων,

ε) δύο εκπρόσωποι των μουσουλμάνων που διαβιούν στην Αττική, με τους αναπληρωτές τους, που επιλέγονται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μεταξύ των προτεινομένων από δύο νομίμως συγκροτημένα και πλέον αντιπροσωπευτικά σωματεία μουσουλμάνων της Αττικής. Για τον προσδιορισμό της αντιπροσωπευτικότητας των σωματείων αυτών λαμβάνονται υπόψη ιδίως η αριθμητική υπεροχή των μελών, η γενικότερη απήχηση μεταξύ των διαβιούντων στην Αττική μουσουλμάνων, καθώς και ο συσχετισμός με τον αριθμό τους. Καθένα από τα δύο αυτά σωματεία προτείνει τέσσερις εκπροσώπους.

Γραμματέας του Δ.Σ. ορίζεται υπάλληλος με βαθμό Α΄ της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

2. Το Δ.Σ. διαχειρίζεται τα διατιθέμενα από τον Προϋπολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κονδύλια για τη λειτουργία και συντήρηση του Τεμένους, καθώς και τους έκτακτους πόρους από οποιαδήποτε αιτία (επιχορηγήσεις, δωρεές, κληρονομιές, κ.λπ.), και έχει τις αρμοδιότητες που προβλέπονται από το νόμο και όσες του ανατεθούν με τον κανονισμό λειτουργίας του, που προβλέπεται στην επόμενη παράγραφο.

3. Με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων εγκρίνονται:

α) ο κανονισμός λειτουργίας του ιδρυόμενου Ν.Π.Ι.Δ. με την επωνυμία «Διοικούσα Επιτροπή Ισλαμικού Τεμένους Αθηνών» και

β) ο κανονισμός λειτουργίας του Δ.Σ., ύστερα από γνώμη του, που εκφράζεται κατά την πρώτη συνεδρίασή του.

4. α) Με τον κανονισμό λειτουργίας του Ν.Π.Ι.Δ. με την επωνυμία «Διοικούσα Επιτροπή Ισλαμικού Τεμένους Αθηνών» ορίζονται η διάρθρωση και λειτουργία του φορέα, ο αριθμός, οι θέσεις, τα προσόντα και η κατάσταση του απασχολούμενου στο Ν.Π.Ι.Δ. προσωπικού, τα θέματα εκπόνησης μελετών και παροχής υπηρεσιών που αφορούν στη λειτουργία και συντήρηση του Τεμένους και της διενέργειας προμηθειών. Στις συνιστώμενες θέσεις προσωπικού του Ν.Π.Ι.Δ. μπορούν να αποσπώνται υπάλληλοι του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και

β) Με τον κανονισμό λειτουργίας του Δ.Σ. ορίζεται η λειτουργία του, καθώς και ο τρόπος και ο χρόνος παραχώρησης χρήσης του Τεμένους στις κατ' ιδίαν μουσουλμανικές κοινότητες που διαβιούν στην Αττική για την ικανοποίηση των λατρευτικών τους αναγκών, ανάλογα με τον αριθμό των μελών τους.

Άρθρο 6

1.Στο ιδρυόμενο Τέμενος τοποθετείται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μουσουλμάνος θρησκευτικός λειτουργός (ιμάμης), μετά από εισήγηση του Δ.Σ., με θητεία δύο ετών, που μπορεί να ανανεωθεί. Οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα του θρησκευτικού αυτού λειτουργού περιορίζονται στην ευθύνη για την εσωτερική λειτουργία του Τεμένους, έτσι ώστε να διευκολύνεται η ικανοποίηση των λατρευτικών αναγκών των πιστών. Ασκεί τα καθήκοντα αυτά και προσφέρει τις υπηρεσίες του προς τις θρησκευτικές κοινότητες στις οποίες έχει παραχωρηθεί το Τέμενος, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην παράγραφο 4β του άρθρου 5, εφόσον τούτο ζητηθεί από αυτές.

2. Οι αποδοχές του μουσουλμάνου θρησκευτικού λειτουργού βαρύνουν εξ ολοκλήρου τον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και ορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Άρθρο 7

1. Διαχειριστικός έλεγχος στο Ν.Π.Ι.Δ. πραγματοποιείται σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις.

2. Με κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ρυθμίζεται η αποζημίωση των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου.

3. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και των, τυχόν, συναρμόδιων Υπουργών ρυθμίζονται ειδικότερα θέματα και λεπτομέρειες που μπορεί να ανακύψουν κατά την εφαρμογή των ως άνω διατάξεων.

Άρθρο 8

Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 10 του ν. 3369/2005 (ΦΕΚ 171 Α) αντικαθίσταται ως ακολούθως:

«Οι δαπάνες συνολικής λειτουργίας των Ινστιτούτων Δια Βίου Εκπαίδευσης καλύπτονται, μέχρι την 31η Αυγούστου 2008, από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση».»

Άρθρο 9

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 24 Νοεμβρίου 2006

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΑΡΟΛΟΣ ΓΡ. ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ **Π. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ**	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ **Γ. ΑΛΟΓΟΣΚΟΥΦΗΣ**
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ **Γ. ΣΟΥΦΛΙΑΣ**	ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ **Μ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 4 Δεκεμβρίου 2006

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Α. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ

0100264051206000 2

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ 34 * ΑΘΗΝΑ 104 32 * ΤΗΛ. 210 52 79 000 * FAX 210 52 21 004
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: http://www.et.gr – e-mail: webmaster@et.gr

Πηγή: http://www.et.gr

ΑΔΑ 45ΨΠ1-ΚΔ2, Αθήνα 13/12/2011, Αρ. Πρωτ.: ΕΥΔΕΚ/οικ/864. Θέμα: «Έγκριση Μελέτης Εφαρμογής του έργου ''Κατασκευή Ισλαμικού Τεμένους».

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ & ΔΙΚΤΥΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ & ΛΟΙΠΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΕΥΔΕ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ (ΕΥΔΕΚ)
Τμήμα Β :Μελετών
Ταχ. Δ/νση :Βατάτζη 37
Ταχ. Κώδικας :114 72 Αθήνα
Τηλέφωνο :2106427887
Fax :2106458571
E-mail :eydekdsl@otenet.gr
Πληροφορίες : Στ. Ζάχαρη

Αθήνα 13 Δεκεμβρίου 2011
Αρ. πρωτ. : ΕΥΔΕΚ/οικ/864

ΑΠΟΦΑΣΗ

Θέμα: Έγκριση Μελέτης Εφαρμογής του έργου "Κατασκευή Ισλαμικού Τεμένους".

Α. Σύμφωνα με τις διατάξεις:

1. Του Ν.3512/06 (ΦΕΚ 264 Α/05-12-2006) «Ισλαμικό Τέμενος Αθηνών και άλλες διατάξεις» όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 29 παρ. ii του Ν.4014/11 (ΦΕΚ 209 Α/21-9-2011)
2. Του Ν. 4014/11 (ΦΕΚ 209 Α/21-9-2011) «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλον» και ειδικότερα την παρ.5 του άρθρου 29.
3. Του Ν. 3316/05 «Ανάθεση και εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων εκπόνησης μελετών και παροχής συναφών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 42 Α/22-2-2005).
4. Του Ν. 3669/08 (ΦΕΚ 116 Α/18-6-08) «Κύρωση της Κωδικοποίησης της Νομοθεσίας Κατασκευής των Δημοσίων Έργων» και ειδικότερα το άρθρο 41 παρ. 2 και 3.
5. Του Ν. 3861/2010 (ΦΕΚ 112/Α΄/13-7-2010) "Ενίσχυση της διαφάνειας με την υποχρεωτική ανάρτηση νόμων και πράξεων των κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων στο Διαδίκτυο "Πρόγραμμα Διαύγεια" και άλλες διατάξεις".
6. Του ΠΔ 63/05 (ΦΕΚ 98 Α 22-4-2005) «Κωδικοποίηση της Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα Κυβερνητικά όργανα».
7. Του Π.Δ 189/09 «Καθορισμός και ανακατανομή αρμοδιοτήτων των Υπουργείων» (ΦΕΚ 221 Α/5-11-2009).
8. Του Π.Δ. 110/2011 «Διορισμός Αντιπροέδρων της Κυβέρνησης, Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (ΦΕΚ 243 Α/11-11-2011).
9. Του Π.Δ. 20-09-1995 (ΦΕΚ 1049Δ/30-11-1995) «Έγκριση Πολεοδομικής Μελέτης αναθεώρησης και επέκτασης τμημάτων των δήμων Αθηναίων, Αγίου Ιωάννη Ρέντη, Αιγάλεω, Περιστερίου και Ταύρου (περιοχή Ελαιώνα) (Ν. Αττικής)» όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 29 παρ. 5i του Ν.4014/11 (ΦΕΚ 209 Α/21-9-2011).

10. Του Π.Δ. 95/2010 (ΦΕΚ 169 Α/21-09-2010) «Τροποποίηση του π.δ. 212/2002(Α΄202) κατά το μέρος που αφορά στον καθορισμό των ορίων του Ναυτικού Οχυρού (Ν.Ο) περιοχής ΒΟΤΑΝΙΚΟΥ του Ν. Αττικής».
11. Της Κοινής Απόφασης Δ16α/04/773/29-11-90 (ΦΕΚ 746/Β/30-11-90) του Υπουργού Προεδρίας και του Αναπληρωτή Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ "Περί εξαιρέσεως Διοικητικών πράξεων από τον κανόνα των τριών υπογραφών".
12. Της με αρ. Δ17γ/07/45/ΦΝ 439.4/13-03-2007 (ΦΕΚ 447Β/3-04-2007) απόφασης του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., "Αποφαινόμενα και γνωμοδοτούντα όργανα του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας & Δημοσίων Έργων και των εποπτευόμενων νομικών προσώπων, κατά την ανάθεση και εκτέλεση συμβάσεων μελετών και συναφών υπηρεσιών του Ν.3316/05".
13. Της με α.π. 2876/7-10-2009 (ΦΕΚ 2234 Β/7-10-09) Απόφασης του κ. Πρωθυπουργού "Αλλαγή τίτλου Υπουργείων", με την οποία το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων μετονομάζεται σε Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Β. Έχοντας υπόψη:

1. Τη Μελέτη Εφαρμογής του έργου «Κατασκευή Ισλαμικού Τεμένους» που εκπονήθηκε από την ΕΥΔΕΚ με τη συνδρομή Τεχνικού Συμβούλου σύμφωνα με την από 25-10-2011 Σύμβαση «Υποβοήθηση της ΕΥΔΕΚ στην υλοποίηση του Ισλαμικού Τεμένους» με τα Συμπράττοντα γραφεία «Γραφείο Μελετών Αλέξανδρου Ν. Τομπάζη Α.Ε.», «Νίκου Αθανασιάδη Πολιτικού Μηχανικού» και «Παρασκευά Αλ. Μητσούδη Μηχανολόγου Μηχανικού», σε εκτέλεση της με αρ. πρωτ. ΕΥΔΕΚ/οικ/714/21-10-2011 απόφασης Υπουργού, με βάση τις διατάξεις του Ν. 3316/05 όπως ισχύει και του άρθρου 41 του Ν. 3669/08.
2. Με το α.π. 197414/24-3-2011 έγγραφο της ΕΥΠΕ του Υπ. Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής δεν απαιτείται περιβαλλοντική αδειοδότηση για το έργο του θέματος.
3. Τη με αριθμ. οικ/714/21-10-2011/ΕΥΔΕΚ/ΓΓΔΕ/ΥΠΥΜΕΔΙ Απόφαση Έγκριση διάθεσης πίστωσης 153.385,55 € (με Φ.Π.Α.) σε βάρος των πιστώσεων του ενάριθμου έργου 1981ΣΕ07300000 της ΣΑΕ 073, για τη σύναψη σύμβασης παροχής Υπηρεσιών Τεχνικού Συμβούλου με τα συμπράττοντα γραφεία "Γραφείο Μελετών Αλέξανδρου Ν. Τομπάζη Α.Ε.", "Νίκου Αθανασιάδη, Πολιτικού Μηχανικού" και "Παρασκευά Αλ. Μητσούδη, Μηχανολόγου Μηχανικού", για την υποβοήθηση της ΕΥΔΕΚ της Γ.Γ.Δ.Ε. του ΥΠ.Υ.ΜΕ.ΔΙ. στην υλοποίηση του Ισλαμικού Τεμένους.
4. Την από 25-10-2011 Σύμβαση Ανάθεσης Καθηκόντων Τεχνικού Συμβούλου για την υποβοήθηση της ΕΥΔΕΚ στην υλοποίηση του Ισλαμικού Τεμένους.
5. Την ομόφωνη γνωμοδότηση του Συμβούλιο Δημοσίων Έργων (Τμήμα Μελετών) της ΓΓΔΕ (πράξη 135, συνεδρία 27/10-11-2011) υπέρ της έγκρισης της Οριστικής Μελέτης (Αρχιτεκτονική, Στατική και Η/Μ Μελέτη) του έργου «Κατασκευή Ισλαμικού Τεμένους» και ειδικότερα με την άποψη του μέλους κ. Κων/νου Αλεξόπουλου, εκπροσώπου Π.Ο. Μελετητών, ότι επειδή δεν έχει συνταχθεί μελέτη εφαρμογής, η δημοπράτηση του έργου πρέπει να γίνει με το σύστημα "μελέτη- κατασκευή".
6. Τη με α.π. ΕΥΔΕΚ/οικ/819/25-11-11/ΓΓΔΕ με την οποία εγκρίθηκε η Οριστική Μελέτη του έργου του θέματος.

Γ. Και επειδή:

1. Η προς έγκριση μελέτη εφαρμογής συντάχθηκε από την ΕΥΔΕΚ με την υποβοήθηση του Τεχνικού Συμβούλου σύμφωνα με την από 25-10-2011 Σύμβαση Ανάθεσης καθηκόντων Τεχνικού Συμβούλου, τις ισχύουσες διατάξεις και προδιαγραφές.
2. Από τα στοιχεία της μελέτης όπως συντάχθηκαν, ελέγχθηκαν και θεωρήθηκαν από την Υπηρεσία, προκύπτει ότι:

2.1.Είναι πλήρη, παρουσιάζουν επιστημονική επάρκεια και πληρότητα και διαμορφώνουν μια ολοκληρωμένη και σαφή πρόταση για τη μετασκευή του ΚΣΑΝ σε Ισλαμικό Τέμενος εξασφαλίζοντας στατική και αντισεισμική επάρκεια του κτιρίου με ικανοποιητική λειτουργικότητα για το σκοπό αυτό.

2.2.Με βάση τα στοιχεία της μελέτης, η προεκτιμώμενη δαπάνη για το έργο της μετασκευής και μετατροπής του πρώην Κεντρικού Συνεργείου Αυτοκινήτων Ναυτικού (ΚΣΑΝ) σε χώρο στέγασης Ισλαμικού Τεμένους υπολογίσθηκε σε 846.000€, σύμφωνα με το τεύχος προϋπολογισμού εργασιών.

ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΥΜΕ

Την έγκριση της Μελέτης Εφαρμογής (Αρχιτεκτονική, Στατική και Η/Μ Μελέτη) του έργου «Κατασκευή Ισλαμικού Τεμένους», όπως αυτή συντάχθηκε από την ΕΥΔΕΚ με τη συνδρομή του Τεχνικού Συμβούλου, ελέγχθηκε και θεωρήθηκε από την ΕΥΔΕΚ και αποτελείται από τα τεύχη και τα σχέδια που φαίνονται στον συνημμένο πίνακα.

ΣΥΝΗΜΜΕΝΑ:
Πίνακας Περιεχομένων
Μελέτης Εφαρμογής

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ:
1. Γρ. Γεν. Γραμματέα Γ.Γ.Δ.Ε
2. Γρ. Γεν. Δ/ντή
3. Τεχνικό Σύμβουλο
(με μέριμνα της Δ/νουσας Υπηρεσίας)

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ & ΛΟΙΠΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΤΖΟΒΑΡΙΔΗΣ

ΕΣΩΤ. ΔΙΑΝΟΜΗ:
1. Χρον. Αρχείο
2. ΦΕ
3. Τμήμα Κατασκευής Έργων
4. Τμήμα Κατασκευών
5. Τμήμα Μελετών
6. Φ. Δ/ντή
7. Στ. Ζάχαρη, Α. Γιόκαρη

Ακριβές Αντίγραφο
Η Γραμματέα

Παρ. Μουζάκη

Πηγή: http://www.et.gr

Υλικό Ανάλυσης: Εφημερίδες (Κατά αλφαβητική σειρά)

Αδέσμευτος Τύπος

«Εδώ Πολυτεχνείο, εδώ Πολυτεχνείον!»

ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΡΙΖΟΥ ΣΕΛ. 3

ΤΥΠΟΣ ΑΔΕΣΜΕΥΤΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ-ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΡΙΖΟΣ

ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ (4.783) 3.765 ΤΕΤΑΡΤΗ 17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2010 ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ 1,30 ΕΥΡΩ ΣΕΛΙΔΕΣ 48

ΜΕ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

«Ναι στη συναίνεση» από τη Ν.Δ.

Οχι στις απολύσεις δημοσίων υπαλλήλων ΣΕΛ. 7

Γιωργίνο Αλίμου Kitchen bar

Νεράιδα Λεωφ. Ποσειδώνος 3 Μαρίνα Αλίμ

Τηλ.: 210 - 9812004

Με συνέντευξή του στη «Φιγκαρό»

«Οχι στην αναδιάρθρωση του χρέους» λέει ο πρωθυπουργός

«ΠΕΡΑΣΑΜΕ ΞΥΣΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΕΟΚΟΠΙΑ»! ΣΕΛ. 6

Συναπόφαση κυβέρνησης – Τρόικας

ΝΕΑ ΕΠΙΔΡΟΜΗ στους μισθωτούς

✓ Σπάνε τις Συμβάσεις και κατεβάζουν τον βασικό μισθό στα 637 ευρώ!

✓ 45ωρο εργασίας χωρίς τις υπερωρίες ✓ Απολύσεις στον ένα χρόνο χωρίς αποζημίωση κ

ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΠΟΡΤΗ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΡΑΜΑΖΑΝΙ...

Η προσευχή χιλιάδων Μουσουλμάνων στην Αθήνα... ΣΕΛ. 20-29

17 Νοέμβρη 2010

Εκδηλώσεις σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη για την Επέτειο του Πολυτεχνείου ΣΕΛ. 29

Παράταση έως τις 24 Νοεμβρίου για την περαίωση ΣΕΛ. 10

ΤΖΑΚ ΠΟΤ ΛΟΤΤΟ € 2.000.000 τουλάχιστον

Κατάθεση δελτίων έως 20:30, την Τετάρτη 17 Νοεμβρίου

ΣΤΟ «ΕΡΡΙΚΟΣ ΝΤΥΝΑΝ»

Δωρεάν εξετάσεις αύριο για τον έλεγχο της γλυκόζης

Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Διαβήτη ΣΕΛ. 9

Θύματα σωματικής και σεξουαλικής κακοποίησης εκατοντάδες Ελληνόπουλα

Αποκαλυπτικά στοιχεία από την οργάνωση «Το Χαμόγελο του Παιδιού» ΣΕΛ. 19

Εν ολίγοις...

Επιλογές από τον
ΜΙΧΑΛΗ Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Να αποτελέσει και πάλι τονωτική ένεση στην ύφεση της τουριστικής κίνησης τόσο στην πόλη, όσο και στη χώρα επιχειρεί για ακόμη μια χρονιά, η Διεθνής Εκθεση Τουρισμού Philoxenia (18-21 Νοεμβρίου), της Helexpo. Στόχος της εν μέσω και της οικονομικής κρίσης, είναι «να παράξει τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να προβληθούν διεθνώς και να έχουν άμεση επικοινωνία με κορυφαίες επιχειρήσεις του κλάδου, με προοπτική άμεσων επαγγελματικών συμφωνιών-συνεργασιών και εξασφαλισμένη δυνατότητα για νέες πολυεπίπεδες συνεργασίες. Στη φετινή Philoxenia, συμμετέχουν 500 άμεσοι και έμμεσοι εκθέτες, λιγότεροι κατά περίπου 50 σε σχέση με πέρυσι.

(Σελ. 18)

Απέναντι από το άγαλμα του Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε' ο ιμάμης καλεί σε προσευχή τους μουσουλμάνους της Αθήνας για την εορτή του Αβραάμ (Αΐντ Αλ Αντχα)

Θύματα σωματικής και σεξουαλικής κακοποίησης, αλλά και παραμέλησης πέφτουν καθημερινά εκατοντάδες παιδιά στην χώρα μας. Με αφορμή την παγκόσμια Ημέρα ενάντια στην Παιδική Κακοποίηση, στις 19 Νοεμβρίου, το «Χαμόγελο του Παιδιού» παρουσίασε στατιστικά στοιχεία που καταδεικνύουν τις διαστάσεις του προβλήματος. Τα στοιχεία αυτά προέκυψαν από τις καταγγελίες που έφθασαν στην Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή SOS 1056 το τελευταίο δεκάμηνο του 2010. Στους δέκα αυτούς μήνες υπήρξαν συνολικά 383 ανώνυμες και επώνυμες τηλεφωνικές καταγγελίες που αφορούσαν συνολικά 770 παιδιά όλων των ηλικιακών ομάδων και φύλων. Το 48% των καταγγελιών αφορούσαν στην παραμέληση παιδιών, ενώ το 44% στην άσκηση σωματικής βίας (σωματική κακοποίηση).

(Σελ. 19)

Σπάνε τις συμβάσεις, κατεβάζουν το βασικό μισθό στα 650 ευρώ με 45ωρο χωρίς υπερωρίες, και απολύσεις στον 1 χρόνο από την υπογραφή σύμβασης, χωρίς αποζημιώσεις. Τι συζητά και αποφασίζει αυτή την ώρα η Κατσέλη με την Τρόικα. Παράταση έως τις 24 Νοεμβρίου για ένταξη στην περαίωση. Περιορισμένα ως τώρα τα αποτελέσματα. Απολύσεις τώρα στο Δημόσιο και τις ζημιογόνες ΔΕΚΟ, ζητά ο ΣΕΒ.

(Σελ. 10-11)

ΔΙΕΘΝΗ

• Ο πρίγκιπας Ουίλιαμ της Βρετανίας πρόκειται να παντρευτεί το 2011 τη σύντροφό του Κέιτ Μίντλετον, ανακοίνωσαν τα ανάκτορα του Μπάκιγχαμ.

• Ξεπερνούν τους 60 οι νεκροί από την κατάρρευση τετραώροφου κτιρίου σε συνοικία του Νέου Δελχί, ανέφεραν τοπικοί αξιωματούχοι, ενώ οι διασώστες προσπαθούν ακόμη να βρουν επιζώντες.

• Ο Ρώσος έμπορος όπλων Βίκτορ Μπουτ, την έκδοση του οποίου ενέκρινε η κυβέρνηση της Ταϊλάνδης στις ΗΠΑ, αναχώρησε με προορισμό τις Ηνωμένες Πολιτείες όπου θα δικαστεί, με ειδικά ναυλωμένο από τις ΗΠΑ αεροπλάνο, όπως δήλωσε ο αρχηγός της δικαστικής αστυνομίας της Μπανγκόκ.

(Σελ. 17)

ΥΓΕΙΑ

• Μεγαλύτερες ποσότητες, αλλά φθηνού όμως φαγητού, καταναλώνουν πολλοί Ελληνες το τελευταίο διάστημα εξαιτίας της οικονομικής ύφεσης, με αποτέλεσμα οι ειδικοί να προειδοποιούν για περαιτέρω αύξηση των ποσοστών παχυσαρκίας.

Οι παραπάνω ανακοινώσεις έγιναν εν όψει του 14ου Διεθνούς Συμποσίου Αθηροσκλήρωσης από το ΕΛΙΚΑΡ.

• Σύμφωνα με τους ειδικούς, επίσης, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, πολλοί είναι και εκείνοι οι ασθενείς που εγκαταλείπουν τις θεραπείες τους, αναζητώντας άλλα φθηνότερα φάρμακα....

(Σελ. 31)

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙ

Μέσα σε συνθήκες πολλαπλής κρίσ
αλλά και απαξίωσης της πορείας μετά
σημερινή επέτειος του Πολυτεχνείου κ
νιάς της Μεταπολίτευσης».

Το πρώτο αποκλείεται από τους δανειστές, το δεύτερο όχι. Α
ωση (επαναδιαπραγμάτευση) του δημόσιου χρέους και άλλο
παράταση για την εξόφλησή του. Αποκλείει κατηγορηματικά τ
μενο ανα(δι)άρθρωσης του χρέους της χώρας ο πρωθυπουργός
τευξή του, στη γαλλική εφημερίδα «Le Figaro»
συνάντησή του στο Παρίσι με τον Γάλλο Πρ
κολά Σαρκοζί. Όπως υποστηρίζει, «κάτι τέτοι
καταστροφή για τους Ελληνες πολίτες με δ
τις θυσίες στις οποίες έχουν υποβληθεί και θ
ταστροφή για την Ευρώπη και το ευρώ». Υπ
ακόμη πως «πρέπει να καταλάβουμε ότι π
ξυστά από την χρεοκοπία». Την ίδια ώρ
μαχος Χυτήρης τάσσεται υπέρ της επι
του χρέους.

Κοντά σε συναίνεση με την κυβέρνηση ως προς το
οικονομίας φαίνεται να βρίσκεται η Ρηγίλλης. Προϋπό
μία συναίνεση, τίθεται η μη σύσταση Εξεταστικής για
νομία, ενώ δύο βασικά σημεία στα οποία η Ν.Δ. δεν θα
συναινέσει ποτέ είναι οι απολύσεις δημοσίων
υπαλλήλων και η επιβολή νέων φορολογικοπρακτι-
κών μέτρων. Επίσης, στη Ρηγίλλης θεωρούν
απαραίτητη την εκπόνηση ενός άμεσου σχε-
δίου αναπτυξιακής πολιτικής. Ήδη χθες, τέσ-
σερα κορυφαία στελέχη της Ν.Δ. (Λυκουρέντ-
ζος, Χαρακόπουλος, Μηταράκης, Καράο-
γλου) κινήθηκαν με δηλώσεις τους, στο
πλαίσιο αυτό.

(Σελ. 7)

ΕΙΔΗΣ

Παζάρια κρατ
Κομισιόν στην πλά
λάδας. Ξαφνικά
αρνείται να προσυ
την τρίτη δόση δαν
Ελλάδα (που θα
μας δοθεί εντός τ
βρίου).

Να περιμένουμε
λόγηση της Τρόικ
τά να πάρουν θέσ
τη, λέει η Κομισιόν.

ΤΥΠΟΣ ΑΔΕΣΜΕΥΤΟΣ

Ιδιοκτησία: ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Εκδότης - Διευθυντής
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΡΙΖΟΣ

Διευθυντής: Γ. ΜΠΕΡΤΣΟΣ
Αρχισυντάκτης: Κ. ΣΑΡΡΗΚΩΣΤΑΣ
Δημ. Σχέσεις: ΠΕΓΚΥ ΡΙΖΟΥ
Υπεύθυνος Οικονομικών: ΧΡ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ
Νομικός Σύμβουλος: ΓΕΩΡ.ΙΑΝΝΗΣ
Υπεύθυνη διαφήμισης: Μ. ΑΒΡΑΜΗ
ΘΗΣΕΩΣ 218, ΚΑΛΛΙΘΕΑ, Τ.Κ. 17675
ΤΗΛ. ΚΕΝΤΡΟ 210-9405888,
FAX: 210-9407173 - 210-9407174, Τ.Θ. 75139 ΚΑΛΛΙΘΕΑ
ΓΡΑΦΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ 15
Τ.Κ. 54639 (Φάληρο Θεσσαλονίκης)
ΤΗΛ: 2310-841876, FAX: 2310-841776

Καιρός

ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΓΝΩΣΗ

Σποβρές καταιγίδες αναμένονται για σήμερα στις βόρειες και δυτικές περιοχές της χώρας, ενώ θα σημειωθεί και αισθητή πτώση της θερμοκρασίας. Παρόμοιος θα παραμείνει ο καιρός και αύριο Πέμπτη με παροδικές βροχοπτώσεις και αισθητή πτώση της θερμοκρασίας, ενώ οι άνεμοι θα πνέουν από νότιες και δυτικές διευθύνσεις από 3 έως 5 Μποφόρ.

ΑΤΤΙΚΗ

Πυκνές νεφώσεις και πρόσκαιρες βροχές προβλέπονται αύριο στην Αττική, ενώ οι άνεμοι θα πνέουν από νότιες και δυτικές διευθύνσεις από 1 έως 3 Μποφόρ. Η θερμοκρασία θα κυμαίνεται από 14 έως 18 βαθμούς Κελσίου.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Σποραδικές βροχοπτώσεις αναμένονται για αύριο και στη Θεσσαλονίκη κατά τις πρωινές ώρες, ενώ αυξημένη συννεφιά προβλέπεται για το υπόλοιπο της ημέρας. Οι άνεμοι θα πνέουν ασθενείς από νότιες και δυτικές διευθύνσεις έως 2 Μποφόρ, ενώ οι θερμοκρασίες θα κυμανθούν από 12 έως 17 βαθμούς Κελσίου.

ΘΕΡΜΟΚΡΑ

Π	
ΑΘΗΝΑ:	14
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ:	9
ΠΑΤΡΑ:	14-
ΡΟΔΟΣ:	19-
ΚΕΡΚΥΡΑ:	12-
ΛΟΝΔΙΝΟ:	5-
ΠΑΡΙΣΙ:	4-

Ο «Αδέσμευτος» στο Παγκόσμιο Δίκτυο

Η ηλεκτρονική διεύθυνση της εφημερίδας μας στο Internet είναι:
http://www.adesmeytos.gr
Μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί μας, στέλνοντας e-mail στο
adesm01@gmail.com και στο **info@adesmeytos.gr**

Σήμερ
στον Δ
κυκλοφο
τα μονά Ι.Χ. αυτο

Η προσευχή χιλιάδων μουσουλμάνων

Στ
γι
με
Ρα

Στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου Αθηνών προσευχήθηκαν οι μουσουλμάνοι. Καλεσμένος τους ο δρ. Mohamed Baddari από το πανεπιστήμιο Αλ Αζχάρ της Αιγύπτου

Παρουσία ισχυρών αστυνομικών δυνάμεων

Της ΜΑΡΙΑΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ

Κάτω από την «ομπρέλα» ισχυρών αστυνομικών δυνάμεων, πραγματοποιήθηκε τελικά χθες, η δημόσια ομαδική προσευχή των μουσουλμάνων σε κεντρικά σημεία της Αθήνας.

Περισσότεροι από 12.000 μουσουλμάνοι, συγκεντρώθηκαν, σύμφωνα με την Αστυνομία, στο κέντρο της Αθήνας, στο Αιγάλεω, στο Μοσχάτο, στο Μενίδι και στον παλιό Ιππόδρομο του Φαλήρου, για να προσευχηθούν με αφορμή την πρώτη ημέρα εορτασμού του μπαϊραμιού, μετά από πρωτοβουλία της Μουσουλμανικής Ένωσης Ελλάδος.

Το κέντρο της Αθήνας από τις 7 χθες το πρωί, και ειδικότερα στα Προπύλαια, την πλατεία Κουμουνδούρου και την πλατεία Αττικής γέμισε από οικογένειες μουσουλμάνων που προσεύχονταν, κάτω όμως από ισχυρή αστυνομική προστασία, καθώς οι αρχές φοβόντουσαν επιθέσεις από ακροδεξιά στοιχεία. Στα Προπύλαια προς στιγμήν απειλήθηκαν μικροεπεισόδια που έληξαν όμως έγκαιρα, ενώ στην πλατεία Αττικής οι συγκεντρωμένοι δέχτηκαν επιθέσεις με αυγά και γιαούρτια - που δεν πήραν όμως άλλη έκταση-, καθώς ισχυρές αστυνομικές δυνάμεις απώθησαν λίγα μέτρα πιο μακριά μέλη ακροδεξιάς οργάνωσης, αλλά και κατοίκους προς αποφυγή περαιτέρω εντάσεων.

Η Αστυνομία πάντως θεωρεί, ότι η σπίθα που απειλούσε να βάλει φωτιά στην εύθραυστη ισορροπία των ημερών ξεπεράστηκε, και έτσι, ρίχνει πια όλο της το βάρος, στην ομαλή διεξαγωγή της σημερινής πορείας για τον εορτασμό της 37ης επετείου του Πολυτεχνείου.

Περιπολίες

Ηδη από χθες, ισχυρές αστυνομικές δυνάμεις φρουρούσαν σταθερούς στόχους έξω από τα Πανεπιστημιακά ιδρύματα και στα Εξάρχεια, ενώ άλλες ομάδες διάσπαρτες στο κέντρο της Αθήνας θα περιπολούν διαρκώς, με στόχο την πρόληψη επεισοδίων.

Οι εντολές από το Αρχηγείο της ΕΛ.ΑΣ. είναι, η παρουσία της Αστυνομίας σε όλη την υπόλοιπη Αθήνα

ΥΠΟ ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΟ ΤΕΙ

ΡΕΘΥΜΝΟ

Υπό κατάληψη βρίσκεται το ΤΕΙ Μουσικής Τεχνολογίας και Ακουστικής, στο Ρέθυμνο. Οι σπουδαστές προχώρησαν σε τριήμερη κατάληψη και η πρωτοβουλία τους εντάσσεται στο πλαίσιο της προσπάθειας τους να αναδείξουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Το συντονιστικό της κατάληψης σε ανακοίνωσή του, τονίζει: «Απαιτούμε να καταργηθεί το νέο πολυνομοσχέδιο, αύξηση των δαπανών για την παιδεία, δωρεάν σίτιση, μονιμοποίηση όλων των καθηγητών. Ο αγώνας για μια καλύτερη παιδεία παραμένει όπως και το 1973, στην εξέγερση του Πολυτεχνείου, επίκαιρος. Οι διαθέσεις μας για το επόμενο διάστημα θα είναι μαχητικές, για την υπεράσπιση των αυτονόητων δικαιωμάτων μας, παλεύοντας για μια καλύτερη δημόσια και δωρεάν παιδεία».

Φ. ΜΠ.

Επεισοδιακή επέμβαση αστυνο

ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ

Συμπλοκή Ρομά – αστυνομικών σε καταυλισμό στην περιοχή Ταμπακαριά Μεσολογγίου, είχε σαν αποτέλεσμα να τραυματιστούν ελαφρά δύο άνδρες της ομάδας ΔΙΑΣ και ένας 16χρονος Τσιγγάνος. Η Αστυνομία σε μία προσπάθεια να κατευνάσει τα πνεύματα, έκανε λόγο για ατυχές περιστατικό, ενώ στο νοσοκομείο της πόλης όπου μεταφέρθηκαν οι τραυματίες η ατμόσφαιρα ήταν ιδιαιτέρως τεταμένη από αθίγγανους που έσπευσαν να μάθουν για την κατάσταση του ανηλίκου.

Τα επεισόδια ξεκίνησαν όταν ένας αστυνομικός του τοπικού Τμήματος Ασφαλείας μετέβη με το υπηρεσιακό του αυτοκίνητο στον καταυλισμό των Τσιγγάνων προκειμένου να δώσει πρόσκληση για κατάθεση σε κάποιον κάτοικο. Ωστόσο, σύμφωνα με ανακοίνωση της Αστυνομίας, σε συνάντηση που είχε με τρεις

17 ΝΟΕΜΒΡΗ 2010 • ΑΘΗΝΑ: ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ ΣΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟ

Εκδηλώσεις για το Πολυτεχνείο

Του Φ. ΝΑΚΟΥ

Αθηναίοι κάθε ηλικίας πέρασαν και χθες από το Πολυτεχνείο για να αφήσουν ένα λουλούδι στη μνήμη της εξέγερσης του 1973.

Νωρίς το πρωί έφτασε στο χώρο του ιδρύματος για να αποτίσει φόρο τιμής ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο οποίος στο μήνυμα του για την επέτειο αναφέρει: «Η φετινή επέτειος του Πολυτεχνείου συμπίπτει με μια δύσκολη συγκυρία στην οποία κρίνονται και διακυβεύονται πολλά: Πρώτα-πρώτα πόσα θα είναι τα πέτρινα χρόνια για την ελληνική κοινωνία που δοκιμάζεται, αλλά επίσης πότε και πώς η πολιτική θα ανακτήσει την κυριαρχία της επί των αγορών, πότε και πώς το πολιτικό σύστημα θα βρει τον τρόπο να ανταποκριθεί στις ανάγκες των καιρών.

Η εξέγερση του Πολυτεχνείου μάς θυμίζει ότι στην πρωτοπορία των κοινωνικών ανατροπών βρίσκεται πάντα η νέα γενιά. Οι ανατροπές γίνονται με συμμετοχή και αγώνα, με αφοσίωση στο συλλογικό, με την πίστη σε κάτι που μπορεί να φαίνεται άπιαστο και με απομάκρυνση από το δρόμο της ιδιώτευσης. Η επέτειος του Πολυτεχνείου μάς θυμίζει επίσης ότι το σύνθημα τού τότε παραμένει με κάποιον τρόπο, ζητούμενο σήμερα: Θέλουμε ψωμί για όλους, παιδεία που παράγει κοινωνικό πολιτισμό και ενεργούς πολίτες, ελευθερία που δεν περιορίζεται από την δημοσιονομική αναγκαιότητα. Κοιτάζοντας στο Πολυτεχνείο, βλέπουμε πιο καθαρά τον ορίζοντα και πιο ζωντανή την ελπίδα». Στεφάνι κατέθεσε και ο γραμματέας του Εθνικού Συμβουλίου του ΠΑΣΟΚ, Μιχάλης Καρχιμάκης.

Λίγα λουλούδια κατέθεσε στο μνημ[illegible] του Πολυτεχνείου, η υπουργός Παιδε[illegible] και Δια Βίου Μάθησης Άννα Διαμαν[illegible] πούλου, η οποία δήλωσε πως το Πολυ[illegible]χνείο νοηματοδοτεί τον αγώνα κάθε νέ[illegible] γενιάς της Ελλάδας για τις αξίες και τη[illegible] σθεσε: «Έχουμε χρέος -σήμερα περισ[illegible]τερο από ποτέ- να σταθούμε δίπλα στο[illegible] νέους μας, που αναζητούν περισσότερ[illegible] ευκαιρίες και ελπίδα για το μέλλον τ[illegible] Η Παιδεία είναι το κλειδί για να το πε[illegible]χουμε».

Ο πρόεδρος της Δημοκρατικής Αριο[illegible]ράς, Φώτης Κουβέλης, κατέθεσε στεφ[illegible] στο μνημείο του Πολυτεχνείου, εξήρε[illegible] θυσίες των αγωνιστών κατά της χούντ[illegible] και δήλωσε χαρακτηριστικά: «Ο αγών[illegible] μας πρέπει να εστιαστεί στην αντιμετώ[illegible]ση των προβλημάτων τού σήμερα».

Ο Δ. Αρβαντιτάκης, μέλος του Π.Γ. [illegible] Κ.Ε. του ΚΚΕ, σε δηλώσ[illegible] του μετά την κατάθε[illegible] στεφάνου, κατήγγειλε [illegible] βέρνηση και Ν.Δ. αλλά [illegible] την Τρόικα και πρόσθε[illegible] ότι «η λαϊκή αγανάκτη[illegible] απέναντί τους πρέπει να [illegible]νει συνειδητή δράση α[illegible]τροπής και οργανωμ[illegible] λαϊκή αντεπίθεση ενάν[illegible] στα αντιλαϊκά μέτρα δι[illegible]κείας».

Το μήνυμα

Η εκπρόσωπος των [illegible] κολόγων-Πρασίνων Ιωά[illegible] Κοντούλη, δήλωσε αμέσ[illegible] μετά την κατάθεση στε[illegible]νου, ότι «στην εποχή τ[illegible] Μνημονίου, το μήνυμα [illegible] εξακολουθεί να είναι [illegible] καιρο είναι η δυνατότ[illegible] να αντιστεκόμαστε σε π[illegible] ισχυρότερες εξουσίες».

Μικροεντάσεις κα[illegible] περιφρούρηση

Αργά χθες το μεσημ[illegible] σημειώθηκαν μικροεν[illegible]σεις μεταξύ εκπροσώπ[illegible] παρατάξεων. Οταν εκτ[illegible]σωποι της ΠΑΣΠ από διάφορες πανε[illegible]στημιακές σχολές προσήλθαν στο Πο[illegible]τεχνείο και κατέθεσαν στεφάνια, φοι[illegible]τές που ανήκαν στην εξωκοινοβουλε[illegible]κή αριστερά διαπληκτίστηκαν φραστ[illegible] μαζί τους, ενώ πέταξαν κύπελλα με νε[illegible] και καφέ. Μάλιστα, ορισμένοι πήραν [illegible] στεφάνια των νέων και τα πέταξαν μακ[illegible] από το μνημείο του Πολυτεχνείου. Ωσ[illegible]σο, το μικροεπεισόδιο αυτό δεν επηρ[illegible] σε την ομαλή πορεία της κατάθεσης [illegible] φανιών. Η Κοινότητα του Πολυτεχνεί[illegible] περιφρουρεί με αυστηρότητα τους [illegible]ρους προκειμένου να μην δημιουρ[illegible]θούν επεισόδια.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΣΤΕΦΑΝΩΝ ΚΑΙ ΠΟΡΕΙΑ

Με την καθιερωμένη κατάθεση στεφάνων στο μνημείο της Πολυτεχνικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, σήμερα στις 12.00 το μεσημέρι, και την κεντρική πορεία που διοργανώνουν ο ΣΦΕΑ και το φοιτητικό κίνημα, από το Πολυτεχνείο στις 5 μ.μ., κορυφώνονται οι εκδηλώσεις για την 37η επέτειο από την εξέγερση του Πολυτεχνείου στη Θεσσαλονίκη. Η κεντρική πορεία θα κατευθυνθεί στο αμερικανικό Προξενείο, όπου και θα διαλυθεί. Μία δεύτερη πορεία, που διοργανώνει το Συντονιστικό των γενικών συνελεύσεων οχτώ φοιτητικών συλλόγων που τελούν υπό κατάληψη, θα επιστρέψει στο Πολυτεχνείο. Σε χθεσινή συνέντευξη Τύπου που έδωσε το Συντονιστικό των γενικών συνελεύσεων, τόνισε ότι η επιστροφή της πορείας στο Πολυτεχνείο δεν έχει μοναδικό στόχο τη διαφύλαξη του ασύλου, αλλά αποσκοπεί κυρίως στον συντονισμό του φοιτητικού κινήματος με τα πρωτοβάθμια εργατικά σωματεία για κινητοποιήσεις μέσα στον Νοέμβριο, ενάντια στα κυβερνητικά μέτρα και στις αλλαγές που προτείνει το υπουργείο Παιδείας για την ανώτατη εκπαίδευση.

Ετσι μετά την επιστροφή της πορείας στο Πολυτεχνείο, το Συντονιστικό των φοιτητικών συλλόγων και τα εργατικά σωματεία θα εκδώσουν κοινή απόφαση-κάλεσμα για απεργίες και καταλήψεις, που θα ξεκινήσουν από τη Δευτέρα και θα κορυφωθούν εντός του μήνα. Σήμερα το ΑΠΘ θα μείνει ανοιχτό και, θα πραγματοποιηθεί η επετειακή συνεδρίαση της Συγκλήτου, η κεντρική εκδήλωση με θέμα «1973-2010: Το πανεπιστήμιο τότε και σήμερα», προβολή της ταινίας του Σάκη Μανιάτη «Τα Μέγαρα», εκδήλωση (με τη συμμετοχή του αγωνιστή, συγγραφέα και εκφωνητή του Πολυτεχνείου, Δημήτρη Παπαχρήστου) «Δικτατορία τότε... Σήμερα τι;» και, μουσική εκδήλωση με ακούσματα γνωστών Ελλήνων συνθετών (Θεοδωράκης, Ξαρχάκος, Χατζηδάκης).

• Σύμφωνα με τη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Θεσσαλονίκης, τα μέτρα ασφαλείας εν όψει των εκδηλώσεων είναι αυξημένα, ενώ σήμερα μεγάλη δύναμη των αστυνομικών θα βρίσκεται σε επιφυλακή προκειμένου να επιτηρήσει την πορεία.

ΤΑΝΙΑ ΜΥΛΩΝΑ

[illegible]περη[illegible]

[illegible]ΘΗΝΑ

[illegible]ή και να μην προκα[illegible]ν εντολές στους [illegible]ν κτιρίων του κέν[illegible] να εκκενωθούν κα[illegible] των διαδηλώσεων [illegible]υχθούν τραγικά πε[illegible] ο θάνατος των [illegible]νων στην Marfin της [illegible] σύμφωνα με πλη[illegible]ροφορίες από υψηλόβαθμο αξιωματικό, οι αστυνομικοί έχουν σαφείς εντολές να σταματούν άμεσα οποιαδήποτε προσπάθεια πρόκλησης επεισοδίων, να κάνει μαζικές προσαγωγές σε τέτοιες περιπτώσεις και να μην δώσει την παραμικρή αφορμή για να δημιουργηθεί «φωτιά».

Τέλος, οι ενώσεις των συνδικαλιστών της Αστυνομίας, ΠΟΑΣΥ και ΠΟΑΞΙΑ εξέδωσαν ανακοίνωση με αφορμή τον εορτασμό του Πολυτεχνείου, στην οποία αφού αναφέρουν ότι δεν θα είναι θεατές των εξελίξεων, επισημαίνουν: «Οι συνδικαλιστές αγωνίζονται για την προστασία των δημοκρατικών θεσμών της πατρίδος μας και συμμετέχουν ενεργά στην προσπάθεια του λαού μας για ένα καλύτερο μέλλον. Χωρίς ξένους δυνάστες, με τους πολίτες να παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των πολιτικών που ακολουθούνται και τους θεσμούς να λειτουργούν προς όφελος των συμφερόντων του λαού μας.

Αυτό το μήνυμα εκπέμπει σήμερα η 37η επέτειος του Πολυτεχνείου και αυτό οφείλουμε να τιμήσουμε, διεκδικώντας κι εμείς ως ένστολοι πολίτες καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και εργασίας με μια Ελληνική Αστυνομία σύγχρονη και δημοκρατική».

[illegible]σε καταυλισμό Ρομά

[illegible]χωρίς κανένα λό[illegible]αστικά. Αυτό, απο[illegible]ανάψουν τα αίμα[illegible]αν τρεις αστυνο[illegible]. Το γεγονός προ[illegible]ντίδραση στους [illegible] ζήτησαν να απο[illegible]της τάξης από τον [illegible]ούθησε κυνηγητό [illegible]τραυματισμένοι αστυνομικοί της ομάδας ΔΙΑΣ, οι οποίοι νοσηλεύονται στο νοσοκομείο του Μεσολογγίου. Με ράμματα στο κεφάλι ο ένας κι ο άλλος με πολλαπλά χτυπήματα σε όλο του το κορμί, χωρίς ωστόσο να κινδυνεύει η ζωή του.

Στο νοσοκομείο του Μεσολογγίου μεταφέρθηκε και ο 16χρόνος Τσιγγάνος που δήλωσε ότι ξυλοκοπήθηκε από τους αστυνομικούς.

[illegible]εισοδίων είναι δύο

ΦΩΤΕΙΝΗ ΜΠΑΚΑΒΕΛΟΥ

ΔΟΘΗΚΕ ΛΥΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΥΡΔΟΥΣ

Λύση στο πρόβλημα μεταστέγασης των Κούρδων προσφύγων δόθηκε τελικά χθες μετά από παρέμβαση του υπουργού Υγείας κ. Α. Λοβέρδου. Το πρόβλημα που είχε δημιουργηθεί αφορούσε σε ένα από τα τρία κτίρια υποδοχής προσφύγων στο Λαύριο το οποίο είχε κριθεί στατικά επικίνδυνο, εντούτοις οι Κούρδοι που έμεναν σε αυτό δεν ήθελαν να φύγουν φοβούμενοι ότι η ελληνική κυβέρνηση ήθελε να τους διώξει.

Ωστόσο μετά και τις διαβεβαιώσεις του υπουργού Υγείας, πείστηκαν και έτσι μεταφέρθηκαν σε άλλο χώρο που παραχωρήθηκε από τον Δήμο Λαυρίου. Αναφερόμενος στο θέμα ο κ. Λοβέρδος εξέφρασε τη συγκίνησή του, και πρόσθεσε ότι «η ελληνική Πολιτεία έχει την ευθύνη να δώσει λύση στο συγκεκριμένο πρόβλημα χωρίς καθυστέρηση ούτε μιας μέρας».

Πηγή: Αθηναϊκό Πρακτορείο

Έθνος

ΤΕΤΑΡΤΗ
17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2010
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ: 8768
1,30€
www.ethnos.gr

ΕΘΝΟΣ

Το Νο1 κυνηγετικό περιοδικό

ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΩΝ ΧΑΡΤΩΝ.
ΣΗΜΕΡΑ: ΦΘΙΩΤΙΔΑ

Οδηγός για τις Πανελλαδικές

»ΕΝΘΕΤΟ

ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Ντοκουμέντα από τα αρχεία της χούντας

»24-25

ΛΕΟΝΤΙΔΕΣ

«Βροχή» αστεριών τα ξημερώματα της Πέμπτης

»20

ΑΦΟΡΗΤΕΣ ΠΙΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΡΟΪΚΑΣ ΓΙΑ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΚΛΑΔΙΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΣΕ ΚΙΝΔΥΝΟ οι μισθοί στον ιδιωτικό τομέα

ΑΔΙΕΞΟΔΟ ΣΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗ Λ. ΚΑΤΣΕΛΗ

ΤΡΙΩΡΟ πρέσινγκ χθες από την τρόικα στο υπουργείο Εργασίας για περικοπή των μισθών στον ιδιωτικό τομέα μέσα από την παράκαμψη των κλαδικών συμβάσεων και την αντικατάστασή τους από τις επιχειρησιακές. Η Λούκα Κατσέλη λέει «όχι» σε γενικευμένη εφαρμογή του μέτρου. » 4-7, 9

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ

▶ Ψαλίδι στις επικουρικές από τον Μάρτιο
▶ Τον Ιούλιο οι αλλαγές σε βαρέα - ανθυγιεινά

ΑΣΤΙΚΕΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

ΝΕΕΣ ΡΟΥΚΕΤΕΣ ΑΠΟ ΣΟΪΜΠΛΕ:

Περίσσεψε η αλληλεγγύη μας προς την Ελλάδα...

ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ

ΣΕ ΚΛΟΙΟ Η ΙΡΛΑΝΔΙΑ ΓΙΑ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΟΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

»5

ΓΙΟΡΤΗ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΩΝ

Η «Μέκκα» ήρθε στα... Προπύλαια

ΑΠΟΔΟΚΙΜΑΣΙΕΣ ΚΑΙ «ΑΒΓΟΠΟΛΕΜΟΣ» ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ »18-19

ΒΟΥΛΗ

Στο εδώλιο υπουργοί της ΝΔ για το Βατοπέδι

Την παραπομπή υπουργών της ΝΔ στο δικαστικό συμβούλιο για το σκάνδαλο του Βατοπεδίου, σύμφωνα με τις θέσεις των κομμάτων, αναμενόταν να αποφασίσει με μυστική ψηφοφορία η Βουλή. »13

17 11

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Μαζική προσευχή μουσουλμάνων στην Αθήνα

Σε «Μέκκα» μετατράπηκαν τα... Προπύλαια

Τη μεγάλη γιορτή της θρησκείας τους, που συμβολίζει τη θυσία του Αβραάμ, γιόρτασαν στην «καρδιά» της πρωτεύουσας οι μουσουλμάνοι, κάτω από τα απορημένα βλέμματα των Αθηναίων. Μικροεπεισόδια σημειώθηκαν κατά την προετοιμασία της προσευχής

ΡΕΠΟΡΤΑΖ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΒΟΝΑΤΣΟΥ
ΦΩΤΟ: ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ

Ένα πολύχρωμο «μωσαϊκό» ανθρώπων απλώθηκε νωρίς χθες το πρωί στα Προπύλαια, στο κέντρο της Αθήνας. Μουσουλμάνοι διαφορετικών εθνοτήτων γιόρτασαν το «Κουρμπάν Μπαϊράμ», που συμβολίζει τη θυσία του Αβραάμ, με μια μαζική προσευχή στην «καρδιά» της πρωτεύουσας.

Την «Αΐντ Αλ Αντχα» τέλεσε ο ιμάμης Mohamed Baddari από το Πανεπιστήμιο του Al Azhar της Αιγύπτου.

Χαλιά στρώθηκαν σε όλη την έκταση μπροστά από τα Προπύλαια, ενώ οι πιστοί αφού έβγαζαν τα υποδήματά τους έπαιρναν θέση για την τελετή

Η προετοιμασία άρχισε πριν ξημερώσει. Χαλιά στρώθηκαν σε όλη την έκταση μπροστά από τα Προπύλαια και καθορίστηκε ο χώρος όπου προσεύχονται οι γυναίκες και τα παιδιά. Οι πιστοί προσέρχονταν σταδιακά από τις έξι το πρωί και αφού έβγαζαν τα υποδήματά τους άρχιζαν να παίρνουν θέση για την τελετή, κάτω από τα απορημένα βλέμματα πολλών Αθηναίων που πηγαίνοντας στη δουλειά τους σταματούσαν και ρωτούσαν να μάθουν τι συμβαίνει.

Την ίδια απορία είχαν και πολλοί οδηγοί αυτοκινήτων που άνοιγαν τα τζάμια για να παρατηρήσουν τι συνέβαινε στα Προπύλαια.

Κατά την προετοιμασία της προσευχής σημειώθηκαν μικροεπεισόδια: οι μουσουλμάνοι απομάκρυναν από τον χώρο της τελετής έναν άνδρα ο οποίος παρεισέφρησε κάνοντας απαξιωτικά σχόλια για τη σύναξη των πιστών του Κορανίου, ενώ σύντομο φραστικό επεισόδιο είχαν μέλη της Μουσουλμανικής Ενωσης Ελλάδος με διερχόμενο, ο οποίος διαμαρτυρήθηκε σε έντονο ύφος για τη χρήση του χώρου από τους μουσουλμάνους.

Μέρα αργίας

Λίγο μετά τις οκτώ άρχισε η προσευχή για τη γιορτινή μέρα της ισλαμικής θρησκείας. Στα μουσουλμανικά κράτη η χθεσινή μέρα είναι αργία και καταναλώνεται αρνίσιο κρέας, ενώ τηρώντας ένα συμβολικό έθιμο οι προσκυνητές στη Μέκκα ρίχνουν επτά πέτρες σε έναν λόφο.

Οι γυναίκες προσευχήθηκαν στην αριστερή πλευρά του χώρου, χωριστά από τους άνδρες, μαζί με τα παιδιά τους. Η συμμετοχή πιστών από αραβικά κράτη αλλά και από χώρες της Αφρικής ήταν πολύ μεγάλη και αρκετοί προσήλθαν στην προσευχή με τις εθνικές ενδυμασίες τους, δίνοντας ιδιαίτερο χρώμα στο σκηνικό.

Ο πρόεδρος της Μουσουλμανικής Ενωσης Ελλάδος κ. Ναΐμ Ελγαντούρ επανέφερε με δηλώσεις του το ζήτημα της ανέγερσης τεμένους, ώστε όπως χαρακτηριστικά είπε «να μαζέψουμε αυτούς τους χώρους λατρείας που φυτρώνουν συνεχώς».

Ομαδικές προσευχές μουσουλμάνων έχουν τελεστεί ξανά στο ΟΑΚΑ, όπου όμως για οικονομικούς λόγους δεν είναι πλέον εφικτή η ενοικίαση του χώρου από τη Μουσουλμανική Ενωση Ελλάδος, αλλά και στην Πλατεία Κοτζιά πριν από περίπου δύο μήνες.

Στόχος της Μουσουλμανικής Ενωσης είναι να τελούνται οι προσευχές από αναγνωρισμένους ιμάμηδες, οι οποίοι προέρχονται από μεγάλα πανεπιστήμια του εξωτερικού, ώστε να μη γίνεται, όπως λένε, παρερμηνεία του Κορανίου. Αλλωστε, μετά το τέλος κάθε προσευχής ακολουθεί ομιλία του ιμάμη για το εορταστικό γεγονός για το οποίο τελείται η προσευχή.

▲ΤΟ «ΚΟΥΡΜΠΑΝ Μπαϊράμ» γιόρτασαν χθες στα Προπύλαια μουσουλμάνοι διαφορετικών εθνοτήτων, δημιουργώντας ένα πολύχρωμο «μωσαϊκό» ανθρώπων

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΑΛΩΤΗΣ

«Υπάρχει νομοθετημένη απόφαση για τη δημιουργία τζαμιού»

«ΥΠΑΡΧΕΙ και δέσμευση και νομοθετημένη απόφαση να δημιουργηθεί τζαμί στην Αθήνα, προκειμένου να τελούν με απόλυτη ασφάλεια και θρησκευτική ελευθερία τα θρησκευτικά τους καθήκοντα οι συμπολίτες μας μουσουλμάνοι», σημείωσε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Γιώργος Πεταλωτής, προσθέτοντας ότι θα πρέπει να ληφθεί απόφαση υλοποίησης μιας τέτοιας απόφασης.

Για το ζήτημα τοποθετήθηκε στον ραδιοφωνικό σταθμό «Flash» και ο βουλευτής του ΣΥΡΙΖΑ Δημήτρης Παπαδημούλης, επισημαίνοντας ότι «όλοι οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα να θρησκεύονται ελεύθερα σε τόπους λατρείας της θρησκείας τους».

ΛΑ.Ο.Σ.

Σε άλλο μήκος κύματος κινήθηκε ο βουλευτής του ΛΑ.Ο.Σ. Αδωνις Γεωργιάδης στον ίδιο ραδιοφωνικό σταθμό: «Η θέση μου είναι ότι είναι παντελώς αδιανόητο όχι το να θέλουν να εκφράσουν οι μουσουλμάνοι την πίστη στον θεό τους όπως εκείνοι νομίζουν, αυτό είναι αναφαίρετο δικό τους δικαίωμα. Αλλά με κανέναν τρόπο δεν μπορείτε να με πείσετε ότι αυτό πρέπει να γίνει στα Προπύλαια της Πανεπιστημίου. Δεν είναι θέμα χρημάτων, είναι καθαρά θέμα πρόκλησης».

Τα Τρίκαλα ανάμεσα στις 21 «εξυπνότερες πόλεις» 23

Εγγραφα - ντοκουμέντα από τα αρχεία της χούντας μετά την εξέγερση. 24-25

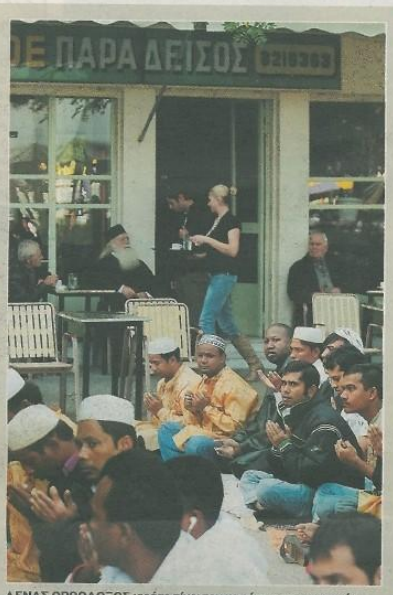

▲ΕΝΑΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ιερέας πίνει τον καφέ του στο καφενείο «Παράδεισος», την ώρα που οι μουσουλμάνοι προσεύχονται ◄ΚΑΤΩ ΑΠΟ αστυνομικό κλοιό και υπό τις αποδοκιμασίες κατοίκων προσευχήθηκαν οι μουσουλμάνοι στην Πλατεία Αττικής

ΕΝΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Προσευχή κάτω από αστυνομικό κλοιό και αποδοκιμασίες

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ήταν το σκηνικό στην Πλατεία Αττικής χθες, όπου η προσευχή των μουσουλμάνων έγινε κάτω από αστυνομικό κλοιό και υπό τις αποδοκιμασίες ορισμένων κατοίκων της περιοχής.

Το κλίμα είχε αρχίσει από το βράδυ της Δευτέρας να είναι τεταμένο στην περιοχή, καθώς μέλη της «Χρυσής Αυγής» και κάτοικοι της περιοχής θέλησαν να αποτρέψουν την προσευχή των μουσουλμάνων. Το ίδιο συνέβη και χθες νωρίς το πρωί, όταν ομάδα περίπου εβδομήντα ατόμων από ακροδεξιές οργανώσεις προσπάθησε να εμποδίσει τη θρησκευτική τελετή των πιστών του Ισλάμ, ωστόσο απωθήθηκε από τις ισχυρές δυνάμεις των ΜΑΤ που βρίσκονταν στην περιοχή.

Τελικά η προσευχή άρχισε, ωστόσο από μπαλκόνια που βρίσκονταν απέναντι από την πλατεία ακούγονταν στη διασπασών ροκ μουσική αλλά και... μπουζούκια, ώστε να σκεπαστεί η φωνή του θρησκευτικού λειτουργού. Την ώρα που γινόταν η προσευχή, από τα ίδια σημεία, ακούγονταν συνθήματα μίσους κατά των μεταναστών, ενώ εκτοξεύτηκαν αβγά και γιαούρτια στους προσευχόμενους.

Την ώρα που γινόταν η προσευχή, ακούγονταν συνθήματα κατά των μεταναστών, ενώ εκτοξεύτηκαν αβγά και γιαούρτια

Φέιγ βολάν με προκλητικά σχόλια είχαν πεταχτεί στην πλατεία, ενώ και κατά τη διάρκεια της προσευχής οι αστυνομικές δυνάμεις κρατούσαν σε απόσταση άτομα που διαμαρτύρονταν για τη συγκέντρωση. Στη συγκεκριμένη τελετή παραβρέθηκαν μόνο πιστοί κυρίως πακιστανικής καταγωγής, οι οποίοι διαβιούν στην περιοχή, ενώ δεν προσευχήθηκαν γυναίκες. Η προσευχή τελικά ολοκληρώθηκε γύρω στις 9.30.

▲ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΘΗΚΑΝ στην αριστερή πλευρά του χώρου στα Προπύλαια μαζί με τα παιδιά τους, χωριστά από τους άνδρες

«ΚΟΥΡΜΠΑΝ ΜΠΑΪΡΑΜ»

Εκδηλώσεις σε πολλά σημεία

ΣΕ ΠΟΛΛΑ ΣΗΜΕΙΑ της Αθήνας γιόρτασαν χθες οι μουσουλμάνοι τη μεγάλη γιορτή της θρησκείας τους. Στο Κορωπί, στον Ασπρόπυργο, στο Μοσχάτο, στο Αιγάλεω και σε αρκετά ακόμη μέρη όπου ζουν μουσουλμάνοι γιορτάστηκε με μεγάλες υπαίθριες προσευχές το «Κουρμπάν Μπαΐράμ».

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της αστυνομίας, περίπου 600 άτομα συγκεντρώθηκαν στην Πλατεία Κουμουνδούρου, 4.000 στο Αιγάλεω, 2.000 στο Ελληνοαραβικό Επιμορφωτικό Κέντρο στο Μοσχάτο, 1.000 στον παλιό Ιππόδρομο στο Φάληρο, 1.000 στο Μενίδι, 300 στο γήπεδο μπάσκετ της Ελευσίνας, 250 στον Ασπρόπυργο, 1.500 στο Κορωπί, 250 στα Οινόφυτα και 1.000 άτομα στο Περιστέρι.

•Την αρχή του μπαϊράμ τίμησαν χθες και οι μουσουλμάνοι της Πρέβεζας. Η προσευχή των περίπου 70 μουσουλμάνων που ζουν στην πόλη τελέστηκε νωρίς το πρωί στη Λαϊκή Αγορά, και οι οικονομικοί μετανάστες εκφράζουν για μία ακόμη φορά τις ευχαριστίες τους τόσο στον Δήμο της Πρέβεζας για την παραχώρηση του χώρου όσο και στην τοπική κοινωνία για τον σεβασμό που δείχνει στις θρησκευτικές τους συνήθειες.

Δεύτερη πατρίδα

«Όλοι εμείς αισθανόμαστε την πόλη και τους ανθρώπους της σαν δεύτερη πατρίδα» λέει χαρακτηριστικά ο Χάλιντ, ο οποίος έχει μάθει την ελληνική γλώσσα στα μαθήματα που οργάνωσε ο Δήμος της Πρέβεζας σε συνεργασία με την Αντιρατοιστική Πρωτοβουλία και τους δασκάλους της περιοχής.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΧΑΜΠΙΜΠΑ ΣΡΙΖ
Είκοσι ολόκληρα χρόνια βρίσκεται στη χώρα μας η Μοροκινή Χαμπίμπα Σριζ, η οποία μάλιστα πρόσφατα ήταν υποψήφια δημοτική σύμβουλος στον Αλμο. «Εγώ προσωπικά δεν έχω βιώσει ρατσισμό ή διακρίσεις, ωστόσο η κατάσταση με την έλλειψη τζαμιού στην Αθήνα είναι πρόβλημα» σημείωσε. «Προσευχόμαστε σαν... αδέσποτοι υπογράμμισε, προσθέτοντας πως η ισλαμοφοβία οφείλεται σε παραπληροφόρηση και έλλειψη ενημέρωσης.

ΑΜΙΡ ΣΟΥΛΤΑΝ
Στην Ελλάδα έχει γεννηθεί και έχει μεγαλώσει ο αιγυπτιακής καταγωγής Αμίρ Σουλτάν. Φοίτησε σε αιγυπτιακό σχολείο και εργάζεται στον ιδιωτικό τομέα. Ο 27χρονος εξήγησε τη μεγάλη σημασία που έχει για τους μουσουλμάνους η χθεσινή γιορτή, καθώς συμβολίζει τη θυσία του Αβραάμ και προσελκύει χιλιάδες προσκυνητές στη Μέκκα.

ΜΑΓΙΑ ΚΑΙ ΝΑΝΣΥ-ΛΑΪΛΑ ΑΠΕΛΑΤΙΦ
Σαν μια ξεχωριστή εμπειρία περιέγραψαν την... υπαίθρια προσευχή οι δύο αδελφές από την Αίγυπτο. Η 20χρονη Μάγια και η 10χρονη Νάνσυ-Λαϊλά είχαν προσευχηθεί ξανά σε μοζικές εκδηλώσεις λατρείας στο ΟΑΚΑ, ωστόσο η χθεσινή εικόνα τους φάνηκε ιδιαίτερη. «Ήταν κάτι διαφορετικό» σημείωσε μιλώντας στο «Εθνος» η Μάγια, «είναι ξεχωριστό να προσεύχεσαι σε ανοιχτό χώρο».

Πηγή: Αθηναϊκό Πρακτορείο

Ελεύθερος Τύπος

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΣΗΜΕΡΑ ΑΠΟΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΦΥΣ

+DVD Κυνήγι στην εύφορη Σαρδηνία

+ΜΕΓΑΛΗ ΚΛΗΡΩΣΗ

28 δώρα αξίας 8.000 €

Τετάρτη 17 Νοεμβρίου 2010 - Αριθμός φύλλου 302 - Τιμή 1,30 €
(2,50 € η έκδοση με την προσφορά) - www.e-typos.com

Από τον πρόεδρο του Eurogroup Γιούνκερ ανακοινώθηκε μετά τα μεσάνυχτα η «βόμβα» για το έλλειμμα του 2011

Ο Παπακωνσταντίνου έφυγε από τις Βρυξέλλες χωρίς να κάνει δηλώσεις

«Κενό γράμμα» οι διαβεβαιώσεις του πρωθυπουργού πως δεν θα υπάρξουν νέες επιβαρύνσεις

ΣΕΛ. 8-9

ΣΤΟ «ΦΩΣ» ΜΕΧΡΙΑΥΡΙΟ ΧΑΡΑΤΣΙΑ ΑΝΩ ΤΩΝ 7,4 ΔΙΣ.
ΠΟΥ ΕΚΡΥΒΑΝ ΕΩΣ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

ΕΚΤΑΚΤΑ ΜΕΤΡΑ

ΤΟΥΣ ΞΕΣΚΕΠΑΣΑΝ ΟΙ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ

ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΝΥΧΤΑ

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΚΑΝΕΙ ΤΩΡΑ... ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ,
ΕΝΩ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΥΝΟΔΟ ΚΟΡΥΦΗΣ ΜΑΣ ΕΙΧΕ ΠΑΡΑΔΩΣΕΙ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΔΑ ΚΑΓΚΕΛΑΡΙΟ ΘΡΙΑΜΒΟΛΟΓΩΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΑΛΛΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΑΔΥΝΑΜΩΝ ΚΡΙΚΩΝ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

ΣΤΗΡΙΞΗ ΑΠΟ Ν.Δ. ΣΤΗ ΜΑΧΗ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΡΚΕΛ

ΟΡΓΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΟΝΟΜΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟ ΣΕΛ. 7-

18.000 ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΤΟ «ΜΠΑΪΡΑΜΙ»

Υπαίθριο τζαμί τα Προπύλαια & πλατείες της Αθήνας ΣΕΛ. 16-17

ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΑ ΕΛΙΚΟΠΤΕΡΑ

Παράνομες οι συμβάσεις Χρυσοχοΐδη - Παπουτσή

ΣΕΛ. 14

ΥΠΟ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΟΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΡΩΗΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΚΤΗΜΑΤΩΝ

Κραυγή αγωνίας για τη διάσωση του Γατοΐου

ΣΕΛ. 44-45

ΣΧΟΛΕΣ ΑΡΝΟΥΝΤΑΙ ΝΑ ΕΓΓΡΑΨΟΥΝ ΑμεΑ

Τα πανεπιστήμια αποκλείουν φοιτητές με ειδικές ανάγκες ΣΕΛ. 19

Ελλάδα

Ρεπορτάζ: ΒΑΛΙΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ, ΜΑΡΙΑ-ΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΑΝΤΑ, ΧΑΡΑ ΠΕΡΑΤΗ

Κάτοικοι στην πλ. Αττικής είχαν βγει στα μπαλκόνια με ελληνικές σημαίες και φώναζαν απειλητικά συνθήματα εναντίον των συγκεντρωθέντων...

...κάποιοι μάλιστα τους πέταξαν αβγά και γιαούρτια.

ΛΟΙ

Υπό το βλέμμα ορθόδοξου ιερέα που έπινε τον καφέ του στην πλατεία προσευχήθηκαν οι μουσουλμάνοι.

Ένας περαστικός στα Προπύλαια προσπάθησε να επιτεθεί εναντίον των μουσουλμάνων, οι οποίοι τον απώθησαν χωρίς να δοθεί συνέχεια.

ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΤΟ «ΜΠΑΪΡΑΜΙ»

«Υπαίθριο τζαμί» τα Προπύλαια και πλατείες της Αθήνας

Σε... Μέκκα μετατράπηκε χθες η Αθήνα. Τουλάχιστον 18.000 μουσουλμάνοι «έσπασαν» την παράδοση και από τα παράνομα τζαμιά και τους κλειστούς χώρους -όπως το Ολυμπιακό Στάδιο- γιόρτασαν δημόσια την Αΐντ Αλ Αντχα, τη θυσία του Αβραάμ, σε έντεκα περιοχές της Αθήνας! Με αυτή τη συντονισμένη κίνηση, οι μουσουλμάνοι, που εδώ και χρόνια απαιτούν δικό τους χώρο λατρείας, έστειλαν μήνυμα επίσπευσης των διαδικασιών για την ανέγερση τζαμιού στον Βοτανικό.

Είναι η δεύτερη φορά, -μετά την εορτή του Ραμαζανίου στην πλατεία Κοτζιά τον Σεπτέμβρη- που πραγματοποιείται δημόσια θρησκευτική εκδήλωση στην Αθήνα, αλλά η πρώτη που γίνεται συντονισμένα και ταυτόχρονα σε διαφορετικά σημεία. Προσευχές τελέστηκαν στο κέντρο της Αθήνας (Προπύλαια, πλατείες Αττικής, Κουμουνδούρου). Οι μουσουλμάνοι συγκεντρώθηκαν επίσης και στις περιοχές: Περιστέρι, Παλαιό Φάληρο, Μοσχάτο, Κορωπί, Αιγάλεω, Μενίδι, Ελευσίνα, Ασπρόπυργος και Οινόφυτα.

Ο πρόεδρος της Μουσουλμανικής Κοινότητας στην Ελλάδα Ναΐμ Ελγαντούρ, που προσευχήθηκε μαζί με άλλους χίλιους μουσουλμάνους στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου Αθηνών, δήλωσε στον Ελεύθερο Τύπο ότι «η ανέγερση του τεμένους προχωράει με ελληνικά βήματα, δηλαδή πολύ αργά...».

Ενταση στην πλ. Αττικής

Η ατμόσφαιρα στην πλατεία Αττικής ήταν εκρηκτική. Από νωρίς το πρωί άνδρες των ΜΑΤ περιφρουρούσαν την περιοχή προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν επεισόδια. Ωστόσο, μέλη της ακροδεξιάς οργάνωσης «Χρυσή Αυγή» και μια ομάδα από τους «αγανακτισμένους» κατοίκους, κρατώντας ελληνικές σημαίες, προσπάθησαν να σπάσουν τον αστυνομικό κλοιό και να κατευθυνθούν προς την πλατεία για να απομακρύνουν τους μετανάστες.

Την ίδια στιγμή, αρισμένοι κάτοικοι είχαν βγει στα μπαλκόνια και φώναζαν απειλητικά συνθήματα εναντίον των συγκεντρωθέντων, πετώντας ταυτόχρονα αβγά και γιαούρτια. Για να εμποδίσουν μάλιστα την πραγματοποίηση της προσευχής έβαλαν τη μουσική στη διαπασών. Τελικά, η προσευχή έγινε και οι μουσουλμάνοι αποχώρησαν από την πλατεία Αττικής κατά ομάδες συνοδεία της Αστυνομίας. Το βράδυ της Δευτέρας, την περιοχή επισκέφθηκε ο επικεφαλής της «Χρυσής Αυγής» Νίκος Μιχαλολιάκος, ο οποίος, σύμφωνα με μαρτυρίες, «εξαπέλυσε»... πυρά κατά των μεταναστών, καλώντας τους κατοίκους να αντιδράσουν δυναμικά.

Φοβισμένοι από τις αντιδράσεις ορισμένων κατοίκων έδειχναν να είναι οι περισσότεροι μουσουλμάνοι που συμμετείχαν στη θρησκευτική εκδήλωση. Οπως έλεγαν χθες, δεν έχουν σκοπό να προκαλούν τους Ελληνες με τη δημόσια προσευχή, αλλά αντιθέτως να δείξουν το πόσο αναγκαίο είναι το ζήτημα της ανέγερσης τζαμιού στην Αθήνα.

Αυτό λέει και ο Αχμέτ: «Δεν θέλουμε να προκαλέσουμε κανέναν! Ηρθαμε εδώ για να γιορτάσουμε. Εάν η Πολιτεία είχε δημιουργήσει έναν επίσημο χώρο λατρείας για εμάς, τότε δεν θα κάναμε δημόσια την τελετή...».

Στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου Αθηνών, η θρησκευτική εκδήλωση δι-

▸▸ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Εκανε το γύρο του κόσμου

ΕΚΤΕΝΗ αναφορά στη χθεινή προσευχή των μουσουλμάνων έκαναν τα διεθνή Μέσα Ενημέρωσης. Το ειδησεογραφικό πρακτορείο Reuters αναφέρεται με λεπτομέρειες στη συγκέντρωση στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου Αθηνών, ενώ κάνει αναφορά και στην αναγκαιότητα ανέγερσης τεμένους.

REUTERS

Μουσουλμάνος προσεύχεται μπροστά από το άγαλμα του Ρήγα Φεραίου.

Πού και πόσοι μουσουλμάνοι προσευχήθηκαν χθες

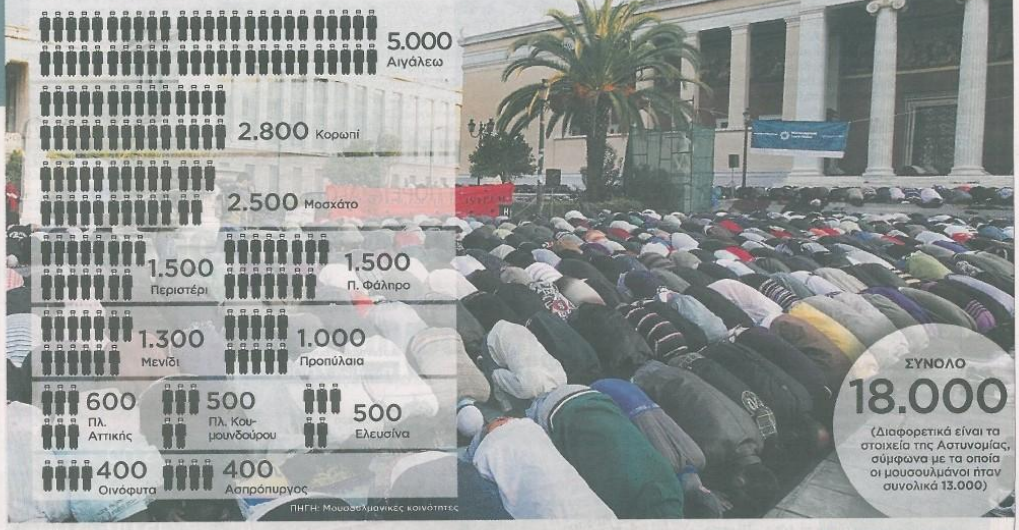

Στην πλατεία Αττικής, μέλη της «Χρυσής Αυγής» και κάτοικοι προσπάθησαν να αποτρέψουν την προσευχή, αλλά εμποδίστηκαν από την ΕΛ.ΑΣ.

ήρκεσε μισή ώρα. Η Μουσουλμανική Κοινότητα είχε προσκαλέσει ιμάμη από το Πανεπιστήμιο Αλ Αζχαρ της Αιγύπτου.

Ο ίδιος στην ομιλία του αμέσως μετά το τέλος της προσευχής κάλεσε τους συγκεντρωμένους (οι περισσότεροι ήταν Αραβες, Αλβανοί και από χώρες της Ασίας) να σέβονται την Ελλάδα, καθώς επίσης να ζουν αρμονικά με τους χριστιανούς όπως υπαγορεύει το Κοράνι.

Η προσευχή σε δημόσια... θέα ενόχλησε κάποιους περαστικούς, οι οποίοι άρχισαν να διαμαρτύρονται. Ενας άνδρας μάλιστα προσπάθησε να επιτεθεί εναντίον των μουσουλμάνων, οι οποίοι τον απώθησαν χωρίς να δοθεί συνέχεια. «Είμαι 35 χρόνια στην Ελλάδα και προσεύχομαι σε υπόγεια διαμερίσματα – αυτοσχέδια τζαμιά. Ελπίζω σύντομα να ανεγερθεί το τζαμί στον Βοτανικό για να μην ενοχλούμε και να μην μας ενοχλούν», λέει η 50χρονη Νασουά από το Κάιρο.

Ζητούν και νεκροταφείο

Εκτός από τζαμί, οι μουσουλμάνοι ζητούν τη δημιουργία ενός μουσουλμανικού νεκροταφείου: «Θα είμαστε ικανοποιημένοι εάν φτιαχτεί νεκροταφείο για εμάς τους μουσουλμάνους. Πρέπει η χώρα σας να σέβεται τα θρησκευτικά δικαιώματα των ξένων», λέει ο 47χρονος Γίας Μελίσιος από τη Συρία. Στην πλατεία Κουμουνδούρου, οι Ελληνες κατα-

στηματάρχες δεν αντιδρούν για την προσευχή. Για αυτό που διαμαρτύρονται είναι για την εγκληματικότητα που «έχει χτυπήσει κόκκινο» και για τις εικόνες εξαθλίωσης που, όπως λένε, αναγκάζονται να βλέπουν καθημερινά.

Στην Κουμουνδούρου, η θρησκευτική εορτή πραγματοποιήθηκε ειρηνικά χωρίς να συμβεί το παραμικρό.

«Ο Θεός είναι ένας. Δεν υπάρχει λόγος να έρχονται σε αντιπαραθέσεις χριστιανοί και μουσουλμάνοι, αφού ο καθένας μπορεί να πιστεύει όπου θέλει...», λέει ο Ρασίδ από το Μπανγκλαντές, που ζει στην Ελλάδα 17 χρόνια και διατηρεί δύο καταστήματα με ινδικά ρούχα στο κέντρο της Αθήνας.■

▸▸ Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

«Απαραίτητο να γίνει το τζαμί»

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ μουσουλμανικού τεμένους έχει ταχθεί η Ελλαδική Εκκλησία. Σύμφωνα με το γραμματέα της Συνοδικής Επιτροπής Τύπου π. Τιμόθεο Ανθη, «είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί το τζαμί γιατί οι άνθρωποι αυτοί δικαιούνται να έχουν το δικό τους χώρο λατρείας της θρησκείας τους. Η Πολιτεία οφείλει να δώσει οριστική λύση σε αυτό το θέμα». Πάντως, το θέμα της ανέγερσης τζαμιού και του μουσουλμανικού νεκροταφείου στην Αθήνα απασχολεί έντονα την Εκκλησία από την εποχή του μακαριστού Χριστόδουλου.

Η Εκκλησία είχε παραχωρήσει το 2005 30 στρέμματα γης στο Σχιστό για να φτιαχτεί το νεκροταφείο.

«Ελπίζω να ανεγερθεί το τζαμί στο Βοτανικό για να μην ενοχλούμε και να μη μας ενοχλούν», λέει η 50χρονη Νασουά από το Κάιρο στον «Ε.Τ.»

▸▸ ΕΓΚΕΜΕΝ ΜΠΑΓΙΣ

«Στην Αθήνα δεν είχε τζαμί για προσευχή»

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της Τουρκίας και επικεφαλής των διαπραγματεύσεων με την Ε.Ε. Εγκεμέν Μπαγίς, στην ομιλία του στις Βρυξέλλες, αναφέρθηκε στο θέμα της μη ύπαρξης τεμένους στην Αθήνα και με έμμεσο τρόπο ζήτησε από την Ελλάδα να κάνει βήματα για τη θρησκευτική ελευθερία των μουσουλμάνων.

Ο Τούρκος υπουργός υπενθύμισε ότι τη Δευτέρα είχε έρθει στην Αθήνα για να συμμετάσχει σε ένα συνέδριο, όμως τόνισε ότι δεν έμεινε στην ελληνική πρωτεύουσα το βράδυ της Δευτέρας λόγω έλλειψης τζαμιού. «Χθες ήμουν σε μια ευρωπαϊκή πρωτεύουσα. Επειδή αυτή η χώρα-μέλος της Ε.Ε. δεν έχει δώσει άδεια για τέμενος, αναγκάστηκα να πετάξω για τις Βρυξέλλες για να μπορέσω να κάνω την προσευχή του "μπαϊραμιού"», δήλωσε ο Μπαγίς στην ομιλία του στη διάρκεια Διεθνούς Διάσκεψης για τη θρησκευτική ελευθερία στην Τουρκία.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΩΣΤΙΔΗΣ

Πηγή: Αθηναϊκό Πρακτορείο

Ελευθεροτυπία

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

ΕΤΟΣ 36ο
Αρ. φύλλου 10.603
ΕΥΡΩ 1,30 (με βιβλίο **3,00**)

ΤΕΤΑΡΤΗ 17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2010

Απογευματινή Αδέσμευτη Εφημερίδα

www.enet.gr

Σκέφτηκες ποτέ ότι η πιο λαμπρή επένδυση είναι ο ήλιος;
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
Βλ. οπισθόφυλλο

Δεσμεύτηκε η κυβέρνηση το **βράδυ** στην εντολή των «16»:

«Κόψτε ό,τι βρείτε»

ΣΕ μία θυελλώδη συνεδρίαση του Συμβουλίου των «16» χθες το βράδυ στις Βρυξέλλες ο υπουργός Οικονομικών Γ. Παπακωνσταντίνου δεσμεύτηκε να πάρει **επιπλέον** μέτρα για μεγαλύτερη μείωση των δημόσιων δαπανών, ταχύτερη αλλαγή στο πλαίσιο φορολογίας, στην αγορά εργασίας, τη δημόσια υγεία και την αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ:

Θα πάρουμε όποια μέτρα κριθούν αναγκαία

Η Ν.Δ. συμπαρίσταται στον Γιώργο για τα pigs

Νωρίτερα, οι εκπρόσωποι της τρόικας που βρίσκονται στην Αθήνα, ταυτόχρονα με τους Ελληνες βιομηχάνους ζήτησαν πιεστικά:

- Πριόνισμα των μισθών κάτω και από την Εθνική Συλλογική Σύμβαση της ΓΣΕΕ.
- Απολύσεις από το Δημόσιο.
- Πρόσθετα έσοδα και περικοπές δαπανών ύψους 4 δισ. ευρώ.
- Περαιτέρω περικοπή δημόσιων επενδύσεων και μετάταξη προϊόντων από τον ΦΠΑ 11% στο 23%.
- Κόψιμο των γενικών κοινοτικών επιδοτήσεων (σε ξενοδοχεία, βιομηχανία, εμπόριο).

Χθες η Αυστρία απείλησε ότι δεν θα συμμετάσχει στη δανειοδότηση της Ελλάδας, αν δεν τηρηθεί αυστηρά το Μνημόνιο από την Αθήνα. Το απόγευμα, η Ν.Δ. με ανακοίνωσή της δήλωσε αλληλέγγυα στις θέσεις του πρωθυπουργού για τις μικρές χώρες της Ε.Ε. απέναντι στον γερμανικό άξονα.

Το βράδυ, το συμβούλιο των «16» στις Βρυξέλλες επικύρωσε τα ελληνικά δημοσιονομικά στοιχεία, επισημαίνοντας την ανάγκη μείωσης των κρατικών δαπανών μέσα στο 2011.

ΣΕΛ. 4-5,46-49

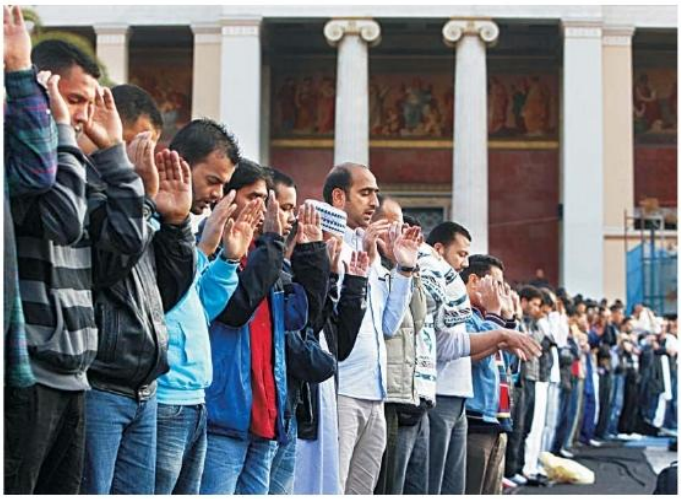

REUTERS

Ο Μωάμεθ συναντά τον Πλάτωνα

ΠΡΟΣΕΥΧΗ χιλιάδων μουσουλμάνων πραγματοποιήθηκε χθες το πρωί, με την ανατολή του ηλίου, στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου και σε πλατείες της πρωτεύουσας (φωτογραφία). Οι πιστοί τίμησαν τη γιορτή της θυσίας του Αβραάμ, δεύτερη μεγαλύτερη μετά το Ραμαζάνι. Βγήκαν από τα υπόγεια για να γιορτάσουν το Αΐντ αλ Αντχα, εκδηλώνοντας ταυτόχρονα την επιθυμία τους να χτιστεί τζαμί στην Αθήνα. Στην πλατεία Αττικής απειλήθηκαν επεισόδια από ακροδεξιούς, που συγκεντρώθηκαν από τα ξημερώματα, με το σύνθημα «Λαός-στρατός-εθνικισμός». Από την προηγουμένη το βράδυ είχαν τοποθετηθεί εμπόδια στο χώρο, ώστε να αποτραπεί η συγκέντρωση των μουσουλμάνων. Κάτοικοι της περιοχής και Χρυσαυγίτες πετούσαν αβγά και γιαούρτια την ώρα της προσευχής. *ΣΕΛ. 18*

ΕΚΤΑΚΤΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Με τη σφραγίδα του «Ε»-Ιστορικά

Πόλη 1955
Η τελευταία άλωση

• Πώς έγινε το πογκρόμ •

ΑΡΧΗ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΛΓΑΡΑ

Αυξήσεις στα διόδια...

Υπέρογκες αυξήσεις, έως και 40%, επιβλήθηκαν χθες στα κρατικά διόδια των Μαλγάρων. Μέρος από το «καπέλο» θα πάει στους εργολάβους που κατασκευάζουν τον αυτοκινητόδρομο «Μαλιακός - Κλειδί». Η καταιγίδα αυξήσεων θα συνεχιστεί.

...και στα εισιτήρια

Στο 1,20 θα πάει η τιμή του εισιτηρίου στις αστικές συγκοινωνίες, με προοπτική περαιτέρω αύξησης. Τα πάνω κάτω θα έλθουν όλα, στις εργασιακές σχέσεις και στην οργάνωση των εταιρειών, με βάση νομοσχέδιο. *ΣΕΛ. 21*

37 ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

Η οργή μου θα γίνει πράξη

ΕΙΝΑΙ μακριά από την εποχή του Πολυτεχνείου. Οι σημερινοί εικοσάρηδες δεν ξέρουν πολλά για την εξέγερση. Αν χρειαστεί, θα έκαναν κι αυτοί τα ίδια, αλλά με τα δικά τους όπλα: το facebook, το twitter… και «το σίγουρο είναι ότι η οργή μου θα γινόταν πράξη». *ΣΕΛ. 22,35*

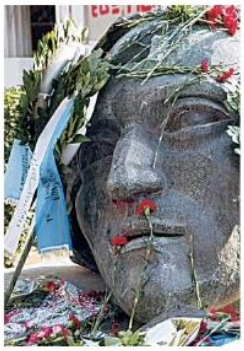

EUROKINISSI

ΔΟΥΚΑΣ, ΜΠΑΣΙΑΚΟΣ, ΚΟΝΤΟΣ

Παραπέμπονται 3 για το Βατοπέδιο

ΥΣΤΕΡΑ από μία επεισοδιακή συνεδρίαση και ψηφοφορία, που κράτησε μέχρι τις 3 το πρωί, η Βουλή ψήφισε για την παραπομπή 3 πρώην υπουργών της Ν.Δ. στο δικαστικό συμβούλιο με κατηγορίες για απιστία σε βάρος του Δημοσίου στην υπόθεση Βατοπεδίου. Συγκεκριμένα, οι Π. Δούκας, Ευ. Μπασιάκος και Αλ. Κοντός. Οι Θ. Ρουσόπουλος και Γ. Βουλγαράκης απαλλάχτηκαν. Σύσσωμη η αντιπολίτευση διαμαρτυρήθηκε για δύο αδικήματα, που δεν περιλαμβάνονταν στα αρχικά κατηγορητήρια. Ν.Δ. και ΛΑΟΣ αποχώρησαν κατά την ψηφοφορία. *ΣΕΛ. 3*

ΤΖΑΚ ΠΟΤ
ΛΟΤΤΟ
€ 2.000.000
τουλάχιστον
Κατάθεση δελτίων έως 20:30, την Τετάρτη 17 Νοεμβρίου
ΟΠΑΠ

Ελλάδα

«Ε» ΤΕΑΚΡΗΣ

Χιλιάδες μουσουλμάνοι προσευχήθηκαν στα Προπύλαια

ΠΡΟΣΕΥΧΕΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΩΝ ΣΕΒΟΛΗ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

«Ζητάμε να χτιστεί ένα νόμιμο τζαμί»

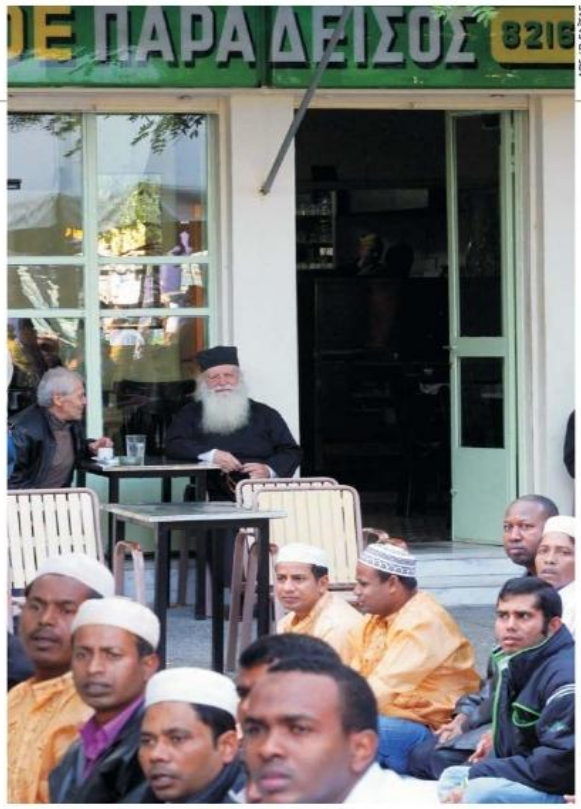

ΑΠΕ / Π. ΣΑΪΤΑΣ

Εδώ είναι ο παράδεισος κι η κόλαση εδώ...

Η πλατεία Αττικής ήταν γεμάτη φέιγ βολάν. «Σήμερα γιορτάζουν τα γουρούνια» έγραφαν. Τριγύρω ήταν παραταγμένες αστυνομικές κλούβες και διμοιρίες. Τα μεγάφωνα έπαιζαν μουσική μέταλ. Στο κέντρο εκατοντάδες Μπανγκλαντεσιανοί, γονατισμένοι, προσεύχονται. Στο απέναντι μπαλκόνι οι γυναίκες ύψωναν ελληνικές σημαίες, βρίζοντας «βρωμιάρηδες» και πέταγαν αβγά και γιαούρτια.

Της ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΔΑΜΑ

Χιλιάδες μουσουλμάνοι προσευχήθηκαν χθες, γιορτάζοντας το Αΐντ αλ Αντχα. Με έκπληξη οι Αθηναίοι αντίκρισαν στις 7.30 το πρωί, χιλιάδες Αραβες και Αφρικανούς μετανάστες να έχουν κατακλύσει τον χώρο των Προπυλαίων. Στην πλατεία Αττικής συγκεντρώθηκαν οι Μπανγκλαντεσιανοί, στην πλατεία Κουμουνδούρου οι Ασιάτες, στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας και στο Περιστέρι οι Πακιστανοί. Προσευχές έγιναν και σε άλλα σημεία της Αθήνας. Ο κάθε λαός προσευχήθηκε στη δική του γλώσσα.

Τη Δευτέρα το βράδυ, μέλη της «Χρυσής Αυγής» και ο γεν. γραμ. της εθνικιστικής οργάνωσης, συγκεντρώθηκαν στην πλατεία Αττικής. Ανάμεσά τους, προστέθηκαν και ορισμένοι «αγανακτισμένοι» κάτοικοι της περιοχής. Τοποθέτησαν μικροφωνική εγκατάσταση από την οποία διατυμπάνιζαν πως δεν θα επιτρέψουν να πραγματοποιηθεί προσευχή μουσουλμάνων στην πλατεία που αποτελεί εθνικό χώρο. Καλούσαν τους Ελληνες σε συγκέντρωση-κατάληψη του χώρου, στις 6 το πρωί.

Ξημερώματα εμφανίστηκε η πρώτη ομάδα εθνικιστών στην οδό Διοσίων. Γύρω από την πλατεία είχαν παραταχθεί αστυνομικές κλούβες και αρκετές διμοιρίες ΜΑΤ. Οι ακροδεξιοί προσπάθησαν να προσεγγίσουν την πλατεία, αλλά απωθήθηκαν από τους αστυνομικούς. Λίγο αργότερα έκανε την εμφάνισή της μια ομάδα Μπανγκλαντεσιανών. Οι ακροδεξιοί τούς απειλούσαν φωνάζοντας να μην ανεβούν στην πλατεία. Δειλά δειλά, πέρασαν ανάμεσα στους αστυνομικούς κι έφτασαν στην πλατεία. Παντού υπήρχε η αφίσα που έγραφε «Τζαμί στην Αθήνα; Ποτέ και πουθενά. Ν. Μιχαλολιάκος».

Παράλληλα κινήθηκαν άλλες δύο ακροδεξιές ομάδες. Η μία εμφανίστηκε βόρεια, από το αμαξοστάσιο και η δεύτερη από την πλευρά του Αγ. Παντελεήμονα με επικεφαλής τον Ν. Μιχαλολιάκο. Φώναζοντας συνθήματα όπως «λαός-στρατός-εθνικισμός». Επειτα από συμπλοκές, οι αστυνομικοί προσπάθησαν να τους συγκρατήσουν στη γωνία Αριστομένους και Αγοραακρίτου.

Οι Μπανγκλαντεσιανοί μέσω κινητών τηλεφώνων καθησύχαζαν τους συμπατριώτες τους, καλώντας τους στην προσευχή. Σε λίγα λεπτά η πλατεία γέμισε ασφυκτικά με μετανάστες, περίπου 700 άτομα που ζουν στη γειτονιά. Γονάτισαν, έσκυψαν το κεφάλι και άγγιξαν το έδαφος. Ορισμένοι δεν διέθεταν ούτε το χαλάκι της προσευχής. Μάζεψαν τις εφημερίδες της «Χρυσής Αυγής» από τα παγκάκια, τις άπλωσαν και γονάτισαν εκεί.

«Εξω γουρούνια, βρωμιάρηδες...», φώναζαν τρεις γυναίκες από απέναντι μπαλκόνι. Ανέμιζαν ελληνικές σημαίες πετώντας αβγά και γιαούρτια στα κεφάλια των Μπανγκλαντεσιανών. Εκείνοι σκούπιζαν το πρόσωπο και συνέχιζαν την προσευχή.

Στα Προπύλαια

Χιλιάδες μουσουλμάνοι συγκεντρώθηκαν για πρώτη φορά στα Προπύλαια μετά το κάλεσμα της Ενωσης Μουσουλμάνων Ελλάδας. «Θέλουμε να βγούμε από τα υπόγεια. Ζητάμε να χτιστεί ένα νόμιμο τζαμί», το αίτημα όλων. Στριμώχτηκαν ο ένας δίπλα στον άλλο, ασφυκτικά, γεμίζοντας από τα σκαλοπάτια του Πανεπιστημίου Αθηνών μέχρι το πεζοδρόμιο της οδού Πανεπιστημίου.

«Αλλάχ Ακμπάρ», δηλαδή «ο θεός είναι μεγάλος», ακουγόταν σ' όλο το αθηναϊκό κέντρο. Αλλος ήρθε να προσευχηθεί φορώντας σακάκι και γραβάτα, κι άλλος με την παραδοσιακή κελεμπία και το λευκό φέσι. Οι περαστικοί τούς κοίταζαν απορημένοι. ✖

ΡΑΜΑΖΑΝΙ ΚΑΙ ΜΠΑΪΡΑΜ

1. Ραμαζάνι: γιορτή της νηστείας, εορτάζεται η μέρα επίδοσης του Κορανίου στους ανθρώπους. Σε διάρκεια 30 χρόνων εορτάζεται σε όλες τις εποχές, τα τελευταία χρόνια συνήθως τον Σεπτέμβρη, το μήνα Ραμαντάν, 9ο του ισλαμικού σεληνιακού ημερολογίου. Περιλαμβάνει την προσευχή Αλ Φιτρ στο τέλος της νηστείας και τη Ζακάτ, την υποχρεωτική ελεημοσύνη υπέρ των φτωχών.

2. Μπαϊράμ: γιορτή της θυσίας, σε ανάμνηση της θυσίας του γιου του Αβραάμ, από την 1η μέρα του αραβικού σεληνιακού μήνα Σεβάλ. **Ρουτσ.**

! Πηγές της Εκκλησίας της Ελλάδος, σχολιάζοντας τα γεγονότα στην πλατεία Αττικής, έλεγαν ότι «είναι υποχρέωση της πολιτείας να ρυθμίσει το ζήτημα της ελεύθερης άσκησης του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας των ετεροδόξων και των ετεροθρήσκων που ζουν στην Ελλάδα». Θ.ΤΣ.

! Ο υπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της Τουρκίας, Εγκεμέν Μπαγκίς, επέκρινε χθες από τις Βρυξέλλες την Ελλάδα –χωρίς να την ονομάσει– για το γεγονός ότι δεν υπάρχει μουσουλμανικό τέμενος στη χώρα. Κ.ΜΟΣΧ.

Υποσχέσεις του υπ. Προστασίας στους Ιρανούς απεργούς πείνας

Την υπόσχεση της επίσπευσης των διαδικασιών (προκειμένου να ενεργοποιηθούν άμεσα οι επιτροπές για να εξετάσουν τη χορήγηση πολιτικού ασύλου), απέσπασαν από τον υπουργό Προστασίας του Πολίτη Ιρανοί πρόσφυγες, που πραγματοποιούν επί 35 ημέρες απεργία πείνας.

Περίπου δέκα Ιρανοί, μέλη της επιτροπής των Ιρανών Πολιτικών Προσφύγων στην Ελλάδα, έφτασαν χθες το μεσημέρι στην είσοδο του υπουργείου της Κατεχάκη, συνοδευόμενοι από τον Π. Κωνσταντίνου, δημοτικό σύμβουλο και συντονιστή της Κίνησης «Ενωμένοι Ενάντια στο Ρατσισμό και τη Φασιστική Απειλή» και ζήτησαν να συναντηθούν με τον Χρ. Παπουτσή προκειμένου να πάρουν μια «καθαρή απάντηση» σχετικά με το αίτημά τους για χορήγηση ασύλου.

Τα μέλη της Κίνησης καταγγέλλουν ότι αστυνομικό στέλεχος τους αντιμετώπισε με «προκλητικό και απαράδεκτο τρόπο», με αποτέλεσμα να φράξουν με τα σώματα και τα πανό τους την είσοδο του υπουργείου, επιμένοντας να συναντηθούν με τον υπουργό.

Το αίτημά τους ικανοποιήθηκε και τετραμελής επιτροπή, συνοδευόμενη από τον Π. Κωνσταντίνου, συναντήθηκε μαζί του. Του εξήγησαν την αναγκαιότητα χορήγησης ασύλου και σύμφωνα με πληροφορίες ζήτησαν να τους δοθεί ομαδικό άσυλο.

Σύμφωνα με πληροφορίες, ο Χρ. Παπουτσής τούς εξήγησε ότι αυτό δεν είναι εφικτό, ωστόσο επισήμανε πως θα κάνει ό,τι περνά από το χέρι του προκειμένου να ενεργοποιηθούν άμεσα οι επιτροπές και να εξετάσουν ξεχωριστά το κάθε αίτημα για να χορηγήσουν άσυλο σε όποιον το δικαιούται. **Α.Κ.Μ.**

Πηγή: Αθηναϊκό Πρακτορείο

Καθημερινή

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ημερήσια Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

Ετος 92ο ▪ Αρ. φύλλου 27.625 ▪ Ιδρυτής: Γ. Α. Βλάχος — *ΑΘΗΝΑ, ΤΕΤΑΡΤΗ 17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2010* — *www.kathimerini.gr • € 1,00*

ΣΗΜΕΡΑ

ΑΔΙΑΛΛΑΞΙΑ ΚΑΤΣΕΛΗ

Αδιέξοδο για τα εργασιακά με την τρόικα

Εμπλοκή σημειώθηκε χθες στις διαπραγματεύσεις με την τρόικα για τις αλλαγές στις εργασιακές θέσεις, καθώς η υπουργός Εργασίας, Λούκα Κατσέλη, επιδιώκει να αλλάξει τον όρο του Μνημονίου που συμφωνήθηκε με τον προκάτοχό της Ανδρέα Λοβέρδο και προέβλεπε να θεωρούνται ισχυρότερες οι επιχειρησιακές από τις κλαδικές συμβάσεις εργασίας. Οι ξένοι εμπειρογνώμονες ζητούν την πλήρη εφαρμογή των συμφωνηθέντων. **Σελ. 22**

ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 2011

Ανανέωση του ηγετικού επιτελείου της Ν.Δ.

Θεαματική ανανέωση της ηγετικής ομάδας της Ν.Δ. σε ποσοστό άνω του 50% δρομολογεί ο αρχηγός του κόμματος Αντώνης Σαμαράς. Οι αλλαγές τοποθετούνται στις αρχές του χρόνου, καθώς ο κ. Σαμαράς επιθυμεί να έχουν προηγηθεί η ψήφιση του νέου προϋπολογισμού και οι συναντήσεις του πρωθυπουργού με τους πολιτικούς αρχηγούς. **Σελ. 4**

ΖΗΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΕΒ

Μείωση εργαζομένων στον δημόσιο τομέα

Τη μείωση των εργαζομένων στον δημόσιο τομέα ζήτησε ο πρόεδρος του ΣΕΒ Δημήτρης Δασκαλόπουλος, ακόμη και μέσω απολύσεων, αφού εξαντληθούν τα περιθώρια μετατάξεων, μη ανανέωσης συμβάσεων και τήρησης της αναλογίας μιας πρόσληψης για κάθε πέντε συνταξιοδοτήσεις. **Σελ. 23**

ΟΣΟΙ ΔΕΝ ΤΟ ΕΛΑΒΑΝ

Στις εφορίες θα πρέπει να απευθυνθούν όσοι φορολογούμενοι επιθυμούν να κλείσουν τις ανέλεγκτες χρήσεις της περιόδου 2000 - 2009 αλλά δεν έχουν λάβει ακόμη σημείωμα περαίωσης. Οι εφορίες θα πρέπει να εκδώσουν το σημείωμα έως τις 29 Νοεμβρίου. **Σελ. 24**

● **Μετρό Χολαργού:** Καθίζηση υπέστη η είσοδος του σταθμού του μετρό στον Χολαργό, ενώ οι εσωτερικοί τοίχοι του έχουν εμφανίσει υγρασία τέσσερις μόλις μήνες μετά την έναρξη της λειτουργίας του! Η διοίκηση της Αττικό Μετρό πάντως τονίζει ότι δεν υφίσταται κίνδυνος για την ασφάλεια των πολιτών και πως το πρόβλημα οφείλεται στα υπόγεια νερά της περιοχής. **Σελ. 6**

● **Ουίλιαμ και Κέιτ:** Γαλήνιοι ατενίζουν το μέλλον ο Αγγλος πρίγκιπας Ουίλιαμ και η αγαπημένη του Κέιτ Μίντλετον, αφού αρραβωνιάστηκαν, με το δαχτυλίδι της Νταϊάνα, και ανακοίνωσαν ότι θα ενωθούν με τα δεσμά του γάμου μέσα στο 2011. **Σελ. 11**

● **Υπόθεση Βατοπεδίου:** Σφοδρή υπήρξε η σύγκρουση μεταξύ ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ. στη Βουλή με αφορμή τη συζήτηση και λήψη απόφασης για την παραπομπή πέντε πρώην υπουργών της τελευταίας για την υπόθεση Βατοπεδίου. Τα αποτελέσματα της σχετικής μυστικής ψηφοφορίας επρόκειτο να γίνουν γνωστά τις πρώτες πρωινές ώρες σήμερα. Τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας στη διεύθυνση **www.kathimerini.gr**. **Σελ. 5**

● **Υπεραύξηση σε διόδια:** Σε μεγάλες αυξήσεις στα διόδια - χρυσωρυχείο των Μαλγάρων προχώρησε χθες το υπουργείο Υποδομών: στα 2,80 από 2 ευρώ για τα Ι.Χ., 1,40 από 1 ευρώ για τα δίκυκλα, 7 από 5 ευρώ για τα φορτηγά. Παράλληλα, μέσα στο 2011 αναμένεται νέος γύρος αυξήσεων στα διόδια που εκμεταλλεύονται ιδιώτες. **Σελ. 6**

● **Ιράν:** Κατηγορούμενοι για κατασκοπεία είναι δυο Γερμανοί δημοσιογράφοι, στο Ιράν, οι οποίοι πήραν συνέντευξη από τον γιο της γυναίκας που έχει καταδικαστεί σε θάνατο διά λιθοβολισμού. **Σελ. 8**

LINKS

Διαβάστε στο www.kathimerini.gr/links

• **Ερευνα:** Χωρίς καύσιμα ο πλανήτης

Απειλές για την τρίτη δόση

Γερμανία και Αυστρία προειδοποιούν την Ελλάδα – Ο Γιουνκέρ διαπιστώνει πρόοδο, αλλά ζητεί περικοπές

Υπό το βάρος της επέκτασης της δημοσιονομικής κρίσης στην Ιρλανδία και ενδεχομένως σε άλλες περιφερειακές χώρες της Ευρωζώνης, η τρόικα ζητεί επιτακτικά τη λήψη πρόσθετων μέτρων, ενώ χθες διατυπώθηκαν και οι πρώτες απειλές από την Αυστρία και τη Γερμανία για αναστολή χορήγησης των δόσεων του δανείου εάν η Ελλάδα δεν επιτύχει τους δημοσιονομικούς στόχους. Ο Γερμανός υπουργός Οικονομικών Βόλφγκανγκ Σόιμπλε σχολιάζοντας την κριτική που άσκησε ο πρωθυπουργός Γιώργος Παπανδρέου στη Γερμανία για τον μηχανισμό διάσωσης, προειδοποίησε πως η Ελλάδα θα πρέπει να θυμάται ότι η στήριξή της δεν είναι μονόδρομος για την Ευρωζώνη. Ο Αυστριακός ομόλογός του, Γιόζεφ Πρόελ, δήλωσε πως η χώρα του δεν θα καταβάλει τη συμμετοχή της για την τρίτη δόση του δανείου, επειδή η Ελλάδα δεν επέτυχε τους δημοσιονομικούς στόχους. Στη συνέχεια, πάντως, ανασκεύασε μερικώς τις δηλώσεις του.

Ο υπουργός Οικονομικών Γιώργος Παπακωνσταντίνου διαβεβαίωσε ότι θα ληφθούν όλα τα αναγκαία μέτρα, προκειμένου να μειωθεί το έλλειμμα του 2011 στα επίπεδα που ορίζει το Μνημόνιο (17 δισ. ευρώ), ενώ ο πρόεδρος του Eurogroup Ζαν - Κλοντ Γιουνκέρ εμφανίστηκε ικανοποιημένος, αναγνωρίζοντας ότι έχει συντελεστεί σημαντική πρόοδος το τελευταίο 6μηνο. Ταυτοχρόνως, όμως, σημείωσε ότι απαιτούνται περικοπές δαπανών και διαρθρωτικές αλλαγές. **Σελ. 4 και 23**

Η φωνή του ιμάμη στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου

ΑΠΕ - ΜΠΕ

Δεκατρείς χιλιάδες μουσουλμάνοι κατέκλυσαν χθες το πρωί τα Προπύλαια του Πανεπιστημίου Αθηνών και 11 ακόμη σημεία της Αττικής για να γιορτάσουν, για πρώτη φορά σε κεντρικούς ανοιχτούς δημόσιους χώρους, το μπαϊράμι. Ζωντανή υπενθύμιση της απουσίας

Η Ιρλανδία αρχίζει διαπραγματεύσεις με την τρόικα

Για βοήθεια 45 έως 100 δισ. ευρώ

Διαπραγματεύσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αρχίζει από σήμερα η ιρλανδική κυβέρνηση, προκειμένου να ενταχθεί στον μηχανισμό διάσωσης για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα στον τραπεζικό τομέα. «Οι διαπραγματεύσεις θα είναι σύντομες και θα εστιασθούν στην εξεύρεση του καλύτερου τρόπου για να αντιμετωπιστούν οι απειλές των αγορών, ειδικότερα όσον αφορά τον τραπεζικό τομέα», δήλωσε ο επίτροπος Ολι Ρεν.

Σύμφωνα με πληροφορίες, χθες το βράδυ συζητήθηκαν ... ύψους 45 - 50 δισ. ευρώ και το δεύτερο ένα ευρύτερο πακέτο βοήθειας ύψους 80 - 100 δισ. ευρώ.

Ο πρόεδρος του Eurogroup Ζαν - Κλοντ Γιουνκέρ δήλωσε ότι τα κράτη-μέλη είναι αποφασισμένα να αναλάβουν συντονισμένη δράση για να διασφαλίσουν τη σταθερότητα στην Ευρωζώνη, ενώ σε μια προσπάθεια να καθησυχάσει τις αγορές επανέλαβε ότι η ενδεχόμενη συμμετοχή ιδιωτών επενδυτών στον μόνιμο μηχανισμό οικονομικής βοήθειας της Ευρωζώνης σε καμία περίπτωση δεν αφορά υπάρχοντα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ενωσης και χώρες

Αποζημιώσεις Βρετανίας για Γκουαντάναμο

Σε 12 πρώην κρατουμένους

Παχυλές αποζημιώσεις σε δώδεκα πρώην κρατουμένους στο Γκουαντάναμο υποχρεώθηκε να καταβάλει η βρετανική κυβέρνηση, προκειμένου να αποφύγει πολυδάπανες δικαστικές διαμάχες και να προστατέψει τα στελέχη των μυστικών της υπηρεσιών.

Οι δώδεκα ύποπτοι για συμμετοχή σε τρομοκρατικές οργανώσεις είχαν μηνύσει τη βρετανική κυβέρνηση για συνενοχή στην κακοποίησή τους από Αμερικανούς πράκτορες, υποστηρίζοντας ότι η «MI5» και «MI6» γνώριζαν για τη συστηματική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Ο ρόλος της κυβέρνησης Μπράουν στην έκδοση υπόπτων για τρομοκρατία στις ΗΠΑ θα διερευνηθεί, πάντως, από ανεξάρτητη επιτροπή με επικεφαλής πρώην Βρετανό δικαστικό. **Σελ. 8**

Βλαστοκύτταρα κατά βλαβών εγκεφαλικού

Πειραματική έγχυση σε εγκέφαλο από ερευνητές στη Γλασκώβη

Την αποκατάσταση των βλαβών που προκάλεσε εγκεφαλικό επεισόδιο στον εγκέφαλο ενός άνδρα εξήντα ετών θα προσπαθήσουν να αποκαταστήσουν με έγχυση βλαστοκυττάρων οι ερευνητές του πανεπιστημίου της Γλασκώβης. Πρόκειται για την πρώτη φορά που οι επιστήμονες επιχειρούν κάτι τέτοιο. Στην πρώτη φάση της κλινικής μελέτης θα αξιολογηθεί κατά πόσον η πρωτοποριακή μέθοδος είναι ασφαλής για την ανθρώπινη υγεία και αργότερα θα ελεγχθεί κατά πόσον είναι αποτελεσματική. Εργαστηριακά έχει αποδειχθεί ότι τα βλαστοκύτταρα μπορούν να επουλώσουν τραυματισμούς του εγκεφάλου. **Σελ. 11**

A.P. PHOTO / KIN CHEUNG

Το κινεζικό C919

Δυναμικά μπήκε η Κίνα στον τομέα της αεροναυπηγικής. Το κινεζικό επιβατικό αεροσκάφος C919 -πρότυπο του οποίου εικονίζεται στη φωτογραφία- παρουσιάστηκε στην αεροπορική έκθεση του Ζουχάι και ήδη εξασφάλισε 100 παραγγελίες. Το C919, που μπορεί να μεταφέρει 190 επιβάτες, θεωρείται ένας άξιος ανταγωνιστής των αεροσκαφών της Airbus και της Boeing. **Σελ. 10**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Αυτό που συμφέρει

Δεν είναι εύκολο να είσαι πολιτικός ηγέτης ο οποίος φοράει ταυτόχρονα δύο καπέλα, του προέδρου της Σοσιαλιστικής Διεθνούς και του πρωθυπουργού μιας χρεοκοπημένης χώρας που επιβιώνει με δανεικά. Μερικές φορές ο πρωθυπουργός ξεχνά πως μεγαλύτερη σημασία αυτή την ώρα έχουν ο ρεαλισμός, οι καλές σχέσεις με τους ισχυρούς της Ευρώπης και όχι οι ιδεολογικές του προτιμήσεις. Και είναι διαφορετικό στέλέχη του κόμματός του να εκφράζονται επιθετικά κατά της Γερμανίας και άλλο να ξεκινάει ο ίδιος μία αντιπαράθεση μαζί της. Η Ελλάδα έχει αυτήν τη στιγμή ανάγκη ισχυρών συμμάχων για να επιβιώσει και σε αυτή την εθνική προσπάθεια είναι αναγκαίο να βάλουμε όλοι μας τις προσωπικές μας προτιμήσεις, ευαισθησίες κ.λπ. στην άκρη. Στον πόλεμο δεν αποκτάς εχθρούς για αμιγώς ιδεολογικούς λόγους και κάνεις μόνο αυτό που σε συμφέρει.

Ζήτησαν φορέα διαχείρισης οι Φίλοι του Κτήματος Τατοΐου

Η σύσταση ειδικού φορέα διαχείρισης, ανοικτού στην ιδιωτική πρωτοβουλία, είναι ένα από τα ζητήματα που έθεσαν προχθές οι Φίλοι του Κτήματος Τατοΐου, στη διάρκεια της πρώτης δημόσιας συζήτησης για την αξιοποίηση και ανάδειξή του.

Με την υποστήριξη της Ελληνικής Εταιρείας και με βασικό εισηγητή τον ιστορικό κ. Κ. Σταματόπουλο, η συνάντηση για το Τατόι συγκέντρωσε πολύ κόσμο και προσέφερε λύσεις τις οποίες η πολιτεία μπορεί να υιοθετήσει. **Σελ. 15**

ΣΧΟΛΙΟ | ΤΟΥ ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ

Ο Καμίνης και το καμίνι της πολιτικής

Ενα από τα μεγάλα προβλήματα της χώρας σήμερα είναι το γεγονός ότι οι σοβαροί άνθρωποι που είναι καταξιωμένοι στη δουλειά τους δεν θέλουν να ασχοληθούν με την πολιτική. Σε αυτό δεν βοηθάει ούτε η συντεχνία των επαγγελματιών πολιτικών ούτε, όμως, και το δημοσιογραφικό σύστημα της χώρας. Κάθε ενδιαφέρων άνθρωπος που δεν ανήκει σε κομματικούς μηχανισμούς ή δεν είναι εκλεκτός των τηλεοπτικών παραθύρων βρίσκει μπροστά του έναν τοίχο κυνισμού και μερικές φορές απαξίωσης. «Ελα μωρέ που θα βγει ο Καμίνης» σχολίαζε το Σάββατο το μεσημέρι βετεράνος πολιτικός του ΠΑΣΟΚ, που θεωρείται μάλιστα και «μάγος» της πολιτικής. Οι περισσότεροι άνθρωποι της τηλεόρασης είναι έτοιμοι να απορρίψουν τον όποιον Καμίνη με εκείνο το γνωστό «έλα τώρα ούτε η μάνα του δεν τον ξέρει και είναι και "ύπνος" στο γυαλί». Ετσι έχουν μάθει να

Προφανώς μεταξύ των δύο πρώτων σε σταυρούς των κ. Καμίνη και Κακλαμάνη, του αρχιτέκτονα κ. Τομπάζη και του TV persona κ. Ψινάκη, το επικρατών τηλεοπτικό μας σύστημα θα επέλεγε τον δεύτερο χωρίς δεύτερη σκέψη...

Υπάρχει, όμως, και ένας άλλος παράγων. Ακόμη και οι άνθρωποι που διαφωνούν με αυτό το αξιακό σύστημα και θέλουν να φύγει η σάχλα και να αντικατασταθεί από τη σοβαρότητα, πέφτουν στην παγίδα της αποθάρρυνσης. Θυμάμαι ακόμη διάφορους φίλους που γνώριζαν και εκτιμούσαν απεριόριστα τον κ. Καμίνη να λένε «μα πού έμπλεξε και αυτός ο χριστιανός;». Η αλήθεια είναι πως αν εμείς οι ίδιοι αποθαρρύνουμε ανθρώπους που έχουν καταξιωθεί στον χώρο τους, είναι κοσμοπολίτες και έχουν μια αίσθηση προσφοράς, χαθήκαμε...

Πέρα από κόμματα και πολιτικούς υπολογι-

το πολιτικό σύστημα αφήνει να ανοίξουν τα παράθυρα και να μπει φως και φρέσκος αέρας. Κάθε άλλο, νιώθει τη φρεσκάδα και την αισιοδοξία και την αγκαλιάζει.

Βεβαίως από εδώ και πέρα το μεγάλο στοίχημα είναι αν αυτοί οι άνθρωποι θα αντέξουν απέναντι σε συστήματα απίστευτης διαφθοράς, συντεχνιακής νοοτροπίας και ανικανότητος που διοικούν σήμερα τους δήμους. Η επιτυχία τους δεν απαιτεί μόνο όραμα, ήθος και σχέδιο, αλλά και μεγάλες αντοχές για να μην τους βυθίσουν πολλά μικρά, άνομα συμφέροντα σε ένα μεγάλο τέλμα. Αλλωστε οι κυνικές Κασσάνδρες του πολιτικού και μηντιακού συστήματος βγήκαν ήδη σεργιάνι και άρχιζαν το μονότονο «εντάξει μωρέ άντε και βγήκε, να δω τώρα πώς θα τα καταφέρει να διοικήσει αυτό το χάος και τη βρώμα...». Ας ελπίσουμε πως θα διαψευσθούν, για δεύτερη φορά, γιατί σε αυτή τη χώρα χρειαζόμαστε

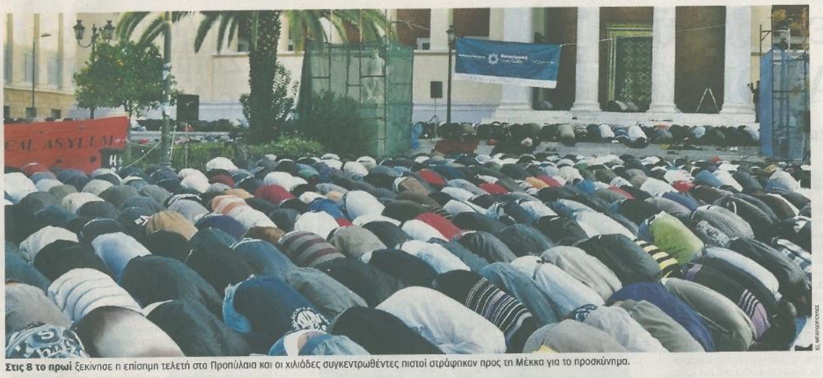

Στις 8 το πρωί ξεκίνησε η επίσημη τελετή στα Προπύλαια και οι χιλιάδες συγκεντρωθέντες πιστοί στράφηκαν προς τη Μέκκα για το προσκύνημα.

Πηγές: CIA The World Fact-Field Listing-Religions, Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών και έρευνα του ΕΚΚΕ της δρος Όλγας Τσακιρίδη.

Η φωνή του ιμάμη στην Αθήνα

Χιλιάδες μουσουλμάνοι προσευχήθηκαν στα Προπύλαια και σε 11 ακόμη σημεία της Αττικής

Της **ΛΙΝΑΣ ΓΙΑΝΝΑΡΟΥ**

Ο ανυποψίαστος διαβάτης της οδού Πανεπιστημίου θα σάστιζε από την εικόνα. Στις 7 και κάτι το πρωί η πρωινή ψύχρα δεν είχε ακόμη διαλυθεί και ο ήλιος είχε μόλις ξεπροβάλει στον καθαρό ουρανό της Αθήνας, όταν μπροστά στα μάτια των περαστικών άρχισε να ξετυλίγεται κάτι που θύμιζε καλά συντονισμένη χορογραφία. Σχεδόν ταυτόχρονα, ομάδες μουσουλμάνων διαφόρων εθνικοτήτων άρχισαν να ξεπροβάλλουν από τα στενά, να ξεχύνονται από τα λεωφορεία, να πλημμυρίζουν τα μισοάδεια ακόμα πεζοδρόμια - όλοι τους με κατεύθυνση προς τα Προπύλαια.

Ο όγκος των πιστών ήταν μεγάλος, ενώ από τα μεγάφωνα α-

φόβο. Ηταν ίσως επειδή το κύμα των πιστών, ανάμεσά τους Ελληνες και Αλβανοί, Αραβες και Αφρικανοί, άνδρες, γυναίκες, παιδιά, όλοι καλοντυμένοι, πολλοί με παραδοσιακές φορεσιές, κινούνταν σχεδόν αθόρυβα, με ευλάβεια - ή ίσως ήταν επειδή τα άγνωστα λόγια της προσευχής δημιουργούσαν ένα περίεργο κλίμα κατάνυξης που διαδιδόταν σε ολόκληρο το κέντρο. Πάντως, παρά την «εμπρηστική» παρουσία των καναλιών και τη φημολογία για «έκτροπα», σημειώθηκαν μόνο λίγα μικροεπεισόδια - και αυτά αποκλειστικά στην πλατεία Αττικής.

Σύμφωνα με τον πρόεδρο της Μουσουλμανικής Ενωσης Ελλάδος, Ναΐμ Ελγαντούρ, περίπου 3.000 μουσουλμάνοι συγκεντρώθηκαν στα Προπύλαια του Πα- τζαμιά της πόλης, ενδέχεται να έφτασαν και τις 50.000 (13.000 σύμφωνα με εκτιμήσεις της αστυνομίας). Το Αΐντ Αλ Αντχα, άλλωστε, είναι μία από τις δύο μεγαλύτερες κινητές γιορτές των μουσουλμάνων και εορτάζεται την ίδια μέρα σε κάθε γωνιά του κόσμου. Γνωστή και ως Κουρμπάν Μπαϊράμ ή Γιορτή της Θυσίας, πρόκειται για

Σημειώθηκαν λίγα μικροεπεισόδια, μόνο στην πλατεία Αττικής.

τον εορτασμό της προθυμίας του Αβραάμ να θυσιάσει τον γιο του Ισμαήλ για τον Αλλάχ.

Στις 7.30 π. μ., στα Προπύλαια, λη της Μουσουλμανικής Ενωσης, που κατηύθυναν τον κόσμο στις σωστές εισόδους. Οι γυναίκες, ως γνωστόν, συγκεντρώνονται σε ξεχωριστό χώρο. Για περίπου μισή ώρα, οι μουσουλμάνοι καθισμένοι οκλαδόν προσεύχονταν σιγομουρμουρίζοντας τα λόγια του ιμάμη. Στις 8 ξεκίνησε η επίσημη τελετή και οι χιλιάδες συγκεντρωθέντες πιστοί, στα γόνατα πια, στράφηκαν προς τη Μέκκα για το προσκύνημα.

Λίγο νωρίτερα, ένταση προκλήθηκε όταν ένας άνδρας, «Ελληνας Χριστιανός Ορθόδοξος», όπως βροντοφώναζε, εισχώρησε στο πλήθος ζητώντας την απομάκρυνσή τους. «Εδώ είναι Ελλάδα», έλεγε. Ομως, ευτυχώς επικράτησαν οι ψυχραιμότεροι και ο άνδρας απομακρύνθηκε, χωρίς ντίον της θρησκευτικής εκδήλωσης. Χθες το πρωί, η αστυνομία επιχείρησε να απομακρύνει τους διαδηλωτές με περιορισμένη χρήση χημικών, ωστόσο ούτε αυτό «πτόησε» τους κατοίκους, οι οποίοι την ώρα της προσευχής άρχισαν να πετούν αυγά και άλλα αντικείμενα στους πιστούς και να βάζουν... παραδοσιακά τραγούδια στα μεγάφωνα για να εμποδίσουν τη λειτουργία. Οι μουσουλμάνοι επέδειξαν αυτοσυγκράτηση, με αποτέλεσμα να αποφευχθούν τα χειρότερα.

Χωρίς οποιαδήποτε έκτροπα τελέστηκαν οι προσευχές στην πλατεία Κουμουνδούρου, στο Ελληνοαραβικό Πολιτιστικό Κέντρο στο Μοσχάτο, στον Ιππόδρομο, στο Μενίδι, στην Ελευσίνα, στον Ασπρόπυργο, στο

ΑΠΟΨΕΙΣ

Αμοιβαία ευαισθησία

Του **ΜΑΡΙΟΥ ΜΠΕΓΖΟΥ***

Η άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων μέσα στα οποία πρωταγωνιστεί η προσευχή είναι αναφαίρετο δικαίωμα κάθε ανθρώπου. Απαιτείται όμως σεβασμός στις ευαισθησίες των αλλοθρήσκων γηγενών συμπολιτών μας, που δεν είναι εθισμένοι στην πολυθρησκευτικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα των καιρών μας ιδίως στον τόπο μας που για εκατονταετίες υπήρξε μονοπολιτισμική χώρα με επικρατούσα θρησκεία.

Αφορμή για τέτοιες σκέψεις έδωσε η πολυπληθής υπαίθρια συνάθροιση αλλοδαπών μουσουλμάνων στην Αθήνα που προκάλεσε την έντονη δυσφορία των ημεδαπών κατοίκων της πρωτεύουσας, οι οποίοι αισθάνονται να απειλείται η πολιτιστική τους ταυτότητα και να μετατρέπονται σε μειοψηφία μέσα στον τόπο τους, σαν να είναι φιλοξενούμενοι στο σπίτι τους.

Επιβάλλεται να δειχθεί κατανόηση και στις δυο «πλευρές». Οι ευαισθησίες είναι αμοιβαίες και αμφίσημες. Οι αλλοδαποί ετερόθρησκοι δικαιούνται να προσεύχονται, αλλά συνάμα υποχρεούνται να σέβονται τις ευαισθησίες της τοπικής κοινωνίας. Οι ομόδοξοι συμπατριώτες μας κατανοούνται για τις αυθόρμητες αρνητικές αντιδράσεις τους,

φεύγονται θλιβερά φαινόμενα αμοιβαίας δυσφορίας αλλοδαπών και ημεδαπών εξαιτίας της ομαδικής προσευχής, που ποτέ δεν θα γινόταν υπαίθρια εάν μπορούσε να στεγαστεί σε τέμενος και στον προαύλιο χώρο του. Η ολιγωρία του κράτους κοστίζει σε όλους μας πολύ περισσότερο από ό, τι θα μπορούσαμε να φανταστούμε.

* Ο κ. Μ. Μπέγζος είναι καθηγητής Συγκριτικής Φιλοσοφίας της Θρησκείας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ζωντανή υπενθύμιση της απουσίας λατρευτικού χώρου

Του **ΝΙΚΟΥ ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ**

Οι χιλιάδες μουσουλμάνοι που προσευχήθηκαν χθες σε πλατείες και ανοιχτούς χώρους του λεκανοπεδίου υπενθύμισαν με τον πιο «δεικτικό» τρόπο την έλλειψη ενός επίσημου ισλαμικού λατρευτικού χώρου στην Αθήνα. Η εικόνα να προσεύχονται στη μέση των δρόμων μιας πόλης που έγινε συνώνυμη με τη δημοκρατία, την ελευθερία και άλλα ιδανικά «ταξίδευσε» στις άκρες της γης.

Ιμάμης και πιστοί στα Προπύλαια.

Το ζήτημα ανέγερσης ισλαμικού τεμένους ετέθη πρώτη φορά τη δεκαετία του '30.

Και όμως η ανέγερση ενός τζαμιού μόλις 800 τ. μ. σε μια υποβαθμισμένη περιοχή, τον Ελαιώνα, στη θέση του «ναυτικού οχυρού» όπου στεγάζονται τα συνεργεία των οχημάτων του Πολεμικού Ναυτικού, μοιάζει να αποτελεί για πολιτεία και κοινωνία το σύγχρονο «Γεφύρι της Αρτας». Από τη μια η γραφειοκρατία και από την άλλη ο φόβος από πιθανές αντιδράσεις είτε της Εκκλησίας είτε φανατικών πολιτών φαίνεται να αποτελούν τροχοπέδη για την ανέγερση του πρώτου επίσημου χώρου προσευχής για τους μουσουλμάνους που ζουν στην πρωτεύουσα.

Ωστόσο, το ζήτημα της ανέγερσης ισλαμικού τεμένους στην Αθήνα δεν είναι καινούργιο. Για πρώτη φορά τέθηκε τη δεκαετία του '30 και έκτοτε απασχόλησε αρκετές φορές την πολιτεία, ιδιαίτερα όταν το θέμα έθεσαν επισήμως στις αρχές της δεκαετίας του '80 οι πρέσβεις των αραβικών κρατών. Χρειάστηκε να περάσουν 20 χρόνια για να «χωροθετήσει» η πολιτεία το τζαμί στην περιοχή της Παιανίας. Τα έξοδα ανέγερσης αναλάμβανε η Σαουδική Αραβία. Ωστόσο, οι επιφυλάξεις για το σχεδιαζόμενο τότε Ισλαμικό Πολιτιστικό Κέντρο, μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις στους Διδύμους Πύργους της Νέας Υόρκης, και οι εντεινόμενες αντιδράσεις κατοίκων της Παιανίας οδήγησαν σε αλλαγή σχεδίων. Σε αυτό συνέβαλε και η στάση της Εκκλησίας, που υποστήριζε πως δεν ήταν δυνατόν η πρώτη εικόνα που θα είχαν όσοι ταξίδευαν στην Ελλάδα αεροπορικώς να ήταν ένα τζαμί και οι μιναρέδες του. Το 2006 η τότε υπουργός Παιδείας Μαριέττα Γιαννάκου ανακοίνωσε την απόφαση της κυβέρνησης να αναγερθεί το τζαμί στην περιοχή του Ελαιώνα με έξοδα της ελληνικής πολιτείας. Σήμερα, παρά τη δηλωμένη βούληση της Κυβέρνησης, το σχέδιο δεν έχει προχωρήσει προς υλοποίηση.

Συντηρητικές θέσεις

Ταυτόχρονα και η Ν. Δ. δείχνει να επιστρέφει σε συντηρητικές θέσεις. Παρά το γεγονός ότι ήταν η κυβέρνηση Καραμανλή που ψήφισε τον νόμο για το Ισλαμικό Τέμενος Αθηνών (ΦΕΚ 264/5-12-2006) και οι διαβουλεύσεις για την περιοχή του Ελαιώνα έγιναν με τον Νικήτα Κακλαμάνη, η Ν. Δ. εμφανίζεται πλέον να επιθυμεί τη δημιουργία του τζαμιού «εκτός ορίων πόλεως». Αυτό ανέφερε χθες ο γραμματέας Πολιτικού Σχεδιασμού του κόμματος Μάξιμος Χαρακόπουλος (Mega), ενώ η ίδια ακριβώς θέση, «προκειμένου να αποφευχθεί η γκετοποίηση περιοχών», περιλαμβάνεται και στο πρόγραμμα του υποψήφιου περιφερειάρχη Αττικής Βασίλη Κικίλια που επιμελήθηκε η Ρηγίλλης.

Επικαλούνται έλλειψη χρημάτων

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΔΕΛΗΘΑΝΑΣΗ**

«Αυτό που έχει σημασία είναι ότι πλέον τίθεται το θέμα των θρησκευτικών ελευθεριών των μουσουλμάνων που ζουν στη χώρα και κυρίως στην πρωτεύουσα» λέει ο συντονιστής του Ελληνικού Φόρουμ Μεταναστών κ. Αχμέτ Μοαβία, αναφερόμενος στον εορτασμό του μουσουλμανικού Πάσχα σε πλατείες της πρωτεύουσας. «Η εικόνα με άτυπους τόπους λατρείας στα υπόγεια πολυκατοικιών και ό,τι έγινε σήμερα σε πολλές πλατείες δεν αρμόζει σε μια ευρωπαϊκή πρωτεύουσα με πολιτισμό και ιστορία δημοκρατίας» σχολιάζει και καταλήγει απαντώντας σε σχόλια ότι οι μουσουλμάνοι ήθελαν να κάνουν επίδειξη δύναμης: «Οι μουσουλμάνοι είναι απλοί εργαζόμενοι. Δεν επιδιώκουν να αποδείξουν τίποτα. Αλλά νομίζω ότι κάποια στιγμή πρέπει να υπάρξουν επίσημα σημεία λατρείας, έστω και προσωρινά, σε κατάλληλους χώρους, με τρόπο που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες αυτών των ανθρώπων και πάντοτε με σεβασμό στα ήθη, τα έθιμα και τον πολιτισμό της Ελλάδας». «Ο Αβραάμ πήγε να θυσιάσει τον Ισμαήλ, ο αρχάγγελος Γαβριήλ κατέβηκε με τον αμνό που έσφαξε ο Αβραάμ κι έτσι σώθηκε ο γιος του. Αυτή η ιουδαϊκή παράδοση έγινε μια από τις βασικές λατρείες του Ισλάμ, που ολοκληρώνεται με προσευχή και σφαγή ζώων που μοιράζονται στους φτωχούς» εξηγεί ο πρόεδρος της Μουσουλμανικής Ενωσης Ελλάδας κ. Ναΐμ Ελγαντούρ. Πάρκο Ελευθερίας, Πειραιάς, Σαλαμίνα, Ολυμπιακό Στάδιο τα τελευταία χρόνια ήταν χώροι όπου γιόρταζαν έως πέρυσι το Πάσχα οι αραβόφωνοι μουσουλμάνοι. Κάθε χρόνο, όπως και φέτος, το πανεπιστήμιο Αλ Αζχάρ της Αιγύπτου στέλνει έναν ιμάμη, αφού στην Ελλάδα δεν υπάρχουν κανονικοί ιμάμηδες αλλά μόνο εθελοντές. Φέτος ήρθε ο καθηγητής δρ Μοχάμετ Ζακί Μπατάρι, ο οποίος τέλεσε την εορτή στα Προπύλαια. «Ομως δεν είχαμε χρήματα για να νοικιάσουμε χώρο. Γι' αυτό πήραμε εδώ και εβδομάδες άδεια από την αστυνομία να χρησιμοποιήσουμε τα Προπύλαια. Γιατί αντιδρούν;». Για έλλειψη οικονομικής ρευστότητας μιλά και ο πρόεδρος του Πολιτιστικού Συλλόγου Ελλάδας-Πακιστάν κ. Σαγιέντ Τζαμίλ. Οι Ασιάτες της Αθήνας φέτος γιόρτασαν στις πλατείες Αττικής και Κουμουνδούρου, στον Κολωνό, το Περιστέρι, τον Αγ. Στέφανο, το Κάτω Σούλι, τον Ασπρόπυργο. «Μέχρι πέρυσι πηγαίναμε στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας. Ομως δεν υπάρχουν δωρεάν μεγάλοι χώροι. Γι' αυτό το κάναμε στις πλατείες».

Οι εκπρόσωποι των μουσουλμάνων μιλούν για την επιλογή δημόσιων χώρων.

Μία άλλη «κατάληψη»

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΛΥΓΕΡΟΥ**

Ηταν ζήτημα χρόνου να δούμε και αυτό το παράγωγο φαινόμενο της μαζικής λαθρομετανάστευσης. Η δημόσια προσευχή των μουσουλμάνων στα Προπύλαια και σε άλλα κεντρικά σημεία της Αθήνας δεν είναι απλώς μία διαμαρτυρία, επειδή δεν έχει κατασκευαστεί τζαμί στην πρωτεύουσα. Είναι μία ειρηνική, αλλά ηχηρή επίδειξη δύναμης. Οι μουσουλμάνοι διακήρυξαν με την πρωτοβουλία τους όχι μόνο ότι είναι εδώ, αλλά και ότι είναι αποφασισμένοι να προβάλλουν δυναμικά τη δική τους θρησκευτικο-πολιτισμική ταυτότητα στον ελληνικό δημόσιο χώρο.

Οι άρχουσες ελίτ είχαν βολευτεί με το γεγονός ότι οι μουσουλμάνοι φυτοζωούσαν γκετοποιημένοι στα «υπόγεια» της κοινωνίας και εμφανίζονταν στον δημόσιο χώρο μόνο ως εξατομικευμένη κακοπληρωμένη «μαύρη» εργασία. Χωρίς επαρκή επαφή με την πραγματικότητα, δεν αντιλαμβάνονταν ότι η συλλογική έκφραση των μουσουλμάνων ως κοινότητας ήταν ζήτημα χρόνου. Και βεβαίως, οι μουσουλμάνοι εκμεταλλεύθηκαν για λογαριασμό τους το παγιωμένο από τη μεταπολίτευση καθεστώς κατάληψης - κατάχρησης του δημόσιου χώρου για κάθε είδους διαμαρτυρίες.

Το αποτέλεσμα ήταν η δημόσια προσευχή στα Προπύλαια, στον χώρο που συμβολίζει τον νεοελληνικό διαφωτισμό. Σ' έναν χώρο, που προσωπικά θα με ενοχλούσε και η τέλεση χριστιανικής λειτουργίας.

Χθες, οι μουσουλμάνοι διέβησαν τον Ρουβίκωνα. Η πολιτεία δεν έχει πια περιθώρια να στρουθοκαμηλίζει. Οφείλει να θέσει όρια, όπως σε όλη την Ευρώπη. Οσο θεμιτή είναι η κατασκευή τζαμιού, άλλο τόσο αθέμιτες είναι τέτοιου είδους εκδηλώσεις που αλλοιώνουν τον πολιτισμικό χαρακτήρα της πόλης, αλλά και δίνουν ευκαιρία για άθλιες αντιδράσεις ακραίων στοιχείων.

Προμηθεύς εωσφόρος

Του **ΜΙΧΑΛΗ Ν. ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ**

Μερικές χιλιάδες μουσουλμάνων διαφόρων εθνικοτήτων προσευχήθηκαν χθες στον θεό τους κατέναντι του τραγικού υπερανθρώπου Προμηθέα και του Αποστόλου Παύλου στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου Αθηνών και επανέθεσαν στην επικαιρότητα το ζήτημα της μουσουλμανικής δράσης στην Ελλάδα. Κάποτε ή μάλλον σύντομα θα πρέπει η βούληση της Ελληνικής Δημοκρατίας για ανέγερση τεμένους να γίνει πράξη, ώστε να αναιρεθούν -αν ποτέ αναιρεθούντα προσχήματα για εσκεμμένη δημόσια ρητορική, δηλαδή έμπρακτη προπαγάνδα, και στην περίπτωση της χθεσινής εκδήλωσης ενώπιον του συμβόλου του δυτικού διαφωτισμού. Ο Προμηθεύς, λυόμενος, εωσφόρος, ας ευχηθούμε να συνεχίζει να φέρει και πάλι το φως στους ανθρώπους, διαλύοντας τα σκότη των θεών και των πιστών τους.

Πηγή: Αθηναϊκό Πρακτορείο

Το Βήμα

€ 1,00 • ΤΕΤΑΡΤΗ 17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2010 • Ετος ΠΘ' - Αριθ. 16108 • E-mail: tovima@dolnet.gr, Internet: http://www.tovima.gr

Η Μανιάτισσα που κέρδισε το Σούλι

ΣΕΛΙΔΑ Α11

Παραπέμπουν τρεις με διαρροές για το Βατοπαίδι

Απαλλαγή για Ρουσόπουλο, Βουλγαράκη

ΣΕΛΙΔΑ Α7

ΤΟ ΒΗΜΑ

Χ. Δ. ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ (1957-2009) ΕΚΔΟΤΗΣ: ΣΤΑΥΡΟΣ Π. ΨΥΧΑΡΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ Ι. ΚΑΨΗΣ

ΤΟ ΒΗΜΑ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Συνταγή-σοκ από τον ΣΕΒ: Κάντε απολύσεις στο Δημόσιο

ΣΕΛΙΔΕΣ 1, 3

Σε πτώση χρηματιστήρια και ευρώ

ΣΕΛΙΔΑ 7

Άγριο παζάρι με τρόικα – ρήξη με Κατσέλη

ΣΕΛΙΔΕΣ Α4, 5

Το e-mail πεθαίνει, λέει ο κ. Facebook

ΣΕΛΙΔΑ Α20

Αστυνομικοί προστάτες σε «φρουτάκια»

ΣΕΛΙΔΑ Α12

ΓΩΓΩ ΜΠΡΕΜΠΟΥ

Προτιμώ να βρίζω τον εαυτό μου

ΣΕΛΙΔΑ Α22

Δήλωση Σόιμπλε: Η αλληλεγγύη δεν είναι μονόδρομος

Εκβιάζει η Μέρκελ με όπλο την τρίτη δόση

■ Θύελλα στην Ευρώπη με τη σκληρή πολιτική των Γερμανών ■ Από πίσω ακολουθεί και η Αυστρία με ευθεία απειλή προς την Ελλάδα

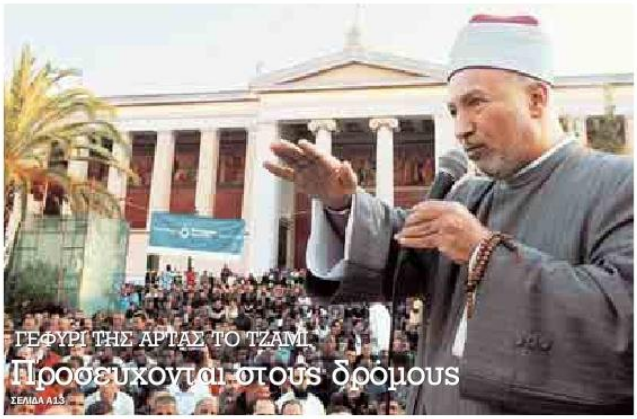

ΓΕΦΥΡΙ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΤΟ ΤΖΑΜΙ

Προσευχόνται στους δρόμους

ΣΕΛΙΔΑ Α13

Ελληνογερμανικός πόλεμος με φόντο την κρίση στην Ιρλανδία ξέσπασε χθες. Η Γερμανία, μέσω της Αυστρίας, απείλησε την Ελλάδα με τη στέρηση της τρίτης δόσης του δανείου. Οι δηλώσεις ανασκευάστηκαν, ωστόσο η προειδοποίηση έμεινε να αιωρείται πάνω από την Αθήνα την ώρα που η τρόικα αξιολογεί την προσπάθεια προσαρμογής της Ελλάδας στις δεσμεύσεις του μνημονίου. ΣΕΛΙΔΕΣ Α3, 10

Στήριξη Σαμαρά σε Γιώργο για το ξέσπασμα κατά Μέρκελ

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Πόλεμος των κινητών στα σχολεία

ΣΕΛΙΔΑ Α14

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΑΔΑ

Τα νομίσματα αποκαλύπτουν την Ιστορία

ΣΕΛΙΔΑ Α21

ΤΟ ΤΖΑΜΙ

Ο έλληνας επισκέπτης της Τεχεράνης, περιδιαβαίνοντας το κέντρο της ιρανικής πρωτεύουσας βλέπει ξαφνικά έκπληκτος μπροστά του μια τεράστια ορθόδοξη εκκλησία. Οταν η θεοκρατική Τεχεράνη, το κέντρο της ισλαμικής επανάστασης, φιλοξενεί ναούς αλλοθρήσκων, τι εμποδίζει άραγε την Αθήνα να αποδεχθεί ένα Τζαμί; Λόγοι ανθρωπισμού και ευγενείας επιβάλλουν πια την ανέγερσή του. Εικόνες σαν τις χθεσινές δεν ταιριάζουν σε ελεύθερη και δημοκρατική χώρα.

ΤΟ ΒΗΜΑ

Ιταλός χαρτογραφεί το μονοπάτι της Ελλάδας

Ενας ιταλός ορειβάτης καταγράφει και χαρτογραφεί το μονοπάτι Ε4 στα όρη της Κρήτης. Ο κ. **Λούκα Τζανότι** διασχίζει από άκρη σε άκρη το διεθνές μονοπάτι που ξεδιπλώνεται επί ελληνικού εδάφους, με σκοπό τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου οδηγού βουνού σε μορφή GPS για την πανέμορφη αυτή διαδρομή. Επί 25 χρόνια μάλιστα «οργώνει» τα μονοπάτια Ευρώπης και Ελλάδας και γνωρίζει κάθε σπιθαμή τους. ΣΕΛΙΔΑ Α15

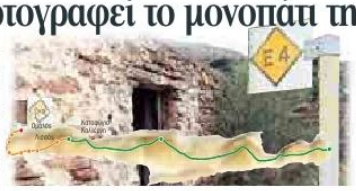

ΕΛΛΑΔΑ

Στις πλατείες προσκύνησαν τον Αλλάχ

Ελλείψει τεμένους χιλιάδες μουσουλμάνοι προσευχήθηκαν χθες στο ύπαιθρο και υπό έντονες αντιδράσεις στην πλατεία Αττικής

ΡΕΠΟΡΤΑΖ
Αχ. Χεκιμογλου
Διον. Βυθουλκας

Την επιτακτική ανάγκη ανέγερσης του μουσουλμανικού τεμένους των Αθηνών επανέφερε χθες στην επικαιρότητα η έναρξη του εορτασμού του Κουρμπάν Μπαϊραμιού, δηλαδή της θυσίας του Αβραάμ, από τους χιλιάδες μουσουλμάνους της πόλης. Περίπου 13.000 πιστοί του Κορανίου τίμησαν τη δεύτερη σπουδαιότερη εορτή του Ισλάμ σε 15 πλατείες και χώρους της Αττικής, ενώ υπό αστυνομικό κλοιό διεξήχθη η προσευχή στην πλατεία Αττικής, λόγω της παρουσίας μελών της Χρυσής Αυγής αλλά και αντιδρώντων κατοίκων.

Η καταπίεση του θρησκευτικού φρονήματος μπορεί να οδηγήσει πιστούς στην αγκαλιά εξτρεμιστών

Το τραγούδι «Χαιρετίσματα στην εξουσία» κάλυπτε την προσευχή των πιστών στην πλατεία. Η δυνατή μουσική ακουγόταν από διαμέρισμα στο μπαλκόνι του οποίου γυναίκες με ελληνικές σημαίες φώναζαν συνθήματα κατά των αλλοδαπών. Νωρίτερα, μέλη της Χρυσής Αυγής είχαν πετάξει χαρτιά με υβριστικά συνθήματα κατά των αλλοδαπών. Ζητούσαν την ακύρωση της τελετής και μάλιστα δυνάμεις των ΜΑΤ έκαναν χρήση χημικών για να τους κρατήσουν σε απόσταση. Τελικώς, οι πιστοί προσευχήθηκαν υπό την προστασία αστυνομικών δυνάμεων, ενώ κάποιοι τούς πέταξαν γιαούρτια και αβγά!

Οι μουσουλμάνοι των Αθηνών στερούνται επίσημο τόπο λατρείας και εξυπηρετούνται σε δεκάδες άτυπα τζαμιά τα οποία λειτουργούν σε ακατάλληλους χώρους. Σύμφωνα με τον πρόεδρο της Ενωσης Μουσουλμάνων Ελλάδος κ. **Ν. Ελγαντούρ** δεν υπάρχει επίσημος ιμάμης στην Αθήνα και καθήκοντα θρησκευτικού λειτουργού αναλαμβάνουν διάφορα άτομα για τα οποία ουδείς διαβεβαιώνει ότι δύνανται να τελέσουν θρησκευτικό έργο.

«Προς στιγμήν ελέγχουμε την κατάσταση και δεν αφήνουμε κανέναν ακραίο να τελέσει τον Λόγο της Παρασκευής. Παρακαλούμε όμως την πολιτεία να μας δώσει την άδεια προκειμένου να φέρουμε έναν ιμάμη με δικά μας χρήματα, πιστοποιημένο να αναλάβει την καθημερινότητά μας, δηλαδή γάμους, διαζύγια, κηδείες κτλ.» τονίζει. Η δημιουργία μουσουλμανικού τεμένους στην Αθήνα μπαινοβγαίνει στην ατζέντα εδώ και περίπου 10 χρόνια, παραμένοντας στα χαρτιά.

Ο πρόεδρος του Ελληνοαραβικού Επιμελητηρίου κ. **Χρ. Φώλιας** σημειώνει ότι τεμένη υπάρχουν σε όλη την Ευρώπη. *«Οι σχέσεις μας με τους Αραβες είναι άριστες. Οτιδήποτε μπορεί να προκαλέσει αρνητική διαφοροποίηση των σχέσεών μας αποτελεί εμπόδιο το οποίο στην πραγματικότητα δεν υπάρχει. Οσο καλά θα νιώθαμε εμείς αν ζούσαμε σε αλλόθρησκη χώρα και είχαμε τον δικό μας χώρο λατρείας τόσο θετικά θα νιώσουν άνθρωποι άλλης θρησκείας, που έρχονται να επισκεφθούν ή να ζήσουν στη χώρα μας, αν υπάρχει ένα τέμενος»* καταλήγει.

Μόνο συνηθισμένη δεν ήταν χθες για τους Αθηναίους η σκηνή στην πλατεία Αττικής, με τους πιστούς του Κορανίου να προσεύχονται (EUROKINISSI/ ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΝΗΣ)

ICON PRESS/ΓΙΑΝΝΗΣ ΝΙΚΟΣ

Μουσουλμάνος δίπλα σε αφίσα της Χρυσής Αυγής χθες στην πλατεία Αττικής

«Τρέχουν» τώρα το τζαμί στον Βοτανικό

ΡΕΠΟΡΤΑΖ **Αγγ. Κωβιος**

Σε επίσπευση των διαδικασιών για την ανέγερση του μουσουλμανικού τεμένους στον Βοτανικό προσανατολίζεται η κυβέρνηση. Το θέμα αφορά πολλά συναρμόδια υπουργεία (Περιβάλλοντος, Εσωτερικών κ.ά.), οι βασικοί όμως χειριστές του είναι η υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων κυρία **Αννα Διαμαντοπούλου** και ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης κ. **Θ. Πάγκαλος**. Σύμφωνα με πληροφορίες, από πλευράς αντιπροεδρίας αναμένεται να ασκηθούν πιέσεις προκειμένου να προχωρήσουν οι αποφάσεις υλοποίησης όσων έχουν ήδη συμφωνηθεί και δρομολογηθεί. Η έκταση που έχει επιλεγεί στον Βοτανικό έχει ήδη παραχωρηθεί από το Πολεμικό Ναυτικό στο Δημόσιο και εντός των προσεχών εβδομάδων πιθανολογείται ότι θα σημειωθούν εξελίξεις. Η κυβέρνηση βέβαια δεν παραδέχεται επισήμως ότι η επίσπευση προκύπτει λόγω των χθεσινών εκδηλώσεων των μουσουλμάνων, ωστόσο κορυφαία στελέχη της αναγνωρίζουν ότι τα γεγονότα θα αποτελέσουν καταλύτη εξελίξεων στο θέμα του τζαμιού.

Πάντως ο κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. **Γ. Πεταλωτής** αρνήθηκε ότι η επίσπευση οφείλεται στη χθεσινή μαζική προσευχή, υπογράμμισε όμως ότι *«υπάρχει καθυστέρηση εδώ και πάρα πολλά χρόνια»* και πως *«φυσικά θα πρέπει να ληφθεί απόφαση υλοποίησης»*. Ο κ. Πεταλωτής υπενθύμισε ότι η κυβέρνηση έχει αποφασίσει να ανεγερθεί τζαμί στην Αθήνα. Τόνισε δε χαρακτηριστικά ότι *«είναι χρέος της πολιτείας στις εποχές που ζούμε και στον πολιτισμό τον οποίο διακηρύσσουμε και μας διέπει ως ελληνική κοινωνία να διευκολύνουμε όποιον θέλει να ασκήσει τα θρησκευτικά του καθήκοντα»*.

Ο γραμματέας Πολιτικού Σχεδιασμού της ΝΔ κ. **Μ. Χαρακόπουλος** μιλώντας σε τηλεοπτική εκπομπή συμφώνησε ότι θα πρέπει να παραχωρηθεί τόπος προσευχής στους μουσουλμάνους, εκτός όμως του αστικού ιστού, ενώ σημείωσε ότι οι εικόνες από τη συγκέντρωση στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου *«σοκάρουν τον κόσμο»*.

«Ευκαιρία για την πόλη»

Κατά τον αρχιτέκτονα κ. **Α. Διγενή** η δημιουργία του τεμένους αποτελεί αρχιτεκτονική και πολεοδομική ευκαιρία για την Αθήνα καθώς μπορεί να αποτελέσει ένα «grand project» για την αναβάθμιση του Ελαιώνα και ολόκληρης της πόλης. Ο κ. Διγενής παραπέμπει στο παράδειγμα του τεμένους της Ρώμης, το οποίο σχεδιάστηκε από τον ιταλό αρχιτέκτονα **Πάολο Πορτογκέζι.** *«Πιστεύω ότι θα πρέπει να γίνει διεθνής διαγωνισμός, αλλά και να προσληθούν φημισμένοι αρχιτέκτονες όπως η **Ζάχα Χαντίντ**, ο **Αλβάρο Σίζα**, ο **Ζαν Νουβέλ**, ο **Ντέιβιντ Τσίπερφιλντ** ή ο **Βιτόριο Γκρεγκότι** με στόχο την ανάδειξη του μητροπολιτικού χαρακτήρα της Αθήνας μέσα από έναν μοντέρνο αρχιτεκτονικό σχεδιασμό που θα σηματοδοτήσει το Ισλάμ στη σύγχρονη εποχή και τον ρόλο της πρωτεύουσας ως πόλης για τη Μέση Ανατολή»* σημειώνει.

«Αποκτάμε κακή φήμη»

Ο αναπληρωτής καθηγητής Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου κ. **Σ. Ρούσσος** επισημαίνει ότι η χώρα μας αποκτά κακό όνομα στον μουσουλμανικό κόσμο. *«Οι μουσουλμάνοι βλέπουν την Ελλάδα να μην επιτρέπει στους πιστούς να έχουν τζαμί. Αν ήσασταν καταρινός επενδυτής, ποια θα ήταν η γνώμη σας; Η Ελλάδα έχει ανοιχτά μέτωπα στον Οργανισμό Ισλαμικής Διασκέψεως, όπως το Κυπριακό και τη μουσουλμανική μειονότητα. Η Τουρκία παίζει σημαντικό ρόλο στον οργανισμό. Πώς θα προσεγγίσουμε χώρες για να πούμε ότι η Τουρκία δεν τα λέει καλά όταν έχουμε ανοιχτό το ζήτημα του τεμένους;»* διερωτάται.

Ο κ. Ρούσσος επισημαίνει ότι πλέον λαμβάνει υπόσταση μια παγκόσμια αναπτυσσόμενη μουσουλμανική κοινή γνώμη με υπολογίσιμο ρόλο και ότι η καταπίεση του θρησκευτικού φρονήματος μπορεί να οδηγήσει αρκετούς στην αγκαλιά εξτρεμιστικών οργανώσεων. Και καταλήγει στο ότι το τέμενος και η θέσπιση επίσημης θρησκευτικής αρχής μόνο θετικά μπορεί να συμβάλουν. Για την ιστορία, οι βυζαντινές και οι αραβικές πηγές επιβεβαιώνουν ότι στην Κωνσταντινούπολη λειτουργούσε τέμενος, τουλάχιστον από την εποχή του *Λέοντος Στ' του Σοφού* (886-911). Με το «Σαρακηνών ευκτήριον» οι αυτοκράτορες της Μακεδονικής Δυναστείας παρείχαν πλήρη λατρευτική ελευθερία στους μουσουλμάνους.

ΑΠΟΨΗ

Φενάκη

Του Ι. Μ. Κονιδαρη

Η θρησκευτική ελευθερία που καθιδρύεται από το Σύνταγμά μας, εάν δεν διασφαλίζει τη δυνατότητα στους πιστούς όλων των θρησκειών να τελούν ακώλυτα τα λατρευτικά τους καθήκοντα, καταντά φενάκη.

Τα όσα έλαβαν χώρα χθες στην πρωτεύουσα επαναφέρουν δυναμικά στο προσκήνιο της επικαιρότητας το ζήτημα της εξασφαλίσεως χώρων λατρείας για τους μουσουλμάνους συνανθρώπους μας.

Η ιστορία με το υπό ανέγερση *Ισλαμικό Τέμενος* έχει καταντήσει ανέκδοτο. Αρκεί κανείς να σκεφθεί ότι η σχετική συζήτηση έχει ξεκινήσει το 1971 (!) και, μετά από τον νόμο του 2000 και το φιάσκο της Παιανίας, ο τελευταίος νόμος για τη (επανα)χωροθέτηση και λειτουργία τεμένους έχει τεθεί σε ισχύ από το έτος 2006...

Η ίδρυση, όμως, μουσουλμανικού τεμένους στην Αθήνα, και το επαναλαμβάνω για πολλοστή φορά και από τη θέση αυτή, δεν αποτελεί *πανάκεια* ούτε επιλύει το ζήτημα. Επείγει η νομιμοποίηση των ήδη υπαρχόντων χώρων λατρείας των μουσουλμάνων και η αδειοδότηση νέων. Προς τούτο απαιτείται απλώς να εκδηλωθεί, επιτέλους, η σχετική πολιτική βούληση...

Επειδή δε το αρμόδιο Υπουργείο *διά βίου* κωφεύει, οι όποιες ελπίδες για πρακτικές λύσεις στο πρόβλημα θα πρέπει ίσως να εναποτεθούν στους νεοεκλεγμένους Δημάρχους και Περιφερειάρχες, η ευαισθησία ορισμένων από τους οποίους για τα σχετικά ζητήματα είναι ήδη ευφήμως γνωστή.

Ο κ. Ι. Μ. Κονιδάρης είναι καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Πηγή: Το Βήμα Τα Νέα

Τα Νέα

ΤΑ ΝΕΑ

ΤΕΤΑΡΤΗ
17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2010
ΕΥΡΩ 1,30

ΣΕΛΙΔΕΣ 59-63

www.tanea.gr

Οδηγός

Οι τυχεροί του νέου ασφαλιστικού νόμου

Ποιοι και πώς γλιτώνουν από τις ανατροπές του 2011

Δεκάδες χιλιάδες είναι οι ασφαλισμένοι και οι ασφαλισμένες που γλιτώνουν από τις ανατροπές τις οποίες φέρνει στα όρια ηλικίας και στις συντάξεις το νέο Ασφαλιστικό που θα τεθεί σε εφαρμογή από 1/1/2011. Οσοι θεμελιώνουν δικαίωμα μέχρι 31/12/2010 «κλειδώνουν» τα σημερινά όρια ηλικίας. *ΣΕΛΙΔΑ 51*

Πολυτεχνείο

Η εξέγερση δεν ήταν «ουρανοκατέβατη»

Παραμένει σύμβολο το Πολυτεχνείο; Ο ιστορικός Βασίλης Παναγιωτόπουλος, μια έκθεση για την «Εντυπη αντίσταση» και μια εικαστικός, προσπαθούν να απαντήσουν. *ΣΕΛΙΔΕΣ 21-22, 43-44*

Τρόικα προς Κατσέλη

«Εσείς υπογράψατε το Μνημόνιο. Να ξέρατε τι υπογράψατε...»

Με σκληρές εκφράσεις κάλεσαν τα στελέχη της τρόικας (επάνω) την υπουργό Εργασίας Λούκα Κατσέλη να μη βάλει προϋποθέσεις στην καταστρατήγηση των συλλογικών συμβάσεων, που συνεπάγεται μείωση του κατώτατου μισθού στον ιδιωτικό τομέα. *ΣΕΛΙΔΑ 11*

Συγκοινωνίες

Συγχωνεύσεις, μετατάξεις και ριζικές περικοπές των επιδομάτων

Σχέδιο ριζικών αλλαγών στις συγκοινωνίες με συγχωνεύσεις επιχειρήσεων, αλλά και μεγάλες περικοπές επιδομάτων – θα φτάνουν μόλις το 8% του μισθού – προωθεί η κυβέρνηση. Για 2.000 εργαζομένους προβλέπεται είτε μετάταξη είτε πρόωρη συνταξιοδότηση. *ΣΕΛΙΔΑ 10*

Επιθετική απάντηση στον Γιώργο Παπανδρέου έδωσε η Α. Μέρκελ (φωτογραφία) μέσω του γερμανού υπουργού Οικονομικών Β. Σόιμπλε

Στα δύο η Ευρώπη

Οδόφραγμα στη Μέρκελ

- Ο Γ. Παπανδρέου προσπαθεί να αποτρέψει το σχέδιο για ελεγχόμενη πτώχευση των αδύναμων χωρών της Ε.Ε.
- Ποιες χώρες συμμερίζονται τους φόβους του και ποιες ακολουθούν τη γραμμή του Βερολίνου

Στα δύο χωρίζει την ευρωζώνη η σκληρή στάση που τηρεί η Γερμανία απέναντι στις υπερχρεωμένες χώρες· στάση που οδήγησε σε αλματώδη αύξηση των spreads της Ιρλανδίας και της Πορτογαλίας. Παράλληλα, οξύνεται η ελληνογερμανική κόντρα μετά την προσπάθεια της ελληνικής πλευράς να αναλάβει ηγετικό ρόλο υπέρ των υπερχρεωμένων χωρών του Νότου. *ΣΕΛ. 7-9*

Ιρλανδία

Τη σπρώχνουν βήμα - βήμα στον μηχανισμό στήριξης

ΣΕΛΙΔΑ 7

Σκάνδαλο Βατοπεδίου

Παραπέμπονται τρεις - όχι Βουλγαράκης και Ρουσόπουλος

Την παραπομπή των Ευάγγελου Μπασιάκου, Αλέξανδρου Κοντού, Πέτρου Δούκα για το Βατοπέδι αποφάσισαν χθες η κυβερνητική πλειοψηφία και τα κόμματα της Αριστεράς. Δεν παραπέμπονται ο Γιώργος Βουλγαράκης και ο Θόδωρος Ρουσόπουλος. Το Δικαστικό Συμβούλιο θα αποφασίσει αν θα πρέπει να παραπεμφθούν σε ειδικό δικαστήριο ή αν έχει επέλθει παραγραφή. *ΣΕΛΙΔΑ 16*

Μουσουλμάνοι

Μαζική προσευχή – πίεση για τέμενος στην Αθήνα

Προβληματισμό προκαλεί η απόφαση των μουσουλμάνων να προσευχηθούν σε δημόσιους χώρους. *ΣΕΛ. 12-13 ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ ΣΤΗ ΣΕΛ. 3*

[ΕΓΡΑΨΑΝ]

Ριχάρδος Σωμερίτης

(ο αρθρογράφος, για τις εκλογές)

Πρέπει να γίνει σοβαρή κουβέντα για την αποχή ώστε να ακολουθήσει μια συλλογική προσπάθεια της Πολιτείας με στόχο να κατανοήσει ο κάθε πολίτης ότι αν θεωρήσει, όπως μερικοί αριστεριστές του Μάη του '68, ότι «οι εκλογές είναι παγίδα για πλήθους», αυτόματα οδηγείται είτε σε λύσεις μονήρους αυτοϊκανοποίησης είτε σε αδιέξοδες δήθεν επαναστατικές πρακτικές. Σε τελευταία ανάλυση οι χούντες κάθε χρώματος που μισούν τις ελεύθερες εκλογές, οι μεν αποκλείοντάς τες και οι δε μετατρέποντάς τες σε προσβλητική φάρσα, είναι πιο ειλικρινείς. Και τώρα; Απάντηση πρώτη: να καταλάβει η κυβέρνηση ότι πέρα από το Μνημόνιο πολλά δεν πάνε καλά και να τα διορθώσει. Απάντηση δεύτερη: ξεπροβάλλουν μερικές νέες θετικές δυνάμεις σε όλους τους χώρους, όπως η Δημοκρατική Αριστερά. Απάντηση τρίτη (μερικών): η συναίνεση όλων με όλους. Αν αυτή η προτροπή δεν είναι αφόρητα αφελής, τότε είναι πονηρή! Έτσι;

«Το Βήμα»

ΤΑ ΝΕΑ ΕΤΟΣ 65ο ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 19.880

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ (1922-1957)
ΧΡΗΣΤΟΣ Δ. ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ (1957-2009)
ΣΤΑΥΡΟΣ Π. ΨΥΧΑΡΗΣ Εκδότης

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΕΜΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ:
Ν. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΣΤΕΦ. ΣΤ. ΤΖΑΝΑΚΗΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ:
ΕΥΑΓΓ. ΣΤ. ΛΙΑΛΙΟΥΤΗΣ

Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη Α.Ε.
Διοικητικό Συμβούλιο

Σταύρος Π. Ψυχάρης Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος, **Παναγιώτης Στ. Ψυχάρης** Εκτελεστικός Αντιπρόεδρος, Μέλη: **Παντελής Ι. Καψής, Νικόλαος Κορίτσας, Τρύφων Ι. Κουταλίδης, Ιωάννης Μάνος, Στέργιος Νέζης, Ιωάννης Παράσχης, Νικόλαος Πεφάνης, Βίκτωρ Ρέστης, Αντώνιος Τριφύλλης, Χριστίνα Τσούτσουρα - Ψυχάρη, Juan Luis Cebrian, Jean-Marie Colombani**

ΓΡΑΦΕΙΑ: Μιχαλακοπούλου 80,
Τ.Κ. 11528, ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΑ: (211) 36.57.000
(210) 77.66.000
FAX: (211) 36.58.301
INTERNET: http://www.tanea.gr
http://digital.tanea.gr
e-mail: info@tanea.gr
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ: 1767

ΠΑΡΑΓΩΓΗ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ:
MULTIMEDIA A.E.

[ΤΟ ΣΤΙΓΜΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ]

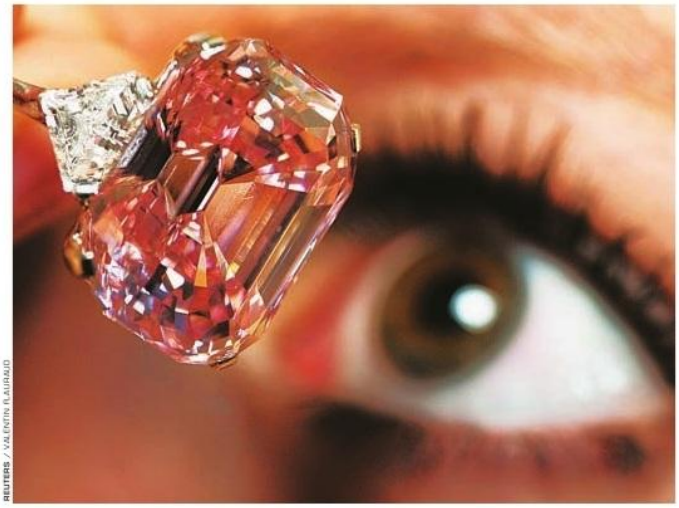

REUTERS / ΛΑΣ ΕΥΓΕΝΙΟ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟ

■**Κάθε ρεκόρ** έσπασε το σπάνιο ροζ διαμάντι των 24,78 καρατίων που βλέπετε όσον αφορά τις δημοπρασίες πολύτιμων λίθων: πωλήθηκε χθες το βράδυ από τον οίκο Sotheby's στη Γενεύη στον Βρετανό Λόρανς Γκραφ, γνωστό έμπορο διαμαντιών, έναντι 45,44 εκατομμυρίων ελβετικών φράγκων – δηλαδή κάπου 33,8 εκατομμύρια ευρώ. Μέχρι χθες, τον τίτλο του πετραδιού που είχε πιάσει την υψηλότερη τιμή σε δημοπρασία -18 εκατομμύρια ευρώ - κατείχε ένα μπλε διαμάντι 35,56 καρατίων που είχε δημοπρατηθεί από τον οίκο Christie's το 2008

Τα spreads ενώνουν τον ευρωπαϊκό Νότο

Τον Δεκέμβριο η επόμενη μεγάλη μάχη της Ευρώπης

Ελληνογερμανικός πόλεμος με ευρύτερες διαστάσεις σε ολόκληρη την ήπειρο έχει ξεσπάσει με αφορμή όσα είπε ο Γιώργος Παπανδρέου για τον ρόλο της Ανγκελα Μέρκελ στην ευρωπαϊκή κρίση χρέους, άποψη που φαίνεται να συμμερίζονται πολλοί στην Ευρώπη.

Της **Αριστοτελίας Πελώνη**

Ενώ η γερμανίδα καγκελάριος απειλεί με τη στάση της να τινάξει στον αέρα την ευρωπαϊκή οικονομία, όσα είπε ο Γ. Παπανδρέου δεν εκφράζουν μόνο την Ελλάδα, αλλά και τους ηγέτες της Ιρλανδίας, της Πορτογαλίας, της Ισπανίας, ακόμα και θεσμικούς παράγοντες της Ενωσης, όπως ο πρόεδρος του Eurogroup Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ και ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Ζαν-Κλοντ Τρισέ.

ΟΛΟΙ ΤΟΥΣ δεν κρύβουν ότι είναι αντίθετοι με την πρόταση της Γερμανίας να μοιράζονται το κόστος του μόνιμου μηχανισμού στήριξης και οι τράπεζες – αφήνοντας στην ουσία τις χώρες που θα προσφύγουν στον μηχανισμό στη βορά των κερδοσκόπων.

Η ΠΡΩΤΗ αντίδραση στις δηλώσεις Παπανδρέου ήρθε διά της... ουράς της Γερμανίας, δηλαδή της Αυστρίας, καθώς ο υπουργός Οικονομικών Γιόζεφ Πρελ δήλωσε ότι η χώρα του θα το σκεφθεί αν θα εκταμεύσει την τρίτη δόση του δανείου για την Ελλάδα. Λίγο αργότερα ήρθε ο γερμανός υπουργός Οικονομικών Β. Σόιμπλε για να κάνει την απειλητική δήλωση πως η Ελλάδα δεν πρέπει να ξεχνά ότι η αλληλεγγύη δεν είναι μονόδρομος.

ΟΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ του Πρωθυπουργού δεν ήταν τυχαίες. Και αυτό διότι θεωρεί πως αν δεν υπάρξουν αντιδράσεις στη γερμανική πρόταση για επιβολή κυρώσεων στις απείθαρχες δημοσιονομικά χώρες, το επόμενο βήμα θα είναι να εξαναγκαστούν σε διαδικασία ελεγχόμενης πτώχευσης. Ο Γ. Παπανδρέου σκοπεύει μάλιστα να επαναφέρει το θέμα με κάθε ευκαιρία, επιχειρώντας να συγκροτήσει ένα άτυπο μέτωπο των χωρών του Νότου (και της Ιρλανδίας). Η μάχη έχει μόλις αρχίσει και θα μεταφερθεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δεκεμβρίου, καθώς η Ευρώπη παραπαίει.

ΑΙΣΙΟΔΟΞΟΣ για την πορεία του πληθωρισμού εμφανίστηκε χθες ο υπουργός Περιφερειακής Ανάπτυξης Μιχάλης Χρυσοχοΐδης μετά τη συνάντησή του με τους εκπροσώπους της τρόικας. Ο πρόεδρος του ΣΕΒ Δημήτρης Δασκαλόπουλος τάχθηκε εμμέσως πλην σαφώς υπέρ των απολύσεων στο Δημόσιο. Αναρωτήθηκε γιατί να θεωρείται φυσική η ανεργία για τον ιδιωτικό υπάλληλο, ενώ θεωρείται «ιερό και απαραβίαστο το δικαίωμα στη δουλειά, ακόμη και εκείνων των εργαζομένων στο Δημόσιο που είναι υπεράριθμοι ή αργόμισθοι»...

ΤΕΛΟΣ, χιλιάδες μουσουλμάνοι της Αθήνας γιόρτασαν χθες το Μπαϊράμι – τη δεύτερη μεγαλύτερη γιορτή τους – με προσκύνημα σε δημόσιους χώρους της πόλης.

ΤΑ ΝΕΑ

17 Νοεμβρίου 2010

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Είναι γνωστό ότι οι θεωρίες περί «σύγκρουσης των πολιτισμών» που βρέθηκαν διεθνώς στο προσκήνιο προ ετών, έχουν αποδομηθεί εκ των πραγμάτων.

Κατά συνέπεια το θέμα που έχει εγερθεί από χθες με αφορμή το προσκύνημα σε δημόσιους χώρους από τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς των μουσουλμάνων της Αθήνας (ρεπορτάζ στις σελίδες 12-13) έχει ανάγκη από άλλη θεώρηση.

Χαρακτηριστικά στοιχεία αυτής της θεώρησης πρέπει να είναι η κοινή λογική και τα πραγματικά δεδομένα της κατάστασης που έχει διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια, σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις αυτών των πληθυσμών.

Στους οποίους, πρέπει να σημειωθεί, συνυπάρχουν οικονομικοί μετανάστες με προχωρημένο βαθμό ενσωμάτωσης στην ελληνική κοινωνία, αλλά και ομάδες προσώπων με άγνωστη προέλευση, ταυτότητα και σύνθεση, οι οποίες βρίσκονται παρανόμως στη χώρα.

Ασφαλώς συνιστά υποχρέωση της ελληνικής Πολιτείας να διαμορφώσει λατρευτικούς χώρους, στους οποίους αυτοί οι άνθρωποι να ασκούν υπό κανονικές συνθήκες τα θρησκευτικά τους καθήκοντα.

Το προβλέπουν οι διεθνείς συνθήκες, ο ουμανιστικός χαρακτήρας του ελληνικού πολιτισμού, αλλά και η νομοθεσία που θέσπισε επ' αυτού η Βουλή, με τη συμφωνία όλων των κομμάτων, της Εκκλησίας και των φορέων της κοινωνίας.

Με απλά λόγια, να χωροθετηθεί οριστικά και να κατασκευαστεί το περιλάλητο τζαμί, προκειμένου να μην αναγκάζονται οι ασπαζόμενοι τη μουσουλμανική θρησκεία να προσφεύγουν σε ανεπίσημους και ανεξέλεγκτους χώρους για να προσευχηθούν.

Από την άλλη πλευρά όμως πρέπει να καταστεί σαφές ότι η Ελλάδα είναι συντεταγμένο κράτος με νόμους, τους οποίους οφείλουν να σέβονται όλοι όσοι βρίσκονται στο έδαφός της.

Αυτοί οι νόμοι μεταξύ άλλων προβλέπουν και την υποχρέωση να υπάρχει άδεια από τις αρμόδιες αρχές για δραστηριότητες σε δημόσιους χώρους, που μπορεί να προκαλέσουν δυσλειτουργίες πάσης φύσεως. Αυτή η άδεια δεν ζητήθηκε για το χθεσινό προσκύνημα.

Υπάρχει και μια επισήμανση περισσότερο κρίσιμη. Το θέμα που δημιουργήθηκε με αφορμή τον εορτασμό μιας θρησκευτικής εορτής των μουσουλμάνων είναι μια πτυχή του ευρύτερου και μείζονος μεταναστευτικού ζητήματος. Το οποίο ειδικά στην Αθήνα βρέθηκε και στο επίκεντρο των πρόσφατων εκλογών για την ανάδειξη δημάρχου.

Εκ του αποτελέσματος μπορεί να καταλήξει κανείς στο συμπέρασμα ότι η κοινωνία υιοθετεί αυτό που προέκυπτε από τις προτάσεις του εκλεγέντος δημάρχου: δικαιώματα στους μετανάστες, ασφάλεια στην πόλη.

Και ακριβώς αυτή η πρόσφατη λαϊκή ετυμηγορία πρέπει να αξιοποιηθεί από την Πολιτεία για να επιλύσει με ψυχραιμία αλλά και αποφασιστικότητα ένα υπαρκτό πρόβλημα, προτού διογκωθεί ή οδηγήσει με τη συμβολή ακραίων στοιχείων σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις.

«Αν είχαμε, θα προσευχόμασταν στο τζαμί μας»

Μουσουλμάνοι σε 14 πλατείες της Αθήνας

Μιμούνταν τις κινήσεις του μεγαλύτερου αδελφού του. Εβγαλε τα παπούτσια. Εστρεψε τις παλάμες στον ουρανό. Εκλεισε τα μάτια. Ηταν η πρώτη του προσευχή. Σε μια πλατεία.

ΡΕΠΟΡΤΑΖ: **Γιάννης Παπαδόπουλος**

Ο 4χρονος Μελκούρ και χιλιάδες άλλοι μουσουλμάνοι γιόρτασαν χτες το Μπαϊράμι με προσκύνημα σε ανοιχτούς δημόσιους χώρους και γήπεδα της Αθήνας. Ο Μιά Σαΐντ έφτασε στην Πλατεία Αττικής λίγο μετά το χάραμα. Εστρωσε ένα μπλε σεντόνι στα πλακάκια, δίπλα στο σιντριβάνι με την κόκκινη επιγραφή «Εξω οι ξένοι», απέναντι από το καφέ «Ο Παράδεισος». Είχε μαζί τους γιους του. Ο 6χρονος Τζόνι και ο 4χρονος Μελκούρ φορούσαν τα καλά τους. Μια μοβ και μια πράσινη κελεμπία. Η χτεσινή μέρα ήταν για την οικογένεια μεγάλη γιορτή. Το Μπαϊράμι (Εΐντ στα αραβικά) έβγαλε σε 14 πλατείες και γήπεδα της Αθήνας, στα Προπύλαια και στον παλιό ιππόδρομο του Φαλήρου περίπου 13.000 μουσουλμάνους που προσευχήθηκαν εις ανάμνησιν της εντολής που πήρε ο Αβραάμ από τον Θεό για να θυσιάσει τον γιο του (τον Ισμαήλ σύμφωνα με τους μουσουλμάνους).

13.000 ΓΙΟΡΤΑΣΑΝ
τη μεγάλη γιορτή των μουσουλμάνων, το Μπαϊράμι, και προσευχήθηκαν σε ανοιχτό χώρο, όπως επιβάλλει η θρησκεία τους

Αυτή δεν ήταν πρώτη φορά που πραγματοποιείται δοξολογία μουσουλμάνων σε δημόσιο χώρο. Για χρόνια προσεύχονταν στο Πάρκο Ελευθερίας στη Βασιλίσσης Σοφίας, ώσπου αποδείχτηκε μικρό. Είχαν χρησιμοποιήσει παλιότερα και το ποδηλατοδρόμιο του ΟΑΚΑ, ενώ τον περασμένο Σεπτέμβριο με άδεια του Δήμου Αθηναίων 4.000 άτομα είχαν τελέσει την τελευταία προσευχή του Ραμαζανιού στην Πλατεία Κοτζιά.

«Είμαι 38 χρόνια στην Ελλάδα και πρώτη φορά ασχολούνται όλοι με το πού προσευχόμαστε. Ισως γιατί η Ακροδεξιά έγινε μόδα στην Ευρώπη και ήρθε και η μπόρα και στην Ελλάδα. Αν είχαμε ένα τζαμί με μεγάλη αυλή θα μαζευόμασταν εκεί για την προσευχή μας», δήλωσε στα «ΝΕΑ» ο πρόεδρος της Μουσουλμανικής Ενωσης, Ναΐμ Ελγαντούρ.

Το νομοσχέδιο για τη δημιουργία μουσουλμανικού τεμένους στην Αθήνα είχε ψηφιστεί το 2006. Τότε είχαν εγκριθεί 15 εκατομμύρια ευρώ ως έξοδα κατασκευής. Τα έργα ήταν προγραμματισμένα να πραγματοποιηθούν στην περιοχή της ναυτικής βάσης στον Βοτανικό, σε έκταση 17 στρεμμάτων, με ορίζοντα ολοκλήρωσης το 2009. Ωστόσο, εδώ και χρόνια δεν είχε προχωρήσει η μετεγκατάσταση υπηρεσιών του Πολεμικού Ναυτικού που βρίσκονται εκεί. Εκτιμάται ότι τα ανεπίσημα τζαμιά φτάνουν τα 75 στην Ελλάδα, από τα οποία 61 βρίσκονται στην Αθήνα.

Η γιορτή

Χτες το πρωί 600 άτομα, οι περισσότεροι μετανάστες από το Μπανγκλαντές, είχαν γεμίσει κάθε σπιθαμή της Πλατείας Αττικής. Κάποιοι έστρωσαν χαλιά για να γονατίσουν και να προσευχηθούν. Αλλοι μοίραζαν σεντόνια μέσα από πλαστικές σακούλες. Και ορισμένοι άπλωσαν εφημερίδες της Χρυσής Αυγής που βρήκαν αφημένες σε κάποιο παγκάκι. Οι δοξολογίες άρχισαν από τις επτά. Στις οκτώ ήταν η ώρα της προσευχής.

Οπως εξηγεί στα «ΝΕΑ» ο Ησάμ Χάσαν, καθηγητής Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας και επίσημος μεταφραστής της αιγυπτιακής πρεσβείας στην Αθήνα, η μεγάλη πρωινή προσευχή του Μπαϊραμιού πραγματοποιείται υποχρεωτικά σε ανοιχτό χώρο. Σύμφωνα με τα μουσουλμανικά έθιμα, θυσιάζονται κατά τη διάρκεια της ημέρας ζώα και το κρέας μοιράζεται στα τρία: στην οικογένεια, τους συγγενείς και τους άπορους. «Ο νόμος στην Ελλάδα απαγορεύει τη σφαγή εκτός οργανωμένων και ελεγμένων εγκαταστάσεων, γι' αυτό οι μουσουλμάνοι που ζουν στην Ευρώπη αγοράζουν το κρέας από κάποιο κατάστημα. Οσοι είναι πιο ευκατάστατοι στέλνουν χρήματα στους δικούς τους, στο εξωτερικό, για να θυσιάσουν εκεί ένα αρνί στο όνομα της οικογένειας», λέει ο κ. Χάσαν.

gpapadopoulos@dolnet.gr

Ο Μιά Σαΐντ, μετανάστης από το Μπανγκλαντές, μαζί με τους δύο γιους του, Μελκούρ (κέντρο) και Τζόνι, προσευχήθηκε χτες το πρωί στην Πλατεία Αττικής

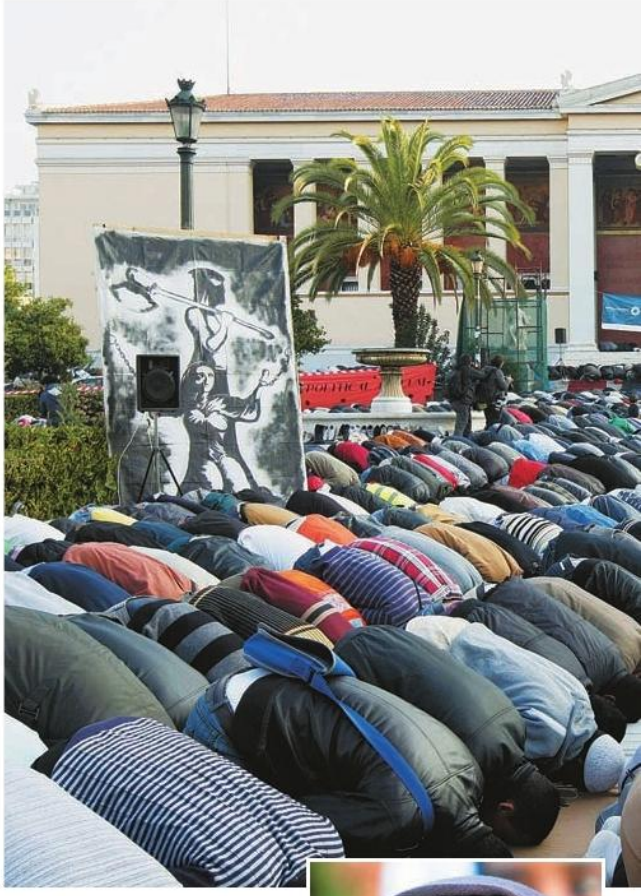

ΑΡ

ΤΟΥΡΚΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Επαναφέρει το θέμα του τζαμιού

ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗ των μουσουλμάνων δεν έχασε την ευκαιρία να σχολιάσει από τις Βρυξέλλες και ο τούρκος υπουργός Επικρατείας και επικεφαλής των διαπραγματεύσεων της Τουρκίας με την Ε.Ε., Εγκεμέν Μπαγίς, συνδέοντάς τη για ακόμη μία φορά με το αίτημα που έχει διατυπωθεί κι από τον ίδιο τον Ταγίπ Ερντογάν για λειτουργία τζαμιού στην Αθήνα. Μάλιστα, ο Μπαγίς, ο οποίος βρισκόταν στην ελληνική πρωτεύουσα και το βράδυ της Δευτέρας αναχώρησε για τις Βρυξέλλες, ισχυρίστηκε ότι έφυγε από μια «ευρωπαϊκή πρωτεύουσα και», όπως είπε, «αναγκάστηκα να πετάξω για τις Βρυξέλλες, επειδή σε αυτό το μέλος της Ε.Ε. δεν έχει δοθεί η άδεια κατασκευής τζαμιού, ώστε να μπορέσω να τελέσω την προσευχή μου. Είναι ολοφάνερο ότι κάποιες χώρες της Ευρώπης πρέπει να κάνουν τα απαραίτητα βήματα».

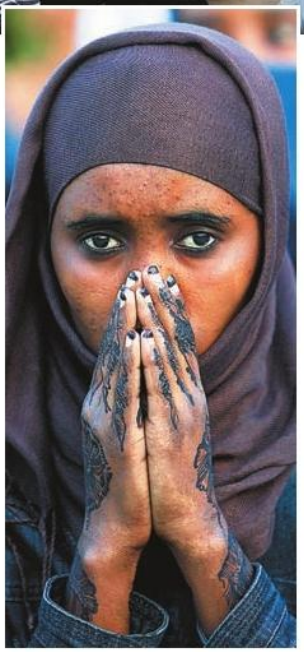

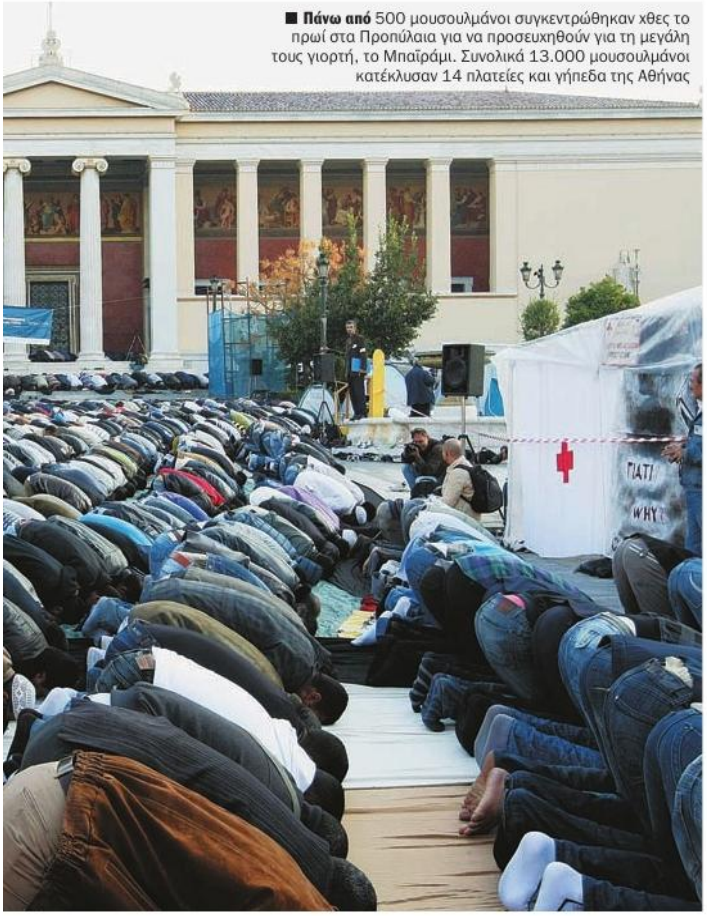

■ **Πάνω από** 500 μουσουλμάνοι συγκεντρώθηκαν χθες το πρωί στα Προπύλαια για να προσευχηθούν για τη μεγάλη τους γιορτή, το Μπαϊράμι. Συνολικά 13.000 μουσουλμάνοι κατέκλυσαν 14 πλατείες και γήπεδα της Αθήνας

ΣΥΜΠΙΠΤΕΙ ΧΡΟΝΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΞΑΡΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΑΚΡΟΔΕΞΙΩΝ

Ανησυχία για την πίεση από τους μουσουλμάνους

ΡΕΠΟΡΤΑΖ: **Στέλιος Βραδέλης**

Προβληματισμό προκαλεί η απόφαση των μουσουλμάνων που ζουν στην Ελλάδα να προσευχηθούν σε δημόσιους χώρους και πλατείες, τόσο στην Αθήνα όσο και σε πολλές ακόμη περιοχές. Οπως έλεγαν πηγές του υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, φέτος επέλεξαν να ασκήσουν πίεση για τη δημιουργία τεμένους, επιλέγοντας να εκτελέσουν τα λατρευτικά τους καθήκοντα και σε αρκετές πλατείες πέρα από τους συνηθισμένους χώρους, όπως γήπεδα, που χρησιμοποιούσαν τις προηγούμενες χρονιές. Η διαφαινόμενη αλλαγή στη στάση των μουσουλμάνων προκαλεί ανησυχία για το γεγονός ότι συμπίπτει χρονικά με την έξαρση της δράσης ακροδεξιών στοιχείων.

Δεν είχαν πάρει άδεια

Οι μουσουλμάνοι προχώρησαν στη δημόσια προσευχή παρά το γεγονός ότι ούτε ο Δήμος Αθηναίων ούτε η Αστυνομία είχαν δώσει σχετική άδεια για την κατάληψη των δημόσιων χώρων, αν και οι εκπρόσωποί τους την είχαν ζητήσει. «Η απάντηση που δώσαμε ήταν αρνητική, όπως γίνεται στις περιπτώσεις που μας ζητούν άδεια για συγκεντρώσεις. Ωστόσο, οι εκπρόσωποι των μουσουλμάνων μάς ζήτησαν να τους παράσχουμε αστυνομική προστασία για ορισμένα σημεία που είχαν επιλέξει για να προσευχηθούν και για τα οποία φοβούνταν πιθανές αντιδράσεις. Για τον λόγο αυτόν είχαν σταλεί αστυνομικές δυνάμεις στην Πλατεία Αττικής», εξηγεί στα «ΝΕΑ» αξιωματικός της ΕΛ.ΑΣ..

Είχαν ζητήσει μέτρα

Σύμφωνα με τις ίδιες πηγές, οι εκπρόσωποι των μουσουλμάνων είχαν αναφέρει στην Αστυνομία πως ειδικά τις φετινές εκδηλώσεις είχαν κληθεί να τις παρακολουθήσουν και επιφανείς μουσουλμάνοι που θα ταξίδευαν στην Ελλάδα μόνο και μόνο για να συμμετάσχουν στην προσευχή. Γι' αυτό ζήτησαν τη λήψη μέτρων που θα προλάμβαναν την πιθανή εκδήλωση επεισοδίων. Είναι χαρακτηριστικό πως με απόφαση του πρύτανη του Πανεπιστημίου Αλ Αζχαρ του Καΐρου, της σχολής απ' όπου αποφοιτούν οι ανώτεροι κληρικοί των μουσουλμάνων, βρέθηκε χθες στην Αθήνα ο δρ Μοχάμεντ Μπανταρί, ένας από τους επιφανέστερους κληρικούς, ο οποίος και πραγματοποίησε την προσευχή στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου της Αθήνας. Μάλιστα, εκπρόσωποι των μουσουλμανικών κοινοτήτων σημείωναν πως ο συντονισμός που κατάφεραν για τη χθεσινή προσευχή αποτελεί «καλό δείγμα για μελλοντικές μας κινήσεις, προκειμένου να ικανοποιηθούν πάγια και σταθερά αιτήματά μας, όπως η δημιουργία του τεμένους αλλά και του νεκροταφείου».

«50.000 σε όλη την Ελλάδα»

Οι μουσουλμανικές ενώσεις ανά την Ελλάδα υπολογίζουν σε περισσότερους από 50.000 τους μουσουλμάνους που χθες το πρωί πραγματοποίησαν ταυτόχρονα την προσευχή τους σε διάφορα μέρη της Αττικής, αλλά και σε περιοχές της Πελοποννήσου, της Κρήτης και των Δωδεκανήσων.

«Οι μουσουλμάνοι γιορτάσαμε το Αΐντ Αλ Αντχα, γιορτή που τιμά τη θυσία του Αβραάμ. Η προσευχή γι' αυτήν τη γιορτή δεν έχει κάποια συγκεκριμένη ώρα που πρέπει υποχρεωτικά να πραγματοποιείται. Ο μόνος χρονικός περιορισμός της είναι πως πρέπει να γίνεται το πρωί, ύστερα από την πρωινή μας προσευχή. Η επιλογή να πραγματοποιηθεί ταυτόχρονα από όλες τις ενώσεις μας μεταξύ 7.30 και 8.30 π.μ. έγινε κατόπιν συνεννοήσεως», είπε στα «ΝΕΑ» η κ. Αννα Στάμου, εκπρόσωπος της Μουσουλμανικής Ενωσης Ελλάδας, μέλη της οποίας είναι οι περισσότεροι μουσουλμάνοι στη χώρα μας.

Στα Προπύλαια λόγω κρίσης

Οπως υποστηρίζουν εκπρόσωποι των μουσουλμάνων, κάθε κοινότητα βρήκε τον χώρο προσευχής της άλλοτε σε συνεννόηση με τις δημοτικές αρχές, άλλοτε κάνοντας χρήση πλατειών και άλλων κοινόχρηστων χώρων. Ενα μεγάλο μέρος της πακιστανικής κοινότητας χρησιμοποίησε το γήπεδο στο Αιγάλεω και ένα άλλο, μικρότερο κομμάτι, τον εξωτερικό χώρο του Σταδίου Ειρήνης και Φιλίας. Ορισμένα μέλη της αιγυπτιακής κοινότητας συγκεντρώθηκαν σε κεντρικό ξενοδοχείο της Αθήνας, στο Μοσχάτο προσευχήθηκαν μέλη του Ελληνοαραβικού Συνδέσμου, στο Κορωπί, στο Λαύριο, στη Σαλαμίνα, πακιστανοί και αιγύπτιοι εργάτες.

«Ο λόγος που επιλέξαμε τα Προπύλαια για να προσευχηθούμε τα μέλη της Μουσουλμανικής Ενωσης είναι η οικονομική στενότητα που αντιμετωπίζουμε», ισχυρίστηκε η κ. Στάμου. «Πέρυσι η Ενωσή μας χρησιμοποίησε χώρο στο Ολυμπιακό Στάδιο, στον οποίο συγκεντρωθήκαμε περισσότεροι από 15.000 πιστοί. Φέτος η διοίκηση του Σταδίου μάς ζήτησε περίπου 2.000 ευρώ για να μας νοικιάσει τον χώρο που θέλαμε για δύο ώρες. Τα χρήματα αυτά προτιμούμε να τα δώσουμε σε συνανθρώπους μας που έχασαν τις δουλειές τους».

Η επιλογή να πραγματοποιηθεί προσευχή μουσουλμάνων στην περιοχή της Πλατείας Αττικής, στη διάρκεια της οποίας υπήρξε ένταση και απειλή επεισοδίων με κατοίκους και μέλη ακροδεξιών οργανώσεων, ανήκε στην κοινότητα των Μπανγκλαντεσιανών.

svradelis@dolnet.gr

■ **Στο καφενείο** «Ο Παράδεισος» στην Πλατεία Αττικής, χθες το πρωί. Ο ορθόδοξος παπάς παρακολουθεί την προσευχή των μουσουλμάνων συνανθρώπων του

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΑΠΟ ΧΡΥΣΑΥΓΙΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Προσευχή με... Λευτέρη Πανταζή

ΣΤΑ ΠΡΟΠΥΛΑΙΑ, σύμφωνα με την Αστυνομία, οι μουσουλμάνοι που προσεύχονταν έφταναν χθες τους 500 και στο Δημοτικό Γήπεδο Αιγάλεω τους 4.000. Ο 4χρονος Μελκούρ όμως γονάτισε σε μια πλατεία, όπου δεν ήταν ευπρόσδεκτος. Στην Πλατεία Αττικής το κήρυγμα του ιμάμη ίσα που ακουγόταν. Οι ένοικοι κοντινού διαμερίσματος προσπάθησαν να καλύψουν τη λειτουργία με μουσική. Το στερεοφωνικό τους έπαιζε στη διαπασών από χέβι μέταλ και Λευτέρη Πανταζή, μέχρι Βασίλη Παπακωνσταντίνου. Τέσσερις γυναίκες στο μπαλκόνι με ντουντούκα φώναζαν στους μουσουλμάνους να φύγουν από εκεί. Τέσσερις κλούβες των ΜΑΤ είχαν σταθμεύσει στη Λιοσίων και αστυνομικοί είχαν αποκλείσει περιμετρικά την πλατεία, κρατώντας μακριά μια ομάδα από τριάντα κατοίκους και μέλη της Χρυσής Αυγής.

Οι φωνές στην Πλατεία Αττικής δεν είχαν κοπάσει ούτε όταν έφυγαν οι κάμερες. Μετά τη λήξη της προσευχής και την απομάκρυνση των μουσουλμάνων και των αστυνομικών δυνάμεων, μέλη της Χρυσής Αυγής κατευθύνθηκαν προς την πλατεία. Οποτε περνούσε κάποιος με μελαψό δέρμα δυο - τρεις τον αποδοκίμαζαν και άλλοι τον κυνηγούσαν. Ωσπου εμφανίστηκε στην Αδμήτου ομάδα από δέκα ανθρώπους. Οι δυο μπροστάρηδες τραβούσαν από τα χέρια έναν μετανάστη με σκούρο δέρμα. «Βάλτε τον στο σιντριβάνι να τον πλύνουμε! Να καθαρίσει ο βρωμιάρης!», φώναξαν κάποιοι. Τότε παρενέβη ένας κάτοικος και απελευθέρωσε τον νέο. «Είπαμε, όχι βία», φώναξε καθώς ο μετανάστης έτρεχε προς τους αστυνομικούς που περίμεναν στην Παρασίου.

■ **Ενοικοι διαμερίσματος** αποδοκιμάζουν τους μουσουλμάνους που είχαν μαζευτεί στην Πλατεία Αττικής για να προσευχηθούν

Πηγή: Το Βήμα Τα Νέα

Ριζοσπάστης

ΕΚΔΟΣΗ
ΤΡΕΧΟΥΣΑ
ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ
ΕΠΟΜΕΝΗ
ΜΟΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ
ΣΥΝΘΕΤΗ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ
ΡΕΠΟΡΤΑΖ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΟΣΜΟΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΝΕΟΛΑΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ
ΣΤΗΛΕΣ
Η ΑΠΟΨΗ ΜΑΣ
ΕΠΩΝΥΜΩΣ
ΑΠΟ ΜΕΡΑ ΣΕ ΜΕΡΑ
ΟΛΕΣ ΟΙ ΣΤΗΛΕΣ
ΣΚΙΤΣΑ
ΘΕΑΜΑΤΑ
ΘΕΑΤΡΑ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΙ
ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ
ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ
ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ ΠΛΟΙΩΝ
ΔΕΛΤΙΟ ΚΑΙΡΟΥ
ΥΠΕΡΑΣΤΙΚΟΙ ΑΡΙΘΜ.
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΩΡΑΣ
ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
ΕΝΘΕΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
INTERNATIONAL
ΓΡΑΦΙΚΑ
ΝΕΑ ΤΟΥ SITE
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ
RSS FEEDS
ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ
ΟΔΗΓΙΕΣ
ΧΡΗΣΙΜΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ
GREEK FONTS

19 ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΚΚΕ

Σύγχρονη Εποχή
Νέες κυκλοφορίες
Διαφημιστείτε στον
ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ

Τετάρτη 17 Νοέμβρη 2010 ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ Σελ. 27 /32
ΡΕΠΟΡΤΑΖ

ΜΑΛΓΑΡΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Νέα αύξηση 40% στην τιμή των διοδίων

Από χτες οι οδηγοί πληρώνουν: 1,4 ευρώ για τα δίκυκλα, από 1 ευρώ. 2,8 ευρώ για τα ΙΧ, από 2 ευρώ. 6 ευρώ για τα φορτηγά με 3 και 3 άξονες, από 4,30 ευρώ. 7 ευρώ για τα φορτηγά με 4 άξονες και πάνω, από 5 ευρώ

Motion Team

Στιγμιότυπο από παλιότερη κινητοποίηση του ΚΚΕ και της ΚΝΕ στα διόδια Μαλγάρων με αίτημα να καταργηθούν όλα τα διόδια.

Με αυξήσεις 40%, που πληρώνουν από χτες οι οδηγοί στο σταθμό διοδίων της Εθνικής Οδού στα Μάλγαρα Θεσσαλονίκης, ξεκίνησε το ...μετεκλογικό μπαράζ των αυξήσεων στα χαράτσια των αυτοκινητόδρομων. Το φορομπηχτικό αυτό μπαράζ είναι αποτέλεσμα της πολιτικής των κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ και ΝΔ, που παραχωρεί σε επιχειρηματικούς ομίλους το εθνικό οδικό δίκτυο, για να ενισχυθεί η κερδοφορία του κεφαλαίου, αφού αυτοί χωρίς να συμμετέχουν στο κόστος κατασκευής ούτε με 10%, αποκτούν δικαίωμα εκμετάλλευσης για δεκαετίες.

Συγκεκριμένα, από χτες οι οδηγοί στα Μάλγαρα πληρώνουν:

- 1,4 ευρώ για τα δίκυκλα, από 1 ευρώ.
- 2,8 ευρώ για τα ΙΧ, από 2 ευρώ.
- 6 ευρώ για τα φορτηγά με 3 και 3 άξονες, από 4,30 ευρώ.
- 7 ευρώ για τα φορτηγά με 4 άξονες και πάνω, από 5 ευρώ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το τμήμα αυτό του αυτοκινητόδρομου από τα Μάλγαρα ως το Δερβένι Θεσσαλονίκης ανήκει στο δημόσιο και δεν εντάσσεται στις συμβάσεις παραχώρησης. Ωστόσο, όπως ομολογεί η κυβέρνηση με χτεσινή ανακοίνωση του υπουργείου Υποδομών, σημαντικό μέρος των εσόδων από το χαράτσι θα εισπράττει ο ιδιωτικός όμιλος «Αυτοκινητόδρομος Αιγαίου», ως αντάλλαγμα για τη μη λειτουργία σταθμού είσπραξης στο Αιγίνιο Πιερίας, που είχε παρουσιαστεί περίπου ως ...κατόρθωμα από τους αρμόδιους υπουργούς!

Το μπαράζ μάλιστα αυτό πρόκειται να συνεχιστεί, καθώς:

- Μέχρι το τέλος του μήνα διόδια θα πληρώνουν οι οδηγοί και στο τμήμα Τρίπολη - Αθηναίου που παραδόθηκε πρόσφατα. Ο σταθμός είσπραξης έχει ήδη κατασκευαστεί κοντά στην Ασέα (Καλογερικό). Αργότερα, στον ίδιο αυτοκινητόδρομο, θα λειτουργήσουν δύο ακόμη μετωπικοί σταθμοί, ο ένας κοντά στο Λεύκτρο και ο άλλος κοντά στην Καλαμάτα, αλλά και αρκετοί πλευρικοί σε όλους τους ανισόπεδους κόμβους.
- Μέχρι το τέλος του χρόνου αναμένεται να μπουν και τα πρώτα διόδια στο Μαλιακό κοντά στις Θερμοπύλες, που θα εκμεταλλεύεται ο όμιλος «Κεντρική Οδός ΑΕ», που κατασκευάζει τον αυτοκινητόδρομο Κεντρικής Ελλάδας (Ε65).
- Αυξήσεις στην τιμή των διοδίων μέχρι και κατά 40% πρόκειται να επιβάλει από τις αρχές του 2011 ο ιδιωτικός όμιλος «Αυτοκινητόδρομος Αιγαίου», που εκμεταλλεύεται το τμήμα Ράχες Φθιώτιδας - Κλειδί Ημαθίας, ενώ ήδη κατασκευάζει ένα νέο πλευρικό σταθμό είσπραξης στη Λεπτοκαρυά.
- Ανάλογες αυξήσεις ετοιμάζεται να επιβάλει και ο όμιλος «Νέα Οδός ΑΕ», που εκμεταλλεύεται το τμήμα της Εθνικής Οδού Αθήνα - Σκάρφεια Φθιώτιδας, ενώ σκοπεύει να επιβάλει νέο χαράτσι στο δρόμο Σχηματάρι - Χαλκίδα, μόλις ολοκληρωθούν τα έργα που κατασκευάζονται αποκλειστικά με χρήματα του ελληνικού λαού.
- Στα μέσα του 2011, ο όμιλος «Ολυμπία Οδός ΑΕ», που εκμεταλλεύεται το τμήμα της Εθνικής Οδού Ελευσίνα - Κόρινθος - Πάτρα - Πύργος σκοπεύει να λειτουργήσει αμφίπλευρα τους σταθμούς διοδίων, με αποτέλεσμα οι οδηγοί να πληρώνουν και προς τις δύο κατευθύνσεις. Ταυτόχρονα, και άλλοι πλευρικοί σταθμοί διοδίων, εκτός από αυτούς που λειτουργούν σήμερα στη Νέα Πέραμο και στους Αγίους Θεοδώρους, αναμένεται να στηθούν εντός του 2011 και στο τμήμα της Εθνικής Οδού Ελευσίνα - Κόρινθος.
- Τέλος, σειρά από σταθμούς διοδίων αναμένεται να λειτουργήσουν το επόμενο εξάμηνο κατά μήκος και της Εγνατίας οδού.

Επικίνδυνη δράση κατά μεταναστών

Η δράση ακροδεξιών ομάδων και επιτροπών «αγανακτισμένων» κατοίκων σε βάρος μεταναστών, σε πολλές περιοχές της Αθήνας εντείνεται. Χτες, το πρωί, ένα ακόμα επεισόδιο αυτής της απαράδεκτης και επικίνδυνης δραστηριότητας, διαδραματίστηκε στην πλατεία Αττικής, με αφορμή θρησκευτική συγκέντρωση μουσουλμάνων που έγινε και σε άλλες περιοχές της Αθήνας. Ας δούμε βήμα βήμα τι ακριβώς έγινε χτες το πρωί.

Πλατεία Αττικής. Ωρα 7 χτες το πρωί. Ο χώρος είναι ακόμα άδειος. Περιμένει τους μουσουλμάνους από το Μπαγκλαντές που θα γιορτάσουν το κουρμπάν μπαϊράμι. Αστυνομικές δυνάμεις επιτηρούν την πλατεία, έχοντας φροντίσει την εκκένωσή της. Το προηγούμενο βράδυ, «επιτροπή κατοίκων» και «Χρυσή Αυγή» είχαν πραγματοποιήσει συγκέντρωση για να μη γίνει η θρησκευτική τελετή. Δεκάδες εφημερίδες της «Χρυσής Αυγής» είναι πεταμένες στα παγκάκια, ενώ εκατοντάδες τρικάκια γράφουν: «Σήμερα γιορτάζουν τα γουρούνια... Χρόνια πολλά»!

Στην οδό Αγορακρίτου, 30 άτομα φωνάζουν ...συνθήματα. Κάποιοι κρατούν και ελληνικές σημαίες. Μόλις αρχίζουν να εμφανίζονται οι μετανάστες κραυγάζουν: «Γουρούνια! Απλυτοι! Βρωμιάρηδες!» Στέκονται μπροστά στον αστυνομικό φραγμό. Λίγο πιο κάτω κοντά στο αμαξοστάσιο των τρόλεϊ άλλα 10 άτομα κάνουν έντονη την παρουσία τους με φωνές. Στον δεύτερο όροφο μιας από τις πολλές πολυκατοικίες που περιστοιχίζουν την πλατεία τέσσερις ...κυρίες ουρλιάζουν βάζοντας στη διαπασών μικροφωνική εγκατάσταση. Στη λεωφόρο Λιοσίων, καμιά δωδεκαριά άτομα ξεκουφαίνουν με ντουντούκα τα αυτιά των αστυνομικών που τους φράζουν το δρόμο.

Οι μετανάστες σιγά, διστακτικά, φοβισμένα πλησιάζουν την πλατεία. Γίνονται δέκτες φραστικών επιθέσεων. Οι μετανάστες πληθαίνουν. Αρκετοί στρώνουν χαλάκια ή πετσέτες για να γονατίσουν. Κάποιοι δεν έχουν ούτε αυτά. Μαζεύουν τις σκόρπιες εφημερίδες της «Χρυσής Αυγής» και γονατίζουν πάνω σε αυτές. Η μικροφωνική στη διαπασών παίζει τραγούδια. Η ώρα προχωρά. Ο ιμάμης μιλά στους συγκεντρωμένους. Γύρω στις 7.50 γίνονται μικροσυμπλοκές με αστυνομικούς και ...σημαιοφόρους στην οδό Αγορακρίτου.

Τα συνεργεία των τηλεοπτικών σταθμών κινούνται πάνω-κάτω. Οι «κάτοικοι» αρχίζουν να κάνουν δηλώσεις που θα προβληθούν σε δελτία ειδήσεων και εκπομπές. Με την κατάλληλη αξιοποίηση το γεγονός θα εμφανιστεί ως: «...αντιδράσεις από κατοίκους»...

Η τελετή δεν έχει αρχίσει ακόμα. Δέκα λεπτά μετά τις οκτώ στην Αγορακρίτου διεξάγονται πάλι μικροσυμπλοκές αστυνομικών δυνάμεων και σημαιοφόρων. Οι τελευταίοι απομακρύνονται προς τον Αγ. Παντελεήμονα. Η τελετή αρχίζει, ενώ η μικροφωνική από το διαμέρισμα της πολυκατοικίας «παιανίζει» το...«χαιρετίσματα στην εξουσία». Είκοσι λεπτά μετά τις 9 η ομαδική προσευχή τελειώνει. Οι εκατοντάδες μετανάστες αρχίζουν να αποχωρούν. Από την πολυκατοικία της οδού Αδμήττου εκτοξεύονται αυγά και γιαούρτια στους συγκεντρωμένους. Γωνιά-γωνιά απομακρύνονται βιαστικά. Σε ελάχιστα λεπτά η πλατεία αδειάζει.

Οι επιτροπές των «αγανακτισμένων» καταλαμβάνουν την πλατεία. Παρά την αστυνομική «επιτήρηση» είναι αποφασισμένοι. Μεγάλος αριθμός των αστυνομικών δυνάμεων φεύγει. Στις παρυφές της πλατείας ένας μετανάστης περπατά γρήγορα. Κοντός, αδύνατος. Το σκούρο χρώμα του μαρτυρά τη χώρα καταγωγής του. Την ώρα που περνά δίπλα από το λεωφορείο της Αστυνομίας σωματώδης τριαντάρης τον χτυπά με κλωτσιά...

Γ. Λ.

Προκαταρκτική εξέταση για τον τραυματισμό γυναίκας

Τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης αποφάσισε αργά προχτές το βράδυ ο Εισαγγελέας Κωνσταντίνος Σιμιτζόγλου σχετικά με τον τραυματισμό Αμερικανίδας υπηκόου κατά τη διάρκεια επεισοδίων προχτές στην οδό Πατησίων. Ο Εισαγγελέας πήγε στο νοσοκομείο «Ερυθρός Σταυρός», όπου είχε μεταφερθεί με ασθενοφόρο του ΕΚΑΒ στις 9.10 το βράδυ της Δευτέρας όπου και ζήτησε την εξέταση του θύματος από ιατροδικαστή, προκειμένου να διαπιστωθεί το πώς χτύπησε στο κεφάλι η νεαρή.

Ολα έγιναν αμέσως μετά από πορεία που έγινε προχτές το απόγευμα. Τα μικροεπεισόδια ξεκίνησαν στην αρχή της Πανεπιστημίου μεταξύ κουκουλοφόρων και ΜΑΤ και μέσω της παραπάνω οδού μεταφέρθηκαν στην Πατησίων. Στο ύψος της Χαλκοκονδύλη, αστυνομικοί των ομάδων «ΔΙΑΣ» και «Δ» προσπάθησαν να διαλύσουν τους συγκεντρωμένους με χρήση χειροβομβίδων κρότου - λάμψης.

Τότε, όπως αναφέρουν αυτόπτες μάρτυρες, ορισμένοι από τους αστυνομικούς άρχισαν να χτυπούν τους συγκεντρωμένους και ένας από αυτούς χτύπησε τη νεαρή στο κεφάλι με γκλομπ. Σύμφωνα με πληροφορίες, η γυναίκα έχει τραυματιστεί στον δεξί κρόταφο. Ο τραυματισμός της προκάλεσε διάσειση, ενώ δεν υπήρχαν κακώσεις σε άλλα σημεία του σώματός της.

ΤΡΙΠΟΛΗ - ΚΑΛΑΜΑΤΑ

Μετ' εμποδίων η κίνηση

Λόγω εργασιών ασφαλτόστρωσης, ο ανισόπεδος κόμβος Τρίπολης-Βόρεια θα παραμείνει εκτός λειτουργίας, από σήμερα στις 7 π.μ. μέχρι τις 11 το βράδυ της Κυριακής, προκαλώντας μεγάλη ταλαιπωρία στους οδηγούς. Στο χρονικό αυτό διάστημα η κυκλοφορία από Αθήνα προς Τρίπολη-ΒΙ.ΠΕ.-Αχλαδόκαμπο και αντίστροφα, θα εξυπηρετείται από τον ανισόπεδο κόμβο Νεστάνης. Η κυκλοφορία από Καλαμάτα προς Τρίπολη-ΒΙ.ΠΕ.-Αχλαδόκαμπο και αντίστροφα θα εξυπηρετείται από τον ανισόπεδο κόμβο Τρίπολη-Νότια. Ως εναλλακτική λύση δίδεται η διαδρομή μέσω του ανισόπεδου κόμβου Τεγέας (Ε.Ο. Τρίπολης-Σπάρτης) με αναστροφή στη διασταύρωση Θάνα.

ΕΘΝΙΚΟ ΛΑΧΕΙΟ

Με τη χτεσινή 5η κλήρωση της 215ης έκδοσης, μέρα 6η του Εθνικού Λαχείου, κερδίζουν οι αριθμοί:

Φορολογητέοι Λαχνοί

Ο αριθμός 169632 κερδίζει 100.000 ευρώ.

Ο αριθμός 134347 κερδίζει 10.000 ευρώ.

Από 5.000 ευρώ κερδίζουν οι αριθμοί:

134369 169654

Από 2.000 ευρώ κερδίζουν οι αριθμοί:

134080 134334 169365 169619

Αφορολόγητοι Λαχνοί

Από 1.000 ευρώ κερδίζουν οι αριθμοί:

134263 134308 134312 134432 134942 134966 169227 169251 169548 169593 169597 169717

Από 500 ευρώ κερδίζουν οι αριθμοί:

134025	134040	134042	134093	134103	134117	134126	134132
134134	134173	134181	134182	134214	134242	134246	134250
134258	134281	134284	134309	134314	134339	134355	134375
134377	134387	134428	134464	134469	134472	134490	134491
134496	134500	134501	134508	134514	134518	134537	134550
134566	134567	134574	134597	134602	134611	134617	134621
134652	134663	134666	134679	134699	134749	134751	134778
134787	134835	134838	134848	134868	134886	134901	134908
134910	134935	134938	134947	134981	134989	169034	169036
169063	169072	169120	169123	169133	169153	169171	169186
169193	169195	169220	169223	169232	169266	169274	169310
169325	169327	169378	169388	169402	169411	169417	169419
169458	169466	169467	169499	169527	169531	169535	169543
169566	169569	169594	169599	169624	169640	169660	169662
169672	169713	169749	169754	169757	169775	169776	169781
169785	169786	169793	169799	169803	169822	169835	169851
169852	169859	169882	169887	169896	169902	169906	169937
169948	169951	169964	169984				

Τυχερές χιλιάδες ήταν οι: 134 και 169. Τέλος, από 240,00 ευρώ κερδίζουν όλοι οι άλλοι αριθμοί από 134000 έως 134999 και από 169000 έως 169999 που δεν αναγράφονται στον παραπάνω πίνακα.

άλλες σειρές, ο αριθμός 79278 κερδίζει 75.000 ευρώ.

Φορολογητέοι Λαχνοί

Ο αριθμός 39175 κερδίζει 10.000 ευρώ.

Ο αριθμός 55091 κερδίζει 5.000 ευρώ.

Από 1.000 ευρώ κερδίζουν οι αριθμοί:

3873 8251 9970 15148 22035 26252 29401 34708 42076 46322 51084 61836 67175 71218 74002

Αφορολόγητοι Λαχνοί

Από 500 ευρώ κερδίζουν οι αριθμοί:

1530 5285 11242 13255 17311 18983 20912 24469 31664 37582 40634 44880 49196 53908 57325 58957 63949 65403 69108 69285 75735 77054

Από 350 ευρώ κερδίζουν οι αριθμοί:

28 779 2281 3052 4664 6236 6957 7629 8673 9265 9289 10761 11853 12544 13936 14467 15919 16730 18202 19770 20201 21123 21794 22956 23507 24058 24960 25631 27173 28414 30172 30953 32325 33156 33957 35419 36170 36901 37633 39144 39322 40063 41245 42617 43348 44129 45631 47073 47954 48585 50273 51945 52276 53097 54659 55220 55472 55943 56664 58076 59504 61265 62417 63168 64470 64551 64832 66234 67626 68377 70046 70757 71939 72420 73091 74653 75124 76286 77917 79268

Αριθμός Πρόσθετης Κλήρωσης: 48 α) Από 40,00 ευρώ κερδίζουν όλοι οι αριθμοί που λήγουν σε 78 β) Από 20,00 ευρώ κερδίζουν όλοι οι αριθμοί που λήγουν σε 8 γ) Από 10,00 ευρώ κερδίζουν όλοι οι αριθμοί από 79000 έως 79999, από 39000 έως 39999 και από 55000 έως 55999. Τα παραπάνω κέρδη αντιστοιχούν σε ακέραια γραμμάτια των 10,00 ευρώ.

Τελευταία νέα 902.gr
12:48 Πάτρα: Εκδήλωση για τα 50 χρόνια από τη δολοφονία του Γρηγόρη Λαμπράκη (ΦΩΤΟ)
12:37 Απορριμματοφόρο παρέσυρε 85χρονη
12:18 Εκλογές αύριο στο Σύλλογο Αγρονόμων Τοπογράφων Μηχανικών και στο ΣΜΗΒΕ
12:00 Ρόδος: Η παρέμβαση ΟΓΕ - ΠΑΜΕ για επαναπρόσληψη απολυμένης εγκύου έφερε αποτέλεσμα
11:41 Ο ΓΓ της ΚΕ του ΚΚΕ Δημήτρης Κουτσούμπας σήμερα στην Καρδίτσα

Διαβάστε στο «Ρ»
• Παρέμβαση για τα προβλήματα στους παιδικούς σταθμούς
• «Με φασίστες δεν κουβεντιάζουμε!»
• Οι θέσεις και οι προβλέψεις του ΚΚΕ επιβεβαιώνονται πολύ σύντομα
• Οκτώ χρόνια χωρίς τον σύντροφο Χαρίλαο Φλωράκη
• Παρέμβαση του ΚΚΕ για τους παιδικούς σταθμούς
• Οι ελλείψεις σε προσωπικό αφήνουν εκτός πολλά παιδιά
• Εδιωξαν χρυσαυγίτες από εκδήλωση για τους Πόντιους
• Κινητοποίηση σήμερα για να μη μείνει κανένα παιδί εκτός
• Εκδήλωση στο Παλιοζογλώπι για τον Χαρίλαο Φλωράκη
• Επαληθεύονται οι ανησυχίες για νέα μείωση στις συντάξεις
• Τιμά τον Χαρίλαο Φλωράκη, οκτώ χρόνια από το θάνατό του
• Πανηγυρίζουν για τα εφιαλτικά μέτρα και ζητούν κι άλλα!

Ο καιρός
Αθήνα 26 °C Θεσ/νίκη 25 °C
Σχεδόν αίθριος άνεμοι ΔΒΔ 3 μποφόρ
Διάσπαρτα νέφη άνεμοι ΒΒΔ 2 μποφόρ
Αλλες πόλεις & περιοχές

Θέματα & αφιερώματα
«Κώδικας Ναρκωτικών»
Ανατολική Μεσόγειος: Στο επίκεντρο των ενδοϊμπεριαλιστικών ανταγωνισμών
Ενοπλες Δυνάμεις: Εκπαιδεύονται σε ρόλο εσωτερικής καταστολής
Κυριαρχικά δικαιώματα στο Αιγαίο, ΝΑΤΟ και ελληνοτουρκικά
Καπιταλιστική οικονομική κρίση
Περισσότερα...

Φωτοαφιερώματα

Δυναμική ανάταση η 48ωρη απεργία με το ΠΑΜΕ

Εκεί που οικοδομήθηκε ο σοσιαλισμός
Περισσότερα...

Copyright © 1997-2013 ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

Υπογράφω, απαιτώ και διεκδικώ
την κατάργηση των Μνημονίων και των Δανειακών Συμβάσεων

Πηγή: http://www.rizospastis.gr/

Ριζοσπάστης

Επικίνδυνη δράση κατά μεταναστών

Η δράση ακροδεξιών ομάδων και επιτροπών «αγανακτισμένων» κατοίκων σε βάρος μεταναστών, σε πολλές περιοχές της Αθήνας εντείνεται. Χτες, το πρωί, ένα ακόμα επεισόδιο αυτής της απαράδεκτης και επικίνδυνης δραστηριότητας, διαδραματίστηκε στην πλατεία Αττικής, με αφορμή θρησκευτική συγκέντρωση μουσουλμάνων που έγινε και σε άλλες περιοχές της Αθήνας. Ας δούμε βήμα βήμα τι ακριβώς έγινε χτες το πρωί.

Πλατεία Αττικής. Ώρα 7 χτες το πρωί. Ο χώρος είναι ακόμα άδειος. Περιμένει τους μουσουλμάνους από το Μπαγκλαντές που θα γιορτάσουν το κουρμπάν μπαϊράμι. Αστυνομικές δυνάμεις επιτηρούν την πλατεία, έχοντας φροντίσει την εκκένωσή της. Το προηγούμενο βράδυ, «επιτροπή κατοίκων» και «Χρυσή Αυγή» είχαν πραγματοποιήσει συγκέντρωση για να μη γίνει η θρησκευτική τελετή. Δεκάδες εφημερίδες της «Χρυσής Αυγής» είναι πεταμένες στα παγκάκια, ενώ εκατοντάδες τρικάκια γράφουν: «Σήμερα γιορτάζουν τα γουρούνια… Χρόνια πολλά»!

Στην οδό Αγορακρίτου, 30 άτομα φωνάζουν …συνθήματα. Κάποιοι κρατούν και ελληνικές σημαίες. Μόλις αρχίζουν να εμφανίζονται οι μετανάστες κραυγάζουν: «Γουρούνια! Απλυτοι! Βρωμιάρηδες!» Στέκονται μπροστά στον αστυνομικό φραγμό. Λίγο πιο κάτω κοντά στο αμαξοστάσιο των τρόλεϊ άλλα 10 άτομα κάνουν έντονη την παρουσία τους με φωνές. Στον δεύτερο όροφο μιας από τις πολλές πολυκατοικίες που περιστοιχίζουν την πλατεία τέσσερις …κυρίες ουρλιάζουν βάζοντας στη διαπασών μικροφωνική εγκατάσταση. Στη λεωφόρο Λιοσίων, καμιά δωδεκαριά άτομα ξεκουφαίνουν με ντουντούκα τα αυτιά των αστυνομικών που τους φράζουν το δρόμο.

Οι μετανάστες σιγά, διστακτικά, φοβισμένα πλησιάζουν την πλατεία. Γίνονται δέκτες φραστικών επιθέσεων. Οι μετανάστες πληθαίνουν. Αρκετοί στρώνουν χαλάκια ή πετσέτες για να γονατίσουν. Κάποιοι δεν έχουν ούτε αυτά. Μαζεύουν τις σκόρπιες εφημερίδες της «Χρυσής Αυγής» και γονατίζουν πάνω σε αυτές. Η μικροφωνική στη διαπασών παίζει τραγούδια. Η ώρα προχωρά. Ο ιμάμης μιλά στους συγκεντρωμένους. Γύρω στις 7.50 γίνονται μικροσυμπλοκές με αστυνομικούς και …σημαιοφόρους στην οδό Αγορακρίτου.

Τα συνεργεία των τηλεοπτικών σταθμών κινούνται πάνω-κάτω. Οι «κάτοικοι» αρχίζουν να κάνουν δηλώσεις που θα προβληθούν σε δελτία ειδήσεων και εκπομπές. Με την κατάλληλη αξιοποίηση το γεγονός θα εμφανιστεί ως: «…αντιδράσεις από κατοίκους»…

Η τελετή δεν έχει αρχίσει ακόμα. Δέκα λεπτά μετά τις οκτώ στην Αγορακρίτου διεξάγονται πάλι μικροσυμπλοκές αστυνομικών δυνάμεων και σημαιοφόρων. Οι τελευταίοι απομακρύνονται προς τον Αγ. Παντελεήμονα. Η τελετή αρχίζει, ενώ η μικροφωνική από το διαμέρισμα της πολυκατοικίας «παιανίζει» το…«χαιρετίσματα στην εξουσία». Είκοσι λεπτά μετά τις 9 η ομαδική προσευχή τελειώνει. Οι εκατοντάδες μετανάστες αρχίζουν να αποχωρούν. Από την πολυκατοικία της οδού Αδμήττου εκτοξεύονται αυγά και γιαούρτια στους συγκεντρωμένους. Γωνιά-γωνιά απομακρύνονται βιαστικά. Σε ελάχιστα λεπτά η πλατεία αδειάζει.

Οι επιτροπές των «αγανακτισμένων» καταλαμβάνουν την πλατεία. Παρά την αστυνομική «επιτήρηση» είναι αποφασισμένοι. Μεγάλος αριθμός των αστυνομικών δυνάμεων φεύγει. Στις παρυφές της πλατείας ένας μετανάστης περπατά γρήγορα. Κοντός, αδύνατος. Το σκούρο χρώμα του μαρτυρά τη χώρα καταγωγής του. Την ώρα που περνά δίπλα από το λεωφορείο της Αστυνομίας σωματώδης τριαντάρης τον χτυπά με κλωτσιά…

Πηγή: http://www.rizospastis.gr/

Βιβλιογραφία

Ανδρούσου, Αλεξάνδρα. Ασκούνη, Νέλη. (2011). Εισαγωγή: Πολυπολιτισμικότητα, ανθρώπινα δικαιώματα και εκπαίδευση. Στο Ανδρούσου, Αλεξάνδρα. Ασκούνη, Νέλη (επιμ.). (2011). *Πολιτισμική ετερότητα και ανθρώπινα δικαιώματα. Προκλήσεις για την εκπαίδευση*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σσ. 9-30.

Αργυρόπουλος, Ντίμης., (1991). Φωτογραφία και είδηση. Στο Μπασαντής, Διαμαντής. Στράτος, Κωνσταντίνος (επιμ.) *Ο Κόσμος των Ειδήσεων. Από την εφημερίδα στην Τηλεόραση*. Αθήνα: Γνώση, σσ. 263-267.

Βερνίκος, Νικόλας. Δασκαλοπούλου, Σοφία. (2002). *Πολυπολιτισμικότητα: Οι διαστάσεις της πολιτισμικής ταυτότητας.*

Βρύζας, Κωνσταντίνος. 1986. *Ο Εντυπωσιασμός στα Μ.Μ.Ε., Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 61: 97-123

Γέρος, Παναγιώτης. 2008. Επανεξετάζοντας τις έννοιες του «Ισλάμ» και της «Ευρώπης»: Θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα, *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 127 Γ΄, 45-72

Γκέφου-Μαδιανού, Δήμητρα (επιμ.). (2009). *Όψεις ανθρωπολογικής έρευνας: Πολιτισμός, ιστορία, αναπαραστάσεις.* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Δαγτόγλου, Π.Δ. (1991). Συνταγματικό Δίκαιο: Ατομικά Δικαιώματα. Αθήνα – Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σακκούλα.

Δανδουλάκη, Χ. (1998) Ρητορική των Μ.Μ.Ε. και Συγκρότηση της Πραγματικότητας. Στο Παναγιωτοπούλου, Ρ. Ρηγοπούλου, Π. Ρήγου, Μ. Νοτάρης, Σ. (1998). *Η "Κατασκευή" της Πραγματικότητας και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.* Αθήνα: Αλεξάνδρεια, σσ. 312-321.

Δημούλης Δημήτρης (1999). Η Θρησκευτική Ελευθερία ως Κανόνας Διαφοροποίησης και Έννοια Αποκλεισμού. Στο Χριστόπουλος, Δημήτρης (επιμ.) (1999). *Νομικά ζητήματα θρησκευτικής ετερότητας στην Ελλάδα.* Αθήνα: Κριτική, σσ. 81-164.

Εκο, Ουμπέρτο. (1994). *Θεωρία Σημειωτικής* (μτφρ: Έφη Καλλιφατίδη). Αθήνα: Γνώση (δημοσίευση πρωτότυπου έργου: 1976).

Κοντοχρήστου, Μαρία (επιμ.). (2007). *Ταυτότητα και Μ.Μ.Ε. στη σύγχρονη Ελλάδα.* Αθήνα: Παπαζήσης.

Κουκουτσάκη, Αφροδίτη. (2009). Η αναπαράσταση του Ανθρωποκτόνου στον Αθηναϊκό Τύπο. Στο Γκέφου – Μαδιανού Δήμητρα. (επιμ.), (2009). *Όψεις Ανθρωπολογικής Έρευνας. Πολιτισμός, Ιστορία, Αναπαραστάσεις*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σσ.367-394.

Κτιστάκις, Γιάννης. (1999). Η ευρωπαϊκή προστασία της θρησκευτικής ετερότητας. Στο Χριστόπουλος, Δημήτρης (επιμ.) *Νομικά ζητήματα θρησκευτικής ετερότητας στην Ελλάδα*, Κριτική ΑΕ & ΚΕΜΟ: σσ. 225-269.

Κυριαζή, Νότα. (2011). *Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Πεδίο.

Κωνσταντοπούλου, Χρ. (1999). Εισαγωγή: Αναφορά στην έννοια και στις όψεις των σύγχρονων αποκλεισμών. Στο Κωνσταντοπούλου, Χρ. Μαράτου-Αλιπράντη, Λ. Γερμανός, Δ. Οικονόμυο, Θ. (1999). «*Εμείς» και οι «Άλλοι»: Αναφορά στις τάσεις και τα σύμβολα.* Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

Λυριντζής, Χρήστος. (1989).Θεωρητικές Προσεγγίσεις στα Μ.Μ.Ε. Στο Λυριντζής, Χρήστος. Κομνηνού, Μαρία. (επιμ).(1989). *Κοινωνία, Εξουσία και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας. Θεωρία και Πράξη*, Β΄ Έκδοση, Αθήνα: Παπαζήση, σσ. 89-146.

Μαντόγλου, Άννα. (1995). Εισαγωγή. Στο Στάμος. Παπαστάμου. & Άννα. Μαντόγλου (επιμ.). (1995). *Κοινωνικές Αναπαραστάσεις*, Αθήνα: Οδυσσέας, σσ. 13-62.

Μηναΐδης, Σίμος. (1997). Η Θρησκευτική Ελευθερία όπως τη Βιώνουν οι Μουσουλμάνοι στην Ελλάδα. Στο Μπέης, Κώστας Ε. (επιμ.) (1997). *Η θρησκευτική ελευθερία: Θεωρία και πράξη στην ελληνική κοινωνία και έννομη τάξη,* Αθήνα: Eunomia Verlag, σσ. 135-158.

Μιχαηλίδου, Χρυσούλα (1997). Οι Θρησκευτικές Μειονότητες στην Ελλάδα, ιδίως κατά την έκθεση του Ειδικού Εισηγητή της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ. Στο Μπέης, Κώστας Ε. (επιμ.) (1997). *Η θρησκευτική ελευθερία: Θεωρία και πράξη στην ελληνική κοινωνία και έννομη τάξη,* Αθήνα: Eunomia Verlag, σσ. 159-206.

Μπαρτ, Ρολάν. (1973). *Η απόλαυση του κειμένου* (μτφρ: Φούλα Χατζιδάκη – Γιάννης Κρητικός). Αθήνα: Ράππας (δημοσίευση πρωτότυπου έργου: 1973).

Μπαρτ, Ρολάν. (1979). *Μυθολογίες * Μάθημα. Εναρκτήρια παράδοση στην έδρα της Φιλολογικής Σημειολογίας της Λογοτεχνίας στο College de France (7 του Γενάρη 1977)* (μτφρ: Καίτη Χατζηδήμου – Ιουλιέττα Ράλλη), Αθήνα: Ράππα (δημοσίευση πρωτότυπου έργου: 1977).

Μπαρτ, Ρολάν. (1983). *Ο φωτεινός θάλαμος. Δοκίμιο για τη φωτογραφία* (μτφρ: Γιάννης Κρητικός). Αθήνα: Ράππα, 1983 (δημοσίευση πρωτότυπου έργου: 1980).

Μπαρτ, Ρολάν. (2007). *S/Z* (μφρ: Μαργαρίτα Κουλεντιανού), Αθήνα: Νήσος (δημοσίευση πρωτότυπου έργου: 1970).

Μπεζεβέγκης, Η.Γ. και Παυλόπουλος, Β.Γ. (2008). Στρατηγικές επιπολιτισμού και προσαρμογή των μεταναστών. Στο Καβουνίδη, Τζ. Καρύδης, Β. Νικολακοπούλου-Στεφάνου, Η. και Στυλιανίδη, Μ.Γ.-Λ. *Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες, πολιτικές, προοπτικές*. Τόμος 2. Αθήνα: ΙΜΕΠΟ, σσ. 142-161.

Μπεκ, Ούλριχ. (1999). *Τι είναι Παγκοσμιοποίηση; Λανθασμένες Αντιλήψεις και απαντήσεις*(μτφ. Γιώργος Παυλόπουλος). Αθήνα: Καστανιώτη.

Ναυρίδης, Κλήμης (1994). *Κλινική Κοινωνική Ψυχολογία*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Ουόλζερ, Μάικλ. (1998). *Περί Ανεκτικότητας: Για τον Εκπολιτισμό της Διαφοράς* (μτφ. Κατερίνα Μανδελάκη). Αθήνα: Καστανιώτη.

Ρήγου, Μυρτώ. (1998). Η Κατασκευή του Ομοιώματος από την Πραγματικότητα της Τηλεόρασης. Παρατίθεται στο Παναγιωτοπούλου, Ρ. Ρηγοπούλου, Π. Ρήγου, Μ. Νοτάρης, Σ. (1998). *Η "Κατασκευή" της Πραγματικότητας και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.* Αθήνα: Αλεξάνδρεια, σσ. 105-113.

Σκαρπέλος, Γιάννης. (2012). *Εικόνα και Κοινωνία. Από την κοινωνική φωτογραφία στην οπτική κοινωνιολογία*. Αθήνα: Τόπος.

Σταυρακάκης, Γιάννης. (1998). Κρίση και Εξάρθρωση των Κατασκευών της Πραγματικότητας και ο Ρόλος των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης: Μια Εισαγωγή στον Ριζοσπαστικό Κοντστρουκτιβισμό. Στο Παναγιωτοπούλου, Ρ. Ρηγοπούλου, Π. Ρήγου, Μ. Νοτάρης, Σ. (1998). *Η "Κατασκευή" της Πραγματικότητας και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.* Αθήνα: Αλεξάνδρεια. σσ. 114-126.

Σωτηρέλης Γιώργος Χ. (1999). Ο Χωρισμός Κράτους – Εκκλησίας: Η αναθεώρηση που δεν έγινε. Στο Χριστόπουλος, Δημήτρης (επιμ.) (1999). *Νομικά ζητήματα θρησκευτικής ετερότητας στην Ελλάδα.* Αθήνα: Κριτική, σσ. 19-79.

Σωτηρέλης, Γ. Ξηρός, Θ. (επιμ.) (2011). *Το Σύνταγμα της Ελλάδας: Εισαγωγή, Σταθμοί της Συνταγματικής Ιστορίας, Ευρετήριο.* Αθήνα: Σάκκουλας.

Ταίηλορ, Τσαρλς. (1997). *Πολυπολιτισμικότητα: Εξετάζοντας την πολιτική της αναγνώρισης* (μτφρ: Φιλήμων Παιονίδης). Αθήνα: Πόλις (δημοσίευση πρωτότυπου έργου: 1994).

Τριανταφυλλίδου, Άννα. (2000). Ρητορική της ταυτότητας και παρανόησης στις διαπολιτισμικές συναντήσεις. Στο Καυταντζόγλου, Ρωξάνη. Πετρονώτη, Μαρίνα (επιμ.). (2000). *Όρια και περιθώρια: εντάξεις και αποκλεισμοί,* Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών σσ.151–168.

Τσαρδάκης, Δημήτρης. (1990). *Μαζική Επικοινωνία και πραγματικότητα*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Τσιμούρης, Γιώργος. (2009). Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις της μετανάστευσης στη μεταπολεμική Ελλάδα: ορισμένες υποθέσεις για μια αργοπορημένη σχέση. Στο Γκέφου-Μαδιανού, Δήμητρα (επιμ.). (2009). *Όψεις ανθρωπολογικής έρευνας: Πολιτισμός, ιστορία, αναπαραστάσεις.* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα. σσ.293-314.

Τσιτσελίκης, Κωνσταντίνος. (2004). Η θρησκευτική ελευθερία των μεταναστών: Η περίπτωση των μουσουλμάνων. Παρατίθεται στο Παύλου, Μίλτος και Χριστόπουλος, Δημήτρης (επιμ.). (2004). *Η Ελλάδα της μετανάστευσης: Κοινωνική συμμετοχή, δικαιώματα και ιδιότητα του πολίτη.* Αθήνα*:* Κριτική ΑΕ & ΚΕΜΟ. σσ. 267- 302.

Τσουκαλάς, Κωνσταντίνος. (2010). *Η επινόηση της ετερότητας: «Ταυτότητες και Διαφορές» στην εποχή της παγκοσμιοποίησης*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Τσουρβάκας, Γεώργιος Ε. (1997). *Ποιοτική Έρευνα: Οι εφαρμογές της στη μελέτη των μέσων μαζικής επικοινωνίας*. Αθήνα: Εκδοτικός Όμιλος Συγγραφέων Καθηγητών.

Χριστόπουλος, Δημήτρης. (2002). *Η ετερότητα ως σχέση εξουσίας: Όψεις της βαλκανικής και ευρωπαϊκής εμπειρίας*. Αθήνα: Κριτική.

Χρυσόγονος, Κ.Χ. (2006). Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Χωλ, Στίουαρτ. (1989). Η επανακάλυψη της «ιδεολογίας» η επάνοδος του απωθημένου στις μελέτες για τα Μέσα. Στο Λυριντζής, Χρήστος. Κομνηνού, Μαρία. (επιμ).(1989). *Κοινωνία, Εξουσία και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας. Θεωρία και Πράξη*, Β΄ Έκδοση, Αθήνα: Παπαζήση, σσ. 89-146.

Babbie, Earl. (2011). *Εισαγωγή στην κοινωνική έρευνα* (μτφρ: Γιάννης Βογιατζής). Αθήνα: Κριτική (δημοσίευση πρωτότυπου έργου: 2011).

Barthes, Roland. (1988.2001). *Εικόνα – Μουσική Κείμενο* (μτφρ: Γιώργος Σπανός). Αθήνα: Πλέθρον.

Bauman, Zygmunt. (2005). *Σπαταλημένες Ζωές. Οι απόβλητοι της νεωτερικότητας* (μτφρ: Μάρκος Καρασαρίνης). Αθήνα: Κατάρτι. (δημοσίευση πρωτότυπου έργου: 2004).

Doughty, Dick. 1993. Constructing Palestinians: Visual rhetoric and work organization in a news magazine documentary, *Visual Sociology*, 8:2, 4-20.

Durkheim, Emile. (1966). *The rules of sociological method*. New York: The Free Press (δημοσίευση πρωτότυπων έργων: 1858-1917).

Evergeti, Venetia. Hatziprokopiou, Panos. Prevelakis, Nicolas. (n.d.). Islam in Greece. Προς δημοσιεύση στο Cesari, Jocelyne (ed.) (n.d.), *The Handbook of European Islam*. Oxford: Oxford University Press.

Fiske, John (1992). *Εισαγωγή στην επικοινωνία* (μτφρ: Βέρα Μεσσήνη, Ελένη Λούντζη). Αθήνα: Αιγόκερως, 1992 (δημοσίευση πρωτότυπου έργου: 1989).

Fiske, John. Hartley, John. (1992). *Η γλώσσα της τηλεόρασης* (μτφρ: Αστρινάκη Ράνια). Αθήνα: Αιγόκερως.

Galtung, Johan. Ruge, Mari. (1988). Structuring and Selecting News. Στο Cohen, Stanley. Young Jock. (ed), *The Manufacture of News. Deviance, Social Problems, and the Mass Media*. London: Constable. σσ. 52-63.

Grawitz, Madeleine. (2006). *Μέθοδοι των κοινωνικών επιστημών. Τόμος Β'* (μτφρ: Ελένη Αστερίου). Αθήνα: Οδυσσέας (δημοσίευση πρωτότυπου έργου: 2001).

Hall, Stuart. Chritcher, Chas. Jefferson, Tony. Clarke, John. Roberts Brian. (ed.). (1978). *Policing the Crisis : Mugging the State and Law and Order*. London: McMillan Education, σσ. 348-362.

Hall, Stuart. (1988). The Determinations of News Photographs. Στο. Cohen, Stanley. Young, Jock. (ed.) (1988). *The Manufacture of News. Deviance, Social Problems, and the Mass Media*, London, Constable, σσ. 226-243.

Hall, Stuart. Chritcher, Chas. Jefferson, Tony. Clarke, John. Roberts Brian. (1988). The Social Production of News: Mugging in the Media. Στο Cohen, Stanley. Young. Jock. (ed.) (1988). *The Manufacture of News. Deviance, Social Problems, and the Mass Media*. London: Constable, σσ. 335-367.

Hall, Stuart. Hobson, Dorothy. Lowe, Andrew & Willis, Paul (eds.) (2005). *Culture, Media. Language: Working Papers in Cultural Studies, 1972-79*. London: Taylor & Francis e-library.

Hall Stuart (2005, a). The Work of Representaion. Στο Hall, Stuart (ed.) (2005), *Representation: Cultural representation and signifying practices*. London: Sage Publications in association with The Open University, 15-74.

Hall Stuart (2005, b). The Spectacle of the 'Other'. Στο Hall, Stuart (ed.) (2005), *Representation: Cultural representation and signifying practices*. London: Sage Publications in association with The Open University, 223-290

Hansen, Anders. Cottle, Simon. Negrine, Ralph & Newbold, Chris (1998). Mass *Communication Research Methods*. London: MacMillan Press Ltd.

Hatziprokopiou, Panos. (n.d.). Islam and Greek national identity: the Muslim 'Other' in dominant constructions of Greekness and the challenge of migration. Προς δημοσίευση στο Evergeti, Venetia (ed.) (n.d.), *Indigenous Muslims in Greece: Case Studies of Europe's Autochthonous Muslim.* London: Springer.

Hatziprokopiou, Panos. Evergeti, Venetia. (n.d.). Negotiating religious diversity and Muslim identity in Greek urban spaces.Προς δημοσίευση στο M. Oosterbaan (ed.) (n.d.), *Social and Cultural Geography Special Issue on Religion, Postsecular City and European Urban Space*.

Jensen, Klaus Bruhn. (1995). *The social semiotics of Mass Communication*. London: Sage.

Joly, Martine. (1993). Information and argument in press photographs, *Visual Sociology*, 8:1, σσ.16-22.

Kress, Gunther R., Leeuwen van Theo. (2010). *Η ανάγνωση των εικόνων. Η γραμματική του οπτικού σχεδιασμού* (μτφρ. Γιώτα Κουρμεντάλα). Αθήνα: Επίκεντρο.

Kymlicka, Will. (1995). Multicultural Citizenship: A Liberal theory of minority rights. Oxford: Clarendon Press.

Lacey, Nick. (1998). *Image and Representation. Key concepts in Media Studies*. London: MacMillan Press Ltd.

Mendelson, Andrew. (2006) The multiple influence model of photographic meaning. Ανακοίνωση στο ετήσιο διεθνές συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης Επικοινωνίας (ICA), 19-23 Ιουνίου, Δρέσδη, Γερμανία. Αναφέρεται στο Μπάτζιου, Αθανασία (χωρίς έτος), *Η εικόνα της ετερότητας στα Μ.Μ.Ε.: Μια συγκριτική μελέτη της οπτικής απεικόνισης των μεταναστών στον Τύπο των δυο νέων χωρών υποδοχής*. Διδακτορική Διατριβή. Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Potter, Jonathan (2005), Στάσεις, αναπαραστάσεις και η δια/του λόγου ψυχολογία, Παρατίθεται στο Wetherell, Margaret (επιμ.). (2005) *Ταυτότητες, ομάδες και κοινωνικά ζητήματα* (μτφρ: Νίκος Μποζατζής. Αθήνα: Μεταίχμιο ((δημοσίευση πρωτότυπου έργου: 1996).

Said, Edward D. (1996). Οριενταλισμός (μτφρ: Φώτης Τερζάκης). Αθήνα: Νεφέλη (δημοσίευση πρωτότυπου έργου: 1978).

Sassen, S. (2006). *Territory, authority, rights: From Medieval to global assemblages*, UK: Princeton University Press.

Saussure, Ferdinand. (1979). *Μαθήματα Γενικής Γλωσσολογίας* (μτφρ: Φ.Δ. Αποστολοπούλου). Αθήνα: Παπαζήσης.

Fiske, John. Hartley, John. (1992). *Η γλώσσα της τηλεόρασης* (μτφρ: Αστρινάκη Ράνια). Αθήνα: Αιγόκερως

Sontag, Susan. (1993). *Περί Φωτογραφίας* (μτφ. Ηρακλής Παπαϊωάννου). Αθήνα: ΦΩΤΟγράφος.

Thwaites, Tony. Davis, Lloyd. Mules,Warwick. (1995). *Introducing cultural and Media studies. A semiotic approach*. New York: Palgrave.

Weber, Robert Philip. (1990). *Basic content analysis*. London: Sage.

Xavier, I. J. and Rosaldo, R. (2002). *The Anthropology of Globalization: A reader*. Blackwell.

Εφημερίδες: Υλικό Ανάλυσης

Αδέσμευτος Τύπος

Στη μεγαλύτερη γιορτή τους μετά το Ραμαζάνι…: Η προσευχή χιλιάδων Μουσουλμάνων στην Αθήνα…(2011, Νοέμβρης, 17). *Αδέσμευτος Τύπος,* σ. 1.

Μαρκοπούλου, Μ. (2011, Νοέμβρης, 17). Η προσευχή χιλιάδων μουσουλμάνων. *Αδέσμευτος Τύπος,* σσ.20 και 29

Έθνος

Γιορτή Μουσουλμάνων: Η Μέκκα ήρθε στα… Προπύλαια. (2011, Νοέμβρης 17). *Έθνος*, σ. 1.

Βονάτσου, Π. (2011, Νοέμβρης 17). Σε Μέκκα μετατράπηκαν τα… Προπύλαια. *Έθνος*, σσ. 18-19.

Ελεύθερος Τύπος

18.000 μουσουλμάνοι προσευχήθηκαν για το «Μπαϊράμι»: «Υπαίθριο τζαμί» τα Προπύλαια και πλατείες της Αθήνας. (2010, Νοέμβρης 17). *Ελεύθερος Τύπος*, σ. 1.

Νικολάου, Β. Γεωργαντά, Μ.-Ν. Περάτη, Χ. (2010, Νοέμβρης 17). «Υπαίθριο τζαμί» τα Προπύλαια και πλατείες της Αθήνας, *Ελεύθερος Τύπος*, σσ. 16 -17.

Ελευθεροτυπία

Ο Μωάμεθ συναντά τον Πλάτωνα. (2010, Νοέμβρης 17)**.** *Ελευθεροτυπία*, σ. 1.

Δαμά, Γ. (2010, Νοέμβρης, 17). Ζητάμε να χτιστεί ένα νόμιμο τζαμί. *Ελευθεροτυπία*, σ. 18

Καθημερινή
Η φωνή του Ιμάμη στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου. (2011, Νοέμβρης 17), *Καθημερινή*, σ. 1.

Γιάνναρου, Λ. (2010, Νοέμβρης 17). *Καθημερινή*, σ. 3.

Δεληθάναση, Μ. (2010, Νοέμβρηςμ17). Επικαλούνται έλλειψη χρημάτων. *Καθημερινή*, σ. 3.

Παπαχρήστος, Ν. (2010, Νοέμβρης 17). Ζωντανή υπενθύμιση της απουσίας λατρευτικού χώρου. *Καθημερινή*, σ. 3.

Κατσιγέρα, Μ. Ν. (2010, Νοέμβρης 17), Απόψεις: Προμηθέας Εωσφόρος. *Καθημερινή*, σ. 3.

Λυγερός, Στ. (2010, Νοέμβρης 17). Απόψεις: Μ*ια* «άλλη κατάληψη». *Καθημερινή*, σ. 3.

Μπέγζος, Μ. (2010, Νοέμβρης 17). Απόψεις: Αμοιβαία Ευαισθησία. *Καθημερινή*, σ. 3.

Το Βήμα
Γεφύρι της Άρτας το τζαμί: Προσεύχονται στους Δρόμους. (2010, Νοέμβρης, 17) *Το Βήμα,* σ. 13

Χεκίμογλου, Αχ. Βυθούλκας, Δ., (2010, Νοέμβρης 17). Στις πλατείς προσκυνησαν τον Αλλάχ. *Το Βήμα,* σ. 13.

Κονιδίαρη, Ι. Μ. (2010, Νοέμβρης 17). Άποψη: Φενάκη. *Το Βήμα,* σ. 13.

Τα Νέα

Μουσουλμάνοι: Μαζική προσευχή – πίεση για τέμενος στην Αθήνα. (2010, Νοέμβρης, 17). *Τα Νέα*, σ. 1.

Δικαιώματα και Υποχρεώσεις. (2010, Νοέμβρης 17). Τα Νέα, σ. 3.

Βραδέλης, Σ. (2010, Νοέμβρης 17). Ανησυχία για την πίεση από τους μουσουλμάνους. *Τα Νέα*, σ. 13.

Παπαδόπουλος, Γ. (2010, Νοέμβρης 17). Αν είχαμε θα προσευχόμασταν στο τζαμί μας. *Τα Νέα*, σ. 12.

Ριζοσπάστης
Γ.Λ. (2010, Νοέμβρης 17). Επικίνδυνη δράση κατά των μεταναστών. *Ριζοσπάστης*, σ. 27.

Ιστοσελίδες

Κωνσταντινίδου, Χριστίνα. 2002. Τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και η Παραγωγή Νοήματος: θεωρητικές προσεγγίσεις και προοπτικές. Μέρος Α', *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 108-109*, 139-188. Διαθέσιμο στο http://www.academia.edu/851530/_._-_. Ημερομηνία πρόσβασης 01/2013.

Χεκίμογλου, Αχιλλέας. (2009). Πάνω από 900.000 οι μετανάστες στην Ελλάδα. *Το Βήμα* (Online). 17 Δεκεμβρίου. Διαθέσιμο στο http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=305285. Ημερομηνία πρόσβασης 04/2013.

Chandler, Daniel. (1994). *Σημειωτική για αρχάριους* (μτφρ: Μαρία Κωνσταντοπούλου) (στο διαδίκτυο) Διαθέσιμο στο http://www.mcm.aueb.gr/ment/semiotics/semiotic.html. Ημερομηνία πρόσβασης 11/2012.

Moodod, Tariq. Meer, Nasar (2009). Multicultural citizenship in Europe: The states we are in. European Commission, Citizens and Governance in a knowledge based society. *Emilie Research Project*. Διαθέσιμο στο European Web Site on Integration http://ec.europa.eu/ewsi/en/resources/detail.cfm?ID_ITEMS=21742. Ημερομηνία Πρόσβασης: 22 Απριλίου 2013.

University of Surrey. (2011). Religious Identity and practice among indigenous Muslims and Muslims immigrants. *Islam in Greece*. Διαθέσιμο στο http://www.fahs.surrey.ac.uk/islamingreece/about.htm. Ημερομηνία Πρόσβασης: 22 Απριλίου 2013.

Χωρίς Συγγραφείς

Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης. Διαθέσιμο στο: http://www.melt.gr/index.php?option=com_content&task=category&sectionid=10&id=46&Itemid=89. Ημερομηνία πρόσβασης 12/2012.

Τζαμί: Παιανία, Μοναστηράκι ή Ελαιώνας; (2006, Απρίλιος 16). *Καθημερινή*. Διαθέσιμο στο http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_ell_1_16/04/2006_180894. Ημερομηνία πρόσβασης 12/2012.

Τζαμί στον Ελαιώνα, προτείνει η Αρχιεπισκοπή (2006, Μάρτιο 29). *ΕΘΝΟΣ*. Διαθέσιμο στο http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22768&subid=2&pubid=36156. Ημερομηνία πρόσβασης 12/2012.

Το Τζαμί, *Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης*. Διαθέσιμο στο http://www.melt.gr/index.php?option=com_content&task=category&sectionid=10&id=46&Itemid=89). Ημερομηνία πρόσβασης 01/2013.

Eurostat, (2011). Στατιστικές για τη μετανάστευση και τους μετανάστες. Δεδομένα από τον Οκτώβριο του 2011. Διαθέσιμο στο

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics/el . Ημερομηνία πρόσβασης 22 Απριλίου 2013.

Νομικά Κείμενα

Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα. Διαθέσιμο στο http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4bd686e52. Ημερομηνία πρόσβασης 11/2012.

Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων των Ανθρώπου. Διαθέσιμο στο http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/E4317264-DB27-42FE-873E-1ECCACABB045/0/GreekGrec.pdf. Ημερομηνία πρόσβασης 11/2012.

Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Διαθέσιμο στο http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf Πρόσβαση 11/2012)

Σύνταγμα της Ελλάδας. Όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27ης Μαΐου 2008 και της Η' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων. Διαθέσιμο στο (http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/8c3e9046-78fb-48f4-bd82-bbba28ca1ef5/SYNTAGMA.pdf. Ημερομηνία πρόσβασης 11/2012.

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαθέσιμο στο http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf. Ημερομηνία πρόσβασης 11/2012.

Νόμος ΑΩΝΑ'/1890 (ΦΕΚ 126/01-06-1890). *«Περί παραχωρήσεως δωρεάν εθνικού οικοπέδου προς ανέγερσιν Τουρκικού τεμένους εν Πειραιεί».* Διαθέσιμο στο http://www.et.gr/idocs-ph/search/pdfViewerForm.html?args=5C7QrtC22wHt2WvbA24z-3dtvSoClrL8JGD3SRQTdV55MXD0LzQTLWPU9yLzB8V68knBzLCmTXKaO6fpVZ6Lx3UnKl3nP8NxdnJ5r9cmWyJWelDvWS_18kAEhATUkJb0x1LIdQ163nV9Kd6SIueRZgdLnRCB_Uo1qzdH_og7LTHe7VSRIN_DdEweL-cRj. Ημερομηνία πρόσβασης 11/2012.

Νόμος 6244/25.8.1934 (ΦΕΚ Α 274/25-08/1934), «*Περί παραχωρήσεως γηπέδου εν τω δασυλλίω Συγγρού Κουπουνιών δια την ανέγερσιν Αιγυπτιακού Τεμένους και Ινστιτούτου*». Διαθέσιμο στο http://www.et.gr/idocs-nph/search/pdfViewerForm.html?args=5C7QrtC22wHGyShxJnoFm3dtvSoClrL8RGAU0nIPJFZ5MXD0LzQTLWPU9yLzB8V68knBzLCmTXKaO6fpVZ6Lx3UnKl3nP8NxdnJ5r9cmWyJWelDvWS_

18kAEhATUkJb0x1LIdQ163nV9K--td6SIuXzP0DNi0m7WlpSaBe5tKsY5fbb8vhaqAlIXyC1fqy8I. Ημερομηνία πρόσβασης 11/2012.

Νόμος 2833/2000 (ΦΕΚ 150/30-06-2000). *«Θέματα προετοιμασίας των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 και άλλες διατάξεις».* Διαθέσιμο στο http://www.et.gr/idocs-nph/search/pdfViewerForm.html?args=5C7QrtC22wEtf2Ep4n9LfndtvSoClrL8qr3l9hdh7F55MXD0LzQTLWPU9yLzB8V68knBzLCmTXKaO6fpVZ6Lx3UnKl3nP8NxdnJ5r9cmWyJWelDvWS_18kAEhATUkJb0x1LIdQ163nV9K--td6SIuZCFE7MDlgjZT8nNq7xXCZBjsFdqdLsf4Y_cbI-bg8sv. Ημερομηνία πρόσβασης 11/2012.

Ν. 3512/2006 (ΦΕΚ Α 264/5-6-2006), *«Ισλαμικό Τέμενος Αθηνών και άλλες διατάξεις.* Διαθέσιμο στο http://www.et.gr/idocs-nph/search/pdfViewerForm.html?args=5C7QrtC22wFGQ40gSLPFOXdtvSoClrL8WEzaAz7B3iF5MXD0LzQTLWPU9yLzB8V68knBzLCmTXKaO6fpVZ6Lx3UnKl3nP8NxdnJ5r9cmWyJWelDvWS_18kAEhATUkJb0x1LIdQ163nV9K--td6SIuRjbEZiSiejfd9ZQY9xJkQxXUYyKlUH3juDAqMab9DWA. Ημερομηνία πρόσβασης 11/2012.

Π. Δ. 95/2010 (ΦΕΚ 169/27-10-2010). «*Τροποποίηση του π.δ 212/2002 (Α΄ 202) κατά το μέρος που αφορά στον καθορισμό των ορίων του Ναυτικού Οχυρού (Ν.Ο) περιοχής ΒΟΤΑΝΙΚΟΥ του νομού Αττικής*».

ΑΔΑ 45ΨΠ1-ΚΔ2, Αθήνα 13/12/2011, Αρ. Πρωτ.: ΕΥΔΕΚ/οικ/864. Θέμα: «*Έγκριση Μελέτης Εφαρμογής του έργου ”Κατασκευή Ισλαμικού Τεμένους».* Διαθέσιμο στο https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fstatic.diavgeia.gov.gr%2Fdoc%2F45%25CE%25A8%25CE%25A01-%25CE%259A%25CE%25942&ei=aavsUL-2HcmD4ASmxYCwDg&usg=AFQjCNFnFhHkYrVhLZN5OXbgwnviagRH-A&sig2=eO2sL8Rd70TzKurN5Z1aYA. Ημερομηνία πρόσβασης 11/2012.

Δηλώσεις πολιτικών προσώπων και άλλων ιθυνόντων

Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος, Χριστόδουλος. (2003). Στο Γιάνναρου, Λ. (2003, Οκτώβρης 26). Τζαμί στην Αθήνα: Μια εκκρεμότητα 110 ετών. *Καθημερινή.* Διαθέσιμο στο (http://news.kathimerini.gr/4Dcgi/4Dcgi/_w_articles_civ_11_26/10/2003_81884. Ημερομηνία πρόσβασης 12/2012.

Καλαντζής, Γ. (2011). Στο Χασαπόπουλος, Ν. (2011, Σεπτέμβριο 02). Μαζί με τα αυθαίρετα ψηφίζεται το νομοσχέδιο για το τζαμί Θα ανεγερθεί στον Βοτανικό και θα είναι χωρητικότητας 350 ατόμων. *ΤΟ ΒΗΜΑ*. Διαθέσιμο στο http://www.tovima.gr/society/article/?aid=417655. Ημερομηνία πρόσβασης 12/2012.

Καλαντζής, Γ. (2012). Στο http://www.islam.gr/cgi-bin/pages/page3.pl?arlang=Greek&arcode=121013122545&argenkat=%C5%ED%E7%EC%DD%F1%F9%F3%E7%20-%20%D4%E1%20%ED%DD%E1%20%EC%E1%F2. Ημερομηνία πρόσβασης 12/2012.

Καρατζαφέρης, Γ. (2011). Στο ΙΓ΄ Περίοδος (Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας), Σύνοδος Β΄, Συνεδρίαση ΣΣΤ΄, Τρίτη 6 Σεπτεμβρίου 2011. Διαθέσιμο στο http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/a08fc2dd-61a9-4a83-b09a-09f4c564609d/es20110906.pdf. Ημερομηνία πρόσβασης: 03/2013.

Μητροπολίτης Μεσογαίας και Λαυρεωτικής, Νικόλαος (2006). Στο Παπαχρήστος, Ν. (2006, Απρίλιος 16). Εκκλησία: αρμοδιότητα της Εκκλησίας. *Καθημερινή*. Διαθέσιμο στο http://news.kathimerini.gr/4Dcgi/4Dcgi/_w_articles_civ_19_16/04/2006_180895. Ημερομηνία πρόσβασης 12/2012.

Μητσοτάκης, Κ. (2011). Στο ΙΓ΄ Περίοδος (Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας), Σύνοδος Β΄, Συνεδρίαση ΣΣΤ΄, Τρίτη 6 Σεπτεμβρίου 2011. Διαθέσιμο στο http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/a08fc2dd-61a9-4a83-b09a-09f4c564609d/es20110906.pdf. Ημερομηνία πρόσβασης: 03/2013.

Λαφαζάνη, Π. (2011). Στο ΙΓ΄ Περίοδος (Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας), Σύνοδος Β΄, Συνεδρίαση ΣΣΤ΄, Τρίτη 6 Σεπτεμβρίου 2011. Διαθέσιμο στο http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/a08fc2dd-61a9-4a83-b09a-09f4c564609d/es20110906.pdf. Ημερομηνία πρόσβασης: 03/2013.

Μπακογιάννη, Ντ. (2006). Στο χ.σ. (2006, Απρίλιος 19). Γεφύρι της Άρτας το μουσουλμανικό τζαμί. *Τα Νέα*. Διαθέσιμο στο http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4437978&wordsinarticle=%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C%3b%CF%84%CE%AD%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CF%82. Ημερομηνία πρόσβασης 12/2012.

Παπακωστόπουλος, Π. (2004). Στο Βραδέλης, Σ. (2004, Ιούλιο 22). Σταυροφορία κατά της ανέγερσης τζαμιού. *Τα Νέα*. Διαθέσιμο στο

http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4345981&wordsinarticle=%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C%3b%CF%84%CE%AD%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CF%82. Ημερομηνία πρόσβασης 12/2012.

Παπακωστόπουλος, Π. (2003). Στο Γιάνναρου, Λ. (2003, Οκτώβρης 26). Τζαμί στην Αθήνα: Μια εκκρεμότητα 110 ετών. *Καθημερινή*. Διαθέσιμο στο http://news.kathimerini.gr/4Dcgi/4Dcgi/_w_articles_civ_11_26/10/2003_81884. Ημερομηνία πρόσβασης 12/2012.

Χρυσανθακόπουλος, Α. (2011). Στο ΙΓ΄ Περίοδος (Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας), Σύνοδος Β΄, Συνεδρίαση ΣΒ΄, Πέμπτη 1 Σεπτεμβρίου Πρωί. Διαθέσιμο στο http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/a08fc2dd-61a9-4a83-b09a-09f4c564609d/es20110901(proi)_1.pdf. Ημερομηνία πρόσβασης: 03/2013.